

**ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER
SEMPOZYUMU**

**EJSER 12th INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON
SOCIAL SCIENCES**

25-27 Kasım / November 2023, TÜRKİYE/TURKEY

**BİLDİRİ ÖZET KİTABI
ABSTRACT PROCEEDINGS BOOK**

**ŞYMKENT ÜNİVERSİTESİ VE AVRASYA SOSYAL VE EKONOMİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
ŞHYMKENT UNIVERSITY AND EURASIAN JOURNAL OF SOCIAL AND ECONOMIC RESEARCH**

ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU

EJSER 12th INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON SOCIAL SCIENCES

25-27 Kasım / November 2023, TÜRKİYE/TURKEY

ISBN: 978-625-6501-42-3

Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanı:

Prof. Dr. Seytkulov N. A.
Shymkent University, Kazakhstan

Doç. Dr. İrfan TÜRKÖĞLU
ASEAD, Türkiye

Editörler:

Prof. Dr. Seytkulov N. A.
Shymkent University, Kazakhstan

Dr. Sevil PİRİYEVA KARAMAN
Ankara Üniversitesi, Türkiye

Toplam Bildiri Sayısı: 158

Türkiye'den Katılan Bildiri Sayısı: 71

Diğer Ülkelerden Katılan Bildiri Sayısı: 87

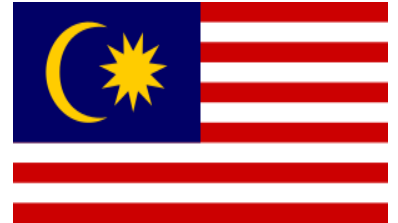
Katılım Sağlayan Ülkeler: Türkiye, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Azerbaycan, Türkmenistan,
Makedonya, Filistin, Polonya, İtalya, Bosna-Hersek, Malezya

Bu kitap sempozyumda sunulmuş olan bildirilerin Özet Metinlerini kapsar. Yazıların yasal ve etik sorumluluğu yazarına aittir. Kaynak göstermek kaydıyla alıntı yapılabilir.

13 Aralık 2023
ANKARA

AVRASYA SOSYAL VE EKONOMİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ (ASEAD)
EURASIAN JOURNAL OF SOCIAL AND ECONOMIC RESEARCH (EJSER)

27 Haziran 2018’de yayımlanan Akademik Teşvik Yönetmeliği Madde 7/9 da belirtildiği üzere “(9) (Değişik: RG-17/1/2020-31011-CK-2043/3 md.) Tebliğlerin sunulduğu yurt içinde veya yurt dışındaki etkinliğin uluslararası olarak nitelendirilebilmesi için Türkiye dışında en az beş farklı ülkeden sözlü tebliğ sunan konuşmacının katılım sağlaması ve tebliğlerin yarısından fazlasının Türkiye dışından katılımcılar tarafından sunulması esastır”. Bu kapsamda 25-27 Kasım 2023 tarihlerinde Çimkent Üniversitesi ve Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi’nin ortak düzenlediği ASEAD 12. Sosyal Bilimler Sempozyumu Akademik Yükselme ve Teşvik Ödeneği kriterini sağlamaktadır.

DÜZENLEME KURULU / ORGANIZATION COMMITTEE

Prof. Dr. Seytkulov N. A. Shymkent University, Kazakhstan
Prof. Dr. Rabiyyat ASLANOVA Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan
Doç. Dr. Erlan BAKİEV American University of Central Asia, Kırgızistan
Doç. Dr. Gadir BAYRAMLI Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan
Doç. Dr. İrfan TÜRKOĞLU ASEAD, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Nurhodja AKBULAEV Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan
Dr. Sevil PİRİYEVA KARAMAN, Ankara Üniversitesi, Türkiye
Dr. Seyfettin ARSLAN Hamburg Üniversitesi, Almanya

BİLİM KURULU / SCIENTIFIC COMMITTEE

Prof. Dr. Abdilbaet MAMASIDIKOV, İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Kırgızistan
Prof. Dr. Adem BAYAR, Amasya Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Adem PEKER, Atatürk Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ahmet ÜSTÜN, Amasya Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ali Efdal ÖZKUL, Yakın Doğu Üniversitesi, KKTC
Prof. Dr. Ali TOMAK, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Alla MONGUŞ, Tıva Devlet Üniversitesi, Rusya
Prof. Dr. Almaz Ülvi BİNNATOVA, Azerbaycan Milli Bilim Akademisi, Azerbaycan
Prof. Dr. Almira İBAŞOVA, Çimkent Pedagoji Üniversitesi, Kazakistan
Prof. Dr. Asif HACILI, Azerbaycan Devlet Üniversitesi, Azerbaycan
Prof. Dr. Aslı YENİPAZARLI Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Bakıt AYTBAEVA, Karağandı Böketov Üniversitesi, Kazakistan
Prof. Dr. Burhan BALTACI, Kastamonu Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Dilek BARLAS, Koç Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Emine KOCA, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ertuğ ÖNER, Ege Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Feda REHİMOV, Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan
Prof. Dr. Feride ÖNAL, Fenerbahçe Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ferit İZCİ, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Georgi GAGANİDZE, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Gürcistan
Prof. Dr. Giuli ALASANIA, University of Georgia, Gürcistan
Prof. Dr. Gülhanım ÜNSAL, Marmara Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Gülser ÖZTUNALI KAYIR, Akdeniz Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Hasret Elçin KÜRŞAT ÇOŞKUN, Yeditepe Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. İrfan KALAYCI, İnönü Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. İrfan MORİNA, University of Pristina, Kosova
Prof. Dr. Kamile AKGÜL, Haliç Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Kakhber KORDZAİA, Caucasus International University, Gürcistan
Prof. Dr. Karimov Narboy Ganiyevich, Tashkent State Economic University, Uzbekistan
Prof. Dr. Muradov Reşad ŞAHBAZOĞLU, Azerbaycan Devlet İktisat Ün., Azerbaycan
Prof. Dr. Mervet MUSLOVSKY, Uluslararası Vizyon Üniversitesi, Makedonya
Prof. Dr. Nasriddin Sadriddinov TALBAKOVİCH, Kurgan Tube State University, Tacikistan
Prof. Dr. Necati KAYHAN, Karabük Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Nihat BATMAZ, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Nurlybek SEİTKULOVA, Çimkent Üniversitesi, Kazakistan
Prof. Dr. Olga Nosova VALENTYNOVNA, Kharkiv National University, Ukrayna
Prof. Dr. Ongarkül KOBLANOVA, Çimkent Üniversitesi, Kazakistan
Prof. Dr. Rabiyyat ASLANOVA, Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan
Prof. Dr. Rajabov Rajab KUÇHAKOVİCH, Tacik State University of Commerce, Tacikistan
Prof. Dr. Rifat ŞKRİJELJ, University of Sarajevo, Bosna-Hersek
Prof. Dr. Rovshan ALİYEV, Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan
Prof. Dr. Sabahat BAYRAK KÖK, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye

**AVRASYA SOSYAL VE EKONOMİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ (ASEAD)
EURASIAN JOURNAL OF SOCIAL AND ECONOMIC RESEARCH (EJSER)**

- Prof. Dr. Seçkin GÖNEN, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Serik DAİRBEKOV, Çimkent Üniversitesi, Kazakistan
Prof. Dr. Simon GELASHVİLİ, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Gürcistan
Prof. Dr. Stıçeva Olga ANDREEVNA, Çimkent Pedagoji Üniversitesi, Kazakistan
Prof. Dr. Süphan NASIR, İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Svetlana Tyutyunnykova VLADİMİROVNA, Kharkiv National University, Ukrayna
Prof. Dr. Tamara Merkulova VYKTOROVNA, Kharkiv National University, Ukrayna
Prof. Dr. Teimuraz BERİDZE, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Gürcistan
Prof. Dr. Tofiq ABDÜLHESENİLİ, Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan
Prof. Dr. Tologon OMOSHEV, Kırgızistan İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Kırgızistan
Prof. Dr. Turgut ÖZKAN, Beykent Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Abidat ATABİEVA, Moskova Finans-Endüstri "Sinergiya" Üniversitesi, Rusya
Doç. Dr. Ahmet Cem ERKMAN, Ahi Evran Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Ainur NOGAYEVA, Avrasya Milli Üniversitesi, Kazakistan
Doç. Dr. Altınay KALJANOVA, Çimkent Pedagoji Üniversitesi, Kazakistan.
Doç. Dr. Aripov Abdulgani ABDUHAMİDOVİCH, Tacikistan State University, Tacikistan
Doç. Dr. Asiman GULİYEYEV, Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan
Doç. Dr. Ayfer UZ, Trakya Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Bahar AŞCI, Karabük Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Barış Tolga EKİNCİ, Beykent Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Burcu GEZER ŞEN, Fırat Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Cırgalbek İSMANOV, Kırgızistan İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Kırgızistan
Doç. Dr. Dauren JANABAEV, Çimkent Üniversitesi, Kazakistan
Doç. Dr. Davran YOLDAŞEV, Kırgızistan İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Kırgızistan
Doç. Dr. Dilek KOÇAK, Türk Hava Kurumu Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Elnare SAMEDOVA, Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan
Doç. Dr. Erlan BAKİEV, American University of Central Asia, Kırgızistan
Doç. Dr. Fariz AHMADOV, Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan
Doç. Dr. Ferhunde HAYİRSEVER TOPÇU, Akdeniz Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Ferihan POLAT, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Firdaus NOROV, Kurgan Tube State University, Tacikistan
Doç. Dr. Funda ÇONDUR, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Gadir BAYRAMLI, Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan
Doç. Dr. Gaini MUKHANOVA, T.Rıskulov Kazak İktisat Üniversitesi, Kazakistan
Doç. Dr. Geray MUSAYEV, Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan
Doç. Dr. Gulhan ABEDALAZİZ MOH'D JALAL AL TURK, Ankara Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Gulnara RZAYEVA, Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan
Doç. Dr. Güljamal JORAYEVA, H. A. Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Kazakistan
Doç. Dr. H. Burçin HENDEN ŞOLT, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Hilale CAFEROVA, AMEA İdare Etme Sistemleri Enstitüsü, Azerbaycan
Doç. Dr. Hüsnüye AKILLI, Nuh Naci Yüksel Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. İrfan TÜRKOĞLU, ASEAD, Türkiye
Doç. Dr. Kadir DABBAĞOĞLU, Arel Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Kurbonov Abdukarim RAKHİMOVİCH, Tajik State University of Commerce, Tacikistan
Doç. Dr. Kürşat KURTULGAN, Mersin Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Maia KHİKVADZE, Batum Devlet Üniversitesi, Gürcistan
Doç. Dr. Mariya KOCHKORBAEVA, Kırgızistan İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Kırgızistan
Doç. Dr. Masoumeh DAEİ, Tebriz Peyame Nur Devlet Üniversitesi, İran
Doç. Dr. Mehmet Turgut BERBERCAN, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Mihai VODA, Dimitrie Cantemir University, Romanya
Doç. Dr. Murat AKKAYA, İstanbul Arel Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Mustafa KOCAOĞLU, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Mutahayira MADZHUNOVA, Kurgan Tube State University, Tacikistan
Doç. Dr. Natiq QURBANOV, Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azerbaycan
Doç. Dr. Nil Esra DAL, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Nuray Hilal TUĞAN, Hacıbayram Veli Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Nurdan KUŞAT, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Nurgün TOPALLI, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Türkiye

**AVRASYA SOSYAL VE EKONOMİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ (ASEAD)
EURASIAN JOURNAL OF SOCIAL AND ECONOMIC RESEARCH (EJSER)**

Doç. Dr. Nüsret QURBANOV, Azərbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azərbaycan
Doç. Dr. Onur Başar ÖZBOZKURT, Tarsus Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Rahmatullo AMİNOV, Kurgan Tube State University, Tacikistan
Doç. Dr. Rovshan ALİYEV, Bakü Devlet Üniversitesi, Azərbaycan
Doç. Dr. Rustamov Shavkat RAKHİMOVİCH, Tajik State University, Tacikistan
Doç. Dr. Saadet GANDİLOVA, Azərbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azərbaycan
Doç. Dr. Salih KALAYCI, Bursa Teknik Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Samir HAMİDOV, Azərbaycan Devlet Diller Üniversitesi, Azərbaycan
Doç. Dr. Senem GÜNGÖR, Başkent Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Seniha ÜNAY SELÇUK, Düzce Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Sharifdzhon Tojiboev GAYBULLOEVIÇ, Khujand State University, Tacikistan
Doç. Dr. Sıddık BAKIR, Atatürk Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. SONAY AYYILDIZ, Kocaeli Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Svetlana BAYMOLDINA, Avrasya Üniversitesi, Kazakistan
Doç. Dr. Ülhak ÇİMEN, Atatürk Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Yeliz MOHAN BURSALI, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Yonca KÖKSAL, Koç Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman EREN, Mustafa Kemal Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Armağan GÜNEŞ, Harran Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Aydın ÜNAL, Kırklareli Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Can ŞAHİN, Erzincan Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Ekrem ÇELİKİZ, İbn Haldun Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Eren Alper YILMAZ, Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Okan AKKIN, Ardahan Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi İsmail GÖKDAYI, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Türkiye
Yrd. Doç. Dr. Kamil KANIPEK, Yakın Doğu Üniversitesi, KKTC
Dr. Öğr. Üyesi Mevlüt YILMAZ, Fırat Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Alpin GÜLŞEN, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa FİDAN, Yozgat Bozok Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Nuray Hilal TUĞAN, Hacıbayram Veli Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Nurhodja AKBULAEV, Azərbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azərbaycan
Dr. Öğr. Üyesi Nuri YAZICI, Bahçeşehir Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Senem ALTAN, Doğu Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Vahdet ÖZKOÇAK, Hitit Üniversitesi, Türkiye
Dr. Atilla YORMA, Uluslararası Vizyon Üniversitesi, Makedonya
Dr. Gulzhamal JHORAeva, Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi, Kazakistan
Dr. Hakife AKTAŞ BELEK, Türkiye
Dr. Jazira SAYIN, Gumilyov Avrasya Milli Üniversitesi, Kazakistan
Dr. Lazlo MARACZ, Universiteit van Amsterdam, Hollanda
Dr. Mark FELSHEIM, Milwaukee Area Technical College, USA
Dr. Mohammad Monir ALAM, University of Jammu, India
Dr. Oktay GULİYEV, Azərbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Azərbaycan
Dr. Sevil PİRİYEVA KARAMAN, Ankara Üniversitesi, Türkiye
Dr. Vildan BORMAMBET, Ovidius Üniversitesi, Romanya
Dr. Zakir ÇOTAEV, Manas Üniversitesi, Kırgızistan

DERGİ HAKKINDA

Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)(*Eurasian Journal of Social and Economic Research (EJSER)*) 2013 yılında kurularak, 2014 yılında Türkçe ve İngilizce dilinde yayınlanmaya başlayan ulusal hakemli elektronik bir dergidir.

2017 yılından itibaren Aylık olarak yayınlanmaya, 2022 yılından itibaren ise senede en az dört defa yayınlanmaya başlayan **ASEAD** (Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi) TÜBİTAK-ULAKBİM tarafından veri tabanında taranmakta, Doçentlik ve Teşvik başvurularında kabul görmektedir.

ASEAD akademisyenlerin bireysel veya disiplinler arası ortak çalışmalar yapmasına aracılık etmek, genç akademisyenlere yeni ufuklar kazandırarak teşvik etmek, akademisyenlere ortak çalışmalar yapabilecekleri yeni konular hakkında fikir ortamı oluşturmak, yeni kültür ve coğrafyalarla tanışmalarına imkan sağlamak amacıyla sosyal bilimler alanında sempozyumlar düzenleyerek akademik anlamda katkılar sağlamaktadır.

Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi'nde yayınlanan eserlerdeki görüşler ve sorumluluk yazarına aittir. Yayın hakları saklı olup izinsiz hiçbir şekilde çoğaltılamaz.

Uluslararası hakemli ve alan indekslerinde taranan bir dergi olan Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi'nin tarandığı indexler:

ASEAD Dergisi ULAKBİM DERGİ PARK Linki :

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/asead/user>

Google
scholar

asos
akademia sosyal bilimler indeksi

ROOTINDEXING
JOURNAL ABSTRACTING AND INDEXING SERVICE

ESJI Eurasian
Scientific
Journal
Index
www.ESJIndex.org

JIFACTOR

Academic
Resource
Index
ResearchBib

İletişim Adresi / Contact Info

aseadeditor1@gmail.com

<http://dergipark.gov.tr/asead>

www.aseaddergi.com

(ISSN: 2148-9963)

İÇİNDEKİLER

PROCESSING INSTRUCTION IN THE EFL CLASSROOM Marija STEVKOVSKA	2
TEKNOLOJİK YENİLİKLER BAĞLAMINDA YENİ KİMLİK İNŞALARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME Ayşegül DÜZGEL	3
NİZAMİ GENÇEVİNİN YARATICILIĞINDA TÜRK MİLLİ-MANEVİ DEĞERLERİNİN TECESSÜMÜ KONULARI ("LEYLİ VE MECNUN" MESNEVİSİNDEN DAYALI) Dr. Ülker Elman gızı Bahşiyeva	5
WATER IS THE SOURCE OF LIFE Moldobaeva Nurkan BEKTEMİROVNA	6
GÖÇMEN GİRİŞİMCİLİĞİ ÜZERİNE YAKIN ZAMANDA YAPILAN BİR ARAŞTIRMA: TÜRKİYEDE VE DÜNYADA GİRİŞİMLİCİLİĞİ DESTEKLEMELİK İÇİN AVRUPA KOMİSYONU VE İNGİLİZ ULUSAL AJANSI TARAFINDAN DESTEKLENEN MIGRAPRENEURS MAKRO PROJE ORTAĞI İLE ARAŞTIRMA RAPORUNUN GELİŞİMİ VE UYGULAMAYA ÇALIŞMALARI Sevcan GÜNGÖRDÜ	7
ANAYASA MAHKEMESİNİN 2007 TARİHLİ '367 KARARININ CUMHURİYETİN İLANI ÜZERİNE DÜŞÜRDÜĞÜ GÖLGE Doç. Dr. Hilmi BENGİ	9
YAHUDİLİKTEKİ SEÇİLMİŞLİK İNANCININ AHMESİLİK ÜZERİNDEKİ İZLERİ Dr. Yaşar ÜNER	10
AZƏRBAYCAN LİRİK POEMASINDA DİALOQUN İŞLƏNMƏ YERİ VƏ XÜSUSİYYƏTLƏRİ Aytac İSMAYILLI	12
CUMHURİYET KAVRAMINA İLİŞKİN İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN METAFORİK ALGILARI Büşra YILMAZ Prof. Dr. Kaya YILDIZ	13
RİSK YÖNETİMİNDE MOTİVASYON Dr. Öğr. Üyesi Perihan GÖZÜM	14
BİR SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASI: 1960-2000 ARASINDA DENİZLİ'DE DOKUMACILAR Funda ÖNER AKOĞLU	16
KÜLTÜREL KİMLİK VE MÜZİĞE YANSIMASI: ETNOMÜZİKOLOJİK PERSPEKTİFTEN ÇALGILARIN İNCELEMESİ Dr. Öğr. Üyesi Emre YÜCELAND	18
DAĞCILIK VE DOĞA SPORLARINDA KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ETKİLERİ; DOĞA SPORLARI LİDERLERİ ÜZERİNDEKİ YANSIMALARI Osman AKILLIOĞLU Burak GÜRER	19
AVRUPA BİRLİĞİNDE VE TÜRKİYE'DE TARIM SEKTÖRÜNÜN FİNANSMAN YÖNTEMLERİ Dr. Öğr. Üyesi İsmail BAYSUĞ	20
SON DÖNEMDE TÜRKİYE EKONOMİSİNDE İZLENEN TARIM POLİTİKALARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME Dr. Öğr. Üyesi İsmail BAYSUĞ	21
HÂLİT ZİYA'NIN ROMANLARINDA ACININ SÜREĞENLİĞİ VE TRAJİK SON* Doç. Dr. Ürün ŞEN SÖNMEZ Erva AYDIN	22

İKLİM KRİZİNİN SEBEP OLDUĞU İNSAN HAKLARI SORUNLARINA GENEL BİR BAKIŞ Prof. Dr. Füsün ÖZERDEM	23
DİN EĞİTİMİNDE YAPAY ZEKA VE ÖĞRETMEN İLİŞKİSİ Dr. Kazim SELEK	25
TR22 GÜNEY MARMARA BÖLGESİNİN LOJİSTİK AÇIDAN İNCELENMESİ Figen ALBAYRAK Prof. Dr. Hüsnü Levent DALYANCI	26
TÜBİTAK 4005 PROGRAMI KAPSAMINDA YÜRÜTÜLEN “GÖÇMEN ÇOCUKLARIN SOSYAL UYUMUNU ARTIRMAYA YÖNELİK KAPSAYICI EĞİTİM UYGULAMALARININ ETKİSİNİ ARTIRMAK İÇİN ERGOTERAPİ YÖNTEMİ” ADLI PROJE İLE İLGİLİ KATILIMCI GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ Canan ÇOLAK SEYMEN Halil İbrahim REVİ Müjdat MARAŞLI Abidin MERDAN	27
BİR SOSYAL DÜZEN VE GÜVEN UNSURU OLARAK DİNİ ÖGELERİN TÜRK ATASÖZÜ VE DEYİMLERİNDEKİ YERİ Dr. Kemal COŞKUN	28
KANT’TA HAKİKİ KİLİSENİN TEMELLERİ: GÖRÜNÜR VE GÖRÜNMEZ KİLİSE Suzan YILMAZ	29
REKABET ÜSTÜNLÜĞÜ SAĞLAMADA İNOVASYONUN ÖNEMİ Dr. H. Şenay ÇELİK	30
KÜBA FÜZE KRİZİNİN TÜRKİYE-ABD İLİŞKİLERİ AÇISINDAN ANALİZİ Ömer Faruk DEMİRCİOĞLU	32
UZAKDOĞU ASYA GELİŞMELERİNİN 1850-1907 DÖNEMLERİNDE İNGİLTERE’YE YANSIMALARI Merve Naz ABANOZOĞLU	33
KITA AVRUPASININ SÖMÜRGEÇİLİĞİNE KARŞI SOVYETLER BİRLİĞİ’NİN ÇEVRELEME POLİTİKASI Dr. Vugar AKİFOĞLU	34
UKRAYNA KRİZİ’NİN AVRUPA BİRLİĞİ’NİN ENERJİ POLİTİKASINA ETKİSİ Arş. Gör. Merve ÖZTÜRK Prof. Dr. Seyhun DOĞAN	36
İMAM BİRGİVİ’NİN HAYATI, ESERLERİ VE İZHÂRÜ’İ-ESRÂR ADLI ESERİNİN İNCELENMESİ Ensar YÖNDEM	37
KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİM SÜRECİNİN DİZİLERDEKİ İZLERİ: “LILYHAMMER” DİZİSİNİN KÜLTÜRLERARASI DUYARLILIK GELİŞTİRME MODELİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ Aylin ÇAYDAŞ BOZBAŞ	39
İLKÖĞRETİM MATEMATİK ÖĞRETMENİ ADAYLARI İLE SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ FİNANSAL OKURYAZARLIKLARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER Dr. Öğr. Üyesi Ozan ESENDEMİR	40
SERİGRAFİ BASKI TEKNİĞİ İLE ÖZGÜN BAYAN SPOR GİYSİ TAKIMININ HAZIRLANMASI Öğr.Gör. Sayara YERGESHOVA	41
İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN ÇALIŞMA SÜRECİNDE BİLİŞSEL AKTİVİTELERİNE YÖNELİK MOTİVASYONUN PSİKOLOJİK-PEDAGOJİK TEMELLERİ Araştırmacı Kubeeva Marziya Abdukhalykzy	42
ON THE DIFFICULTIES OF TEACHING SPEECH CULTURE TO LAW STUDENTS R. B. Matenov	43
ECONOMIC POLICIES AND PRACTICES OF THE USSR IN KAZAKHSTAN Ainur ARKHYMATAYEVA	44

MÜZAKERECİ DEMOKRASİ TEORİSİNİN CERATTEPE ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN İNCELENMESİ Arş. Gör. Eda AKGÜN SAKIZCI	46
KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETE DAYALI OLARAK GELİŞEN TRAVMA SONRASI STRES BOZUKLUĞU (TSSB) VE DEPRESYONUN YORDAYICILARI Ayfer ERPOLAT.....	47
BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİ İLE FARKLI BRANŞLARDAKİ ANTRENÖRLERİN LİDERLİK YÖNELİMLERİNİN İNCELENMESİ Enver DÖŞYILMAZ Mustafa Recep ARSLANER	49
ALUCRA İLÇESİ'NİN PREHİSTORİK YERLEŞMELERİ Emine KILIÇ Harun TURAK	50
ADİL YARGILANMA HAKKI VE TÜRKİYE ÖRNEĞİ Resul OKULU	51
GÜNÜMÜZ İLETİŞİM ORTAMLARINA KÜLTÜRÜN YANSIMA BİÇİMLERİ: EMEĞİN DİJİTALLEŞMESİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA Melisa ALTUNTAŞ.....	53
HƏBİB FƏRŞBAF VƏ UŞAQ ƏDƏBİYYATI Kifayət Məmmədova.....	54
SESİNİ DUYURAN KADINLARIN HAREKETİ: #METOO Buse AKKAYA ATAMER	55
DERSHANELERİN KAPATILARAK ÖZEL OKULA DÖNÜŞTÜRÜLMESİNDE GAZETELERDE YER ALAN KÖŞE YAZILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ Merve KARAAĞAÇ Prof. Dr. Selçuk UYGUN	56
KIZILCIK ŞERBETİ DİZİSİNDE KÜLTÜREL FARKINDALIĞIN TOPLUMSAL CİNSİYET ÜZERİNDEKİ ROLÜ Feray ATAK.....	57
SİGORTA SEKTÖRÜNDE ASİMETRİK BİLGİ SORUNLARI: GENETİK TESTLERİ AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Mete KARADAĞ.....	58
“ULUSLARARASI SİSTEMİK DEĞİŞİMLERİN TÜRK BOĞAZLARI ÜZERİNE ETKİSİ” Altuğ Gürkan BAL	59
ÇOCUK HAKLARI AÇISINDAN ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE ÇEVRE EĞİTİMİ Burcu GENÇ EVCİ Şebnem ÇELİK Dr. Öğr. Üyesi İlknur TARMAN.....	60
SPORDA DOPİNG VE GENETİK SORUNLARI Dr. Sedat KAHYA.....	61
‘AŞK’I MENNU’ DİZİSİNİN TÜKETİM KÜLTÜRÜ, DOĞU-BATI ÇATIŞMASI VE CİNSİYET ROLLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ Dr. Öğr. Üyesi Şenay TANRIVERMİŞ.....	62
BATI GAZETELERİNDE İSRAİL-FİLİSTİN ÇATIŞMASININ TEMSİLİ Mustafa AKARI	63
XX ƏSRİN ƏVVƏLLƏRİNDƏ UŞAQ ƏDƏBİYYATI UĞRUNDA MÜBARİZƏ Prof. Dr. Vüqar ƏHMƏD.....	64

THE IMAGE OF THE MODERN CAUCASUS IN FACES AND WORDS (ON THE EXAMPLE OF A. GANIYEVA'S STORY "SALAM TO YOU, DALGAT!") Assist. Prof. Dr. A. R. Fattakhova	65
RURAL POVERTY AND SOCIAL EXCLUSION IN THE EASTERN COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION Umutkan MEMO	66
DİJİTAL PLATFORMLARIN GETİRDİĞİ FIRSATLAR VE RİSKLERİN ÇOCUK HAKLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ Doç. Dr. Süleyman DOST Gizemnur CİVRİ	67
MÜHENDİSLİK ALAN MOTİVASYONLARI ÖLÇEĞİ: TÜRKÇE DİLİNE UYARLAMA ÇALIŞMASI PİLOT ARAŞTIRMA SONUÇLARI Doç. Dr. Hülya KADIOĞLU Recep Anıl KOCAKAYA	69
ÖTEKİLEŞTİRİLEN İRAN SİNEMASI'NIN "ÖTEKİ" OLARAK SİNEMA'DA POPÜLERLEŞMESİ Kadriye BARAN	70
İLKOKULDA GERÇEKLEŞTİRİLEN DEĞERLER EĞİTİMİNE İLİŞKİN VELİ GÖRÜŞLERİ Şükriye KURNAZ	71
KİTLE İLETİŞİM KATAMARANI REKLAMLARIN HİKÂYE ANLATICILIĞI: GARANTİ BBVA'DAN 10 KASIM'A ÖZEL FİLM: SEN HEP BURADASIN Sevilay YILDIRIM	72
ANALYSIS OF INFORMATION ABOUT AMIR TEMUR'S DIPLOMATIC RELATIONS WITH EGYPT IN THE BOOK "AD-DURRA AL-MUZIYYA FI-D-DAVLAT AZ-ZAHIRIYA" BY THE EGYPTIAN HISTORIAN MUHAMMAD IBN MAHMUD IBN SUSARI Researcher Imamov KHURSHİD	73
DAYANIŞMA HAKKI OLARAK ÇEVRE HAKKININ GEREKLİLİĞİ VE TÜRKİYE DENEYİMİNİN İNCELENMESİ Öğr. Gör. Senem ÖZGİRGİN VARDAR Araş. Gör. Mert Selim ŞEN	74
KUR'ÂN-I KERİM'DE MESELLER Prof. Dr. Davut AYDÜZ	75
ANADOLU BEZ BEBEKLERİ'NİN GÜNÜMÜZDEKİ DURUMU Nevin YALÇIN	76
DIŞ POLİTİKADA ENERJİ GÜVENLİĞİ: NATO'NUN ROLÜ Sinan SAYAR	78
KARAR İNCELEMESİ: VERGİ KAYDINA BAĞLI OLARAK GERİYE DÖNÜK BAĞ-KUR TESCİLİNİN MÜMKÜN OLUP OLMADIĞI SORUNUNA DAİR DEĞERLENDİRME Nurettin YAVUZ	79
POPÜLER KÜLTÜR VE REKLAM İLİŞKİSİ: E-TİCARET SİTELERİNİN KARA CUMA REKLAMLARI Doç. Dr. F. Senem GÜNGÖR	80
DOĞU ANADOLU ERKEN TUNÇ ÇAĞINDA TAŞINABİLİR KUTSAL OCAKLARIN ÖNEMİ Dr. Öğr. Üyesi Rabia AKARSU	81
CHARACTERISTIC FEATURES OF THE THEOLOGICAL IDEA IN JALALUDDINA RUMI'S WORKS Assoc. Prof. Dr. Nasriddinov Dilshod A'zamkulovich	82
FİZİKSEL FAKTÖRLERİN ÇEVRE ÜZERİNDEKİ ETKİSİ T. K. TİLLEBAEVA	83

SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZMİN DESTEKLENMESİNDE KONUK EVLERİNİN ROLÜ VE ÖNEMİ; CALAL-ABAD ÖRNEĞİNDE Öğr. Gör. Meerim BAKITBEKOVA	84
MYO ÖZELİNDE MUHASEBE VE VERGİ ALANINDA DERS ALAN ÖĞRENCİLERİN BU DERSLERİ ALMAYAN ÖĞRENCİLERE GÖRE VERGİ BİLİNÇ DÜZEYİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ Doç Dr. Serkan AKÇAY Şueda DEMİRHAN	85
TSSB TANILI GAZİLERDE BAŞA ÇIKMA TUTUMLARININ SİSTEMATİK DERLEME YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ* Burcu ERTUĞ Prof. Dr. Mustafa KİBAROĞLU	86
BEKTAŞİ BİR ŞAİR: BENDERLİ CESARİ'NİN ŞİİRLERİNDE BEKTAŞİLİK TERİMLERİ Dr. Halis AYDIN	87
TÜRKİYE İLE AVRASYA BÖLGESİ TÜRK CUMHURİYETLERİ ARASINDAKİ DIŞŞALLIKLARIN İÇSELLEŞTİRİLMESİ: TÜRK DÜNYASI ENERJİ BİRLİĞİ ÖRNEĞİ Dr. Fatma KILIÇ	88
IMMANUEL WALLERSTEIN'IN MUHAFAZAKÂRLIĞA YÖNELİK DÜŞÜNCELERİ Arş. Gör. Mertcan MUTLU	90
OYUN GELİŞTİRME MOTORLARININ SORUNLARI VE GELECEĞİ: UNREAL ENGINE, UNITY VE CRYENGINE Doç. Dr. Volkan YÜCEL	91
2017-2023 YILLARI ARASINDA ÇEVİRİMİÇİ İŞBİRLİKLİ ÖĞRENMEYE YÖNELİK YAPILAN ÇALIŞMALARIN BETİMSEL İÇERİK ANALİZİ Hatice Kübra SERİN Prof. Dr. Mustafa METİN	92
MODERN ECOLOGICAL EDUCATIONAL TECHNOLOGY Doç. Dr. Gani IZTLEUOV Dr. Alisa ZHUMADULLAEVA Researcher Saltanat ASHIRBAEVA	93
BULUT TEKNOLOJİSİYLE UZAKTAN ÖĞRENMEDE UYGULAMA ETKİNLİĞİ Araştırmacı Zolbaris Ergali NURLIBAİOĞLU Araştırmacı Meruert ZHUMAKHANOVNA	94
HISTORY OF THE ORIGIN OF THE TURKISH PEOPLE Abrorbek Alisher KADYROV	95
KAZAKİSTAN'DA TAHİL ÜRÜNLERİ KÜMELENMESİNİN OLUŞUMU VE GELİŞTİRİLMESİ YOLLARININ İYİLEŞTİRİLMESİ Araştırmacı S. K. RYSBAEVA Dr. A. A. IMANBAEV	96
İŞ DESTEK YURT İÇİ DENEYİMİ VE KÜRESEL ALANDA GELİŞİM DÜZEYİ Dr. Gulshat Abdimutalipovna ZHADIGEROVA Dr. Madina Rasylkhanovna SERGAZIEVA Doç. Dr. Dinmuhammed Kalmakhanbetovich ASILBEKOV	97
İNŞAAT ALANINDA İŞ FAALİYETİ GELİŞTİRME EĞİLİMLERİ İNŞAAT ALANINDA İŞ FAALİYETİ GELİŞTİRME EĞİLİMLERİ İNŞAAT ALANINDA İŞ FAALİYETİ GELİŞTİRME EĞİLİMLERİ Dr. Ainur Bukybayevna ABYLKASYM Araştırmacı Tolegen Amirovich AITZHANOV Araştırmacı G. O. BAIDAULETOVA	98
MAVİ KARAKOL KOYUNUNUN DAVRANIŞ TİPLERİNE BAĞLI BİYOLOJİK ÖZELLİKLERİ Prof. Dr. Zhanibek Anuarbekovich PARZHANOV Doç. Dr. Ermakhan Ibadullaevich KISTAUBAYEV	99
KARAKOL KOYUNUN VERİMLİLİK KALİTESİNİN ARTIRILMASI KARAKOL KOYUNUN VERİMLİLİK KALİTESİNİN ARTIRILMASI YÖNTEMİ Prof. Dr. Zhanibek ANUARBEKOVICH PARZHANOV Doç. Dr. Kistaubaevmakhan IBADULLAYEVICH Dr. Kydyrbaeva Aigul YELEMESOVNA	100

OKULDA ÖĞRETİM SÜREÇLERİNİN GELİŞTİRİLMESİNDE DERS ÇALIŞMASI YAKLAŞIMININ ÖNEMİ Dr. Aygul Elemesovna KYDIRBAYEVA Araştırmacı GÜLMİRA ESENTUREVA	101
M. JUMABAEV'İN "TÜRKİSTAN" ŞİİRİNİN "ŞAHNAMA" BÖLÜMÜ İLE BAĞLANTISI Araştırmacı Aygül Erkinovna MAMAIEVA	102
İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN ÇALIŞMA SÜRECİNDE BİLİŞSEL AKTİVİTELERİNE YÖNELİK MOTİVASYONUN PSİKOLOJİK - PEDAGOJİK TEMELLERİ Araştırmacı Kubeeva Marziya ABDUKHALYKZY	103
HETEROTOPİK MEKÂN: PATERSON FİLMİNDE 'EŞİK'LER VE GÜNDELİK HAYAT Araş. Gör. Dr. Emrah ÖZTÜRK Öğr. Gör. Dr Levent BULUT	104
TÜRK VE ÖZBEK EDEBİYATINDA "YUSUF VE ZÜLAYHO" DESTANLARI ÜZERİNE YAPILAN ARAŞTIRMALARIN İNCELENMESİ Babadjanova Nazokat DAVRONBEKOVNA	105
UNUTULMUŞ İNANÇ TURİZMİ 'SAFİD BULAN' Öğr. Gör. Meerim BAKITBEKOVA Joomart ATAGOZUEV	106
HUKUKİ KONUŞMA METNİ OLUŞTURMANIN İLKELERİ Rahmonova Dildora MİRZAKARİMOVNA	107
INTEGRATIVE APPROACHES OF FORMING COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS Mambetova Gulzhan TOKMURATOVNA Stycheva Olga ANDREEVNA	108
THEORY OF LITERATURE IN SCHOOL STUDY Kozhak Nazym ABAYKZY Olga Andreevna STYCHEVA	110
DIALOGUE OF PUBLICISTIC TEXTS AS A GENRE-FORMING PROPERTY Amankeldi Gulmerci AIDARKZY Olga A. STYCHEVA	112
LITERARY TEXT IN THE ASPECT OF TRANSLATION STUDIES Zhadyra Zh. ZHUMAGULOVA	114
THE USE OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN TEACHING THE RUSSIAN LANGUAGE IN UZBEK GROUPS AS A SYSTEM-FORMING FACTOR OF EFFECTIVE LEARNING Assoc. Prof. Tashkenbaev Tashtemir Tashkenbaevich	116
CHANGES IN THE SOCIAL STRUCTURE OF THE SOCIETY OF THE INDIGENOUS POPULATION OF THE TURKESTAN REGION IN THE WORKS OF ENGLISH-SPEAKING AUTHORS Diyora TASHKENBAEVA ABDURASHIDOVNA	117
KENDİ CANINA KIYMAK Ord. Prof. Nilüfer Tursunbayevna MİRZAYEVA	118
GENÇ NESLİ VATANSEVERLİK RUHTA EĞİTMENDE "TİMUR KANUNU" NUN ROLÜ VE ÖNEMİ Araştırmacı Komiljon SULTANOV	119
"OKUL ÖNCESİ MÜZİK EĞİTİMİ" NE İLİŞKİN DERSLERİN OKUL ÖNCESİ KURUMLARDA UYGULAMALI OLARAK İŞLENMESİNE YÖNELİK MÜZİK ÖĞRETİMİNİ ADAYLARININ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ* Dr. Öğr. Üyesi Beyzagül KAPÇAK İŞIKSUNGUR Öğr. Gör. Dr. Çağrı BAŞBUĞ	120
DİJİTAL EKONOMİNİN VERGİLENDİRİLMESİ Dr. Öğr. Üyesi Nergis Feride KAPLAN DÖNMEZ	121

**AVRASYA SOSYAL VE EKONOMİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ (ASEAD)
EURASIAN JOURNAL OF SOCIAL AND ECONOMIC RESEARCH (EJSER)**

KENAN (CANAANEAN) DİLGİLERİ Özlem AYIK Dr. Öğr. Üyesi Murat KARAKOÇ	122
EVALUATION OF THE SYRIAN REFUGEE PROBLEM IN TERMS OF TÜRKİYE-EUROPEAN UNION RELATIONS Sibel Elif ÖZDİLEK	123
ECONOMIC AND FINANCIAL VARIABLES IN THE VALUE CREATION: THE CASE OF UNLISTED ENERGY COMPANIES Loris Di Nallo Assoc. Prof. Anna Paola Micheli Anna Maria Calce Elisa Cafolla	125
ENTROPİ TABANLI TOPSİS YÖNTEMİ İLE FİNANSAL PERFORMANS ANALİZİ; BİST BİLGİ VE İLETİŞİM SEKTÖRÜ ÖRNEĞİ Yusuf ÇETİN	126
ÖLÜM SİGORTASINDAN YARARLANMA KOŞULLARI Büşra DOĞAN AKSU	128
YUNUS NADİ’NİN ÇEKOSLOVAKYA’NIN İŞGALİNE DAİR YAZILARI ÜZERİNE BAZI TESPİTLER Doç. Dr. Ersin MÜEZZİNOĞLU	129
MİRZE İSMAYIL GASİR’İN YARATICILIĞINDA MÜHAMMESLER Doç. Dr. Naile MUSTAFAYEVA	130
THE INFLUENCE OF PSYCHOLOGICAL SATISFACTION ON STUDENTS AS A MECHANISM OF MOTOR RESOURCE Kurmanova A. I. Baizhumanova B, Sh.	131
6 ŞUBAT 2023 MARAŞ VE 20 ŞUBAT 2023 HATAY DEPREMLERİ SONRASINDA HATAY’DA BİRLİKTE YAŞAMA KÜLTÜRÜNÜN VE SOMUT OLAMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASINA YÖNELİK ÖNERİLER Doç. Dr. Aylin ERASLAN	132
CAFER CABBARLI YARATICILIĞINDA DİL SAFLIĞI VE EDEBİ DİLİN TEMİZLİĞİ İLE İLGİLİ DÜŞÜNCELER Türkan MECİDOVA	134
CULTURAL GENOCIDE: FROM NORTH AMERICAN AND AUSTRALIAN INDIGENOUS PEOPLES TO MORE RECENT CASES OF MYANMAR ROHINGYAS, CHINA UIGHURS, AND OTHERS Faruk HADŽIĆ	135
FORMATION OF A CULTURE OF COMMUNICATION IN THE CONDITIONS OF A MODERN UNIVERSITY Bibigul. S. Zholdasbekova Gulmira. A. Satylkhanova	136
TEXT AS A PROCESS AND PRODUCT OF SPEECH ACTIVITY Mezentseva Elena Sergeevna Usmanova Khafiza Davranbekovna	138
DISCUSSION FORMS OF THE ORGANIZATION OF LANGUAGE CLASSES AT THE UNIVERSITY Tyrna Zhamantaevna Tursunova	140
ANALYSIS OF EMPLOYABILITY TRENDS FOR GRADUATES OF THE CERTIFICATE IN COMPUTER SYSTEM AND NETWORK AT KLANG COMMUNITY COLLEGE (2020-2022) NADZATUL AZWA BINTI ABDUL RAHMAN (KKKLANG)	142
KAZAK DİLİNİ ÇEVİRİMİÇİ ÖĞRETME YÖNTEMLERİ Bagzhanova Bayan	143
ALTYNSARIN'S DIDACTIC AND METHODOLOGICAL LEGACY Sadenova Aigul	144
THE INFLUENCE OF PSYCHOLOGICAL SATISFACTION ON STUDENTS AS A MECHANISM OF MOTOR RESOURCE Kurmanova A. I. Baizhumanova B, Sh.	145

COMMERCIAL TRANSACTIONS IN THE CITY OF JERUSALEM DURING THE EGYPTIAN RULE OVER PALESTINE "1830-1841": A STUDY OF THE RECORDS OF THE LEGAL ISLAMIC COURT Bisan Qatouni	146
"SƏFİƏDDİN ÜRMƏVİ, ƏBDÜLQADİR MARAĞAYİ VƏ MİRMÖHSÜN NƏVVABIN ƏDƏBİ İRSİ VƏ MUSİQİ" ("AZERBAIJAN INTERNATIONAL" JURNALINDA AZƏRBAYCAN MUSİQİSİNİN TƏQDİMİ) Aytekin ELİZADE	148
ORPHEUS MİTİYLE HALİL SEZAI'NİN İÇİM PARAMPARÇA ŞARKISINA GÖSTERGEBİLİMSEL BİR BAKIŞ Dr. Öğr. Üyesi Yasemin BAYRAKTAR	150
ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARLA YARIŞMA VE OLİMPİYATLARA HAZIRLIK AŞAMASINDA ÇALIŞMAK Adisa Abashevna MUŞİRALİEVA	151
KAZAK DİLİ VE EDEBİYATI DERSLERİNDE İŞLEVSEL OKURYAZARLIĞI GELİŞTİRMENİN YOLLARI Alshimbekova N. M.	153
STUDY OF ONOMASTIC UNITS AND EXOTICISMS IN TRANSLATIONS FROM AZERBAIJANI TO ENGLISH Aygun GASIMOVA	154
DEEP TECHNICAL COLLEGE INCLUSIVIST BİLİM BERÝDEGI MÁSELER Temerkhanova Balzhan Adylbekovna	155
BALANCED SCORECARD FOR EVALUATING INTELLECTUAL CAPITAL IN TECHNICAL AND VOCATIONAL EDUCATION E. S. Slyamova	156
LEARNING ENGLISH TENSES USING THE "TENSESGRAMM" MOBILE APPLICATION Aygerim Fayzoldina Assoc. Prof. Abdrakhmanova Tolkyñ Muratbekovna	157
ÖZBEKİSTAN'DA ŞİFALI BİTKİ ÜRÜNLERİNE TALEP ARTIŞI Gulihayo Mahmudjon qizi IKRAMALIYEVA	158
AKADEMIK DISKURSDA XÜSUSİ TERMINOLOGİYANIN İSTİFADƏSİNİN TƏSİRLƏRİ Pərvanə Firdovsi qızı MÖVSÜMOVA	159
ÇAĞDAŞ EĞİTİM KOŞULLARIYLA İŞBİRLİKÇİ EĞİTİMİ Sabina KHANAIEVA Olga Andreevna STYCHEVA	160
KÜRESELLEŞMEDE ÖĞRENCİLERİN BAĞIMSIZ GÖRÜŞLERİNİN OLUŞTURULMASINDA EĞİTİMİN ÖNEMİ Ikromaliyeva Saodatoy Shuhratbek qizi	162
MƏHƏMMƏD NİDAİNİN "MƏNAFEÜNNAS" ƏSƏRİNİN BƏZİ TİBBİ ƏSƏRLƏRLƏ MÜ-QAYİSƏSİ Sonaxanım HADİYEVA (Sona Xəyal)	163
DIDACTIC FOUNDATIONS OF THE ORGANIZING EXTRACURRICULAR FORMS OF WORK AT A UNIVERSITY Ulbala URAZBAKOVA	164
LİSEDE EDEBİYAT DERSLERİNDE "ARAYIŞ OYUNLARI" ÜZERİNDEN YARATICI DÜŞÜNME KABİLİYETLERİNİN GELİŞTİRİLMƏSİ" Zhanna Nuralievna BOTABAEVA	166
THE ARTISTIC WORLD OF SHAKARIM KUDAIBERDIULY Nurlanova Assem Nurlanovna Zhamsap Akerke Talantkyzy	168
K. O. BITİBAEVA'S WORKS ABOUT THE METHODOLOGY OF TEACHING KAZAKH LITERATURE Assoc. Prof. Kelgembayeva Bakytzhan Sagidoldina Qarlygash	170

METHODS OF TEACHING THE NOVEL "OMIRZAYA" BY THE WRITER BAKKOZHA MUKAI Assoc. Prof. Kelgembayeva Bakytzhan Sotsialova Nazerke	171
SHAKARIM KUDAIBERDIULY'S REFLECTIONS ON THE DOCTRINE OF "AR"(THE DOCTRINE OF MORALITY) AND HUMAN NATURE Assoc. Prof. Kelgembayeva Bakytzhan Uatkhan Marzhan.....	172
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ YETERLİLİK OLUŞUMUNDA PSİKOLOJİK ÖNLEYİCİ VE EĞİTİM ÇALIŞMALARININ ROLÜ Rinat Zhakashev	173
SPIRITUAL AND MORAL EDUCATION OF YOUTH AS A VALUE ORIENTATION OF EDUCATION IN MODERN SOCIETY Assoc. Prof. Ainur ZHIYENBEKOVA	174
THE IMAGE OF MAKHAMBET IN THE STORY «KAROY» BY TAKEN ALIMKULOV Kaydarova Lyazzat Askerbekovna Nurlanova Asem Nurlanovna.....	175
SOCIAL ASPECT OF SPECIALIST TRAINING IN UNIVERSITY AND COLLEGE SETTINGS Asel Muratovna KAPATAEBA Assoc. Prof. Dr. Dildar Musakhmetovna KİSTAUBAEV.....	176
YETENEKLİ ÖĞRENCİLERLE ÇALIŞMALARIN DÜZENLENMESİNDE YAKLAŞIMIN ROLÜ Araştırmacı Odiljon Toxirovich KARIMOV	178
MATERIAL RESOURCES FOUND IN THE SOUTH OF UZBEKISTAN AND THEIR SIGNIFICANCE Researcher Bibizaynab Rustam qizi MAHMUDOVA.....	180
NANOMATERIALS AND WAYS OF THEIR PRODUCTION Aziza Asylanbayovna BAITASOVA	181
TERMINOLOGY OF VERSE: DIFFICULTIES OF MASTERING Aigul Aidarovna Pirimkulova Ayagoz Tileubaevna.....	182
THE USE OF COMPUTER PROGRAMS FOR MODELING PHYSICAL PHENOMENA IN TEACHING THE SOLUTION OF PHYSICAL PROBLEMS Researcher Atirkul USSERBAYEVA Bolatbek Haldaruly SADYK.....	184
THE PROBLEM OF SOCIETY AND THE INDIVIDUAL IN THE STORY «ATAU KEREK» Nurlanova Assem Nurlanovna Serikbekovna Balzhan.....	185
THE CONTRIBUTION OF RUSSIAN TEACHERS TO THE DEVELOPMENT OF THE EDUCATION SYSTEM IN TURKESTAN Assoc. Prof. Evgeni Iosifovich Shabanov	187
THE RIDDLES OF THE LINGER Assoc. Prof. Evgeni Iosifovich SHABANOV Teacher Akzharkun Kobeevna OTARBAYEVA.....	188
FORMATION AND DEVELOPMENT OF EDUCATION IN SOUTH KAZAKHSTAN (SECOND HALF OF THE 19TH CENTURY-BEGINNING OF THE 20TH CENTURY) Assoc. Prof. Gulzhan Kobeevna OTARBAYEVA.....	189
TRAINING OF LIBRARY STAFF AT SOUTH KAZAKHSTAN UNIVERSITY NAMED AFTER M. AUEZOVA: PROBLEMS AND PROSPECTS Assoc. Prof. Gulzhan Kobeevna OTARBAEVA Assoc. Prof. Suikum Tulembaevna MUSAEVA.....	190

ENGELLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMSEL VE BİLİŞSEL ETKİNLİKLERİNİN YÖNETİLMESİNDE BİLGİSAYAR TEKNOLOJİLERİNİN OLANAKLARI Taranova Anel Serikovna	191
INFORMATION AS THE MAIN OBJECT OF INFORMATIONAL LEGAL RELATIONS Seitimbetova Danakul Tuyenbayeva Kalima Mussayeva Suikum	192
PEDAGOJİK KONSEY YÜRÜTMENİN MODERN BİÇİMLERİ R. F. HAMIDOVA	194
BİR EĞİTİM KURUMUNUN ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL FAALİYETLERİNİ GELİŞTİRMEDE TARİHSEL BİLGİNİN ÖNEMİ Maftunakhan Avazbekovna ERGASHEVA	195
SELF-STIGMA, PUBLIC STIGMA AND TREATMENT-SEEKING BEHAVIOR: WHY DON'T PEOPLE SEEK PSYCHOLOGICAL SUPPORT? Yiğit UZUNOĞLU Mehmet Akif ELEN Ulaş Başar GEZGİN	196

**ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER
SEMPOZYUMU**

**EJSER 12th INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON
SOCIAL SCIENCES**

19-21 Kasım / November 2022, TÜRKİYE/TURKEY

**BİLDİRİ ÖZET KİTABI
ABSTRACT PROCEEDINGS BOOK**

astana
yayınları

Uluslararası Akademik Yayınevi

aseadsempozyum@gmail.com
<https://aseadsempozyum.org>

PROCESSING INSTRUCTION IN THE EFL CLASSROOM

Marija STEVKOVSKA
International Balkan University
Skopje, Macedonia
m.stevkovska@ibu.edu.mk

ABSTRACT

Recurring grammar errors are a common issue for most EFL learners. Common misconception about teaching grammar are still widely accepted by language teachers, which prevents them from teaching grammar effectively. The aim of this paper is to explore the method of Processing instruction and its effectiveness in teaching grammar. Processing instruction (PI) is a type of grammar instruction which consists of the following steps: 1. Learners are given information about a linguistic structure or form; 2. Learners are informed about a particular IP strategy that may negatively affect their picking up of the form/structure during comprehension; and 3. Learners are pushed to process the form/structure during activities with structured input- input that is manipulated in particular ways so that learners become dependent on form and structure to get meaning (VanPatten, 2000: 49). An experimental study was conducted with 40 EFL learners to test the effectiveness of PI. Results of the dependent *t*-test ($t=-8,365$; $p=,000$) indicate there is a strong positive correlation between the use of PI and acquisition of verb forms. According to VanPatten, teachers should follow several guidelines in order to implement PI successfully: present one thing at a time; always keep meaning in focus; move from sentences to connected discourse; use both oral and written input; have the learner do something with the input; and keep the learner's processing strategies in mind. Recommendations for further research include the use of PI with students of different ages, and the effectiveness of PI with more proficient students (B1 and above).

Keywords: Processing Instruction, Grammar, EFL, Focused practice

TEKNOLOJİK YENİLİKLER BAĞLAMINDA YENİ KİMLİK İNŞALARI ÜZERİNE BİR
DEĞERLENDİRME

Ayşegül DÜZGEL

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enst.

Ankara, Türkiye

ORCID ID: 0000-0001-6729-8882

aysegulduzgel@gmail.com

ÖZET

Günümüze bakıldığında, toplumsal değişimin hızlı yaşanmasının birçok sebebi olduğu görülmektedir. Bu değişimin en önemli nedenlerinden birinin iletişim araçları olduğu söylenebilir. Bireyselliğin ön planda olduğu günümüzde, teknolojik araçlarla kurulan bağ ya da insanların bu araçlar üzerinden kendini ifade ediş şekli ele alınması gereken önemli bir noktadır. Aynı zamanda teknolojinin her geçen gün geliştiği bir zeminde bireyin toplumla kurduğu ilişkinin teknik araçlar üzerinden evrildiğini bu bağlamda söylemek de mümkündür. Özellikle postmodern dönemde oldukça değer kazanan kitle iletişim araçlarının önemi ve bu araçların toplumsal uzamda edindikleri yeri ve işlevleri, bireylerle oluşturdukları organik bağ ile açığa çıkmaktadır. Şöyle ki küresel dünyanın vazgeçilmez bir unsuru olan kitle iletişim araçları ve özelinde sosyal medya, bireylerin her an ulaşabileceği mobil uygulamalardır. Söz konusu araçların mobil oluşu, görünürlük kazandırma yöntemlerinden biri olması ve bireylerin kimliklerini yansıttıkları çeşitli uygulamaları içermesi bu çalışmada ele alınmak istenen hususlardır. Tüm bunlardan yola çıkarak, bu çalışmada sosyal medyanın bireylerle kurduğu ilişki teorik kapsamda ele alınarak, açıklanmak istenmiştir. Çalışmanın önemi buradan gelmekte olup genel olarak vardığı sonuç ise, birey ile özdeş olan kimliğinin sosyal medya ortamında nasıl şekil değiştirdiğini göstermektir. Bu bağlamda çalışma, sosyal medya uygulamalarının bireyin kimliği ile olan bağına ve bu çerçevede ürettiği anlamlara ilişkin yaklaşımlara dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Teknoloji, Kimlik, Sosyal Medya.

**AN EVALUATION ON NEW IDENTITY CONSTRUCTIONS IN THE CONTEXT OF
TECHNOLOGICAL INNOVATIONS**

Ayşegül DÜZGEL

ABSTRACT

Looking at today, it can be seen that there are many reasons for the rapid social change. It can be said that one of the most important reasons for this change is communication tools. In today's world where individuality is at the forefront, the bond established with technological tools or the way people express themselves through these tools is an important point that needs to be addressed. At the same time, it is possible to say in this context that in an environment where technology develops day by day, the relationship of the individual with society evolves through technical tools. The importance of mass media, which has gained great value especially in the postmodern period, and the place and functions of these tools in the social space are revealed by the organic bond they create with individuals. Namely, mass media, and in particular social media, which are an indispensable element of the global world, are mobile applications that individuals can access at any time. The issues that are intended to be addressed in this study are that these tools are mobile, are one of the methods of gaining visibility, and include various applications in which individuals reflect their identities. Based on all these, this study aims to explain the relationship between social media and individuals by considering it in a theoretical context. This is where the importance of the study comes from, and its general conclusion is to show how the identity, which is identical with the individual, changes shape in the social media environment. In this context, the study draws attention to approaches regarding the connection of social media applications with the identity of the individual and the meanings they produce within this framework.

Keywords: Technology, Identity, Social Media.

ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
25-27 Kasım 2023, Türkiye

**NİZAMİ GENCEVİ'NİN YARATICILIĞINDA TÜRK MİLLİ-MANEVİ DEĞERLERİNİN
TECESSÜMÜ KONULARI ("LEYLİ VE MECNUN" MESNEVİSİNDEN DAYALI)**

Dr. Ülker Elman gızı Bahşiyeva

ADPU'nun Filoloji Fakültesi

Bakü, Azerbaycan

ORCID ID: 0000-0002-5994-2356

ulker.baxsiyeva@mail.ru

ÖZET

Nizami Gencevi, Azerbaycan klasik edebiyatının bütün ruhu ve kanıyla vatanına ve Türk milli ruhuna bağlı şahsiyetlerinden biridir. Milli değerlere, milli kimliğe ve soyköküne bağlılık duygusu şairin tüm yaratıcılığının ruhuna hakim olmuştur. Makalede Nizami'nin "Leyli ile Mecnun" mesnevisinde etnik kimlik meselesine yaklaşımları ve Türk kimliğinin öncü konuma yükseltilmesinin nedenleri incelenip analiz edilmiştir. Nizami, Şirvanşah Ahsita'nın emriyle "Leyli ve Mecnun" mesnevisini yazmıştır. Makalede Ahsita'nın neden Nizami'nin milli düşüncesine karşı taleplerde bulunmasının sebebi, Nizami'nin Ahsita'nın bu talebine kızmasının nedenleri vb. araştırılmıştır. Akhsita'nın kullandığı "Torki, Torkane sohen, Torki-yüzlü" ifadelerinin alt katmanında hangi hedeflerin olduğu açıklığa araştırılmıştır. Dahi Nizami kendi yaratıcılığında Türk etnik kimliği meselesini vurgulamak için Türk destan folklor geleneklerine başvurarak, eserlerinde folklor unsurlarından kullanmıştır. Şair zamanının taleplerine uygun olarak Farsça yazıp yaratmıştır. Ancak en önemli nokta Nizami'nin Türkçe düşünüp Farsça yazmasıdır. Şaire Ahsitan tarafından koyulan yasağ taleplerine rağmen, "Leyli ile Mecnun" mesnevisinde de dahi Nizami Türk milli ruhunu ve Türk etnik kimliğini şiirinin ana çizgisine dönüştürmeyi başarmıştır.

Anahtar Kelimeler: Nizami, Etnik kimlik, Türk, Destan, Gelenek

**SUBJECTS OF EMBODIMENT OF TURKISH NATIONAL AND SPIRITUAL VALUES IN
THE CREATION OF NIZAMI GANJAVİ (BASED ON THE MESNEVI OF "LEYLI AND
MEJNUN")**

Dr. Ülker Elman gızı Bahşiyeva

ABSTRACT

Nizami Ganjavi is one of the figures of the classical literature of Azerbaijan, who was attached to his homeland and Turkish national spirit with all his soul and blood. The sense of attachment to national values, national identity, and ancestry dominated the spirit of the poet's entire creativity. In the article, Nizami's approaches to the issue of ethnic identity in the poem "Leyli and Majnun" and the reasons why the Turkish identity was promoted to the leading position were examined and analyzed. Nizami wrote the poem "Leyli and Majnun" on the order of Shirvanshah Akhsitan. In the article, why Akhsitan put the poet's demands against Nizami's national thought, the reasons why Nizami was angry with Akhsitan's demand, etc. has been investigated. It has been clarified what goals are at the bottom of the phrases "Torki, Torkane sohen, Torki-face" used by Akhsitan. Grate Nizami used folklore elements in his creations to highlight the issue of Turkish ethnic identity by appealing to Turkish epic folklore traditions. The poet wrote and created in Persian according to the demand of the time. However, the most important point is that Nizami thought in Turkish and wrote in Persian. Despite the demands of the ban imposed by the poet Aksitan, in the poem "Leyli and Majnun" the immortal Nizami managed to turn the Turkish national spirit and Turkish ethnic identity into the main line of his poem.

Keywords: Nizami, Ethnic identity, Turkish, Epos, Tradition

WATER IS THE SOURCE OF LIFE

Moldobaeva Nurkan BEKTEMİROVNA
National Cultural Center
nurkan-1974@mail.ru

ABSTRACT

The mentioned article talks about establishing that water is a life-giving food not only for human beings, but also for all animals and nature. Water plays a very important role in nature. "Water has no taste, color or smell, it simply gives life to living things. Water is life" M.N.B. Because without water the surface of the earth will not be beautiful and without water life will stop. Therefore, the article explains the importance of water in life, the need to be sensitive to water, treat it like an apple of the eye, and treat yourself and the environment around you.

Keywords: Life, Taste, Color, Smell, Living, Eyeball, Running water, Living water, Dead water, Faith, Water has a question

СУУ-ӨМҮРДҮН БУЛАГЫ

Молдобаева Нуркан Бектемировна

АННОТАЦИЯ

Аталган макалада суу-адам баласына гана эмес, жашоодогу бардык жан-жаныбарларга, жаратылышка өмүр тартуулаган азык экендигин белгилөө жөнүндө сөз болот. Жаратылышка суунун мааниси өтө эбегейсиз чоң рол ойнойт. “Сууда даам да, өң да, жыт да жок, ал жөн гана жандуу нерселерге жашоо берет. Суу – бул жашоо” М.Н.Б. Себеби суусуз жер бети көркө келбейт жана суусуз жашоо токтойт. Андыктан суунун жашоодогу мааниси зор экендигин баамдап, сууга аяр мамиле жасап, көздүн карегиндей сактап, өзүнө да айланаңдагы сени курчап турган чөйрөгө да туура мамиле кылууга көнүгүү зарылдыгы тураары жөнүндө макалада толук чечмеленет.

Түйүндүү сөздөр: жашоо, даам, өң, жыт, жандуу, көздүн карегиндей, агын суу, жандуу суу, өлүк суу, ишеним, суунун да сурагы бар ж.б.

**GÖÇMEN GİRİŞİMCİLİĞİ ÜZERİNE YAKIN ZAMANDA YAPILAN BİR
ARAŞTIRMA: TÜRKİYEDE VE DÜNYADA GİRİŞİMLİCİLİĞİ DESTEKLEMELİK İÇİN
AVRUPA KOMİSYONU VE İNGİLİZ ULUSAL AJANSI TARAFINDAN DESTEKLENEN
MIGRAPRENEURS MAKRO PROJE ORTAĞI İLE ARAŞTIRMA RAPORUNUN
GELİŞİMİ VE UYGULAMAYA ÇALIŞMALARI**

Sevcan GÜNGÖRDÜ
sevcan_gungordu@hotmail.com

ÖZET

Yirmi birinci yüzyıla girmiş olmakla birlikte, dünyadaki teknolojik gelişmelerin sonucunda yaşanan, ekonomik ilişkilerin değişimleri ve ekosistemdeki değişimlerle birlikte, ayrıca girişimcilik kavramı ve göçlerle birlikte, makro proje girişimciliği ile desteklenen göçmen girişimciliği ele alınmıştır. Göçmen girişimcilik kavramı ile Türkiye ve dünyadaki girişimlerin sisteme olan etkisi ve son durum analiz raporlarının araştırması yapılmıştır. Bu araştırmanın amacı,

Küreselleşme kavramı ile dünya üzerindeki kurulu sistemle birlikte, toplumların bireysel ve toplumsal sistematik bağlantısını ve birbiri ile ilişkisini içermektedir. Tamamen küreselleşmiş dünyada oluşturulan girişimcilik ekosistemi ile herhangi bir ilişki ya da ilişkiler seti diğerlerinden ayrı tutulmadan sınırlandırılmadan her biri diğerine bağlanacak ve sistemli olarak her durumda birbirinden etkilenecektir. Bu değişim ve girişimlik ekosistem kavramı ile özellikle ülke sınırları ile birlikte geçerli olmasıyla, girişimcilik raporları ve faaliyetleri ile coğrafi sınırlar, uluslararası faaliyetlerdeki girişimler özellikle, uluslararası ekonomik gelişme ve akışkanlıkta sağlanan büyük artışların sistemlerinin oluşturulması girişimcilik ekosistemi ülke ve dünya ekonomilerinin birlikte entegrasyonu ile ekonomide bütünleşmesidir. Ekonomik sorunlara ortak çözümlerin oluşturulması için yapılan çalışmalardır, Makro projeler, devletler odağında küreselleşme; siyasi ve ekonomik ve sosyal ilişkilerin sıkılaşıarak Girişimcilik Ekosistemi, girişimcilik kültürünün oluşturulması tüm dünyada yaygınlaşması, ideolojik farklılıklardan beslenen kutuplaşmanın gerek olmaksızın olumlu girişimlerle projelerle birlikte toplumsal farklılıkların ve dini inanışların daha iyi tanınması, devletler arasındaki bağların güçlenmesi gibi farklı görünen fakat birbirleriyle ilişkili olan değerlerin ve olguların tüm dünyaya yayılmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göçmen Girişimcilik, Girişimcilik, Avrupa komisyonu ve İngiliz Ulusal Ajansı MIGRAPRENEURS MAKRO PROJE, Türkiye ve Dünyada Girişimciliği Desteklemek için Araştırma Raporlarının Gelişimi ve Uygulamaya Çalışmaları ile Değerlendirme Çözümlemesi

ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
25-27 Kasım 2023, Türkiye

**A RECENT RESEARCH ON MIGRANT ENTREPRENEURSHIP: DEVELOPMENT
OF THE RESEARCH REPORT AND IMPLEMENTATION WITH MIGRAPRENEURS
MACRO PROJECT PARTNER SUPPORTED BY THE EUROPEAN COMMISSION AND
THE BRITISH NATIONAL AGENCY TO SUPPORT ENTREPRENEURSHIP IN TURKEY
AND THE WORLD WORKS**

Sevcan GÜNGÖRDÜ

ABSTRACT

Although it has entered the twenty-first century, immigrant entrepreneurship, which is supported by macro project entrepreneurship as a result of technological developments in the world, together with the changes in economic relations and changes in the ecosystem, as well as the concept of entrepreneurship and migrations, has been discussed. The concept of immigrant entrepreneurship and the impact of startups in Turkey and the world on the system and the latest situation analysis reports were investigated. The aim of this research is to include the concept of globalization and the established system in the world, as well as the systematic connection of societies with each other and their relationship with each other. With the entrepreneurship ecosystem created in the completely globalized world, any relationship or set of relationships will be connected to the other without being separated from the others, and each will be systematically affected by each other in every situation. With this concept of change and entrepreneurial ecosystem, especially with the borders of the country, the entrepreneur ...

Keywords: Migration, Migrant Entrepreneurship, Entrepreneurship, European Commission and British National Agency MIGRAPRENEURS MACRO PROJECT, Development and Implementation of Research Reports to Support Entrepreneurship in Turkey and the World, and Evaluation Analysis

ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
25-27 Kasım 2023, Türkiye

ANAYASA MAHKEMESİNİN 2007 TARİHLİ '367 KARARI'NIN CUMHURİYETİN
İLANI ÜZERİNE DÜŞÜRDÜĞÜ GÖLGE

Doç. Dr. Hilmi BENGİ

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Rektör Danışmanı

ORCID ID: 0000-0003-0527-138X

hilmibengi@gmail.com

ÖZET

1920’de TBMM’nin açılması ile fiilen hayata başlayan yeni Türk Devleti, üç yılı aşan hazırlık sürecinin ardından 29 Ekim 1923’te Cumhuriyetin ilanı ile rejiminin adını koydu. Yüz yılını geride bıraktığımız Cumhuriyet, Türkiye Büyük Millet Meclisinde yapılan Anayasa değişikliği tasarısının Meclis’te bulunan 158 milletvekilinin tamamının oy birliği ile ilan edildi. Yine 158 milletvekilinin oyuyla Atatürk aynı gün Cumhurbaşkanı seçildi.

28 Haziran 1923’te yapılan seçimlerin ardından 11 Ağustos 1923’te faaliyetine başlayan İkinci Meclis’teki üye sayısı 333’tü. Eğer Meclis üye tamsayısı ele alınacak olursa oylamaya katılan 158 üyenin tamamının oy birliği ile Cumhuriyet ilan edilmesine rağmen, kullanılan oylar bırakınız meclisin üçte iki çoğunluğunu, salt çoğunluğuna bile ulaşamıyordu. Oy hakkı olmayan Meclis başkanı dışarıda tutulsa bile üye tam sayısının yarısından bir fazlası olan salt çoğunluk 167 milletvekili ile sağlanabiliyordu. Dolayısıyla Meclis, Cumhuriyet ilanını sağlayan Anayasa değişikliği müzakerelerinin ele alındığı birleşimde salt çoğunluktan eksik milletvekili sayısı ile toplanmıştı. Oylamaya katılan tüm milletvekilinin ittifakına rağmen Cumhuriyetin ilanını sağlayan 158 evet oyu, Meclis üye tam sayısının yarısından eksikti.

10. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer’in görev süresinin dolmasının ardından o günkü Anayasa çerçevesinde TBMM’de yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimi, üye tam sayısının üçte ikisi Meclis’te hazır bulunmadığı gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildi. Anayasa Mahkemesinin 2007 yılında aldığı “367 kararı” diye bilinen kararı, yüce mahkemenin yetki aşımı olarak değerlendirildi ve çok tartışıldı. Anayasa Mahkemesinin bu kararının bugüne kadar gözardı edilen bir başka yönü daha vardır. O da 367 kararı ile nisap hesabında Meclis’te hazır bulunan üye sayısının değil, üye tamsayısının göz önünde tutulması Cumhuriyetin ilanı kararı üzerine de gölge düşürmüştür. Eğer Anayasa Mahkemesinin 367 kararı Cumhuriyetin ilanı kararına irca edilseydi Cumhuriyetin ilanı kararı da Gazi Mustafa Kemal Paşa’nın (Atatürk’ün) Cumhurbaşkanı seçimi de geçersiz olacaktı. Tabii ki böyle bir durum yok ama, şayet 2007 kararını alan Anayasa Mahkemesi 1923 yılında var olsa ve 2007’deki yaklaşımıyla Cumhuriyetin ilanı kararını ele alacak olsaydı Türkiye Cumhuriyet’e geçememiş olacaktı.

Bu bildiride Anayasa Mahkemesinin 367 kararı Cumhuriyetin ilanı ile ilgili Anayasa değişikliği ve ilk Cumhurbaşkanı seçimi çerçevesinde değerlendirilecektir.

YAHUDİLİKTEKİ SEÇİLMİŞLİK İNANCININ AHMESİLİK ÜZERİNDEKİ İZLERİ

Dr. Yaşar ÜNER

Çanakkale İl Müftülüğü

ORCID ID: 0000-0002-2201-5401

yasaruner2000@hotmail.com

ÖZET

Yemen bölgesi 525 yılından itibaren yaklaşık yarım asır boyunca monofizit hıristiyanların hâkimiyeti altında kalmıştır. Söz konusu zaman zarfının büyük bölümünde iktidarda kalan Ebrehe (ö. 570), bölgesel bir güç olan devletini imparatorluk seviyesine çıkarmak için uğraşmıştır. Bu amacının önünde büyük bir engel olarak gördüğü Kâbe’yi yıkmak için büyük bir orduyla Mekke’ye bir sefer düzenlemiştir. Bu orduya karşı ne Kureyşliler ne de onlarla ittifak halinde olan diğer Araplar bir kuvvet çıkarabilmişlerdir. Her iki taraf da Kâbe’nin yıkılıp Kâbe’nin kutsallığı etrafında şekillenen dinin yok olacağını öngörmekteyken Ebrehe’nin ordusu ebâbil adlı kuş sürülerinin saldırısı sonucunda etkisiz hale gelmiştir.

Kureyşliler, tarihte “Fil Vakası” olarak bilinen bu olay vesilesiyle Allah’ın kendilerini desteklediği inancını geliştirmişler ve başta şiir olmak üzere çeşitli araçlarla bu inancı yaymaya çalışmışlardır. Onların bu çalışmaları neticesinde de Kureyş’in dininin Allah’ın en sevdiği din olduğu inancı yaygınlık kazanmıştır. Böylece Kâbe ve hac ibadeti daha önce hiç olmadığı kadar rağbet görmeye başlamıştır. Nitekim Fil vakası sonucu dinî ve kültürel üstünlük Yemen Araplarından Hicaz Araplarına geçmiş ve Yemenlilerin önemli bir kısmı Kureyş dinine bağlanmıştır.

Bu noktadan sonra Kureyşliler, kendilerini Allah’ın sevgili kulları, Kâbe’nin muhafızları ve Hz. İbrahim’in dininin gerçek takipçileri olarak tanıtmaya başladılar. Bu tanıtmaya diğer Araplar nezdinde kabul görmekle birlikte, Kureyşlilerin kendilerini diğer Araplardan –özellikle de Yemenlilerden— üstün görmelerine neden olmuştur. Kureyş ve müttefiklerinin “Ahmesî”; diğer Arapların ise “Hill” olarak isimlendirildiği bu yeni dinî anlayışa göre her Arap, Kâbe ve hac ile ilgili ibadetleri aynı şekilde yapamıyordu. Örneğin Hilliler, Kâbe’yi tavaf etmek için ya Mekkelilerden hiç kullanılmamış elbise alacaklar ya da kullanılmamış elbiseyi yanlarında getireceklerdi. Bunlardan hiçbirisini yapmazlarsa Kâbe’yi çıplak tavaf etmek zorunda kalacaklardı. Ahmesîlerin de kendilerini hiyerarşik olarak Hillilerden üstün tutmaları için uymaları gereken bazı kurallar vardı.

Tüm bu hususlar Ahmesîlerin kendilerini telmihen “Seçilmiş” olarak nitelediklerini ortaya koyabilmektedir. Bu anlayışın gelişmesinde Yahudi kültürünün nasıl etki etmiş olabileceği ile ilgili olarak; Ahmesîlerin kendilerini Hz. İbrahim’in dininin gerçek takipçileri olarak görmelerinin, İsrailoğullarının Kızıldeniz’in yarılması sonrasında yaşadıklarına benzer tecrübelerin Fil vakası sonrasında Kureyşlilerce yaşanmış olabileceğinin vb.nin izlerinin sürülmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Fil Vakası, Kâbe, Hac, Ahmesîlik, Seçilmişlik.

TRACES OF THE BELIEF OF ELECTEDNESS IN JUDAISM ON AHMESISM

Dr. Yaşar ÜNER

ABSTRACT

The Yemen region remained under the domination of Monophysite Christians for nearly half a century, starting from 525. Ebrehe (d. 570), who remained in power for most of the period in question, tried to raise his state, which was a regional power, to the level of an empire. He organized an expedition to Mecca with a large army to destroy the Kaaba, which he saw as a major obstacle to this goal. Neither the Quraysh nor the other Arabs in alliance with them could raise a force against this army. While both sides predicted that the Kaaba would be destroyed and the religion shaped around the holiness of the Kaaba would disappear, Ebrehe's army was neutralized as a result of the attack of flocks of birds called ehabil.

The Quraysh developed the belief that God supported them through this event, known in history as the "Elephant Incident", and they tried to spread this belief through various means, especially poetry. As a result of their work, the belief that the religion of the Quraysh is God's favorite religion has become widespread. Thus, the Kaaba and the pilgrimage became more popular than ever before. As a matter of fact, as a result of the Elephant incident, religious and cultural superiority passed from the Yemen Arabs to the Hejaz Arabs, and a significant part of the Yemenis adhered to the religion of Quraysh.

After this point The Quraysh began to introduce themselves as beloved servants of Allah and as the guardians of the Kaaba and as true followers of Abraham's religion. Although this introduction was accepted by other Arabs, it caused the Quraysh to consider themselves superior to other Arabs - especially Yemenis. "Ahmesi" of Quraysh and their allies; According to this new religious understanding, in which other Arabs were called "Hill", not every Arab could perform the rituals related to the Kaaba and the pilgrimage in the same way. For example, to circumambulate the Kaaba, the Hillis would either buy unused clothes from the Meccans or bring unused clothes with them. If they did not do any of these, they would have to circumambulate the Kaaba naked. There were some rules that the Ahmesids had to follow in order to keep themselves hierarchically superior to the Hillis.

All these issues can reveal that Ahmesis describe themselves as "Elected". Regarding how Jewish culture may have influenced the development of this understanding; Ahmesi themselves are Hz. It is necessary to trace the fact that they saw Abraham as true followers of his religion, that similar experiences to the Israelites after the splitting of the Red Sea may have been experienced by the Quraysh after the Elephant incident, etc.

Keywords: Elephant Incident, Kaaba, Pilgrimage, Ahmesism, Electedness

ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
25-27 Kasım 2023, Türkiye

AZƏRBAYCAN LİRİK POEMASINDA DİALOQUN İŞLƏNMƏ YERİ VƏ
XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Aytac İSMAYILLI

Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu, kiçik elmi işçi
ismayilliytac94@gmail.com

Azərbaycan ədəbiyyatında XX əsrin 60-70-ci illərindən etibarən lirik poemanın funksionallığı artır. Janrda gedən yeniləşmə və zənginləşmə prosesindən irəli gələrək onun poema-monoloq, poema-dialoq, poema-müraciət, assosiativ poema kimi tipləri formalaşır. Ədəbiyyatın digər janrlarında olduğu kimi, lirik poemalarda da şairlər dilaloq nitq formasına müraciət edir. Poema-dialoq iki və ya daha çox obraz arasında aparılan fikir mübadiləsi, söhbət əsasında qurulur. Bu forma natiqlərin eyni məsələyə dair fərqli baxışlarını ifadə etməyə xidmət edir. Poema-dialoqun poema-monoloqdan üstünlüyü müxtəlif baxışları ifadə edib araşdırmaq xüsusiyyətdir. Məqalədə Balash Azəroğlunun “Əsrimizin həqiqəti”, Eldar Baxışın “Balıq ölümü”, İsa İsmayilzadənin “Bir ömürlük gecə” əsərlərinə əsasən poema-dialoqun xarakterik xüsusiyyətləri tədqiq olunur. Araşdırma zamanı müəyyən olunur ki, bu tip poemalar müəyyən bir məsələ, mövzu və hadisəyə dair fərqli baxışlar, fikir ayrılığı ilə səciyyələnilir. Lirikmin üstünlüyü ilə xarakterizə olunan poema-dialoqlarda emosiya və həyəcanlar ön plandadır. Dialoq forma şairin obrazların şəxsiyyətini, xarakterik xüsusiyyətlərini üzə çıxarmaq üçün istifadə etdiyi bir üsuldür. Bu ədəbi texnika ilə şair poemadakı bir obrazın sözləri və ya düşüncələri ilə digər obrazın sözlərinin, düşüncələrinin açılmasına nail olur. Dialoq forma süjet inkişafı funksiyasından daha çox lirik obrazları səciyyələndirmə xüsusiyyətinə xidmət edir. Tədqiqat nəticəsində məlum olur ki, şairlər müəyyən bir mübahisəli mövzu ilə bağlı düşüncələrinin ifadəsi üçün iki və ya daha artıq obrazın söhbətindən, dialoq formasından ədəbi-bədii vasitə kimi istifadə edir.

Açar sözlər: Lirik poema, Poema-dialoq, Natiq, Mükəllimə, Lirik mən

THE USING PLACE AND TFEATURE OF DIALOGUE IN THE AZERBAIJANI
LYRIC POEM

Aytac İSMAYILLI

ABSTRAC

In the Azerbaijani literature, the functionality of the lyric poem has been increasing since the 60s and 70s of the 20th century. As a result of the process of renewal and enrichment in the genre, its types such as poem-monologue, poem-dialogue, poem-appeal, and associative poem are formed. As in other genres of literature, in lyrical poems, poets resort to dialectical form of speech. A poem-dialogue is based on an exchange of ideas, a conversation between two or more characters. This form serves to express different views of the speakers on the same issue. The advantage of the poem-dialogue over the poem-monologue is the ability to express and explore different points of view. The article examines the characteristic features of the poem-dialogue based on the works of Balash Azeroglu "Esrimizin heqiqeti", Eldar Bakhish's "Balıq ölümü", Isa Ismayilzade's "Bir ömürlük gece". are characterized by differences of opinion. In poem-dialogues characterized by the dominance of lyricism, emotion and excitement are in the foreground. The dialogical form is a method used by the poet to reveal the personality and characteristic features of the characters. With this literary technique, the poet uses the words or thoughts of a character in the poem achieves the opening of the words and thoughts of another character. The dialogue form serves the characteristic of characterizing lyrical images more than the function of plot development. As a result of the research, it is found that poets use the conversation of two or more characters to express their thoughts on a certain controversial topic, the literary form of dialogue -uses it as an artistic tool.

Keywords: Lyrical poem, Poem-dialogue, Speaker, Dialogue, Lyrical self

CUMHURİYET KAVRAMINA İLİŞKİN İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN METAFORİK
ALGILARI

Büşra YILMAZ

MEB, Türkiye

ORCID ID:0000-0001-9657-5535

busraertugrul226@gmail.com

Prof. Dr. Kaya YILDIZ

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Bolu, Türkiye

ORCID ID:0000-0002-5390-7525

yildiz_k1@ibu.edu.tr

ÖZET

Cumhuriyet; Arapça “cumhur”, “halk” anlamına gelen kelimedenden gelir. Cumhuriyet; milletin, egemenliği kendi elinde tuttuğu ve bunu belirli süreler için seçtiği milletvekilleri aracılığıyla kullandığı yönetim biçimidir. Cumhuriyet kavramının seçilmesinin nedeni, Türkiye Cumhuriyeti devletinin bir asırlık varlığıdır. İlkokul Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinde geçen “Cumhuriyet” kavramının ilgili kazanımlar ile öğrenciler tarafından nasıl algılandığı belirlenmek istenmiştir. Cumhuriyet kavramına yönelik algıların tespit edilmesi, eğitim planlayıcıları ve uygulayıcıları için önem arz etmektedir.

Metafor; Yunanca “metapherein”, “aktarım” anlamına gelen kelimedenden gelir. Metafor, bireyin bir olguyu veya kavramı algıladığı şekilde benzetmeler kullanarak ifade etmesidir. Eğitimde metaforlar sıklıkla kullanılmaktadır. Metaforlar; kavram yanılgılarını ortaya çıkarma, somuttan soyuta ve bilinenden bilinmeyene ilerleme adımlarında öne çıkmaktadır.

Bu açıklamalar doğrultusunda araştırmanın amacı ilkokul öğrencilerinin “Cumhuriyet” kavramına yönelik metaforik algılarını saptamaktır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2023-2024 eğitim-öğretim yılının birinci döneminde Bolu ili Merkez ilçe sınırları içerisindeki bir ilkokulda öğrenim gören 2.sınıf, 3.sınıf ve 4.sınıf toplam 486 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin “Cumhuriyet” kavramına yükledikleri metaforik anlamların ortaya çıkartılıp incelenmesini amaçlayan bu çalışmada, olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Araştırma verilerini toplamak için, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde kodlama, temaların bulunması, verilerin kod ve temalara göre örgütlenmesi aşamalarından oluşan içerik analizi kullanılmıştır.

Öğrencilerin algılarına dayalı olarak “Cumhuriyet” kavramına ilişkin tüm sınıflardan ortak 48 metafor, tüm sınıflarda bağımsız 176 metafor olmak üzere toplam 224 adet metafor üretilmiştir. Öğrenciler tarafından üretilen en çok beş metafor incelendiğinde sırasıyla; Özgürlük, Bayram, Güneş, Atatürk ve Bayrak olduğu görülmektedir. Öğrenciler tarafından üretilen 224 adet metafor araştırmacılar tarafından 9 kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler; Bağımsızlık, Değer, Güç, Güven, İlerleme, Öncü, Şenlik, Yönetim Şekli ve Zafer.

Anahtar Kelimeler: Metafor, Cumhuriyet, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, İlkokul

RİSK YÖNETİMİNDE MOTİVASYON

Dr. Öğr. Üyesi Perihan GÖZÜM

Çankırı Karatekin Üniversitesi, Kurşunlu Adalet MYO

Çankırı, Türkiye

ORCID ID: 0000-0003-1174-8500

pgozum@hotmail.com/05327787117

ÖZET

Motivasyon kişinin moral ve davranışını harekete geçirmeye yarayan, onu yönlendirip içinde bir çok payeyi beraberinde yaşatan unsurları içermektedir.

Motivasyonda en önemli olan adil davranma ve güvenilir olmaktır. Adalet anlayışı, yönetici konumunda olan kişilerin hak ve adalet ölçülerine dikkat etmesi, herkes için doğru ve tarafsız davranması ve yasalara saygılı olmasını gerektirir. Astlar kendi haklarını aramak yerine, haklarının kendilerine verilmesini beklerler. Yönetici, adaletin gecikmemesi hususunda da dikkat etmelidir. Adaletli olma, organizasyona ve yöneticiye bağlılık duygusunu geliştirir. Uygulamaların âdil olmadığı bir topluluktan yüksek motivasyon beklenemez, motivasyon için adalet olmazsa olmazlardır.

Motivasyon, katılımın bir sonucudur. Katılım sağlama aslında, işletme çalışanlarının bir çok amaçlar doğrultusunda etkili ve rasyonel karar almalarını ve faaliyetlerini başarılı bir şekilde uygulamalarını sağlamak için oluşturulan, kişinin kendine saygı ve tanınma gereksinmelerine karşılık gelen bir grup yönetimi türüdür. Bir başka ifade ile katılma, karar alma ve uygulama yetkisinin uygulayıcılara devredilmesi sürecidir.

İnsanların özellikle kendilerini etkileyecek kararlara katılma isteği çok şiddetlidir. Bu nedenle katılım, çalışanın üretme potansiyelini uyaracak ve işteki doyumunu oluşturacak önemli bir etkidir. Tüm bu etkenler doğru yönetildiğinde işletmeler ve kurumlardaki risk yönetimi kontrol altına alınabilmektedir.

Risk yönetimi zamanın ve motivasyonun başarılı yönetimi ile doğru orantılıdır. Birbirine bağımlı ve riskin değerlendirilip hesaplanmasından ziyade, doğru alternatiflerin doğru zamanda uygulanması ile başarı kazanır. Motivasyon ise bunun en önemli faktörlerinden biridir.

Anahtar Kelimeler: Risk, Yönetici, Motivasyon, Adalet

MOTIVATION IN RISK MANAGEMENT

Assist. Prof. Dr. Perihan GÖZÜM

ABSTRACT

Motivation includes elements that help activate a person's morale and behavior, direct him and make him experience many values.

The most important thing in motivation is to act fairly and be reliable. The understanding of justice requires people in administrative positions to pay attention to the standards of rights and justice, to act correctly and impartially towards everyone, and to respect the law. Instead of seeking their own rights, subordinates expect their rights to be given to them. The administrator must also be careful to ensure that justice is not delayed. It develops a sense of fairness and loyalty to the organization and manager. High motivation cannot be expected from a community where practices are not fair; justice is a must for motivation.

Motivation is a result of participation. Participation is actually a type of group management that is created to enable business employees to make effective and rational decisions for many purposes and to implement their activities successfully, corresponding to the individual's needs for self-respect and recognition. In other words, participation is the process of transferring decision-making and implementation authority to practitioners.

People's desire to participate in decisions that will affect them is particularly strong. Therefore, participation is an important factor that will stimulate the employee's productive potential and create job satisfaction. When all these factors are managed correctly, risk management in businesses and institutions can be controlled.

Risk management is directly proportional to the successful management of time and motivation. Success is achieved by applying the right alternatives at the right time, rather than being interdependent and evaluating and calculating the risk. Motivation is one of the most important factors of this.

Keywords: Risk, Manager, Motivation, Justice.

BİR SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASI: 1960-2000 ARASINDA DENİZLİ'DE DOKUMACILAR

Funda ÖNER AKOĞLU
Pamukkale Üniversitesi, SBE
Denizli, Türkiye
ORCID ID: 0000-0003-0036-1255
onerakoglufunda@gmail.com

ÖZET

Geçmişten günümüze dokuma kültürünü taşıyan Denizli, sahip olduğu bu mirasla adını duyurmayı başarmıştır. Antik Çağlardan günümüze uzanan dokuma kültürünün kentle özdeşleşmesinde Buldan, Babadağ, Kale ve Kızılcabölük gibi pek çok ilçe de yaşayan dokumacıların önemli rolü vardır. İlçeden ilçeye farklılık göstermekle beraber tüm ilçelerde dokumacılar, kendilerine has ürünler ortaya çıkarmıştır. Bu kültür içine doğan çocukların bazıları ayağı yere basar basmaz dokuma öğrenmeye başlarken bazıları da ilkokula gider gitmez dokuma yapmaya başlamıştır. Genelde ipliğini kendisi boyayan dokumacı, çok uzun saatler dokuma tezgahının başında zaman geçirmiştir. Neredeyse bütün ev halkının tek bir vücut gibi çalıştığı bu işte fazla para kazanıldığı zamanlar olduğu gibi az para kazanılan zamanlar da olmuştur.

Cumhuriyetin ilanından 1960'lara kadar kent ekonomisinde önemli yer tutan el dokumacılığı 1960'lardan sonra otomatik tezgahların devreye girmesiyle artmıştır. Dokumacılar, satın aldıkları iplikle 1960'lar boyunca genelde tüccardan bağımsız olarak kendi namına dokumasını yapmış ve pazarda satmıştır. 1970'lere gelindiğinde artan fason üretim ağıyla dokumacılar tüccara daha çok bağlı hale gelmiştir. 1980'lerin küresel dünyasında ise Denizlili tekstilcilerin dünyaya açılmasıyla Denizli dokumaları önemli ihraç kalemlerinden biri olmuştur. Yine de bahsi geçen bu dönemde fason üretim tarzı yapan alt ve orta ölçekli işletmeler varlığını sürdürmüştür. Ancak 1990'larda yaşanan kriz özellikle evde dokuma yapmaya devam eden dokumacıları çok etkileyerek el dokumacılığının adeta sonunun gelmesine neden olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dokuma, Denizli, Denizli Dokumacıları

**A STUDY OF ORAL HISTORY: WEAVERS IN DENİZLİ IN THE PERIOD BETWEEN
1960-1920**

Funda ÖNER AKOĞLU

ABSTRACT

Denizli which has been carrying out the weaving culture from past to present, made quite a name for itself through that heritage. Weavers living in many districts such as Buldan, Babadağ, Kale and Kızılcabölük have a major contribution in the identification of the weaving culture with the city which extends from ancient times to the present. Together with the weaving could be slightly different from district to district, weavers in all districts have created their own unique products. Some of the children that born in that culture, learn weaving in the toddler era and some others set out to do weaving as soon as they start the primary school era. Weavers, who generally dye their own threads, have been spent long hours at the handloom. In this occupation, which almost the entire household works as a single body, there have been times when people earned a lot of money, and there were also times when they earned much less money.

Hand weaving, which had an important place in the city's economy from the declaration of the Republic until the 1960s, gained momentum with the introduction of automatic looms after the 1960s. Weavers had been doing their own product through the threads that they bought, and sold it in the market for their own reputation apart from the merchants independently. By the 1970s, together with the increasing contract manufacturing network, weavers became more dependent on merchants. In the global world of the 1980s, Denizli textiles became one of the substantial export items as Denizli textile manufacturers expanded to the world. Still, in this period, sub- and medium-sized enterprises engaged in subcontracting production continued to their existence. Nevertheless, the crisis in the 1990s affected the weavers who continued to weave at home and almost led to extinction of hand weaving.

Keywords: Weaving, Denizli, Denizli Weavers

**KÜLTÜREL KİMLİK VE MÜZİĞE YANSIMASI: ETNOMÜZİKOLOJİK
PERSPEKTİFTEN ÇALGILARIN İNCELEMESİ**

Dr. Öğr. Üyesi Emre YÜCELAND

ORCID ID: 0000-0002-5759-7069

yucelandemre@gmail.com

ÖZET

Evrensel bir dil olarak kabul edilen müzik aynı zamanda dünyamızdaki tüm farklı kültürlerin kendilerine özgü olan ifadesel bir olgudur. Bu müzikal ifade dünya üzerindeki herhangi bir topluluğun tarihini, benimsedikleri değerlerini ve oluşturdukları kimliği yansıtan bir ayna olarak düşünülmektedir. Ancak bu farklı kültürlerin birbirleriyle olan yoğun etkileşimlerini ve dünya topluluklarının birbirleriyle olan iletişimlerini düşündüğümüzde, sadece insan sesi yoluyla değil buna ek olarak çalgıların ve müzik aletlerinin de büyük rol oynadığı da göz ardı edilmemelidir. Birbirinden farklı kültürler arasındaki müziksel etkileşimler, son derece farklı ritim ve melodileri bir araya getirme fırsatı sunmuştur. Kültürel kimlikle müzikal çalgıların nasıl bir bağlantı içinde olduğunu ve farklı kültürlerin kendilerini ifade etme yollarından biri olarak çalgıları kullanmaları, kültürlerin kolektif kimliklerini şekillendiren önemli araçlar arasında yer almaktadır. Bu bağlamda müzikal çalgılar, gelecek kuşaklara miras bırakma çabası içindeki toplumların kültürel mirasını da etkileyen en önemli unsurlar arasında öne çıkmaktadır. Gelecek nesillere bırakılan kültürel mirasın, bir toplumun kimliğini muhafaza etme fonksiyonu, müziğin zaman içindeki evrimini anlamak ve değerlendirmek açısından hayati önem taşımaktadır. Çalgıların evrensel dilini benimseyerek, insanlar arasında bir bağ kurma ve kültürel zenginliği paylaşma çabasında, kültürel anlamda büyük bir medeniyetlerarası köprü vazifesi görmektedir. Bir çalgının yapımında kullanılan malzemeler, üretim teknikleri ve çalgının kendine özgü çalınma tarzı, bir toplumun yaşam felsefesini ve estetik anlayışını yansıtmaktadır. Bu araştırma, literatür tarama yöntemiyle oluşturulan nitel bir çalışmadır. Bu çalışmanın temel amacı, kültürel kimliğin müzikle nasıl etkileşime girdiğini ve bu etkileşimin özellikle çalgılar üzerinden nasıl yansıdığını etnomüzikolojik bir perspektiften incelemektir. Belirli müzik aletlerinin kullanımı, tarihsel ve toplumsal bağlam içinde ele alınarak, bu çalgıların bir toplumun kültürel mirasını nasıl şekillendirdiği ve temsil ettiği de analiz edilmiştir. Bu bağlamda, müziğin ve çalgıların kültürel kimliğe olan katkıları detaylı bir şekilde incelenerek, etnografik ve nitel yöntemlerle sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Etnomüzikoloji, Müzik, Çalgılar, Kültürel Miras

**DAĞCILIK VE DOĞA SPORLARINDA KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN
ETKİLERİ; DOĞA SPORLARI LİDERLERİ ÜZERİNDEKİ YANSIMALARI**

Osman AKILLIOĞLU

Harran Üniversitesi

Şanlıurfa, Türkiye

osmanakillioğlu@harran.edu.tr

Burak GÜRER

Gaziantep Üniversitesi

Gaziantep, Türkiye

burakgurer27@gmail.com

ÖZET

Bu çalışmada küresel iklim değişikliğinin doğaya ve doğa sporlarına etkilerinin yanı sıra en yakın tanıkları olan doğa sporları liderlerine etkisi de liderin görüşlerine dayandırarak açıklamak amaçlanmıştır. Araştırmada fenomenolojik yaklaşım kullanılmıştır. Uzman görüşleri alınarak görüşme soruları hazırlanmış ve bu sorular yüz yüze görüşme yöntemiyle doğa sporları liderlerine sorulmuştur. Liderlerde en az 15 yıllık deneyime sahip olma şartı aranmıştır. Yapılan görüşmeler sonrasında deşifre yapılmış sonrasında kodlar oluşturulmuş, belirli alt tema ve temalar altında toplanmıştır. Ortaya çıkan temalar iki ana gruba ayrılmıştır. Bunlar iklim krizinin doğa sporları üzerindeki etkisi ve bu etkilerin doğa sporları liderleri üzerindeki yansımaları olarak gruplandırılmıştır. Genel olarak doğa sporları üzerindeki etkileri yaşamsal tehditler, mevsim tutarsızlığı, afetler, etkinlik yönetimi temaları olarak; liderler üzerindeki yansımaları ise psikolojik etkiler, liderlik davranışındaki etkiler, fiziksel etkiler, çevresel etkiler, organizasyonel etkiler, yönetsel çözümler temaları olarak ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak iklim krizi doğa sporlarına direk olarak etki eden bir unsur olarak görülmekle birlikte, doğa sporları liderleri üzerindeki yansımalarının da zorluk çıkartacak düzeyde olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Küresel iklim değişikliği, Doğa sporları, Mevsim döngüsü, Liderlik

**THE EFFECTS OF GLOBAL CLIMATE CHANGE IN MOUNTAINEERING AND
OUTDOOR SPORTS; REFLECTIONS ON OUTDOOR SPORTS LEADERS**

Osman AKILLIOĞLU

Burak GÜRER

ABSTRACT

In this study, it is aimed to explain the effects of global climate change on nature and outdoor sports, as well as on outdoor sports leaders, who are the closest witnesses, based on the leaders' opinions. A phenomenological approach has been used in the research. Interview questions were prepared by obtaining expert opinions and these questions were asked to outdoor sports leaders using the face-to-face interview method. Leaders were required to have at least 15 years of experience. After the interviews were conducted, transcriptions were made, codes were generated, and gathered under certain sub-themes and themes. The emerging themes have been divided into two main groups. These are the impact of the climate crisis on outdoor sports and the reflections of these effects on outdoor sports leaders. Generally, the effects on outdoor sports are grouped under the themes of existential threats, seasonal inconsistencies, disasters, and event management; reflections on leaders are manifested in themes such as psychological effects, impacts on leadership behavior, physical effects, environmental effects, organizational effects, and administrative solutions. In conclusion, the climate crisis is seen as a factor that directly affects outdoor sports, and its reflection on outdoor sports leaders is also considered to be of a challenging level.

Keywords: Global climate change, Outdoor sports, Seasonal cycle, Leadership

ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
25-27 Kasım 2023, Türkiye

AVRUPA BİRLİĞİNDE VE TÜRKİYE'DE TARIM SEKTÖRÜNÜN FİNANSMAN
YÖNTEMLERİ

Dr. Öğr. Üyesi İsmail BAYSUĞ
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
Antakya, Türkiye
ORCID ID:0000-0001-9665-0566
ibaysug@mku.edu.tr

ÖZET

Dünya genelinde gıda fiyatlarının yükselmesi tarım sektörünün finansman yönteminin önem kazanmasına yol açmıştır. Gıda fiyatlarındaki artışın enflasyona geçişkenliği yüksek olduğu için sektörün finansmanında uygulanan yöntemler ve tekniklerin önemi bu dönemde önemli ölçüde artmıştır. Avrupa Birliğinde tarım sektörünün finansmanı uzun yıllar Avrupa Birliği Tarımsal Garanti ve Yönlendirme Fonu aracılığıyla yapılmıştır. Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikasının uygulanmasında tarım sektörünün finansman yöntemi, Ortak Tarım Politikasının geçirmiş olduğu reformlarla birlikte yeniden düzenlenmiştir. Öte yandan, Türkiye'de tarım sektörünün finansmanı, Avrupa Birliğinden farklı olarak, kamu bankaları, tarım kredi kooperatifleri, kamu kuruluşlarının destekleme alımları ve banka dışı finansman kuruluşlar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Avrupa Birliği gibi bir tarımsal fon söz konusu değildir. Bu çalışmada AB ve Türk tarımı, finansman yöntemleri açısından incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: OTP, Türkiye, Garanti

FINANCING METHODS OF THE AGRICULTURE SECTOR IN THE EUROPEAN
UNION AND TÜRKİYE

Assist. Prof. Dr. İsmail BAYSUĞ

ABSTRACT

The increase in food prices around the world has led to an increase in the importance of the financing strategy of agriculture. The increase in food prices, the techniques applied in the production economy due to their high pass-through to inflation, and the importance of the techniques and the significant intensity rates in this period. Agricultural economy financing in the European Union has been provided for many years through the European Union Agricultural Guarantee and Guidance Fund. As a result of the European Union Common Agricultural Policy, the production technology method of agriculture has been rearranged with the reforms of the Common Agricultural Policy. On the other hand, agricultural financing in Türkiye unlike the European Union, is carried out through public banks, agricultural credit cooperatives, public sector support for purchases and non-bank financing institutions. There is no agreement fund like the European Union. This is effective EU and Turkish agriculture, equality of financial methods.

Keywords: CAP, Türkiye, Guarantee

SON DÖNEMDE TÜRKİYE EKONOMİSİNDE İZLENEN TARIM POLİTİKALARI
ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Dr. Öğr. Üyesi İsmail BAYSUĞ
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
Antakya, Türkiye
ORCID ID:0000-0001-9665-0566
ibaysug@mku.edu.tr

ÖZET

İktisadi gelişmedeki önemi, büyümeye ve kalkınmaya katkısı tarım sektörünün ekonomi içindeki yerini sürekli gündemde tutmuştur. Türk tarım politikalarının amaçlarına bakıldığında tarım sektörü çalışanlarının hayat standardının yükseltilmesi, tarım piyasalarında fiyat istikrarı, tarımsal alanların verimli bir şekilde kullanılması, katma değeri yüksek ürünlerin üretilmesi ve tarımsal ürün ihracatının artırılması gibi hususların ön planda geldiğini söylemek mümkündür. Planlı döneme geçildiği 1961 yılından günümüze beş yıllık kalkınma planlarında tarım politikalarının önemini koruduğunu görmekteyiz. Politika araçlarının girdi desteği, piyasa fiyat destekleri ve destekleme alımları yoluyla yapıldığı ancak özellikle destekleme kapsamındaki ürünlerin sayıca giderek azaldığı görülmektedir. Ayrıca destekleme yoluyla finansmanın bütçe üzerindeki yükü de önemli ölçüde artmıştır. Bu çalışmada, son dönemde izlenen tarım politikaları ve politika araçlarındaki gelişmeler incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tarım, Politika, Destekleme

AN EVALUATION ON AGRICULTURAL POLICIES FOLLOWED IN THE TURKISH
ECONOMY RECENTLY

Assist. Prof. Dr. İsmail BAYSUĞ

ABSTRACT

Its importance in economic development and its contribution to growth and development have always kept the place of the agricultural sector in the economy on the agenda. When we look at the aims of Turkish agricultural policies, it is possible to say that issues such as increasing the living standards of agricultural sector employees, price stability in agricultural markets, efficient use of agricultural lands, production of high value-added products and increasing agricultural product exports come to the fore. We see that agricultural policies have maintained their importance in five-year development plans since 1961, when the planned period was introduced. It is seen that policy tools are made through input subsidy, market price supports and subsidy purchases, but especially the number of products within the scope of support is gradually decreasing. In addition, the burden of financing through subsidy on the budget has increased significantly. In this study, recent developments in agricultural policies and policy instruments were examined.

Keywords: Agriculture, Policy, Subsidy

HÂLİT ZİYA’NIN ROMANLARINDA ACININ SÜREĞENLİĞİ VE TRAJİK SON*

Doç. Dr. Ürün ŞEN SÖNMEZ

İstanbul Arel Üniversitesi

İstanbul, Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-0893-3628

urunsonmez@arel.edu.tr

Erva AYDIN

İstanbul Arel Üniversitesi

İstanbul, Türkiye

ORCID ID: 0009-0006-7697-1278

ervaaydin21@istanbularel.edu.tr

ÖZET

Hâlit Ziya, Türk Edebiyatında roman türünün olgunluk devrini başlatan isim olarak kabul edilir. Yazarın romanları, tematik bütünlük ve teknik açıdan kendisinden önceki örneklerden önemli farklar gösterir. Bunun önemli yansımalarından biri, yazarın ahlakçı bir tutumu benimsememesi ve metni yazar kimliği ile araya girerek, dersler vererek yönlendirmemesidir. Bu sebeple Hâlit Ziya’nın romanlarında karakterler kurmaca dünya içerisinde daha derinlikli ve gerçekçi biçimlenirler. Yazarın benimsediği edebî tutum, dâhil olduğu Servet-i Fünûn topluluğunun ilkeleri, bağlı olduğu sanat ilkeleri ve akımları ile de ilişkili olarak bu karakterlerin en belirgin özellikleri arasında acı çeken kişiler olmaları gelir. Mezkûr romanlardaki karakterler olay örgüsü boyunca süregelen bir acı yaşarlar ve romanlar istisnasız şekilde trajik sonlarla nihayete erer. Acının süregelenliği tüm romanlarda ortak olmakla beraber karakterlerin acıları, acılarının kaynakları, acı karşısındaki tavırları, acılarını yaşama biçimleri de daha detaylı tasnifler yapmayı olanaklı kılan benzerlikler taşır. Her durumda acı ve acının süregelenliği Hâlit Ziya’nın roman karakterlerinin ayrılmaz bir hususiyetidir. Bu çalışmada, Hâlit Ziya’nın *Sefile*, *Nemide*, *Bir Ölüünün Defteri*, *Ferdi ve Şürekâsı*, *Mai ve Siyah*, *Aşk-ı Memnu*, *Kırık Hayatlar*, *Nesl-i Ahir* adlı romanları, karakterlerin acılarının süregelenliği ve metinlerin trajik sonları tespit ve tasnif edilerek çözümlenmekte ve Halit Ziya’nın romanlarında süregelen acının karakter kurgusunun, trajik sonunsa olay örgüsünün belirleyici unsurlarından oldukları ortaya koyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk romanı, Servet-i Fünûn, Hâlit Ziya, Acı, Trajik son.

* Bu çalışma, İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Tezli Yüksek Lisans Programında hazırlanmakta olan aynı adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

İKLİM KRİZİNİN SEBEP OLDUĞU İNSAN HAKLARI SORUNLARINA GENEL BİR
BAKIŞ

Prof. Dr. Fusun ÖZERDEM
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İİBF
Muğla, Türkiye
ORCID ID: 0000-0002-8204-8635
fusunozerdem@mu.edu.tr

ÖZET

İklim değişikliği olgusu küreseldir ancak etkileri çeşitli olup büyük ölçüde tropikal kurak ve yarı kurak alanlar başta olmak üzere çevreye zararlıdır. İklim krizi acil bir küresel sorundur ve bu sorunla mücadele etmek, etkilerini sınırlamak ve gezegeni gelecek nesiller için korumak için yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde ortak eylem gerektirmektedir. İklim krizinin etkisi eşit değildir ve sosyoekonomik durum, coğrafi konum ve kırılabilirlik gibi çeşitli faktörler nedeniyle belirli gruplar orantısız bir şekilde etkilenmekte olup en çok etkilenen grupların başında marjinalleştirilmiş topluluklar gelmektedir. Farklı ırklardan topluluklar da dahil olmak üzere düşük gelirli ve marjinalleştirilmiş topluluklar genellikle iklim değişikliğinin etkilerinin orantısız yüküyle karşı karşıya kalmaktadırlar (Bose, 2017). Altyapının zayıf olduğu, konutların yetersiz olduğu, sağlık hizmetlerine ve acil durum hizmetlerine sınırlı erişime sahip bölgelerde yaşıyor olmalarından kaynaklı, aşırı hava olaylarına ve çevresel tehlikelere karşı daha savunmasız hale gelmektedirler.

İklim krizi ile insan hakları arasındaki ilişki karmaşık ve çok yönlü bir ilişkidir. Esas olarak fosil yakıtların yakılması ve ormanların yok edilmesi gibi insan faaliyetlerinden kaynaklanan sera gazlarının emisyonundan kaynaklanan iklim krizinin çevre üzerinde geniş kapsamlı ve ciddi etkileri bulunmaktadır. Bu etkilerin insan haklarından yararlanma açısından önemli sonuçları vardır. En temel insan hakkı yaşam hakkı olup iklim değişikliği, kasırga, kuraklık ve sıcak hava dalgaları gibi can ve mal kayıplarına yol açabilecek daha sık ve şiddetli doğal afetlere neden olabilmektedir. İklim değişikliğinin halk sağlığı üzerinde olumsuz etkileri yanında su kaynaklarını ve tarımı da sekteye uğratmaktadır. Yükselen deniz seviyeleri ve aşırı hava olaylarının sıklığının artması, toplulukların yerlerinden edilmesine, evlerini kaybetmelerine ve barınma imkanlarına erişimlerini kaybetmelerine neden olmakta; geçim kaynaklarını bozmakta, ekonomik zorluklara yol açmakta ve potansiyel olarak çalışma hakkını ve yeterli yaşam standardını ihlal edebilmektedir. Doğal afetler ve iklimle ilgili olaylar eğitim sistemlerini de bozarak çocukların ve gençlerin kaliteli eğitime erişimini zorlaştırmaktadır. İklim değişikliğinin etkilerinin yükünü ise çoğunlukla savunmasız ve dışlanmış topluluklar çekmektedir. İklim değişikliğinin yol açtığı yerinden edilme giderek artan bir endişe kaynağı olmaktadır zira evlerini terk etmek zorunda kalan insanlar mülteci olarak yasal korumaya da sahip olamamaktadırlar.

Bu makalede dünyanın birçok yerinde insanların maruz kaldığı haksızlıklardan dolayı haklarının gerektiği gibi uygulanamaması zorluğu varken buna ayrıca iklim krizinin neden olduğu insan hakları sorunları detaylandırılacak ve iklim krizinin etkilerine karşı insan haklarının nasıl korunabileceğine dair öngörüler paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İklim Krizi/Değişikliği, İklim Krizi ile Mücadele, İklim Krizi-İnsan Hakları Bağlantısı

AN OVERVIEW OF HUMAN RIGHTS PROBLEMS CAUSED BY THE CLIMATE CRISIS
Prof. Dr. Füsün ÖZERDEM

ABSTRACT

The phenomenon of climate change is global, but its effects are diverse and largely harmful to the environment, especially in tropical arid and semi-arid areas. The climate crisis is an urgent global issue and requires concerted action at local, national and international levels to tackle it, limit its impacts and protect the planet for future generations. The impact of the climate crisis is unequal, and certain groups are disproportionately affected due to a variety of factors such as socioeconomic status, geographic location and vulnerability. Marginalized communities are among the groups most affected by the climate crisis. Low-income and marginalized communities, including communities of color, often face the disproportionate burden of the impacts of climate change (Bose, 2017). Because they live in areas with poor infrastructure, inadequate housing, and limited access to healthcare and emergency services, they become more vulnerable to extreme weather events and environmental hazards.

The relationship between the climate crisis and human rights is complex and multifaceted. The climate crisis, caused mainly by the emission of greenhouse gases from human activities such as the burning of fossil fuels and deforestation, has far-reaching and serious impacts on the environment. These effects have important consequences for the enjoyment of human rights. The most basic human right is the right to life, and climate change can cause more frequent and severe natural disasters such as hurricanes, droughts and heat waves, which can lead to loss of life and property. In addition to the negative effects of climate change on public health, it also disrupts water resources and agriculture. Rising sea levels and the increasing frequency of extreme weather events are causing communities to be displaced, losing their homes and access to housing; It disrupts livelihoods, causes economic hardship and can potentially violate the right to work and an adequate standard of living. Natural disasters and climate-related events also disrupt education systems, making it difficult for children and young people to access quality education. Vulnerable and marginalized communities often bear the brunt of the effects of climate change. Displacement caused by climate change is a growing concern as people forced to leave their homes do not have legal protection as refugees.

In this article, while it is difficult for people to implement their rights properly due to the injustices they are exposed to in many parts of the world, the human rights problems caused by the climate crisis will be detailed and predictions will be shared about how human rights can be protected against the effects of the climate crisis.

Keywords: Climate Crisis/Change, Fighting the Climate Crisis, Climate Crisis-Human Rights Connection

DİN EĞİTİMİNDE YAPAY ZEKA VE ÖĞRETMEN İLİŞKİSİ

Dr. Kazim SELEK

MEB, Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-0229-7026

kazimselek@gmail.com

ÖZET

Yapay zekâ; makineler aracılığıyla sunulan zekâ tipidir. Yapay zekâ ifadesi, insanın beyin yapısını yansıtan, kişilerin karşılaştıkları problemler karşısında geliştirdikleri düşünme biçimlerini, karar alma şekillerini ve çalışma şekillerini tetkik ederek elde edilen bilgiler ışığında kendisini sürekli olarak yenileyen mekanizma ve sistemlerden oluşur. Bu sebepten ötürü daha ileri seviyede bilişsel fonksiyonlar olan kavrama, öğrenme, bilgileri ilişkilendirme, fikir üretme, iletişim kurma, akıl yürütme, problem çözme ve karar verme ya da özerk davranışlar göstermesi muhtemel yapay bir bilgisayar sistemi olarak ifade edilmektedir.

Yapay zekanın eğitimde kullanılmaya başlanması, son yıllarda artan bir trend olmuştur. Özellikle 2000'li yılların ortalarından itibaren eğitimde yapay zeka uygulamaları ve araştırmaları hızla artmıştır. Bu dönemde, yapay zeka teknolojilerinin eğitimde kullanılması ve eğitim materyallerinin yapay zeka ile geliştirilmesi konusunda birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar, öğrenme yönetimi sistemlerinden kişiselleştirilmiş öğrenme deneyimlerine kadar geniş bir yelpazede gerçekleşmiştir.

Öğrenme ortamlarının yapay zeka ile desteklenmesi, öğretmenlerin ders planlama, öğrenci takibi, değerlendirme ve geri bildirim süreçlerinde avantaj sağlayabilir. Öğretmenlerin yapay zeka ile uyumlu çalışmasını sağlamak için yapay zeka eğitim programları oluşturulabilir. Teknoloji eğitimi yoluyla öğretmenlere örnek uygulamalar yaptırılabilir. Bunun yanında öğretmenlere yapay zeka ile ilgili güncel eğitim materyalleri ve kaynaklar sağlanması fayda sağlayacaktır.

Din eğitiminde yapay zekanın kullanımı öğretmenin öğrencilere daha kişiselleştirilmiş ve etkili bir eğitim deneyimi sunmasını sağlayacaktır. Ayrıca öğrenci takibi ve geri bildirim, dini kaynaklar ve bilgi sunumu konusunda yardımcı olacaktır. Yapay zeka öğrencilere dini eğitimde daha etkili bir şekilde rehberlik ederken, öğretmenler de bu süreçte öğrencilere rehberlik etmeye devam edebilir. Yapay zeka ve öğretmen arasındaki işbirliği, dini eğitimde öğrencilerin daha derinlemesine anlamalarını ve kişiselleştirilmiş öğrenme deneyimleri yaşamalarını sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Yapay Zeka, Öğretmen

TR22 GÜNEY MARMARA BÖLGESİNİN LOJİSTİK AÇIDAN İNCELENMESİ

Figen ALBAYRAK

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Çanakkale, Türkiye

ORCID ID: 0009-0009-8866-9449

figenalbayrak0@gmail.com

Prof. Dr. Hüsnü Levent DALYANCI

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Çanakkale, Türkiye

ORCID ID: 0000-0001-9784-1575

levent.dalyanci@comu.edu.tr

ÖZET

Küreselleşen dünyada sınırların tamamen ortadan kalkmasıyla uluslararası pazarlarda bir hareketlilik meydana gelmiştir. Bu hareketlilik beraberinde rekabet olgusunu doğurmuş; bu süreçte bir malın, hammaddenin veya hizmetlerin daha ucuz, asgari fiyatla bulunduğu noktadan son tüketicisine kadar hızlı ve hasarsız taşınması büyük önem kazanmıştır. Bu noktada taşımacılık kavramının gelişmiş ifadesi olarak karşımıza çıkan lojistik kavramı, firmaların küresel rekabet ortamında ekonomik göstergelerin gelişmesinde rol oynayan en önemli etkenlerden biri haline gelmiştir. Lojistik genel ifadeyle tedarik zincirinin başından sonuna kadar bilgi akışıyla ilişkili olarak malların ilişkilendirilmesi ve depolanması şeklinde ifade edilmektedir. Lojistik; ekonomik, sosyal, stratejik ve politik gibi pek çok alanda ülkelere katma değer sağlamakta ve küresel rekabet ortamında söz sahibi olma adına ülkeler tarafından üzerinde durulan bir kavram olarak yerini almaktadır.

Türkiye ekonomik, coğrafi ve politik konumu ile sektörün büyüme potansiyelinin yüksek olduğu bölgelerden biridir. Balıkesir ve Çanakkale illerini kapsayan İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) Düzey 2'ye göre TR22 Güney Marmara Bölgesi; bölgenin konumu bakımından gerek farklı coğrafi bölgeleri birbirine bağlayan köprü görevi görmesiyle, gerek işgücü istihdamının büyük bir kısmının hizmet sektöründe faaliyet göstermesiyle, gerekse bölgedeki deniz, kara ve havayolu ulaşımıyla lojistik açıdan uygun potansiyeller sunduğu söylenmektedir. Bu imkânlar bölgenin hem sosyal hem de ekonomik büyüme ve gelişimi açısından önemli katkılar sağlayacaktır. Bu doğrultuda hazırlanan çalışmada, TR22 Güney Marmara Bölgesi'nin ulaşılabilir ekonomik göstergeleri doğrultusunda; lojistik sektörünün gelişimi ve gelişme potansiyeli değerlendirilmesi yapılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Lojistik, Ulaşım, TR22 Bölgesi

ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
25-27 Kasım 2023, Türkiye

**TÜBİTAK 4005 PROGRAMI KAPSAMINDA YÜRÜTÜLEN “GÖÇMEN ÇOCUKLARIN
SOSYAL UYUMUNU ARTIRMAYA YÖNELİK KAPSAYICI EĞİTİM
UYGULAMALARININ ETKİSİNİ ARTIRMAK İÇİN ERGOTERAPİ YÖNTEMİ” ADLI
PROJE İLE İLGİLİ KATILIMCI GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Canan ÇOLAK SEYMEN

MEB, Türkiye

canancolakseymen@gmail.com

Halil İbrahim REVİ

MEB, Türkiye

halilibrahim_revi@hotmail.com

Müjdat MARAŞLI

MEB, Türkiye

avsar38@gmail.com

Abidin MERDAN

MEB, Türkiye

abidinmerdan29@gmail.com

ÖZET

Eğitimsel süreçlerin sağlıklı olarak devam ettirilebilmesi için göçmen öğrencilerin sınıf ortamlarına sosyal uyumlarının sağlanması önemli olarak görülmektedir. Göçmen öğrencilerin okuldaki sosyal uyumunun artırılmasının toplumsal uyum ve akademik başarı anlamındaki katkısı düşünüldüğünde alternatif uygulamaların gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Alternatif uygulamalardan yurt dışında uygulanan toplumsal katkı anlamında uygulanan “Ergoterapi” dikkat çekmektedir. Ergoterapi ile bilgi düzeyinde, pratiği temele alan becerilerde öğrencilerin kapasitesini artırmak ve öğrencilerde kendine güven duygusunu artırmak amaçlanır. Bu bağlamda ergoterapi, öğrencilerin yaşam becerilerini kazanmasını sağlamak ve iletişim becerilerine katkı sağlamak amacıyla hizmet eden bir yöntem olarak görülmektedir. Bu proje ile Ergoterapinin toplumsal katılım alanı ile göçmen çocukların sosyal uyumunun artırılması bağlamında öğretmen yeterliklerinin artırılması amaçlanmıştır. Katılımcılar Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ilkökul görev yapan 60 öğretmendir. Projenin değerlendirilmesi sürecinde nicel ve nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Nicel veriler Kapsayıcı Eğitime Yönelik Farkındalık Ölçeği ile, nitel veriler ise Katılımcı Etkinlik Değerlendirme Formu ve Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ile toplanmıştır. Nitel veriler betimsel analiz ile nicel veriler ise SPSS programı ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular ışığında katılımcıların tamamı eğitim sürecinin olumlu katkısı olduğunu dile getirmiştir. Katılımcılar olumlu katkıyı ergoterapi alanı ile tanışma Kapsayıcı eğitim konusunda katkı, Katılımcı arkadaşların deneyimleri temaları ile ifade etmiştir. Eğitim sürecinin olumsuz yönleri sorusuna katılımcıların çoğunluğu sürecin olumsuz yönü olmadığını söylemişken, olumsuz yönü olduğunu söyleyen katılımcıların çoğunluğu Ergoterapi konusunda atölye çalışması sayısının artırılması, Katılımcıların kendi deneyimlerini paylaşması konusu için ekstra bir eğitim günü olması temaları konusunda fikir beyan etmiştir. Katılımcıların ders süreçlerini olumlu veya olumsuz deneyimleri bağlamında değerlendirmeleri istenmiş, katılımcılardan olumsuz fikir beyan eden katılımcı olmamıştır. Katılımcı öğretmenlerin Kapsayıcı Eğitime Yönelik Farkındalık Ölçeği puanlarının proje sonrasında anlamlı şekilde arttığı tespit edilmiştir ($t_{28}=4,185$, $p=0,015$). Ayrıca ilişkili örneklem t testi için etki büyüklüğü katsayıları etki büyüklüğünün küçük olduğu görülmüştür ($\eta^2 = 0.12$, $d=0.44$). Proje etkinliklerinin öğretmenlerin kapsayıcı eğitime yönelik farkındalıklarına olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda öğretmenlerin ergoterapi alanında eğitim almaları önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ergoterapi, Göçmenlerin eğitimi, Göçmen çocuklar, Öğretmen eğitimi, Dezavantajlı etnik grup, Kapsayıcı eğitim

**BİR SOSYAL DÜZEN VE GÜVEN UNSURU OLARAK DİNİ ÖGELERİN TÜRK
ATASÖZÜ VE DEYİMLERİNDEKİ YERİ**

Dr. Kemal COŞKUN
kemalcoskun82@hotmail.com

ÖZET

Atasözleri ve deyimler, bir toplumda yüzyıllar boyunca sıkça tekrarlanan olaylardan ve yaygın inanışlardan edinilmiş tecrübelerin kısa ve öz bir şekilde ifade edilmesidir. Kültürün taşıyıcısı olarak nesiller boyu aktarılır. Çoğu atasözünde ince bir zekâ kendisini gösterir. Atasözünü kıymetli kılan asıl işlev ise kolektif duyguyu yansıtmaya gücüdür. Atasözleri bir toplumun değer yargılarını anlamak için kültürel verilerdir. Sosyal bir kurum olarak din, kavram ve öğeleriyle atasözleri ve deyimlerde yer edinmiştir. Bu çalışmada atasözleri üzerinden Allah tahayyülünün kolektif bilinçteki konumlanması irdelenmiştir. Çalışmanın problemini, atasözlerinde geçen başta Allah lafzı olmak üzere dini ibarelere yüklenen anlamın toplumsal düzen ve güven ile ilişkisi ve yönü nedir sorusu oluşturmaktadır. Bu sayede dini nosyonların bireylerin sosyal eylemi üzerindeki gücünün yorumlanması amaçlanmaktadır. Araştırmanın çalışma evrenini Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan ve www.tdk.gov.tr adresinde yer alan “Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü” isimli eserde bulunan atasözleri ve deyimler oluşturmaktadır. Atasözü ve deyim seçimlerinde, dini ibarelerin atasözünde anlatılmak istenen durumla kelimenin kendi anlamı üzerinden bir etkileşimi olmasına dikkat edilmiştir. Atasözleri ve deyimler nitel araştırma desenine uygun olarak içerik analizi yöntemiyle yorumlanmaya çalışılmıştır. Araştırmada fakirlik, muhtaç olma, zulüm, kötülük, korku gibi sosyal olguların yer aldığı atasözü ve deyimlerde dini ibarelerin de sıklıkla yer aldığı görülmüştür. Çalışmanın bir sonucu olarak Türk atasözü ve deyimlerinde geçen yaratıcı/din sahibi imajının olumlu, koruyucu ve merhametli Tanrı yönünde olduğu değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Din, Atasözü, Deyim, Sosyal Düzen, Sosyal Güven

KANT'TA HAKİKİ KİLİSENİN TEMELLERİ: GÖRÜNÜR VE GÖRÜNMEZ KİLİSE

Suzan YILMAZ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, SBE

Samsun, Türkiye

ORCID: 0000-0002-3025-0612

ssznylmzz@gmail.com

ÖZET

Geleneksel anlamda yapılan Tanrı kanıtlamalarını reddeden Kant, çözüm olarak pratik aklı ortaya koyar. Bunu yaparken ahlaki temele alır ve Tanrı kavramının bunun için gerekli bir koyut olduğunu öne sürer. Böylesi bir yolu seçerek, kültürel/tarihsel inançların önüne geçmek ister ve kiliseyle mümkün kılabileceğini düşündüğü Tanrısal bir yasama altında etik bir teşkilat kurmaya yönelir. Bu noktada Kant, kilisenin vahye/tarihselliğe dayalı tarafıyla ilgilenmez ve vahyi, harici-dahili/entelektüel olarak ikiye ayırır; harici vahyi tarihsel olarak niteler ve eleştirel yaklaşır, asli olanın dâhili/entelektüel vahiy olduğunu söyler. Hatta bununla da kalmaz, dahili/entelektüel vahyi aklın varlık sebebi olarak ortaya koyar. Böylece Kant harici-dahili vahiy ayrımı ekseninde kiliseyi tekrardan şekillendirmeye çalışır. Bunu yaparken görünmez kilisenin çeşitli spekülasyonlara yol açacağı fikri onu görünür ve görünmez kilise arasında diyalektik kurmaya ve hakiki kiliseyi inşa etmeye yönlendirir.

İşte bu çalışma, Kant'ın kilise metaforu bağlamında akıl dini temellendirmesini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kant, Vahiy, Görünür kilise, Görünmez kilise, Pratik akıl

FOUNDATIONS OF THE TRUE CHURCH IN KANT: VISIBLE AND INVISIBLE CHURCH

Suzan YILMAZ

ABSTRACT

Rejecting the traditional proofs of God, Kant puts forward practical reason as a solution. While doing this, he takes morality as a basis and argues that the concept of God is a necessary postulate for this. By choosing such a path, he wants to avoid cult/historical beliefs and tends to establish an ethical organization under a divine legislature that he thinks can be made possible by the church. At this point, Kant does not deal with the revelation/historical side of the church and divides revelation into external-internal/intellectual; characterizes external revelation as historical and approaches it critically, saying that the essential is internal/intellectual revelation. In fact, it does not stop there, it reveals the internal/intellectual revelation as the reason for the existence of the mind. Thus, Kant tries to reshape the church on the axis of external-internal revelation. While doing this, the idea that the invisible church will lead to various speculations leads him to establish a dialectic between the visible and invisible church and to build the true church.

This study aims to reveal Kant's grounding of reason and religion in the context of church metaphor.

Keywords: Kant, Revelation, Visible church, Invisible church, Practical reason

REKABET ÜSTÜNLÜĞÜ SAĞLAMADA İNOVASYONUN ÖNEMİ

Dr. H. Şenay ÇELİK

İstanbul Ticaret Odası Meslek Komiteleri Müd.

İstanbul, Türkiye

senay.celik@ito.org.tr

ÖZET

Dünya pazarlarının küreselleşmesi, bilgi ve iletişim teknolojisinde yaşanan ilerlemeler, ticaret sınırlarının ortadan kalkması sonucunda ekonomik hayatta yaşanan gelişmeler rekabet ortamının genişlemesi ve yoğunlaşmasına neden olmuştur. Rekabet koşullarının ağırlaşmasıyla işletmeler rekabet üstünlüğü elde edebilmek amacıyla çeşitli yöntemler uygulamak zorundadırlar. Bu yöntemlerin en önemli bir kısmını da rekabet stratejileri oluşturmaktadır.

Rekabet stratejilerinin en önemli özelliklerinden biri müşterileri için değer yaratması ve rakiplerinden daha fazla değer yarattığı ölçüde işletmeye rekabet üstünlüğü sağlamasıdır. İşletmeler için başarıyı sağlayan, doğru rekabet stratejilerinin seçimi ve uygulanmasıdır. İşletmelerin sahip oldukları temel yetenekler, sürdürülebilir bir rekabet üstünlüğünün en önemli kaynağı ve uzun vadeli yüksek performansın temelini oluşturmaktadır. İşletmelerin rekabet üstünlüğü kazanmasında etkili olan faktörler, stratejiyi organizasyonun bütününe yayma, örgüt kültürü, liderlik becerisi, müşterilerle güvene dayalı ilişki kurma, itibardır. Söz konusu faktörlerin analiz edilerek geliştirilmesi sürdürülebilir rekabet üstünlüğü sağlamada önemli etkindir.

Genel anlamda inovasyon bilginin ekonomik ve toplumsal faydaya dönüşme sürecidir. İnovasyonun temelinde rekabetin yer alması nedeniyle inovatif fikirler geliştiren işletmeler rekabet gücü elde ederler. Bu nedenle rekabet ve inovasyon işletmelerin kendilerini geliştirmelerine imkan sağlayabilmektedir. İnovasyon sadece ürün ve hizmetler için geçerli bir kavram değildir. İşletmeler müşterileri için değer yaratırken faaliyetler zincirini yönetmede yeni yollar tasarlaması da bir inovasyon eylemidir. Bu nedenle günümüzde inovasyon geniş bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde hem yeni teknolojileri hem de yeni iş yapma süreçlerini kapsamaktadır.

Bu çalışmada, rekabet üstünlüğü için uygulanması gereken stratejileri inceleyerek, sürdürülebilir rekabet üstünlüğünün temel bileşeni olan inovasyonun önemi incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Rekabet Stratejisi, Stratejik Yönetim, Sürdürülebilir Rekabet Üstünlüğü, İnovasyon

THE IMPORTANCE OF INNOVATION IN ACHIEVING COMPETITIVE ADVANTAGE
Dr. H. Şenay ÇELİK

ABSTRACT

Developments in economic life as a result of the globalization of world markets, advances in information and communication technology, and the disappearance of trade borders have led to the expansion and intensification of the competitive environment. With the aggravation of competition conditions, businesses have to apply various methods in order to gain competitive advantage. Competition strategies constitute the most important part of these methods.

One of the most important features of competitive strategies is that they create value for customers and provide competitive advantage to the business to the extent that they create more value than their competitors. It is the selection and implementation of the right competitive strategies that ensure success for businesses. The core competencies of businesses are the most important source of sustainable competitive advantage and the basis for long-term high performance. The factors that are effective for businesses to gain competitive advantage are spreading the strategy throughout the organization, organizational culture, leadership skills, establishing trust-based relationships with customers, and reputation. Analyzing and developing these factors is an important factor in achieving sustainable competitive advantage.

In general terms, innovation is the process of transforming knowledge into economic and social benefits. Since innovation is based on competition, businesses that develop innovative ideas gain competitive power. For this reason, competition and innovation can enable businesses to improve themselves. Innovation is not only a concept that applies to products and services. It is also an act of innovation when businesses design new ways of managing the chain of activities while creating value for their customers. For this reason, innovation today encompasses both new technologies and new business processes when considered from a broad perspective.

In this study, the importance of innovation as a key component of sustainable competitive advantage will be examined by examining the strategies that should be implemented for competitive advantage.

Keywords: Competitive Strategy, Strategic Management, Sustainable Competitive Advantage, Innovati

KÜBA FÜZE KRİZİNİN TÜRKİYE-ABD İLİŞKİLERİ AÇISINDAN ANALİZİ

Ömer Faruk DEMİRCİOĞLU

Başkent Üniversitesi, Avrupa Birliği ve Uluslararası İlişkiler Enst.

Ankara, Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-6674-9837

omerfarukd.oglu@gmail.com

ÖZET

Ulus devlet yapılarının önemli aktörler olarak ortaya çıktığı 1648 Vestfalya Antlaşmasından beri, hâkim bir otoritenin bulunmadığı uluslararası sistem, güç mücadelelerine sahne olmaya devam etmektedir. Söz konusu güç mücadelelerinde, özellikle ABD gibi büyük devletler kendi milli menfaatlerini ve stratejik çıkarlarını; dostluk, müttefiklik gibi olguların önünde tuta gelmektedir. İki büyük dünya savaşını takiben 1947'den 1991 yılına kadar sürecek olan ABD ile Sovyetler Birliğinin önderliğindeki iki kutuplu dünyada yaşanan soğuk savaşta, nükleer silahlanma da hız kazanmıştır. Uluslararası ortamda Kenneth Waltz'ın da belirttiği, güç rekabetinin hâkim olduğu bir dönem yaşanmıştır. Bu dönemde Türkiye, Sovyetler Birliğinin yarattığı güvenlik endişeleri nedeniyle 1952 yılında NATO'ya girmiş, 28 Ekim 1959'da ABD ile imzalanan uyum mektubu sonucu 15 adet Jüpiter füzesinin İzmir'e konuşlandırılmasına TBMM'nin onayına sunmadan izin vermiştir.

Küba Füze Krizi, değişik yöntemlerin kullanıldığı diplomatik girişimlerin yanı sıra ABD'nin askeri ve nükleer gücünün de etkisiyle çözüme kavuşmuştur. İzmir'i, nükleer çatışmanın potansiyel "Hiroşiması" haline getirebilecek, büyük bir tehditten haberdar edilmeyen Türkiye ve Türkiye'nin güvenliği, ABD ile Sovyetler Birliği arasındaki nükleer pazarlıkta göz ardı edilebilmiştir. Küba Füze Krizinin uzlaşıyla sonuçlanması üzerine, Jüpiter füzeleri 1963 yılında Türkiye'den sökülüştür.

Küba Krizindeki ABD'nin tutumu, geçerliliğini koruyarak kendini tekrar etmektedir. 1964'te Kıbrıs'taki Johnson Mektubu krizinde kullandığı üslupta da benzer tutum görülmüştür. 2003 yılında ABD'nin Irak Körfez Harekâtına TBMM'den "olur oyu" verilmemesi neticesinde, 04 Temmuz 2003 tarihinde K. Irak Süleymaniye kentinde 11 Türk askerine çuval geçirme hadisesi yaşanmıştır. ABD Başkanı Trump, 09 Ekim 2019 tarihinde Türkiye'nin Suriye'ye yaptığı Barış Pınarı Harekâtı başında; T.C. Cumhurbaşkanına hitaben yazdığı mektupta; seviye ve üslup itibarıyla kötü bir dil kullanabilmiştir. Ayrıca günümüzde yaşanan çatışmalarda da ABD gibi büyük devletler insani değerleri stratejik menfaatleri gereği göz ardı edilebilmektedir. Yaşanan tüm bu gelişmeler, Küba Krizinden beri Türkiye'nin çok yönlü politikalar izlemesi yönünde önemli dersler sunarak, Türkiye'nin ABD'ye karşı izleyeceği dış politikasında dikkatli olması gerekliliğini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Nükleer Başlıklı Balistik Füzeler, Abluka, U-2 Casus Uçakları, Diplomasi, Nükleer Pazarlık

UZAKDOĞU ASYA GELİŞMELERİNİN 1850-1907 DÖNEMLERİNDE İNGİLTERE'YE
YANSIMALARI

Merve Naz ABANOZOĞLU
ORCID ID: 0000-0002-1541-9125
abanozoglumerve@gmail.com

ÖZET

19. yy döneminde Uzakdoğu Asya Avrupalı ülkeler tarafından sömürge yarışlarında yer almıştır. Özellikle İngiltere, Fransa ve Rus İmparatorluğu'nun genişlemeleri ile şekillenen Uzakdoğu Asya bölgesi yüzyıl süresince çatışmalara şahit olmuştur. 1850-1907 döneminde sömürgelerine odaklanan İngiltere, Kıta Avrupası'nda "Muhteşem İnziva" politikası izlemiştir. Ancak farklı kıtalarda süregelen Avrupalı ülkelerin sömürge yarışları ve Rusya'nın yayılmacı politikası ile 1890'lı yıllarda bu politika İngiltere'ye sömürgelerini korumaktan çok zarar vermeye başlamıştır. Makale İngiltere'nin Üçlü İtilafa giderken Uzakdoğu Asya sömürgelerinde ve bölgesinde yaşanan gelişmelerden nasıl etkilendiğini ve bu gelişmelerin İngiltere'nin politikalarına nasıl yansıdığını incelemektedir. Araştırma İngiltere'nin Muhteşem İzolasyondan çıkış ve 1. Dünya Savaş'ına geçiş dönemindeki tutumunun tarihsel olarak nasıl şekillendiğine ve bölgedeki diğer gelişmelere etkisine dikkat çekmektedir. Çalışmanın hipotezi İngiltere'nin 1850-1907 dönemlerinde Asya'da yer alan sömürge topraklarını korumak için Üçlü İtilaf devletlerine katıldığı ve bu süreçte bir Asya ülkesinin (Japonya) Avrupa ülkelerini ilk kez yenmesine katkıda bulunduğudur. Bu kapsamda, Uzakdoğu Asya bölgesinin sömürge tarihi, "Muhteşem İzolasyon" politikası, Üçlü İtilaf Antlaşmaları ve Rus-Japon Savaşı'nda İngiltere'nin rolü incelenecektir. Çalışmada, İngiltere'nin Muhteşem İnziva/İzolasyon çıkışı ittifak arayışı süreci ve sömürgelerini koruma politikasındaki tutumunun tarihsel olarak etkisini inceleyecektir.

Anahtar Kelimeler: Muhteşem İnziva, Üçlü İtilaf, Uzakdoğu Asya, İngiltere

KITA AVRUPASININ SÖMÜRGEÇİLİĞİNE KARŞI SOVYETLER BİRLİĞİ'NİN
ÇEVRELEME POLİTİKASI

Dr. Vugar AKİFOĞLU

Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi,
Ankara, Türkiye
vugarakifoglu@gmail.com

ÖZET

Amaç: Kıta Avrupası'nın batıya ve güneye yayılma politikası karşısında Çarlık Rusyası ve daha sonra Sovyetler Birliği'nin kurulmasıyla kuzeye ve doğuya yayılma politikası ve hatta güneye inme hamleleri uluslararası çıkar savaşlarına neden olmuştur. Bu çalışmada amacımız bu durumun bölgelere etkileri ve bölgelerin az gelişmişliklerinin nedenleri tarihi kaynaklar ışığında incelemektir.

Yöntem: Kıta Avrupası'nın Akdeniz, Afrika ve Ortadoğu topraklarına hâkim olma arzusu ve Çarlık Rusyası ve Sovyetler Birliği'nin doğu ve güneye inme politikasında Osmanlı Devleti'nin daha sonra Türkiye Cumhuriyeti'nin söz konusu devletlere karşı uyguladığı politikalar yayılmacı/sömürgeci devletleri durdurmakta kilit rol oynamıştır. Dolayısıyla geçmişten günümüze bahse geçen devletlerin kullandıkları yöntem ve politikalar görsel ve yazılı kaynaklarla ifade edilecektir.

Sömürgeci devletler, tarihin her safhasında şekil, yöntem veya politika değiştirerek varlıklarını sürdürmüşlerdir. Özellikle Ortaçağ'ın sonundan itibaren çeşitli devletler buldukları mevkilerden daha uzak bölgelere giderek oradaki insanları hakimiyetleri altına alarak gerek kültürel gerekse ekonomik bakımdan kendi çıkarlarına yönelik kullanarak sömürgeci politikalarına devam etmişlerdir.

Bu bağlamda, 30 Ağustos 1721 tarihinde Çarlık Rusyası, İsveç ile arasında Nystadt Antlaşması imzalayarak batı sınırını güvence altına almış ve doğuya ve güneye hakim olma politikaları üzerine yoğunlaşmıştı. Aslında Çarlık Rusyası'nın doğu politikasının temelinde Hindistan ve Akdeniz'e inme ve hâkim olma politikası vardı. Sıcak denizlere inme hayali, Çarlık Rusyası döneminde temeli atılmış Sovyetler Birliği'nin birinci hedefi olarak da devam etmişti. Nitekim Ruslara göre doğuda Hindistan'a güneyde de Akdeniz'e hâkim olmak onları Kıta Avrupa'sı karşısında daha güçlü bir duruma getirecekti.

Ayrıca Kıta Avrupası sömürgeciliğin ilk yıllarından itibaren Osmanlı Devleti ve Çarlık Rusyası'na karşı çeşitli baskı politikaları uygulamıştı. Özellikle Osmanlı Devleti'nin çöküşünü fırsata çevirmek isteyen Kıta Avrupası ve Sovyetler Birliği aralarında soğuk savaş başlatmış ve dünyayı iki blokta yönetmeye çalışmıştı. Bunun yanı sıra Sovyetler Birliği Türk Dünyasına hâkim olma politikalarını sürdürürken Kıta Avrupası da Akdeniz ve Afrika'ya hâkim olmanın yollarını aramışlardı.

Anahtar Kelimeler: Kıta Avrupası, Çarlık Rusya'sı, Sovyetler Birliği ve Osmanlı Devleti

THE SOVIET UNION'S CONTAINMENT POLICY AGAINST COLONIALISM OF
CONTINENTAL EUROPE

Dr. Vugar AKİFOĞLU

ABSTRACT

Objective: In the face of Continental Europe's policy of westward and southward expansion, Tsarist Russia's, and later the Soviet Union's policy of expansion to the north and east, and furthermore its moves to the South, has led to international wars of interest. Our aim In this study is to analyse the effects of this situation on the regions and the reasons for the underdevelopment of the regions in the light of historical sources.

Method: In response to the desire of Continental Europe to dominate the Mediterranean, Africa and Middle East and the policy of Tsarist Russia and The Soviet Union to move east and south, the policies of the Ottoman Empire and later the Republic of Turkey against these states played a key rol in stopping the colonialists. Therefore the methods and policies used by the aforementioned states from past to present will be expressed with visual and written sources.

Colonialist states have continued their existence by changing their forms, method or policies at every stage of history specially since the end of the middle ages, various states have continued their colonialist policies by going to the regions farther away from their positions and dominating the people there using them both culturally and economically for their own interests.

In this context, on August 30, 1721 Tsarist Russia signed the Treaty of Nystadt with Sweeden, securing its western border and focusing on its policies of dominating the east and south. In fact, Tsarist Russia's eastern policy was based on dominating India and the Mediterranean. The dream of landing in the warm seas, the foundations of which were laid under Tsarist Russia, continued to be the primary goal of the Soviet Union. Indeed, for the Russians dominating India in the east and Mediterranean in the south would put them in more powerful position against Continental Europe.

Moreover continental Europe had practised various oppressive policies against the Ottoman Empire and Tsarist Russia since the early years of colonialism. In particular, Continental Europe and the Soviet Union which wanted to turn the collapse of the Ottoman Empire into an opportunity started the Cold War between them and tried to rule the world in two blocks.

In addition, while the Soviet Union continued its policy of dominating the Turkic World, Continental Europe sought ways to dominate the Mediterranean and Africa.

Keywords: Continental Europe, Tsarist Russia, Soviet Union and Ottoman Empire

UKRAYNA KRİZİ'NİN AVRUPA BİRLİĞİ'NİN ENERJİ POLİTİKASINA ETKİSİ

Arş. Gör. Merve ÖZTÜRK

Batman Üniversitesi

Batman, Türkiye

ORCID ID: 0000-0001-5902-6588

merve.simdi@batman.edu.tr

Prof. Dr. Seyhun DOĞAN

İstanbul Üniversitesi

İstanbul, Türkiye

ORCID ID: 0000-0003-3450-0612

sdogan@istanbul.edu.tr

ÖZET

Ukrayna Krizi, Rusya ve Ukrayna arasında 2014'ten bu yana devam eden ve savaşa evrilen bir krizdir. Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra Ukrayna, Avrupa Birliği ve Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı (NATO) gibi Batılı kurumlara uyum sağlamaya başlamıştır. Ancak Rusya, Ukrayna'da Batı'ya yönelimin yoğunlaşmasını kabul etmemiştir. Rusya, yaşanan siyasi kriz sonrasında Kırım'ı ilhak etmiş ve 24 Şubat 2022'de de Ukrayna'yı işgal etmeye başlamıştır.

Doğu-Batı yönünde Asya ve Avrupa'yı, Kuzey-Güney yönünde Baltık Denizi ve Karadeniz'i birbirine bağlayan jeopolitik bir konuma sahip olan Ukrayna, Rusya'dan gelen doğal gazın transit güzergâhı üzerindedir ve enerji güvenliği açısından da kritik bir konuma sahiptir. Enerji için Rusya'ya bağımlı olması dolayısıyla Avrupa Birliği için Ukrayna oldukça önem arz etmektedir. Rusya ise Ukrayna'yı Avrupa'ya açılan bir kapı ve bölgeye hâkim olmasını sağlayan arka bahçesi olarak görmektedir.

Avrupa Komşuluk Politikası kapsamında Avrupa Birliği ile Ukrayna ilişkilerinin ve Ukrayna Krizi'nin Avrupa Birliği'nin enerji politikasına etkisinin incelendiği çalışmada, Ukrayna Krizi dolayısıyla Avrupa Birliği'nin, enerji bağımsızlığını sağlamak amacıyla yenilenebilir enerji kaynaklarına yöneldiği ve krizi fırsata çevirme kararlılığında olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ukrayna Krizi, Avrupa Birliği, Avrupa Birliği'nin Enerji Politikaları

İMAM BİRGİVİ’NİN HAYATI, ESERLERİ VE İZHÂRÜ’L-ESRÂR ADLI ESERİNİN
İNCELENMESİ

Ensar YÖNDEM

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

Ankara, TÜRKİYE

ORCID ID: 0000-0002-2195-137X

ensar.yondem@student.asbu.edu.tr

ÖZET

Çeşitli sahalarda eser veren büyük Türk âlimi olarak tanınan Birgivi’nin tam adı Takiyuddîn Mehmed b. Pîr Ali b. İskender el-Birgivi er-Rumî el-Balıkesirî’dir. 10 Cemaziyelevvel 929’da doğdu. Hanefi olduğu için “el-Hanefî”, ölmeden önceki 10 yıl boyunca Birgi’de yaşaması ve burada hizmetler vermesi yönünden ise “Birgivi” veya “Birgili” olarak da bilinmektedir. İlk ilim tahsilini babasının yanında; Kur’ân ezberi ve öğrenimi, Arapça eğitimi ve mantık dersleriyle yapmış, sonrasında İstanbul’da uzun müddet çeşitli alanlarda âlim ve hocalardan dersler alarak yüksek tahsilini yapmıştır. O sıralarda Rumeli Kazaskerliğinde bulunan hocası Abdurrahman Efendi’den mulâzım olarak icazet alarak Edirne’de kassâm-ı asker görevine gelmiştir. Sonrasında II. Selim’in hocası ‘Atâullah Efendi’nin doğum yeri Birgi’de yaptırdığı medresede müderris olarak atanmış olup hayatının sonuna kadar burada ve bu görevde kalmıştır. İstanbul’a seyahati sırasında hastalanarak hicrî takvime göre 52 yaşındayken 1573 yılında vefat etmiştir.

Osmanlı’nın en parlak zamanlarında yaşayan müellifin yaptığı çalışmalar günümüzde bilgi değer açısından önem arz etmektedir. Bu çalışmalar arasında ön plana çıkan en önemli eserlerinden biri de “*İzhâru’l-Esrâr*” adlı eseridir. Ayrıca müellif sadece Arapça ve nahve yönelik değil İslâm ilimlerinin geniş konularına ve zamanının gündemiyle meşhur olan dallara dair de faklı ve ciddi önemi haiz eserler kaleme almıştır. Akâid, ibadet ve mu’âmelat, İslâm hukuku, tefsir, hadis, ahlak, tasavvuf, İslam hukuku ve Arapça ile ilgili; görüldüğü üzere Osmanlı âlimi profiline uygun külliyatlı bir ilmî kişilikle geniş bir yelpazede ilim dünyasına hitap etmiştir. Bu çalışmada öncelikle müellifin kısaca hayatı ve eserlerine kısaca değinilmiş olup “*İzhâru’l-Esrâr*” adlı eser incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Arapça, Nahiv, Aruz, Gramer, Birgivi, İzhârü’l-Esrâr

IMAM BİRGİVİ'S LIFE, WORKS AND REVIEW OF HIS WORK NAMED İZHÂRÜ'L-
ESRÂR

Ensar YÖNDEM

ABSTRACT

Birgivi's full name, known as a great Turkish scholar who produced works in various fields, is Takiyuddîn Mehmed b. Pir Ali b. His name is İskender el-Birgivi er-Rumî el-Balıkesirî. He was born on 10 Cemaziyalevvel 929. He is also known as "el-Hanefi" because he is Hanafi, and "Birgivi" or "Birgili" because he lived in Birgi for 10 years before his death and provided services there. He received his first education from his father; He studied Qur'an memorization and learning, Arabic education and logic courses, and then he completed his higher education in Istanbul for a long time by taking lessons from scholars and teachers in various fields. He received the permission of his teacher Abdurrahman Efendi, who was in the Rumelia Kazaskerlik at that time, and served as kassâm-ı military in Edirne. Afterwards II. He was appointed as a teacher in the madrasah built by Selim's teacher 'Ataullah Efendi' in Birgi, and he remained in this position until the end of his life. He fell ill during his trip to Istanbul and died in 1573, at the age of 52 according to the Hijri calendar.

The works of the author, who lived in the heyday of the Ottoman Empire, are important in terms of information and value today. One of the most important works that stands out among these works is his work called "*İzhâru'l-Esrâr*". In addition, the author wrote different and seriously important works not only on Arabic and Nahwa but also on broad subjects of Islamic sciences and branches that were famous with the agenda of his time. Related to creeds, worship and transactions, Islamic jurisprudence, tafsir, hadith, morality, mysticism, Islamic law and Arabic; As can be seen, he addressed the world of science in a wide range with a comprehensive scientific personality that fits the profile of an Ottoman scholar. In this study, first of all, the life and works of the author were briefly mentioned and the work named "*İzhâru'l-Esrâr*" was examined.

Keywords: Arabic, Nahiv, Aruz, Grammar, Birgivi, İzhârü'l-Esrâr

**KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİM SÜRECİNİN DİZİLERDEKİ İZLERİ: “LILYHAMMER”
DİZİSİNİN KÜLTÜRLERARASI DUYARLILIK GELİŞTİRME MODELİ BAĞLAMINDA
İNCELENMESİ**

Aylin ÇAYDAŞ BOZBAŞ
ORCID ID: 0000-0002-2163-6062
aylincaydas@gmail.com

ÖZET

İletişim, bireylerin karşılıklı olarak birbirlerine ileti aktarmaları yoluyla anlam üretme sürecini ifade eder. İletişimin başarılı bir biçimde gerçekleştirilebilmesi için bireylerin iletileri doğru anlamlandırmaları temel koşuldur. Farklı kültürlerden bireyler, söz konusu iletileri kendi kültürleri bağlamında anlamlandırır. Çünkü her kültür kendi kültürel kodları bağlamında iletişim sürecini tamamlar. Bu durum yanlış anlaşılmanın oluşmasına ve iletişim sürecinin başarısızlıkla sonuçlanmasına yol açabilir. İletişim sürecinde dil, davranış biçimleri ve giyim tarzlarının yanı sıra; farklı bir kültüre uyum sağlama sürecinde yeme alışkanlıkları, inançlar ile yaşam tarzları ve düşünme biçimlerini şekillendiren unsurlar büyük önem taşır. Kültürlerarası iletişim sürecinin başarıya ulaşabilmesi için tüm bunların bilgisine sahip olmak ve uygulamak gereklidir. Farklı bir kültürü öğrenme ve uygulama süreci doğrudan değil, zaman içerisinde gerçekleşir. Etnomerkezcilikten etnorelativizme varan bu süreç çok aşamalı bir gelişim sürecidir. 2012 yılında Netflix’te 3 sezon olarak yayınlanan Norveç ve ABD ortak yapımı “*Lilyhammer*” dizisi, Norveç’in Lillehammer kasabasında kendine yeni bir hayat kurmak isteyen NewYork’lu bir karakterin kasabada yaşadıklarını konu alır. Konusu gereği kültürlerarası iletişim ve farklı bir kültüre uyum sürecini işleyen dizi araştırmanın amacına uygundur. Dizide aslen adı Frank Tagliano olan Norveç’e yerleştikten sonra Giovanni Henrikson adını alan karakterin farklı bir kültüre uyum süreci Milton Bennett’in Kültürlerarası Duyarlılık Geliştirme Modeli (*The Development Model of Intercultural Sensivity/DMIS*) bağlamında çözümlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültürlerarası İletişim, Kültürlerarası Duyarlılık, Kültürel Farklılık, Etnorelativizm, Lilyhammer.

İLKÖĞRETİM MATEMATİK ÖĞRETMENİ ADAYLARI İLE SINIF ÖĞRETMENİ
ADAYLARININ FİNANSAL OKURYAZARLIKLARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Dr. Öğr. Üyesi Ozan ESENDEMİR

Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep Eğitim Fak.

ORCID ID: 0000-0002-8436-0948

esendemir.ozan@gmail.com

ÖZET

Son yıllarda önemi gittikçe artan finansal okuryazarlık eğitiminin ilköğretim yıllarında başlaması gerektiğine ilişkin ortak kanının yaygınlaştığı görülmektedir. Bu noktada, ileriki yıllarda öğretmen olarak görev almaya hazır olacak öğretmen adaylarının finansal okuryazarlıklarının incelenmesi önem arz etmektedir. Bu araştırmanın amacı, ilköğretim matematik öğretmeni adayları ile sınıf öğretmeni adaylarının finansal okuryazarlıklarının; cinsiyet, medeni durum, yaşam düzeni, aylık ortalama gelir, çalışma durumu, öğretim programı, babanın eğitim durumu ve annenin eğitim durumuna göre nasıl farklılaştığının incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma, Türkiye'nin güneydoğu bölgesindeki bir üniversitede öğrenim gören 141 ilköğretim matematik öğretmeni adayı ile 94 sınıf öğretmeni adayıyla yürütülmüştür. Araştırmanın verileri ise Stella, Filotto ve Cetvelli (2020) ve National Financial Capability Study (NFCS, 2021) tarafından geliştirilen ve uygulanan bir ölçme aracı ile toplanmıştır. Bulguların analizi ise SPSS v25 programı ile yapılmıştır. Araştırma sonuçları, öğretmen adaylarının finansal bilgi düzeylerinin oldukça düşük olduğunu gösterirken, finansal davranış ve finansal tutumlarının finansal bilgiye oranla daha yüksek olduğuna işaret etmektedir. Araştırmanın sonuçlarına göre, öğretmen adaylarının finansal okuryazarlık düzeyleri; cinsiyet, medeni durum, aylık ortalama gelir, çalışma durumuna göre farklılaştığı gözlemlenmiştir. Bunun yanında, yaşam düzeni, öğrenim görülen program, annenin ve babanın eğitim düzeyleri gibi diğer faktörlerin öğretmen adaylarının finansal okuryazarlık düzeylerine herhangi bir etkisinin olmadığını göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Finansal okuryazarlık, İlköğretim matematik öğretmeni adayı, Sınıf öğretmeni adayı

ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
25-27 Kasım 2023, Türkiye

SERİGRAFİ BASKI TEKNİĞİ İLE ÖZGÜN BAYAN SPOR GİYSİ TAKIMININ
HAZIRLANMASI

Öğr.Gör. Sayara YERGESHOVA

H. A. Yesevi Üniversitesi

Kazakistan

ORCID ID: 0000-0003-0953-3260

sayara.yergeshova2223@gmail.com

ÖZET

Serigrafi, seri baskı yapma şeklidir. Geçmiş çok eskilere uzanan bu sanat dalı son zamanlarda sanayinin de gelişmesi ile endüstriyel ürünlerin markalanmasında büyük önem kazanmıştır. Serigrafi baskı tekniği 19. yy'da Uzak Doğulu göçmenler tarafından Amerika'ya getirilerek ülkeye yayılmış fotoğrafın bulunmasıyla da gelişerek önem kazanmaya başlamıştır. Tekstil endüstrisi 1920 ve 1930'larda film ve fotoşablonlarla çalışarak tasarımcılara ait desenleri yüksek kaliteli dokumalara basmışlardır. Serigrafi tekniğiyle ilgili ilk bilimsel eser 1930'larda Antoni Welonis tarafından yazılmıştır. Bundan birkaç yıl sonra da Guy Macoy ilk kişisel serigrafi sergisini gerçekleştirmiştir. Tarihsel süreçte kıyafetlerin de üstlendiği görsel iletişim misyonluğu günümüze değin sürmüştür. Toplumda statü sembolü olan kıyafetler görsel iletişimde önemli bir rol oynamaktadırlar. Günümüzde bu rolü üstlenen en önemli kıyafetlerin başında ise tişört gelmektedir. Bu nedenle makalenin konusunu oluşturan serigrafi baskı tekniği aracılığıyla, uzun kollu, bayan tişörtü (sweet shirt) ve tişörtü tamamlayacak triko pantolon tasarlamak amaçlanmıştır. Bu amaca bağlı tişört baskılarının görsel iletişim gücünü vurgulamak istenmiştir. Tişört üzerinde taşıdığı baskılarla adeta konuşmakta ve biz susarken bizim yerimize duygu ve düşüncelerimizi ifade ederek dışavurumcu bir tarz sergilemektedir. Çalışmada tasarlanan bayan spor giysi takımında, Kazak bayanlarının en vazgeçilmez boyun aksesuarından olan 'tumarşa' baskısı yapılmıştır. Dikimi gerçekleştirilen giysilerin tasarım süreci açıklanarak önerilere yer verilmiştir ve sonuca ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Serigrafi baskı, Özgün Baskı, Tişört, Spor Giysi.

PREPARATION OF ORIGINAL WOMEN'S SPORTS CLOTHING SET USING SCREEN
PRINTING TECHNIQUE

Lect. Sayara YERGESHOVA

ABSTRACT

Screen printing is a form of serial printing. This branch of art, which dates back to ancient times, has recently gained great importance in the branding of industrial products with the development of the industry. The screen printing technique began to develop and gain importance with the invention of photography, which was brought to America by Far Eastern immigrants in the 19th century and spread throughout the country. In the 1920s and 1930s, the textile industry worked with film and photo-stencils to print designer patterns onto high-quality textiles. The first scientific work on the screen printing technique was written by Antoni Welonis in the 1930s. A few years later, Guy Macoy held his first personal screen printing exhibition. Throughout history, the visual communication mission undertaken by clothes has continued until today. Clothes, which are status symbols in society, play an important role in visual communication. Today, t-shirts are one of the most important clothes that play this role. For this reason, it is aimed to design a long-sleeved women's sweet shirt and knitwear trousers that will complement the t-shirt, through the screen printing technique, which is the subject of the article. For this purpose, we wanted to emphasize the visual communication power of t-shirt prints. He literally speaks with the prints he carries on the t-shirt and displays an expressionist style by expressing our feelings and thoughts on our behalf while we remain silent. In the women's sportswear set designed in the study, 'tumarsha', which is the most indispensable neck accessory of Kazakh women, was printed. The design process of the sewn clothes was explained, suggestions were made and the result was reached.

Keywords: Screen printing, Original Printing, T-Shirt, Sportswear

**İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN ÇALIŞMA SÜRECİNDE BİLİŞSEL
AKTİVİTELERİNE YÖNELİK MOTİVASYONUN PSİKOLOJİK-PEDAGOJİK
TEMELLERİ**

Araştırmacı Kubeeva Marziya Abdukhalykyzy

Çimkent Üniversitesi

Çimkent, Kazakistan

m-kubeeva@mail.ru

ÖZET

Makalede bilişsel çabaların motivasyonu-ilkokul öğrencilerinin entelektüel yeteneklerini geliştirmenin yolları psikolojik-pedagojik çalışmalarda kapsamlı bir şekilde ele alınmaktadır.

Pedagojik sürecin her bir konusunun motivasyon alanı oldukça farklıdır: Öğretmen öncelikle öğrenciler için, sonra sadece kendisi için çalışır ve öğrenciler kendileri için hareket ederler. Değişmeyen şey, öğrenme sürecinin her iki konusunun da ortak bir hedefe ulaşmak için çalışmasıdır. Öğretmenin ve öğrencinin eylemlerini açıklayan bir güdüdür.

"Eğitim genellik, farkındalık, esneklik, istikrar, bağımsız düşünme gibi bir dizi entelektüel niteliğe dayanır."

Ortaokul öğrencilerinin öğrenme motivasyonunun genel yapısı aşağıdakilerden oluşur:

İlköğretim sınıflarında herhangi bir akademik konuyu öğrenmeye yönelik derin ilgi nadirdir, ancak yüksek başarılı çocuklar, en zorlu akademik konular da dahil olmak üzere çeşitli alanlara ilgi duyarlar. Öğrenme süreci sırasında çocuk bir şeyi anladığı, öğrendiği için mutlu olmaya başlarsa, öğrenme faaliyetlerinin yapısına karşılık gelen motivasyon oluşması konusu da araştırılıp yazılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İlkokul, Motivasyon, Bilişsel aktivite, Bilişsel aktivite, Çocuğun zekasının gelişimi

**КІШІ МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚУ ПРОЦЕСІНДЕГІ ТАНЫМДЫҚ ІС-
ӘРЕКЕТІНЕ МОТИВАЦИЯНЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ
НЕГІЗДІЛІГІ**

Исследователь Кубеева Марзия Абдухалыкқызы

ТҮЙІН

Танымдық күш-жігерді мотивациялау – психологиялық-педагогикалық жұмыстарда бастауыш сынып оқушыларының интеллектуалдық қабілеттерін дамыту жолдары жан-жақты қарастырылған.

Педагогикалық процестің субъектілерінің әрқайсысының мотивациялық сферасы айтарлықтай ерекше: мұғалім ең алдымен оқушылар үшін жұмыс жасайды, содан кейін тек өзі үшін, оқушылар өздері үшін әрекет етеді. Өзгеріссіз қалғаны – оқу процесінің екі субъектісі де ортақ мақсатқа жету үшін жұмыс істейді. Мұғалім мен оқушының іс-әрекетін сипаттайтын мотив болып табылады.

«Оқыту жалпылық, саналылық, икемділік, тұрақтылық, дербес ойлау сияқты интеллект қасиеттерінің тұтас жиынтығына негізделген».

Кіші мектеп оқушыларының оқу мотивациясының жалпы құрылымы мыналардан тұрады:

Бастауыш сыныптарда кез келген оқу пәнін оқуға деген терең қызығушылық сирек кездеседі, бірақ үлгерімі жоғары балалар әртүрлі, соның ішінде ең күрделі, академиялық пәндерге тартылады. Егер оқу процесі кезінде бала бір нәрсені ұқтым, түсіндім, үйрендім деп қуана бастаса, онда оқу іс-әрекетінің құрылымына сәйкес келетін мотивация қалыптасады деген сөз.

Кілт сөздер: бастауыш сынып, мотивация, танымдық әрекет, танымдық белсенділік, бала интеллектісінің дамуы

ON THE DIFFICULTIES OF TEACHING SPEECH CULTURE TO LAW STUDENTS

R. B. Matenov

Tashkent State University of Law
Tashkent, Uzbekistan

ABSTRACT

It is necessary to talk specifically about the culture of speech of a lawyer-speaker, because legal language is lexically specific, and this is the first difficulty for non-Russian students to study it. Speech that is characterized by verbal skill is considered cultural. Modern methodology contains a description of the main ways to overcome these difficulties. Legal terminology reflects a set of concepts used in legislation, legal science and practice.

Keywords: Speech culture, Law students, Teaching methods, Legal language, Legal terminology, Oratory

О ТРУДНОСТЯХ ОБУЧЕНИЯ КУЛЬТУРЕ РЕЧИ СТУДЕНТОВ-ЮРИСТОВ

Р.Б.МАТЕНОВ

АННОТАЦИЯ

О культуре речи оратора-юриста необходимо говорить особо, потому что, юридический язык лексически специфичен, и в этом первая трудность для изучения его нерусскими студентами. Культурной считается речь, которой присуще речевое мастерство. Современная методика, содержит описание основных путей преодоления этих трудностей. Юридическая терминология отражает совокупность понятий, употребляемых в законодательстве, юридической науке и практике.

Ключевые слова: Культура речи, студенты-юристы, методика обучения, юридический язык, юридическая терминология, ораторское искусство

ECONOMIC POLICIES AND PRACTICES OF THE USSR IN KAZAKHSTAN

Ainur ARKHYMATAYEVA

PhD of Historical Sciences

Y. Altynsarin National Academy of Education

Astana, Kazakhstan

ORCID ID: 0000-0001-6030-7299

arkhymatayeva.aynur@gmail.com

ABSTRACT

The Soviet Union was a very large country with a territory of 22.4 million square kilometers. Like the Tsarist Russian Empire, of which the USSR was the balance, it considered the Central Asian region as an extension of its territory. The territory of this great country, which had a distance of 10,500 km from one end to the other, had the largest raw material resources in the world. For this reason, the old Soviet system was a closed system with its own large internal market, which was partially dependent on foreign trade. Central Asia, on the other hand, has been a geography of high importance for the Turks since the beginning of history.

The formation and establishment of the Soviet authoritarian-administrative system in Kazakhstan explains the survival of Soviet policy. What was written during what we think of as the Soviet period shows that only the achievements achieved were mentioned and the troubles were covered up. In short, as the combative spirit of the Communist Party was tried to be illuminated, the troubles and shortcomings that appeared in society were printed only in the way that suited their purpose. However, after the Republic of Kazakhstan gained independence, it became possible to openly investigate this period in which history was written in secret and falsified. Nevertheless, in researching and concluding this period, we were faced with the fact that this is a rather difficult task.

During the construction of the socialist state in the USSR in the 1920s, a deep ideological and political struggle took place. The main issue of this struggle has been the socialist state building model in the USSR. Until then, there were two socialist state models in the USSR: one was the opportunity to “jump” to communism, the further development of military-communist democracy based on more pressure on peasants, force and terror, while the second was the new economic policy model based on the idea of increasing financial incentives for producers, the multifaceted development of commodity-money relations. In this case, the trend towards authoritarian rule has increased under the rule of the Communist Party, and a fully autonomous government has not been achieved in Kazakhstan. The republic has been under the direct control of Moscow in all aspects, including politics, economy, culture and health. Stalin, who came to power in the USSR in 1928, called 1929 a "great turning point" and from this period on, Stalin's propaganda dominated.

Keywords: Kazakhstan, Soviet Union, Stalinist Period, Collectivization, Colonialism, Bolshevik, Policy Of Confiscation And Expropriation, Sector Development

SSCB'NİN KAZAKİSTAN'DAKİ EKONOMİK POLİTİKALARI VE UYGULAMALARI

Dr. Ainur ARKHYMATAYEVA

ÖZET

Sovyetler Birliği 22,4 milyon kilometre karelik topraklarıyla çok büyük bir ülkeydi. SSCB bakiyesi olduğu Çarlık Rus İmparatorluğu gibi Orta Asya bölgesini kendi topraklarının bir uzantısı olarak görüyordu. Bir ucundan öbür ucuna 10.500 km mesafe bulunan bu büyük ülkenin toprakları dünyanın en büyük hammadde kaynaklarına sahipti. Bu nedenle eski Sovyet sistemi dış ticarete kısmen bağımlılık gösteren kendi geniş iç pazarıyla kapalı bir sistemdi. Orta Asya ise, Türkler için tarihin başlangıcından beri yüksek önemi haiz bir coğrafya idi.

Kazakistan'da Sovyet otoriter-idari sisteminin oluşumu ve kurulması Sovyet politikasının yaşattıklarını açıklamaktadır. Sovyet dönemi olarak telakki ettiğimiz dönemde yazılanlar; sadece elde edilen başarılarından bahsedildiğini ve sıkıntıların örtbas edildiğini göstermektedir. Kısaca Komünist Partisi'nin mücadelecî ruhu ışıklandırılmaya çalışıldığı gibi toplumda zuhur eden sıkıntı ve eksiklikler sadece işlerine gelen şekilde yazdırılmıştır. Ancak, Kazakistan Cumhuriyeti bağımsızlığını kazanmasından sonra tarihin gizli ve tahrif edilerek kaleme alındığı bu dönemi açık bir şekilde araştırmak imkânı doğmuştur. Yine de bu dönemi araştırmak ve sonuçlandırmakta, bunun oldukça sıkıntılı bir iş olduğu gerçeği ile karşı karşıya kalınmıştır.

1920'lerde SSCB'nde sosyalist devletin inşası esnasında derin bir ideolojik ve politik mücadele yaşanmıştır. Bu mücadelenin ana konusu SSCB'ndeki sosyalist devlet inşa modeli olmuştur. SSCB'nde o zamana kadar, iki sosyalist devlet modeli vardı: Bunlarda biri komünizme "atlama" fırsatı, köylüler üzerinde daha fazla baskıya, kuvvet ve teröre dayalı askerî-komünist demokrasinin daha da geliştirilmesi iken ikincisi, üreticiler için maddi teşviklerin artırılması, emtia-para ilişkilerinin çok yönlü gelişimi düşüncesine dayanan yeni ekonomi politika modeliydi. Bu durumda, Komünist Parti'nin egemenliği altında otoriter yönetime yönelik eğilim artmış ve Kazakistan'da tam özerk bir yönetime ulaşamamıştır. Cumhuriyet siyaset, ekonomi, kültür ve sağlık dahil her yönüyle Moskova'nın doğrudan kontrolü altında olmuştur. 1928'de SSCB'nde iktidara gelen Stalin, 1929'u "büyük bir dönüm noktası" olarak adlandırmış ve bu dönemden itibaren Stalin'in propagandası egemen olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kazakistan, SSCB, Stalin Dönemi, Kolektivleştirme, Sömürgecilik, Bolşevik, Müsadere ve Kamulaştırma Politikası, Sektörün Gelişimi

MÜZAKERECİ DEMOKRASİ TEORİSİNİN CERATTEPE ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN
İNCELENMESİ

Arş. Gör. Eda AKGÜN SAKIZCI
Başkent Üniversitesi, İletişim Fakültesi
Ankara, Türkiye
ORCID ID: 0000-0002-7606-1067
eakgun@baskent.edu.tr

ÖZET

Demokrasinin günümüzde vazgeçilmez unsurlardan birisi olması, halkın da demokrasi anlayışı içerisinde önemli bir yer edinmesini gerekli kılmaktadır. Halkın görüşlerini önemseme durumları, özellikle de günümüzde siyasi liderlerin yerel yönetim uygulamaları ya da çalışmalarında önemlidir. Bu çerçevede çalışma kapsamı, demokrasinin müzakereci demokrasi anlayışına bağlı geliştirilmiştir. Müzakereci demokrasi, halkın da görüşlerinin özellikle de kendilerini ilgilendiren olaylara yönelik dikkate alınması gerekliliğini ifade etmektedir. Buna dayalı olarak araştırmada Cerattepe örneği üzerinden müzakereci demokrasi anlayışı üç ayrı evrede incelenmiştir. Yasal çerçevede sonuçların çözümlenmesi odaklı profiller Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) raporlarına yönelik yapılmıştır. Halkın görüşlerinin ve bu yönde bilim insanları tarafından yapılan çalışmalara bağlı raporun dikkate alınmaması, bu süreçte ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Müzakereci bir anlayış yapısı, bu evrede kendisini gösterememiştir. Böyle bir durumda halkın protestolar yapması, yürüyüşler yapması ve sosyal medyada etkin bir durumu ortaya koymaları anlayışına ortam hazırlamıştır. Buna göre yasal ölçütlerde değerlendirmeler, müzakereci demokrasi anlayışında, Cerattepe örneğinden yola çıkılarak değerlendirildiğinde halkın genel yaklaşımlarını dikkate almayı gerekli bir durum olarak görmelidir. Araştırma kapsamında bir diğer değerlendirme ise, halkın katılımlarının daha çok gönüllü bir yaklaşımı temsil etmesi açısından önemli bir durumu temsil etmesi üzerine şekillendirilmesi olmuştur. Cerattepe örneği ile beraber halkın tutumlarının inceleneceği çalışma içerisinde temel bağlam, müzakereci demokrasi açısından dikkate alınacaktır. Cerattepe’de sergilenen davranışlar ve vatandaşların tutumları, müzakereci anlayışta etkisini gösterip göstermediğinin değerlendirilmesi yapılacaktır. İçerik analizine bağlı değerlendirmeler ile beraber, Cerattepe olayında müzakereci yapının dikkate alınan ya da müzakereci demokrasiye eleştirel bir bakışın sunulduğu hususlar, ayrı bir kategoride değerlendirme gösterecektir.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi, Müzakereci Demokrasi, Cerattepe, Sosyal Medya, Toplumsal Olay

**KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETE DAYALI OLARAK GELİŞEN TRAVMA
SONRASI STRES BOZUKLUĞU (TSSB) VE DEPRESYONUN YORDAYICILARI**

Ayfer ERPOLAT
ayfererpolat@gmail.com

ÖZET

Kadına yönelik aile içi şiddetin, insanlık tarihinin ilk dönemlerinden bugüne kadar süren dünya da ve Türkiye’de yaygınlığı gittikçe artan bir durumdur. Kadına yönelik şiddet kadının ruhsal ve bedensel bütünlüğünü bozacak davranışları içeren siyasi, dini ve kültürel olarak hiçbir şekilde haklı gösterilmeyecek insan hakları ihlalidir. Aile içi şiddet, insanın ırkını, yaşını, eğitimini ayırmaksızın etkilemektedir. Erkeğin şiddet uygulamasının, toplumsal cinsiyet rollerinin ve kültürel etkinin yüksek olması; kadını nesne olarak görmelerini ve şiddet uygulamayı kendilerinde bir hak olarak görmelerinden kaynaklanmaktadır. Çocuğun aile içinde yaşanan şiddete tanık olması bu durumun nesilden nesile geçerek ilerideki yaşamında şiddeti normal olarak kabul etmesine neden olmaktadır. Kadına yönelik aile içi şiddetin yoksulluk ve temel gereksinimlerin karşılanamaması ve özellikle işsizlik, erkeğin şiddetini kalıcı hale getirmektedir. Kadına yönelik şiddetin psikolojik etkileri, şiddetin türüne, süresine, sahip olduğu baş etme mekanizmalarına ve sosyal desteğin varlığına göre değişmektedir. Şiddete maruz kalan kadının fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden ciddi zarar görmesine yol açmaktadır. Kadın tekrar şiddete maruz kalma ihtimalinden dolayı korku yaşamakta, özgüveninin, özsaygısının düşmesine ve kendisini suçlamasına neden olmaktadır. Umutsuzluk, çaresizlik ve yetersizlik duygusu yaşamaktadır. Uyku ve yeme bozukluğu, baş ağrısı, mide ağrısı, ağlama krizleri, kendini değersiz hissetme, konuşmama, kendini çevreden soyutlama, unutkanlık vb. gibi ruhsal ve bedensel sağlığının bozulmasına neden olmaktadır. Bütün bu yaşanan olumsuz durumlar depresyon ve travma sonrası stres bozukluğunun (TSSB) yordayıcısı olmaktadır. Depresyon %60, TSSB %31-84 arası, yaygınlığı ise % 64 olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadına şiddet, Aile içi şiddet, Ruhsal sağlık, Depresyon, TSSB

POSTTRAUMATIC STRESS DISORDER (PTSD) AND DEPRESSION PREDICTORS
BASED ON DOMESTIC VIOLENCE AGAINST WOMEN

Ayfer ERPOLAT

ABSTRACT

Domestic violence against women, which lasted until early today, the history of mankind in the world and is a condition increasingly widespread in Turkey. Violence against women is a violation of human rights that would not be justified in any way politically, religiously or culturally, including behavior that would distort the spiritual and bodily integrity of a woman. Domestic violence affects people's race, age and education without discrimination. Men's violence, gender roles and cultural influence are high in the man; they see the woman as an object and see violence as a right to them. When the child witnesses the violence experienced in the family, this causes the child to pass on the generation to the generation and to accept the violence as normal in the future life. Poverty and lack of basic needs for the domestic violence against women and unemployment, especially the severity of the man makes it permanent. The psychological effects of violence against women vary according to the type of violence, the way in which they cope, and the existence of social support. Violence causes the exposed woman to suffer serious physical, mental and social injuries. She experiences fear again due to the possibility of being exposed to violence, causing her self-esteem to fall and accuse her. Despair, helplessness and inability to live. Sleep and eating disorders, headache, stomach ache, crying crises, feeling unworthy of self, not speaking, self-abstraction, forgetfulness, etc. as well as physical and mental well-being. All these adverse events are predictors of depression and posttraumatic stress disorder (PTSD). Depression is 60%, PTSD is 31-84%, prevalence is 64%.

Keywords: Violence against women, Domestic violence, Mental health, Depression, PTSD

ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
25-27 Kasım 2023, Türkiye

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİ İLE FARKLI BRANŞLARDAKİ
ANTRENÖRLERİN LİDERLİK YÖNELİMLERİNİN İNCELENMESİ

Enver DÖŞYILMAZ

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Kahramanmaraş, Türkiye

dosyilmaz@ksu.edu.tr

Mustafa Recep ARSLANER

MEB, Türkiye

marslaner2727@gmail.com

ÖZET

Bu çalışmanın amacı beden eğitimi öğretmenleri ile farklı branşlardaki antrenörlerin liderlik yönelimlerinin incelenmesidir. Beden Eğitimi Öğretmenleri ile farklı branşlardaki antrenörlerin liderlik yönelimlerinin incelenmesine yönelik bu çalışmada genel tarama yöntemi uygulanacaktır. Genel tarama modeli, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleri şeklinde ifade edilebilmektedir. Araştırma grubu Gaziantep İli Şahinbey ve Şehitkamil ilçesi Milli Eğitim Bakanlığına bağlı, Ortaokul ve liselerde görev yapmakta olan 945 beden eğitimi öğretmeni ve 200-250 antrenörden, yaklaşık 200-250 gönüllü öğretmen ve antrenöre ulaşacaktır. Örnekleme ise Gaziantep ilinde (merkez ve ilçelerinde) görev yapmakta olan elektronik ortamda ulaşılabilen, gönüllü olarak çalışmaya katılacak 200-250 gönüllü beden eğitimi öğretmeni ve 200-250 antrenör oluşacaktır. Araştırmada araştırmanın bağımsız değişkenlerinden oluşan kişisel bilgi formu ile Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği (ÇYLYÖ) kullanılacaktır. Verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılacaktır. Cronbach's Alpha testi ile ölçeklerin tüm maddelerine verilen cevapların güvenilirliği yapılacaktır. Katılımcıların aldıkları puanlar karşılaştırılarak normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogorov-Smirnov normallik testi kullanılarak belirlenecektir. Normallik testinin sonucuna göre parametrik veya non-parametrik testler uygulanarak beden eğitimi öğretmenlerinin kişilerarası öz-yeterlik düzeyleri ile liderlik yönelimleri tespit edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Liderlik, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri, Antrenörler

ALUCRA İLÇESİ'NİN PREHİSTORİK YERLEŞMELERİ

Emine KILIÇ

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

Erzincan, Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-2605-693X

Emine.kilic@postaogr.erzincan.edu.tr

Harun TURAK

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

Erzincan, Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-1348-0889

Harun.turak@postaogr.erzincan.edu.tr

ÖZET

Doğu Karadeniz Bölümü'nde yer alan Giresun ilinin Alucra ilçesinde prehistorik dönemlere ait araştırmaların beklenen düzeyde gerçekleştirilmediği görülmüştür. Bu bölgede K. Kökten tarafından araştırmalar yapılmış, son yıllarda da M. E. Doksanaltı ve S. Kaymakçı başkanlığında yüzey araştırmaları gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmalarla Alucra ilçesi hakkında fazla bilgi bulunmamasına rağmen önemli kültür varlıkları ve arkeolojik kalıntılar tespit edilmiştir. Antik dönemde Giresun ili sınırları içerisinde önemli koloni şehri olan Kerasous kentiyle beraber gemiler ve kale kentleri için liman ve demir atma merkezleri bulunmuştur. Antik kaynaklardaki bilgiler de göz önünde bulundurularak bölgenin coğrafi unsurlarının yanında hem bölge halkı hem de Greklerin yaşam biçimlerini açıklaması açısından önem arz etmektedir.

Literatür tarama ve inceleme yöntemleri kullanılarak ve bölgede yapılan yüzey araştırmaları ile desteklediğimiz çalışmamız, araştırmamızın değerlendirildiği, sonuç bölümü ile sonlanmaktadır. Bu araştırmamız sonucunda Giresun ilinin bulunduğu coğrafya hakkında bilgiler verilerek Alucra ilçesinde yer alan önemli prehistorik yerleşmelerin Fındıklıbel Höyük, Şelale Mevkii, Paşapınar Mevkii, Gâvur Kalesi, Kalecik Yerleşmesi gibi toplam 24 yerleşim yeri tespiti yapılmış ve bu yerleşmeler hakkında önemli bilgilere ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Prehistorik Yerleşmeler, Alucra, Kerasous

ADİL YARGILANMA HAKKI VE TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Resul OKULU

Çorum Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı

Kırıkkale Üniversitesi, SBE

Kırıkkale, Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-5494-9911

resul_okulu@hotmail.com

ÖZET

İnsanlar var olduğu günden sonra temel ihtiyaçlarını karşılamak için mücadele etmişlerdir. Bu mücadelenin en önemli unsurlarını barınma, karınlarını doyurma ve korunma olarak sayabiliriz. İnsanoğlu doğası gereği açlık hissi yaşamakta ve ilk olarak bunu gidermek istemektedir. Bu ihtiyacını gidermeyi başaran insanoğlu sonrasında kalabileceği bir yer arayışına girer bunu da giderdikten sonra ise korunmak için önlemler alır.

İnsanların bu temel ihtiyaçları kadar önemli olan bir ihtiyacı da haktır. Kimi hakkı insanlar doğuştan kazanırken yaşama hakkı gibi kimisini de sonradan edinir ve talep ederler.

Tarihin ilk dönemleri itibariyle hak kavramı gelişmemiş ise de insanlık geliştikçe hak kavramı gelişmiş ve insanlar bunu elde edebilmek için çok uzun mücadeleler vermişlerdir.

Elimizde ki mevcut kaynaklar insan hakları noktasında oluşan düşüncelerin ilk çağlara kadar uzandığını göstermektedir. İlk çağlarda daha çok kısıtlı olarak dile getirilen bu düşünceler çok dar olarak devletin egemenliğinin kısıtlanmasına yönelik olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine eski Yunan ve Roma dönemlerinde de İnsan haklarıyla ilgili kısmi düzenlemeler görülmektedir.

İlk çağlardan sonra insanların insan olmasından kaynaklı bir takım haklarının olduğu bilinci artmış. Bunun sonucunda insanlar bir takım haklar talep etmeye başlamıştır. İnsanların içerisinde yaşadığı devletin vatandaşlarına karşı gösterdiği bu tutum nedeniyle insanlar devlete karşı hak arayışına bürünmüştür.

Bu hak arayışının en önemli konu başlıklarından birisi de adil yargılanma talebi olmuştur. İnsanlar sosyal birer canlı olduğu için hayatın her anında artık tekil değil kalabalık içerisinde toplu olarak yaşamaktadır bu nedendir ki isteyerek ya da istemeyerek kendisini sorunlar içerisinde bulabilmektedir. Bu sorunlar kimi zaman tarafların arasında uzlaşma ile sona erse de her zaman uzlaşma ile sonuçlanmamaktadır. Uzlaşma olmaması da doğal olarak taraflar arasındaki sorunların çözümü hususunu akla getirmektedir.

Ülkeler arasında farklılıklar olmakla birlikte genel itibariyle bu sorunların çözümünü genellikle mahkemeler yapmaktadır.

Bu durum tabii ki de istenen bir durum değildir. Ancak istenmeyen bir durumun içerisinde dahi olursa insanın yargılama sırasında doğru bir yargılama ile karşılaşması çok önemlidir.

Adil yargılanma hakkı insanın beklediği bu doğru yargılamayı sağlayabilecek en önemli unsurdur. Temel olarak içeriği Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine dayanan adil yargılanma hakkı ile genel itibariyle hakkaniyetli yargılanma hakkı, makul sürede yargılanma hakkı, aleni mahkemede yargılanma hakkı ve tarafsız bağımsız bir mahkeme önünde yargılanma hakkının güvence altına alındığı gözlenmektedir.

Adil yargılanma hakkı ile güvence altına alınan bu hakların talep edilebilmesi ve gerektiğinde ihlal tespit edildiğinde ilgili devlet aleyhine karar verilebilmesi çok uzun zaman ve çok büyük mücadelelerle elde edilmiştir.

Bunun içindir ki adil bir yargılanma sağlanması için gerek devletler gerek insanlar gerekse yargılama görevinin yapan makamlar var gücüyle mücadele etmesi gerekmektedir.

Bu çalışmanın birinci bölümünde geçmişten günümüze kadar adil yargılanma hakkının tarihi gelişimi ele alınmaktadır. Bu bağlamda özellikle Avrupa'da Magna Carta ile başlayan sürecin en son hangi aşamaya geldiği ve ülkemiz özelinde adil yargılanma hakkının başlangıcı ve yakın tarih bakımından ise senedi ittifak ile başlayan ve devamı süreçler incelenmektedir.

İkinci bölümde ise adil yargılanma hakkının unsuru olan kanunla kurulmuş tarafsız ve bağımsız mahkemeler, makul sürede yargılanma hakkı, hakkaniyetle yargılanma hakkı ve aleniyet kavramları Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin verdiği örnek kararlar ışığında incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Adil Yargılanma Hakkı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Türkiye.

THE RIGHT TO A FAIR TRIAL AND THE CASE OF TÜRKİYE

Resul OKULU

ABSTRACT

People have struggled to meet their basic needs since the beginning of their existence. We can list the most important elements of this struggle as shelter, feeding and protection. By nature, human beings experience a feeling of hunger and want to satisfy it first. Human beings who manage to meet this need then look for a place to stay and after meeting this, they take precautions to protect themselves.

A need that is as important as these basic needs of people is rights. While some rights are acquired by people from birth, others, such as the right to life, are acquired and demanded later.

Although the concept of rights was not developed in the early periods of history, as humanity developed, the concept of rights developed and people struggled for a long time to obtain it.

The available resources we have show that the ideas about human rights date back to ancient times. These ideas, which were expressed in a more limited way in ancient times, appear to be very narrowly aimed at restricting the sovereignty of the state. Partial regulations regarding human rights can also be seen in the ancient Greek and Roman periods.

After ancient times, the awareness that people have certain rights due to being human has increased. As a result, people started to demand some rights. Because of this attitude towards the citizens of the state in which people live, people have begun to seek rights against the state.

One of the most important topics of this search for rights was the demand for a fair trial. Since people are social creatures, they no longer live individually but collectively in a crowd at every moment of life, which is why they may find themselves in problems, willingly or unintentionally. Although these problems sometimes end with agreement between the parties, they do not always result in agreement. The lack of consensus naturally brings to mind the issue of resolving the problems between the parties.

Although there are differences between countries, these problems are generally resolved by the courts.

This situation is of course not a desired situation. However, it is very important that a person encounters a correct judgment during the trial, even if he is in an undesirable situation.

The right to a fair trial is the most important element that can provide this correct trial that people expect. It is observed that the right to a fair trial, whose content is basically based on the European Convention on Human Rights, and the right to a fair trial in general, the right to be tried within a reasonable time, the right to be tried in public, and the right to be tried before an impartial, independent court are guaranteed.

The ability to demand these rights, which are guaranteed by the right to a fair trial, and to make a decision against the relevant state when a violation is detected when necessary, has been achieved over a very long time and with great struggles.

For this reason, in order to ensure a fair trial, both states, people and the authorities responsible for the trial must fight with all their might.

In the first part of this study, the historical development of the right to a fair trial from past to present is discussed. In this context, the final stage of the process that started with Magna Carta in Europe, the beginning of the right to a fair trial in our country, and the processes that started with the deed of alliance and its continuation in terms of recent history are examined.

In the second part, the concepts of impartial and independent courts established by law, the right to a trial within a reasonable time, the right to fair hearing and publicity, which are elements of the right to a fair trial, are examined in the light of exemplary decisions given by the European Court of Human Rights.

Keywords: Right to Fair Trial, European Court of Human Rights, Türkiye

GÜNÜMÜZ İLETİŞİM ORTAMLARINA KÜLTÜRÜN YANSIMA BİÇİMLERİ: EMEĞİN
DİJİTALLEŞMESİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Melisa ALTUNTAŞ

Başkent Üniversitesi, Sosyal Bil. Enst.

Ankara, Türkiye

melisaaltuntas@gmail.com

ÖZET

Yaşadığımız dönem içerisinde yeni medya teknolojilerinde meydana gelen değişimler ve bu ekseninde yer alan hızlı ilerlemeler, iletişim teknolojilerinde farklı kavramları da beraberinde getirmiştir. Yeni medya teknolojileri bağlamında yer alan sosyal medya kavramı günümüzde halkla ilişkiler, reklam, sponsorluk hatta eğitim gibi birçok kategoriye ayrabileceğimiz farklı alan ve içerik alternatifleri ile karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla sosyal medya platformlarında yer alan takipçiler, böylesi dijital alan sahipleri için oldukça öneme sahip konumdur. Bu doğrultuda ele alınan çalışma içerisinde yeni medyanın tarihsel gelişimi, iletişim alanının ekonomik ve politik yapısı içinde kültürel ve sosyolojik boyutu ile ele alınmıştır. Aynı zamanda güncel yenilikleri ile bugünün medyası ve kavramsal değişiklikleri, bu değişikliklerin getirmiş olduğu yenilikler ve dijital iletişim ortamlarına yansıma şekilleri kavram ve içerikler bakımından incelenmiştir.

Çalışma, yeni medya teknolojilerinin gelişimini dijital evrim ekseninde ele alarak günümüz yeni iletişim ortamlarına kültürün yansıma biçimlerini değerlendirmek üzerine bir literatür taraması şeklinde hazırlanmıştır. Gündelik hayatımızda gönüllü olarak ya da maruz kalarak sıkça bir arada bulunduğumuz internet ve yeni medya teknolojilerinin küreselleşen ve hızlıca bir boyut değiştiren gelişmeleri bağlamında Christian Fuchs'un "*Emeğimiz mi dijitalleşti yoksa sistem bizim emeğimizi dijital hale mi getirdi?*" sorusu bu çalışma için başlangıç noktasını oluşturmaktadır. İletişimin eleştirel ekonomi politik alanında güncelliğini yitirmeyen tartışmalarından biri olan metalaşan şeyin ne olduğu ve kültürün bu duruma yansıma biçimleri üzerine bir çalışma gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijital evrim, Yeni medya, Dijital kültür

HƏBİB FƏRŞBAF VƏ UŞAQ ƏDƏBİYYATI

Kifayət Məmmədova

AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu

Cənubi Azərbaycan Ədəbiyyatı şöbəsi

aziza_rzaeva@mail.ru

XÜLASƏ

Həbib Fərşbaf müasir Azərbaycan ədəbiyyatının ən görkəmli təmsilçilərindən biridir. Xalq ruhunun gözəl bilicisi, milli xüsusiyyətlərimizin mahir sərrafı, insan səciyyələri ilə zənginləşmiş yaradıcı şəxsiyyətdir. Ana dili şeirimizin, nəsrimizin, uşaq ədəbiyyatının dəyərli simalarındandır. Həbibin könül dünyası uşaqların arzu, istəkləri ilə uzun illərdir k1, bəzənibdir. Onun əsərlərindən görünür k1, ürəyində uşaqlara bəslədiyi məhəbbətin böyük yeri vardır. Həbibin uşaq şeirlərinin əsas mayasını təmsil mahiyyətli nağıllar təşkil edir.

Həbibin əsərlərindən görünür ki, o uşaq dünyasını çox yaxşı tanıyır. Buna görə də, o bacarıqla uşaqlar üçün məna dolu nağıllar, ürək oxşayan şeirlər, sevinc bəxş edən hekayələr yazır, yaradır.

Həbib Fərşbaf təkcə şeir deyil, nəsr sahəsində də gözəl, maraqlı, yaddaqalan hekayələrin müəllifidir. “Bir sevgi bir ömür”, “Süleyman”, “Qara gış”, “Humay” və s. hekayələrində xalqımızın keçmiş həyat tərzini, o vaxtlarda kəndlərin ictimai-iqtisadi vəziyyəti, o dövrün ruhu, nəfəsi, eləcə də müəyyən bir nəslin həyat tarixi sənətkarlıqla canlanıbdir.

Açar sözlər: Şifahi xalq ədəbiyyatı, Şeir, Hekayə, Nağıl, Nəsr, Bayatı, Atalar sözü

HABİB FARSHBAF AND CHILDREN'S LITERATURE

Kifayət Mammadova

ABSTRACT

Habib Farshbaf is one of the most prominent representatives of modern Azerbaijani literature. He is an excellent connoisseur of the national spirit, knowledgeable about our national characteristics, and a creative personality enriched with human qualities. He is one of the valuable figures of poetry, prose, and children's literature in the Azerbaijani language. Habib's inner world has been decorated with children's wishes for many years. It is clear from his works that love for children occupies a large place in his heart. Habib's children's poems are based on metaphorical fairy tales.

Habib's works demonstrate his profound understanding of the the children's world. Therefore, he skillfully writes and creates meaningful fairy tales, heartfelt poems and joyful stories for children.

Habib Farshbaf is the author of beautiful, interesting and memorable stories not only in poetry, but also in prose. In his stories “One Love, One Life”, “Suleiman”, “Harsh Winter”, and “Humai” and other works, he has artistically revived the historical life of the people, socio-economic situation in villages in the past, the spirit of that time, as well as the life history of a certain generation.

Keywords: Oral folk literature, Poem, Story, Fairy tale, Prose, Lyrical quatrains-bayati, Saying

ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
25-27 Kasım 2023, Türkiye

SESİNİ DUYURAN KADINLARIN HAREKETİ: #METOO

Buse AKKAYA ATAMER

Başkent Üniversitesi, SBE

Ankara, Türkiye

buseakkayaa@gmail.com

ÖZET

Yeni medya teknolojilerinin gelişimi kimlik temelli yeni toplumsal hareketlerin form değiştirmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Yeni medya araçlarından biri olan sosyal medya ise ötekileştirilmiş toplulukları bir araya getirerek yeni kitle hareketlerinin daha hızlı oluşmasına ve yayılmasına yardımcı olarak toplumun geri kalanı için de farkındalık yaratmaktadır. Bu yeni toplumsal hareketler sosyal medya aracılığıyla gerek yazı diliyle gerekse de sokakta eylemlere dair içerik üretimleriyle ifade edilmektedir. 2017’de toplumsal cinsiyet hiyerarşisi içinde birçok kadın evrensel eşitlik anlayışının kendilerini kapsamadığını belirterek, dijital dünyanın getirisiyle seslerini bütün dünyaya duyurabilme fırsatını yakalayarak, etkileri hala devam eden #MeToo hareketine önyak olmuşlardır. Bu hareket hem dördüncü dalga feminizm hareketi olarak anılmıştır ki bu da aynı zamanda yeni internet teknolojilerine değinir, hem de kadınların özellikle iş dünyasında yaşadığı taciz vakalarının tüm dünya tarafından duyularak bir farkındalık yaratılmasını sağlamıştır. Feminizm dalgalarında oluşturulan bildirimler, kadınların iş dünyasında var olma çabasına kadar değinmektedir. Bu bildirimlerle kadınlar artık iş dünyasında bir yer edinmişler ancak ciddi anlamda maruz kaldıkları tacize ise çeşitli sebeplerden ses çıkaramaz olmuşlardır. 2017’de bu durum bir kırılma noktası yaşayarak Amerika Birleşik Devletleri’nde Twitter üzerinden Alyssa Milano isimli bir kadın oyuncunun, Hollywood yapımcılarından Harvey Weinstein’e yönelik cinsel taciz suçlamasıyla oluşturduğu bir tweet ile bütün dünyada konuşulmasına sebep olarak, internet erişimi olan birçok kadını yüreklendirmiş ve onların fiziksel sessizliğini bozarak iş hayatında maruz kaldıkları taciz olaylarını #MeToo etiketiyle sosyal medya üzerinden anlatmasını sağlamıştır. Diğer bir ifadeyle, her ne kadar Amerika’da başlayan bir hareket olsa da ağ toplumu sayesinde farklı toplumlardaki kadınların temel problemlerinin ortak olduğu anlaşılmış ve kadınlar, birliktelik oluşturarak seslerini daha güçlü çıkarmayı başarmışlardır. Bu çalışma, ifşa kültürü ve cinsel taciz teorisi kapsamında, #MeToo hareketinin, kadınların iş alanındaki konumu hakkında farkındalık yarattığını çeşitli sosyal medya örnekleri üzerinden ifade edecektir.

Anahtar Kelimeler: #MeToo, Kadın Hareketleri, Feminizm, Ağ Toplumu, Sosyal Medya Aktivizmi

ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
25-27 Kasım 2023, Türkiye

DERSHANELERİN KAPATILARAK ÖZEL OKULA DÖNÜŞTÜRÜLMESİNDE
GAZETELERDE YER ALAN KÖŞE YAZILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Merve KARAAĞAÇ

Süleyman Demirel Üniversitesi

Isparta, Türkiye

ORCID ID: 0000-0001-7743-477X

mervekaragacc@gmail.com

Prof. Dr. Selçuk UYGUN

Süleyman Demirel Üniversitesi

Isparta, Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-6808-2829

selcukuygun@sdu.edu.tr

ÖZET

Dershanelerin, 14 Mart 2013 yılında kapatılarak özel okula dönüştürülmesi yönünde bir karar alınmıştır. Bu karar öncesi ve sonrasında dershanelerin kapatılıp özel okula dönüştürülme süreci kamuoyunda uzun süre tartışmalara neden olmuştur. Bu tartışmalar, basında köşe yazarları tarafından da ele alınmıştır. Basın, kamuoyu düşüncesini yansıtmaları açısından önemli bir araçtır. Bu yüzden basında yer alan bazı gazetelerin köşe yazıları konunun farklı yönleriyle açıklığa kavuşması açısından önemli görülmektedir. Araştırmanın amacı, dershanelerin kapatılıp özel okula dönüştürülmesi sürecinde, 2012-2019 yılları arasında, basında yer alan köşe yazılarını betimlemektir. Bunun için ulusal gazetelerden Cumhuriyet, Habertürk, Hürriyet, Milliyet, Sabah, Sözcü ve Star gazetelerinin köşe yazıları örneklem olarak seçilmiştir. Elde edilen veriler, doküman incelemesi yöntemi ile analiz edilip değerlendirilmiştir. Bu yönüyle araştırma, betimsel niteliktedir. Araştırmada dershanelerin kapatılıp özel okula dönüştürülme süreci olumlu ve olumsuz bakış açıları üzerinden değerlendirilmiştir. Köşe yazılarında bu sürece olumlu bakanların en önemli iki gerekçesi şöyledir: Dershaneler, velilere maddi bir külfet getirdiği için kapatılmalıdır. Onların kapatılıp özel okula dönüştürülmesinin teşvik edilmesi, bir mağduriyete de neden olmayacaktır. Süreci olumsuz değerlendirenlerin ise en önemli iki gerekçesi de şöyledir: Dershaneler, yanlış bir eğitim sisteminin sonucudur. Sistemde iyileştirme yapmadan dershaneleri kapatmak yanlıştır. Ayrıca okullarda iyi eğitim alamayan öğrencilerin dershaneler yoluyla sınavlara hazırlanmalarının önü de kesilmiş olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dershane, Özel Okul, Dönüşüm, Basın, Köşe Yazısı

KIZILCIK ŞERBETİ DİZİSİNDE KÜLTÜREL FARKINDALIĞIN TOPLUMSAL
CİNSİYET ÜZERİNDEKİ ROLÜ

Feray ATAK

Başkent Üniversitesi, SBE

Ankara, Türkiye

ferayferay000@gmail.com

ÖZET

Bu araştırma, kültürel farkındalığın toplumsal cinsiyet üzerindeki rolünü Kızılıcık Şerbeti dizisi üzerinden incelemektedir. Kültürel farkındalığın anlam örüntüsü içinde bireyin sosyal veya psikolojik cinsiyeti olarak tanımlanan toplumsal cinsiyetin rolü bu araştırmanın esasını oluşturmaktadır. İnsanların karşılıklı etkileşim sonucu öğrendikleri davranış modelleri yaşadıkları kültür içinde deneyim ve gözleme de dayandığı belirtilen TV dizisi üzerinden irdelenecektir. “*Oğlan atadan (babadan) öğrenir sofrayı açmayı, kız anadan öğrenir biçki biçmeyi*” atasözünde de belirtildiği gibi kadın ve erkek davranışlarının sonradan öğrenilmesi toplum ilişkisinde bulunduğu konumu da belirler. Bu konum kültür farkı olan iki gencin evliliği sonucu farklı kültür çevrelerinde bulunan ailelerin bir araya gelmesi ve kültürel farkındalığın oluşmasını işleyen Kızılıcık Şerbeti Dizisinde de işlenmektedir. Toplumsal ilişkilerin öğrenildiği aile yapısı içinde cinsiyet açısından da kadın ve erkeğin hayat içindeki rolü, yeteneği, bu yapı içinde şekillenmektedir. Günümüzün en etkili hikâye anlatıcılarından biri olan TV dizileri de toplumda yer alan cinsiyet rollerinin yansıması açısından önemli bir alan sunmakta olup, bu çalışmayla da hayatın içinde çoğu kez karşılaşılan yaşantıların, belirtilen dizi üzerinden kültürel farkındalığın, dizide betimlenen karakterler üzerinden içerik analiz yöntemi ile incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Farkındalık, Toplumsal Cinsiyet, Kızılıcık Şerbeti Dizisi, Evlilik, Geleneksel Aile Yapısı, Toplumsal İlişkilerin Öğrenilmesi

**SİGORTA SEKTÖRÜNDE ASİMETRİK BİLGİ SORUNLARI: GENETİK TESTLERİ
AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME**

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Mete KARADAĞ

İstanbul Aydın Üniversitesi, ABMYO

İstanbul, Türkiye

ORCID: 0000-0001-8063-9151

metekaradag@aydin.edu.tr

ÖZET

Asimetrik bilgi neredeyse tüm piyasalarda ortaya çıkabilecek ve sigortacılık sektörünün de verimli bir şekilde işlemlerini engelleyebilen ve maliyetleri artıran bir sorundur. Asimetrik bilgi kaynaklı sorunlar sigorta şirketleri açısından önemli kayıplara neden olabilmektedir.

Aralık 1999 tarihinde bilim adamları ilk kez bir insan kromozomunun tamamının genetik kodunu çözmüşlerdir. Bu tarihten günümüze genetik bilimi alanında pek çok ilerleme kaydedilmiştir. "Genetik testi" anormal genleri tespit etmek amacıyla bazı numunelerin test edilmesidir. Genetik testlerine ilişkin sigorta sektörünün ve sigorta müşterilerinin farklı beklentileri ve endişeleri mevcuttur. Söz gelimi, genetik test sonuçlarının sigortacılar tarafından bir ayırma aracı olarak kullanılabilmesine yönelik birtakım kaygılar mevcuttur. Sigortacılar ise genetik test sonuçlarına erişemedikleri takdirde primleri buna uygun şekilde belirleyemeyeceklerini savunmaktadırlar.

Bu çalışmada amaçlanan, sigortacılık sektöründe asimetrik bilgi kavramını ele alarak, genetik testlerinin sigortacılık sektöründeki etkilerini asimetrik bilgi açısından ana hatları ile değerlendirmektir.

Anahtar Kelimeler: Asimetrik bilgi, Ters seçim, Ahlaki risk, Genetik testleri, Sigortacılık

“ULUSLARARASI SİSTEMİK DEĞİŞİMLERİN TÜRK BOĞAZLARI ÜZERİNE ETKİSİ”

Altuğ Gürkan BAL

Başkent Üniversitesi, Avrupa Birliği Enst.

Ankara, Türkiye

ORCID ID: 0000-0001-6445-6419

altuggurkanbal@gmail.com

ÖZET

Türk Boğazlarına yönelik olarak uluslararası düzenlemelerin sıklıkla gündeme geldiği 1833-1953 arası dönemde; uluslararası sistemde yaşanan yapısal değişimler ve sistemdeki kararlılık/kararsızlıkların Türk Boğazlarına ilişkin rejimlerin oluşmasında doğrudan etkisi söz konusu olmuştur. Ancak, 1833-1953 döneminde yaşanan değişimlerin Türk Boğazları üzerine etkilerine yönelik yeterli inceleme yapılmamıştır. Söz konusu araştırma, 1833-1953 dönemini kapsamaktadır. Araştırmanın ilk varsayımı; uluslararası sistemin çok kutupluluğa evrilmesi durumunda, Türkiye'nin mesele üzerindeki etkisinin arttığı; ancak, uluslararası sistemin çift kutuplu yapısında aynı durumun geçerli olmadığı yönündedir. Araştırmanın bir diğer varsayımı ise, uluslararası sistemde kararlılığın artması durumunda sistemin boğazlar üzerindeki belirleyiciliğinin arttığı ancak uluslararası sistemde istikrarsızlığın artması durumunda Türkiye'nin boğazlar üzerinde belirleyiciliğinin arttığı yönündedir. Bu varsayımlar çerçevesinde yapılan araştırmanın bulgularına göre; çok kutuplu bir sistemde bölgesel bir güç olan Türkiye'nin veya Osmanlı Devleti'nin belirleyiciliği artarken, çift kutuplu bir sistemde ise süper güçlerin belirleyiciliği artmaktadır, ancak iki kutbun lideri arasında bir anlaşma olmaması durumunda statüko korunmaktadır. Ayrıca, çok kutuplu sistemde, Türkiye gibi bölgesel bir gücün etkili olabilmesi için bölge dengelerine etki edecek bir güç olması gerekmektedir. Bunun yanı sıra; çok kutuplu bir sistemde Türkiye'nin etki alanını artırabilmesi için kendi gücü kadar yaklaşan bir savaş tehdidinin olması da belirleyicidir. 1870'ten sonra Avrupa güç dengesinin değişmesine ve 20 Yy. itibarıyla sistemin dengesizleşmeye başlamasına karşın Osmanlı Devleti'nin Boğazlar rejimi üzerine etkisi olmamıştır. Buna karşın; 1930'larla birlikte ortaya çıkan savaş tehdidi ve sistemin dengesizleşmeye başlaması, artan gücü nispetinde Türkiye'nin Boğazlar meselesinde etki alanını artırmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çok kutupluluk, Çift kutupluluk, Uluslararası sistem, Türk Boğazları, Güç dengesi

ÇOCUK HAKLARI AÇISINDAN ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE ÇEVRE EĞİTİMİ

Burcu GENÇ EVCI

İstanbul Aydın Üniversitesi

İstanbul, Türkiye

burcugenc1@stu.aydin.edu.tr

Şebnem ÇELİK

İstanbul Aydın Üniversitesi

İstanbul, Türkiye

sebnemcelik@stu.aydin.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi İlknur TARMAN

İstanbul Aydın Üniversitesi

İstanbul, Türkiye

ilknurtarman@aydin.edu.tr

ÖZET

Giriş ve Amaç: Günümüzde çevre sorunlarının çocuk hakları açısından değerlendirilmesi önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Çevre kirliliği, iklim değişikliği, doğal kaynaklarının tükenmesi, yeşil alanların yok olması ve diğer çevre sorunları canlıların sağlığına ve yaşam kalitesine zarar vermektedir. Özellikle çocukların geleceğini tehdit etmektedir. Çocuklar, yetişkinlere göre çevresel faktörlerden etkilenmeye daha açıktır. Kirli hava, toprak ve su kirliliği, şehirleşme ile artan gürültü kirliliği, toksik kimyasallar ve diğer birçok çevresel faktör çocukların sağlığına zarar vermekte ve uzun vadeli sağlık sorunlarına neden olabilmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü tarafından 2017 yılında yayınlanan “Sürdürülebilir Bir Dünya Miras: Çocuk Sağlığı ve Çevre Atlası” raporuna göre her yıl beş yaş altı çocukların %25’i yani 1,7 milyon çocuk sağlıksız ve kirli bir ortama maruz kalmaktadır. Aynı raporda çevre felaketlerinin önlenmesi ve telafisi için koruyucu önlemlerin alınması gerektiğine vurgu yapılmıştır.

Çocukların sağlıklı bir çevrede büyüme hakkı doğrultusunda çevrenin korunması ve sürdürülebilirliği de çocuk haklarının bir parçasıdır. Bu nedenle çevre sorunlarının çocuk hakları açısından değerlendirilmesi gelecek nesiller için daha sağlıklı ve sürdürülebilir bir dünya yaratmak amacıyla önemli bir rol oynamaktadır. Bu noktada çocuklar için hazırlanan ulusal çevre eğitimi programları çevre sorunlarına karşı farkındalık yaratmak için etkili bir araçtır. Bu programlar çocuklara doğal kaynakların korunması, çevre kirliliğinin önlenmesi ve sürdürülebilir bir gelecek için neler yapabilecekleri konusunda bilgi verir. Bu eğitimler sayesinde çocuklar, çevre sorunlarına karşı daha duyarlı, çevre dostu davranışları benimsemiş ve sürdürülebilir bir geleceğe katkıda bulunacak bireyler olarak yetişebilirler. Dolayısıyla bu çalışma çevre sorunları için koruyucu önlem alacak kişilerin çevresel bilgi, tutum ve davranışlarını değiştirmek için okul öncesi dönemden başlayarak formal ve informal eğitimler verilmesinin önemine dikkat çekmek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Erken çocukluk döneminde çevre eğitiminin, her çocuğun temiz ve sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı bağlamında incelenmesinin amaçlandığı bu çalışma, derleme türünde hazırlanmıştır. Konu ile ilgili alanyazına başvurulmuş ve bu konuda yapılan çalışmalar taranmıştır. Bu derleme çalışmasında, çocuk hakları kavramı ve çocuk hakları sözleşmesi incelenmiş, çocukların çevre hakları ve bu haklar açısından çevre eğitimi değerlendirilmiştir.

Sonuç: Çevresel sorunların azaldığı bir dünya için daha bilinçli bireylere ihtiyaç duyduğumuz bu yüzyılda, erken çocukluk döneminde çevre eğitime daha fazla önem verilmesi adına, Okul Öncesi Eğitim Programı’nda çevre eğitimi konusuna yönelik kazanım ve göstergeler tekrar gözden geçirilmelidir, erken çocukluk eğitiminde kullanılan ortam ve materyaller çevre eğitimi hedeflerine uyumlu hale getirilmelidir, alanda çalışan uzmanların çevre eğitimi uygulamalarına yönelik çalışmalar arttırılmalıdır ve çevre eğitimi konusuna yönelik ebeveyn eğitimleri verilmeli ve aile katılımına özen gösterilmelidir.

Çocukların çevre haklarının ülkemizde yasal bir zemini henüz olmasa da çocukların sağlıklı bir çevrede yaşayabilmeleri için katılım, eğitim, hayatta kalma ve gelişim haklarının gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Küresel iklim krizi, susuzluk, gıdaya erişme zorluğu, doğal yaşam alanlarının tahribatı ve canlıların soyunun tükenmesi gibi sorunlar, ancak ve ancak gelecek kuşakların çevre duyarlılığının gelişmesiyle önlenilebilecektir. Çocukların sağlıklı bir çevrede yaşama, gelişme, zaman geçirme haklarını hem onlara öğretmek hem de korumak için erken çocukluk döneminde nitelikli çevre eğitiminin üzerinde durulması şarttır. Çocukların çevre eğitimi alması, hem yaşadığımız dünyanın sürdürülebilir olması için bir gereklilik hem de haktır.

Anahtar Kelimeler: Çevre, Çocuk Hakları, Çevre Eğitimi, Erken Çocukluk

SPORDA DOPİNG VE GENETİK SORUNSAĞI

Dr. Sedat KAHYA

MEB, Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-1169-2642

sedatkayha58@gmail.com

ÖZET

Çalışmamız, sporda illegal uygulamaların ve genetik testlerin ortaya çıkarttığı sorunları birçok yönden incelemek amacıyla yapılmıştır. Web of Science, Pubmed, Pubmed Central ve Google Akademik internet arama motorlarına kayıtlı çalışmalar değerlendirilmiştir. Sporda üstün olabilmenin bazı suistimalleri ortaya çıkaracağı gerçeğinden hareketle sporda doping kullanımını giderek önemli bir mesele hâline gelmiştir. Doping, bir seferlik ya da devamlı olarak performansın yapay olarak artırılması için yapılan uygulamaları içermektedir. Günümüzde bu uygulamalar, geleneksel ve genetik orijinli olarak icra edilmektedir. Gen dopingleri, sporcuların performanslarını artırmak için gen ifadelerinin manipülasyonuna yönelik yapılan uygulamalardır. Her ne şekilde olursa olsun doping maddelerinin kullanımını sporcular açısından geri dönüşümsüz sağlık problemlerine neden olabilmektedir. Doping kullanımının sağlığa verdiği büyük zararlara rağmen, kullanımdan kaynaklı ortaya çıkan artışlar alarm verici düzeydedir. Bu durum üzerinde, sporun giderek ekonomik bir hâl alması ve materyalist düşünce yapısı etkili olabilir. Sporda yaşanan bu olumsuzluklara birde genetik testler dâhil olunca mesele daha karmaşık bir hâl almıştır. Sporda elit düzey sporcu olabilmenin birey DNA'sında bulunması, bazı olumsuzlukları sebep olmuş olabilir. Genetik ayrımcılık şüphesiz bunlardan en önemlisi ve en güncelidir.

Günümüz dünyasında gerek doping kullanımını gerekse de genetik testlere yönelik ilgi giderek artmaktadır. Ayrıca insan sağlığına yönelik uygulamaların ve sporda en iyisi olabilmenin sınırlarına ilişkin belirsizlik de endişe vericidir. Sonuç olarak, spor paydaşlarının kaybetmek üzere olduğu olimpiyat ruhu rotasını yeniden bulmaları sorunun çözümünde önemli bir adım olabilir.

Anahtar Kelimeler: Ayrımcılık, Doping, Genetik test, Sağlık, Spor

‘AŞK’I MENNU’ DİZİSİNİN TÜKETİM KÜLTÜRÜ, DOĞU-BATI ÇATIŞMASI VE
CİNSİYET ROLLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Öğr. Üyesi Şenay TANRIVERMİŞ

Nişantaşı Üniversitesi

İstanbul, Türkiye

ORCID ID: 0000-0003-1311-9767

senayt@windowslive.com

ÖZET

Aşk’ı Memnu Halit Ziya Uşaklıgil’in romanından televizyona adaptasyonu ile farklı zamanlarda ancak her daim büyük ilgi gören bir eser olarak büyük dikkat çeker. Kitlelerin dönemler değişse de artarak devam eden teveccühü eserin içeriğiyle ilgili farklı analizleri talep eder niteliktedir. Bu çalışmada 1900’lerin başında yazılan bu romanın zamana yenilmeyen içeriğinde neler olduğu üzerinde derinleşmek amaçlanmıştır.

Osmanlı’nın bitişine doğru İstanbul’da karşılıklı iki yalısında komşu Padişah V. Murad’ın kızı Hatice Sultan ile amcası İkinci Abdülhamid’in kızı Naime Sultan’ın kocası Kemaleddin Paşa arasında geçen yasak aşka ‘Aşk’ı Memnu’ denir. Boğaziçi yalılarının özeline giren Batılılaşma eğiliminin sebep ve sonuçları, lüks tüketimin amansız doyumsuzluğu, doğu-batı çatışmasının çıkmazları, yalıda yaşayan hizmetliler ve patronlar bütünündeki sınıf çelişkisi, nihayetinde yasak aşkla somutlaşan değerler analizi ve kimlik bunalımları açısından metin çok zengin, renkli ve göz alıcıdır. Üstelik cinsiyet rolleri açısından da değişen ve değişmeyen normları tahlil için de elverişli söylemler içerir. Bu çalışmada özellikle tüketim çılgınlığı, kadın ve erkek tanımlamaları ve sınıf kavgası üzerine cesur ve kabullenmesi zor duygular ve düşünceler analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet rolleri, Tüketim kültürü, Doğu-batı çatışması

ANALYSIS OF ‘AŞK’I MENNU ‘TV SERIES IN TERMS OF CONSUMPTION CULTURE,
EAST-WEST CONFLICT AND GENDER ROLES

Assist. Prof. Dr. Şenay TANRIVERMİŞ

ABSTRACT

Aşk’ı Memnu attracts great attention with its adaptation from Halit Ziya Uşaklıgil’s novel to television, as a work that has attracted great attention at different times but always. of the masses. The increasing favor of the masses, even though the periods change, demands different analyses regarding the content of the work. In this study, it is aimed to deepen what is in the timeless content of this novel written in the early 1900s.

The forbidden love that took place between Hatice Sultan, the daughter of the neighboring Sultan Murad V, and Kemaleddin Pasha, the husband of Naime Sultan, the daughter of her uncle Abdulhamid II, in two opposite mansions in Istanbul towards the end of the Ottoman Empire, is called 'Aşk’ı Memnu'. The text is very rich, colorful, and charming in terms of the causes and consequences of the Westernization trend that is specific to the Bosphorus mansions, the relentless insatiability of luxury consumption, the dead ends of the east-west conflict, the class contradiction among the servants and bosses living in the mansion, and ultimately the analysis of values embodied in forbidden love and identity crises. Moreover, it contains discourses suitable for analyzing changing and unchanging norms in terms of gender roles. In this study, bold and difficult-to-accept feelings and thoughts, especially on consumerism, definitions of men and women, and class struggle, will be analyzed.

Keywords: Gender roles, Consumerism, East-West Conflict

ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
25-27 Kasım 2023, Türkiye

BATI GAZETELERİNDE İSRAİL-FİLİSTİN ÇATIŞMASININ TEMSİLİ

Mustafa AKARI

Selçuk Üniversitesi

Konya, Türkiye

Mustafa.akari@hotmail.com

ÖZET

Filistin toprakları her 3 din için de önem arz etmektedir. Yüzyıllar boyu Osmanlı egemenliğinde kalan bu topraklarda, 19 yüzyılın sonlarında başlayan bir Yahudi devleti kurma çabaları 1948 de resmen sonuç vermiştir. 20. yüzyıl modern dünyasında Ortadoğu'nun merkezinde başlayan ve teolojik temelli olan İsrail-Filistin çatışması her zaman medyanın ve politikacıların ilgi odağı olmuştur. Özellikle 2000 yılının sonbaharında Filistin ayaklanmasının başlangıcını işaret eden İkinci İntifada ile şiddet olaylarının patlak vermesinden bu yana İsrail-Filistin meselesi, medyanın haberlerinde sıkça yer almıştır. Bu çalışma 7 Ekim 2023'te, Filistinli Sünni İslamcı grup Hamas'ın İsrail'e yaptığı "Aksa Tufanı" adını verdiği saldırı ile başlayan İsrail'in karşı saldırılarının Batılı anaakım medyada nasıl temsil edildiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Sosyal medyanın varlığı küresel medyayı, dünya kamuoyunun bu çatışmayı öğrenmelerinde tek mecra olmaktan çıkarmış, Batılı medyaya önyargılı davranan insanlar hatta bu çatışma sürecinde Batılı medyayı İsrail yanlısı söylem üretmekle sıkça suçlamaktadır. Bu bağlamda bu çalışma, Filistinlilerin Batı medyasında nasıl tasvir edildiğine dair bir resim sunmaktadır. Amaçlı örneklem çerçevesinde İngiltere'den The Independent ve ABD'den The Washington Post gazetelerinin 7-8-9 Ekim 2023 tarihlerinde yayınladıkları haberler eleştirel söylem analizi ile incelenecektir. Sonuç olarak Batı medyasında gösterilen Filistinli algısı aktarılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İsrail-Filistin, Hamas, Eleştirel Söylem Analizi, The Independent, The Washington Post

ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
25-27 Kasım 2023, Türkiye

XX ƏSRİN ƏVVƏLLƏRİNDƏ UŞAQ ƏDƏBİYYATI UĞRUNDA MÜBARİZƏ

Prof. Dr. Vüqar ƏHMƏD

AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun
aziza_rzaeva@mail.ru

XÜLASƏ

XX əsrin əvvəllərində böyük inqilabi çarpışmalar şəraitində xalq maarifi, milli mətbuat, teatr və incəsənətin inkişafı uğrunda genişlənən mübarizə məhz xalqı maarifləndirmək, şüurunu aydınlaşdırıb siyasi döyüşlər meydanını gətirmək arzusu ilə bağlı idi. I rus inqilabından sonra bir-birinin ardınca yaradılmış «Nəşri-maarif», «Nicat», «Səadət», «Səfa» kimi cəmiyyətlər və onların həyata keçirdikləri sayısız-hesabsız mədəni-kütləvi tədbirlər: açılan məktəblər, verilən teatr tamaşaları, nəşr edilmiş qəzet-jurnallar geniş kütləni maarifləndirmək, mədəniləşdirmək, tərəqqi yoluna çıxarmaq, son nəticədə ağır həyatlarını yüngülləşdirmək, fərəhsiz məişətinə işıq şüası gətirmək ideali ilə bağlı idi.

XX əsrin başlanğıcında uşaq ədəbiyyatı yaratmağın zəruri tələb olduğunu nümayiş etdirən yazılar iki millət xadiminin şəxsi subyektiv fikri deyildi. Bunlar milli intibah dövründə geniş ziyalı kütləsinin fikrini ifadə edirdi. Arxiv sənədləri və mətbuatda dərc olunmuş məqallər belə bir fikri deməyə imkan verir ki, əsrimizin başlanğıcında uşaq ədəbiyyatı yaratmaq ideyası bütün ziyalıları düşündürmüşdür. Onun yaradılması uğrunda mübarizə müxtəlif siyasi cərəyanlara mənsub olan yazıçılar, C.Məmmədquluzadə, M.Ə.Sabir, Ə.Hüseynzadə, Ə.Ağayev, M.Ə.Rəsulzadə, R.Əfəndiyev və b. eyni səviyədə iştirak etmişlər.

Əsrin maarif xadimləri uşaq ədəbiyyatının qarşısında duran məsələlər haqqında mühakimələr yürüdür, beləliklə onun inkişafına istiqamət verməyə nail olurdu.

Açar sözlər: Xalq maarifi, Milli mətbuat, Qəzet, Jurnal, Teatr, Uşaq ədəbiyyatı

**THE STRUGGLE FOR CHILDREN'S LITERATURE AT THE BEGINNING OF THE
20TH CENTURY**

Vugar AHMED

ABSTRACT

At the beginning of the 20th century expanding struggle for the development of public education, the national press, the theater and the art in conditions of great revolutionary conflict was due to the desire to educate the people, clarify their consciousness and bring them to the field of political battles. After the first Russian revolution the societies such as “Neshri-maarif”, “Nijat”, “Seadet”, “Sefa” that were created one after another and numerous cultural and mass events that they held: schools, theater performances, published newspapers and magazines was connected with the ideal of enlightening and civilizing the masses, leading them to the way of progress, ultimately making their difficult lives easier and shedding light on their unhappy life.

The writings that revealed the necessity of creating children's literature at the beginning of the 20th century were not the personal subjective thoughts of two national figures. They expressed the opinion of large mass of intellectuals during the national renaissance period. The archival materials and the articles published in press allows us to express such a thought that the idea of creating children's literature has made all intellectuals think at the beginning of our century. Writers from different political movements such as J.Mammadguluzade, M.A.Sabir, A.Huseynzade, A. Aghayev, M. A. Rasulzade, R.Afandiyev and others participated in the struggle for its creation at the same level.

Intellectuals of the century passed judgments about the problems facing children's literature and so they were able to direct its development.

Keywords: Public education, National press, Newspaper, Journal, Theatre, Children's literature

THE IMAGE OF THE MODERN CAUCASUS IN FACES AND WORDS
(ON THE EXAMPLE OF A. GANIYEVA'S STORY "SALAM TO YOU, DALGAT!")

Assist. Prof. Dr. A. R. Fattakhova
Tashkent State University of Law
Tashkent, Uzbekistan
a.fattakhova@tsul.uz

ABSTRACT

This article attempts to analyze the image of the modern Caucasus. In stories and essays A. Ganieva expands the image of the modern Caucasus by creating a gallery of images of local residents who combine the traditional way of life with the innovations of today. A Caucasian man drawn from nature is close to the author, she is well versed in him and accepts him with all his weaknesses and shortcomings.

Keywords: Modern Russian literature, Image of the modern Caucasus, Gallery of images, Typicality, Caucasian man, Antithesis, Verbal-spectacular form

ОБРАЗ СОВРЕМЕННОГО КАВКАЗА В ЛИЦАХ И СЛОВАХ
(НА ПРИМЕРЕ РАССКАЗА А. ГАНИЕВОЙ «САЛАМ ТЕБЕ, ДАЛГАТ!»)

А. Р. Фаттахова

АННОТАЦИЯ

В данной статье осуществляется попытка проанализировать образ современного Кавказа. В рассказах и очерках А. Ганиевой расширяется образ современного Кавказа за счет создания галереи образов местных жителей, у которых традиционный уклад жизни сочетаются с новшествами сегодняшнего дня. Срисованный с природы кавказский человек близок автору, она хорошо разбирается в нем и принимает его со всеми слабостями и недостатками.

Ключевые слова: современная русская литература, образ современного Кавказа, галерея образов, типичность, кавказский человек, антитеза, словесно-зрелищная форма.

**RURAL POVERTY AND SOCIAL EXCLUSION IN THE EASTERN COUNTRIES
OF THE EUROPEAN UNION**

Umutcan MEMO

Poznan University of Life Sciences Doctoral School

ORCID ID: 0000-0003-1412-3813

umutcan.memo@up.poznan.pl

ABSTRACT

Poverty has been a significant socio-economic issue throughout human history. While welfare states have made considerable strides in addressing this problem through social assistance and support, developing nations still have grappled with poverty. Rural areas in these countries are affected more than urban areas. The study has assessed the situation of poverty and social exclusion in rural areas of the Eastern European Union countries, Bulgaria, Croatia, Czech Republic, Estonia, Greece, Hungary, Latvia, Lithuania, Poland, Romania, Slovakia and Slovenia, between 2007 and 2022, using data and literature review methods. Towards the end of the study, a situation analysis has been carried out, especially in countries below the European Union average, and relevant policy recommendations have been evaluated.

Keywords: Rural poverty, Social exclusion, Sustainable development, European Union, Eastern countries

**DİJİTAL PLATFORMLARIN GETİRDİĞİ FIRSATLAR VE RİSKLERİN ÇOCUK
HAKLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Doç. Dr. Süleyman DOST

Süleyman Demirel Üniversitesi, Hukuk Fakültesi
Isparta, Türkiye

ORCID ID: 0000-0003-0317-6389

suleymandost@sdu.edu.tr

Gizemnur CİVRİ

Süleyman Demirel Üniversitesi, SBE
Isparta, Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-5576-1822

gizemcivri@gmail.com

ÖZET

Çocukluk çağında edinilen bilgiler, yaşanan olaylar, hissedilen duygular, yetişkinlik hayatında verilen kararlara etki etmektedir. Bu nedenle çocuğun maddi ve manevi gelişimine zarar verecek nitelikteki öğrenme süreçleri titizlikle ele alınmalıdır. Ulusal ve uluslararası mevzuat gereği çocukların haklarının korunması ve geliştirilmesi devletlerin yükümlülüğü altındadır.

Teknoloji alanındaki gelişmelerle dijital dönüşüm yaşanmaktadır. Bu gelişmeler, çocuklara bir taraftan önemli fırsatlar sunarken diğer taraftan ciddi riskler barındırmaktadır. Bu fırsat ve risklerin farkında olmayan çocukların haklarının korunması ve geliştirilmesi ile aile ve devletin rolü bu tebliğin esas konusunu teşkil etmektedir. Bu kapsamda bildiride öncelikle çocuk kavramı ve çocuk haklarından bahsedilecektir. Çocuk hakları bağlamında dijital platformların fiziksel ve psikolojik gelişimi açısından çocuklara sunduğu fırsatlar ele alınacaktır. Ardından çocuk hakları açısından çocukların dijital platformlarda karşılaşacağı riskler incelenecektir. İncelenen risklere ilişkin önlem alınmadığı hallerde, bu risklerin uzun vadede doğurduğu sonuçlara değinilecektir. Bu kapsamda özellikle, çocukların fotoğraflarının sosyal medyada paylaşılması ve ağ bağlantılı oyuncakların kötüye kullanılması, uluslararası hukuk açısından inceleme konusu yapılacaktır. Çocukların, dijital platformlarda sunulan fırsatlar ve yaşayabileceği risklere ilişkin sorumlu kişi ve kurumlar ele alınacaktır. Ve nihayet, dijital platformlarda ayrımcılık konusu ile bu tür ayrımcılığa en çok maruz kalan yerinden edilmiş çocukların durumu güncel bilgi ve istatistiklerle incelenerek uluslararası hukuk bağlamında değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Dijital platform, Çocuk hakları, Katılım hakkı, İfade özgürlüğü, Koruma ve güvenlik

**EVALUATION OF THE OPPORTUNITIES AND RISKS PROVIDED BY DIGITAL
PLATFORMS IN TERMS OF CHILDREN'S RIGHTS**

Assoc. Prof. Dr. Süleyman DOST
Gizemnur CİVRİ

ABSTRACT

The knowledge acquired in childhood, the events experienced, and the emotions felt affect the decisions made in adult life. Therefore, learning processes that may harm the material and spiritual development of the child should be handled meticulously. According to national and international legislation, the protection and promotion of children's rights are under the obligation of states.

Digital transformation is taking place with developments in the field of technology. While these developments offer children important opportunities, they also pose serious risks. The protection and promotion of the rights of children who are not aware of these opportunities and risks and the role of the family and the state are the main topics of this paper. In this context, the concept of child and children's rights will be explained first. In the context of children's rights, the opportunities offered by digital platforms to children in terms of physical and psychological development will be discussed. Then, the risks that children may face on digital platforms will be examined in terms of children's rights. In cases where measures are not taken regarding the risks analyzed, the long-term consequences of these risks will be addressed. In this context, in particular, the sharing of children's photographs on social media and the misuse of networked toys will be examined in terms of international law. Responsible persons and institutions will be addressed regarding the opportunities offered to children on digital platforms and the risks they may experience. And lastly, the issue of discrimination on digital platforms and the situation of displaced children, who are most exposed to such discrimination, will be examined with current information and statistics and evaluated in the context of international law.

Keywords: Digital platforms, Rights of the children, Right of participation, Freedom of expression, Protection and safety

MÜHENDİSLİK ALAN MOTİVASYONLARI ÖLÇEĞİ: TÜRKÇE DİLİNE UYARLAMA
ÇALIŞMASI PİLOT ARAŞTIRMA SONUÇLARI*

Doç. Dr. Hülya KADIOĞLU

Yıldız Teknik Üniversitesi

İstanbul, Türkiye

ORCID ID:0000-0002-9832-2758

kadiogluhulya@gmail.com

Recep Anıl KOCAKAYA

Yıldız Teknik Üniversitesi

İstanbul, Türkiye

ORCID ID:0009-0000-0640-1903

recep.anil.kocakaya@gmail.com

ÖZET

Bu çalışmada Yıldız Teknik Üniversitesi mühendislik öğrencilerinin mühendislik alanlarına yönelik motivasyonlarının araştırılması için yabancı dildeki ölçeği Türkçe diline uyarlamak amaçlanmaktadır. Yüksek lisans tezi kapsamında yapılan bu çalışmada; ‘Unlocking Student Motivation: Development of an Engineering Motivation Survey’ isimli araştırmadan yararlanılmıştır. İngilizce dilinden Türkçe’ye uyarlanan ölçeğin dil yeterliliği için uzman görüşüne başvurulmuştur. Geri dönütler ile ölçek düzenlenmiştir. Ön çalışma olarak iki dildeki uygulaması Yıldız Teknik Üniversitesi Kimya Mühendisliği Bölümü öğrencilerine belirli zaman aralığı ile yüz yüze şekilde yapılmıştır. İngilizce dilindeki orijinal ölçeğin güvenilirlik katsayısı Cronbach-Alpha değeri 0,854; uyarlama çalışması yapılan Türkçe dilindeki ölçek maddelerinin güvenilirlik katsayısı Cronbach-Alpha değeri ise 0,920 olarak hesaplanmıştır. Bu değerler neticesinde Türkçe diline uyarlanan ölçek maddelerinin orijinal ölçekle uygunluğu saptanmıştır. Daha sonrasında uyarlanan ölçeğin daha geniş ve yüksek çeşitliliğe sahip bir örnekleme uygulanması amacıyla Yıldız Teknik Üniversitesi bünyesindeki 13 farklı mühendislik bölümü öğrencilerine, 6 Şubat depremi ve etkileri sebebiyle çevrimiçi olarak ulaştırılmış ve 153 öğrenci gönüllü olarak geri dönüş sağlamıştır. Katılımcıların %34,6’sı kadın olup, %65,4’ü ise erkektir. İngilizce dilindeki ölçek maddeleri 5 faktör üzerinden değerlendirildiğinden, uyarlanan ölçekte de güvenilirlik hesaplanırken 5 faktör için ayrı ayrı Cronbach-Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Buna göre, faktör bazında da iki çalışmanın da güvenilirlik değerlerinin birbirine çok yakın olduğu sonucuna varılmıştır. Aynı zamanda açımlayıcı faktör analizi sonucunda orijinal çalışmadaki 5 faktör modeli ortaya çıkmıştır. Bu faktörler; İlgi, başarı, beklenti, maliyet ve fayda değeri faktörleridir. Bazı maddelerin faktör yüklerinin değiştiği görülse de çok az sayıda maddenin faktör yapısının değiştiği görülmüştür. Ancak genel olarak 5 faktörlü yapıdan çıkılmamıştır. Açımlayıcı faktör analizinde ölçek 26 maddelik yapısı ile toplam varyansın %64,976’sını açıkladığı belirlenmiştir. Ayrıca ölçeğin KMO değeri 0,850’dir ve Bartlett’s testi anlamlıdır. Bu bulgular ışığında, uyarlanan ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik kriterlerini sağladığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Mühendislik, Mühendislik Motivasyonu, Faktör Analizi, Beklenti-Değer-Maliyet Teorisi

*Bu çalışma Yıldız Teknik Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından SYL-2023-5227 nolu proje kapsamında desteklenmiştir.

ÖTEKİLEŞTİRİLEN İRAN SİNEMASI'NIN “ÖTEKİ” OLARAK SİNEMA'DA
POPÜLERLEŞMESİ

Kadriye BARAN
kadriyebrn@gmail.com

ÖZET

Kendinden olmayan “öteki” kavramı genellikle genel geçer olarak kabul görenin dışında yer alanı nitelendirmek için kullanılmaktadır. “öteki” Dostoyevski'nin *Öteki* adlı romanındaki silik, annesiyle yaşayan, sevdiği kıza bir türlü açılmayan ve fazlasıyla rutin, asosyal bir hayat süren Golyadkin'in bir gün kendisine fiziksel görünüş olarak tıpatıp benzeyen fakat karakter özellikleri bakımından zıt ikiziyle karşılaşmasını ifade etmek için de kullanılmıştır. Kafka'nın *Dönüşüm* romanında Samsa-karakterinin bir sabah uyandığında kendini dev bir böceğe dönüşmeye başladığını görerek başkalaşım geçirmesi de ötekileşme betimlemesine verilebilecek bir örnektir.

Kültür çalışmalarında “öteki” kavramı biz-den olmayana tanımlamak için kullanılır. Bir başka deyişle toplumda kabul görmeyen, değersizleştirilen ve görmezden gelinerek çemberin dışına itilenler “öteki” olarak nitelendirilir. Toplumda ırksal ya da etnik farklılıkları ya da farklı cinsel yönelimleri benimseyenler, farklı dinlere mensup kişiler çoğulu temsil edenlerce “ben” kimliğini oluşturmak için ötekileştirilebilir. Bilinenden ayrı, diğer anlamları içinde barındıran “öteki”, anlam sistemlerini içinde barındıran sinemanın da baş konuları arasında yer alır. Bu makalede ötekileştirilen İran sinemasının “öteki” olarak sinemada popülerleşmesi, en iyi yabancı film oscarını alan Asgar Ferhadi'nin *Bir Ayrılık* ve *Satıcı* filmleri üzerinden anlatılmıştır.

İLKOKULDA GERÇEKLEŞTİRİLEN DEĞERLER EĞİTİMİNE İLİŞKİN VELİ
GÖRÜŞLERİ*

Şükriye KURNAZ

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, SBE

Eskişehir, Türkiye

ORCID ID: 0000-0001-9205-1398

kurnazsukriye97@gmail.com

ÖZET

Son zamanlarda artan bireysel ve toplumsal sorunların etkisiyle beraber değer kavramı önem kazanmaktadır. Değer eğitiminden her ne kadar öğretmen sorumlu gibi görünse de bu bağlamda hem okullara hem de ailelere büyük bir görev düşmektedir. Çocuklara uygulanan değer eğitiminin gerek açık gerekse örtük bir şekilde verildiği görülmektedir. Değer eğitiminde farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması çocuğun değerleri kavramasında ve benimsemesinde oldukça önemlidir. Bu araştırmanın amacı “ilkokulda gerçekleştirilen değer eğitimine ilişkin veli görüşleri”ni ortaya çıkarmaktır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Bunun için araştırma yöntemleri dikkatli bir şekilde incelenmiş, araştırmanın amacına ve doğasına en uygun olarak nitel araştırma yöntemi seçilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 15 gönüllü veli oluşturmaktadır. Katılımcıların seçilmesinde amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Araştırma grubu Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilkokulların 4.sınıfında öğrenim gören öğrencilerin velilerinden seçilmiştir. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak görüşme tekniğine başvurulmuştur. Bunun için araştırmacı tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmede, görüşülen kişinin görüşme sırasında vereceği tepkilere bağlı olarak açık uçlu, başka seçeneklerde sunularak, görüşme formu daha esnek bir şekilde hazırlanır. Görüşmeler ortalama olarak 10-25 dakika sürmüştür; görüşmeci ve görüşülen kişinin yalnız olduğu sessiz bir ortamda gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler bittikten sonra kaydedilenler yazıya dökülmüştür. Elde edilen veriler, betimsel analize göre değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında görüşme sorularının hazırlanmasında ve verilerin analizinde uzman görüşünden faydalanılmıştır. Araştırma sonucuna göre; değer eğitiminde ön plana çıkan değerler saygı, yardımseverlik ve sevgi olmuştur. Velilere göre değerler eğitimi gerek sınıf içi gerekse okul kapsamında yapılan çeşitli etkinliklerle, belirli gün ve haftalarda düzenlenen programlarla verilmektedir. Öğrencilerin öğretmenlerini rol model aldığı ifade edilirken okulda öğrenilen değerlerin çocukların hayatında kullandığı örneklerle belirtilmiştir. Değer eğitimi hakkında velileri bilgilendirmenin ve veli katılım düzeyini artırmanın önemi ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda veli-öğretmen iş birliği çocukların değerleri günlük yaşama entegre etmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca çocukların değerleri kazanması ve benimsemesi için farklı yöntem ve tekniklerden yararlanılması oldukça önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Değer, Değer eğitimi, İlkokulda değer eğitimi

*Bu çalışma yazara ait “İlkokulda Gerçekleştirilen Değerler Eğitimine İlişkin Paydaşların Görüşleri” adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
25-27 Kasım 2023, Türkiye

KİTLE İLETİŞİM KATAMARANI REKLAMLARIN HİKÂYE ANLATICILIĞI:
GARANTİ BBVA'DAN 10 KASIM'A ÖZEL FİLM: SEN HEP BURADASIN

Sevilay YILDIRIM
Başkent Üniversitesi, SBE
Ankara, Türkiye
sevilay.yildirim@ua.gov.tr

ÖZET

Bireyler ve topluluklar üzerinde etki uyandıran, ikna edici ve anımsatıcı olan kişilerin, firmaların ve markaların hikâye anlatıcılığı; izleyicilerle bağlantı ve duygusal bağ kurması açısından önemli bir araçtır. Markaların hikâye içerikli reklamları, gündem konularını tema olarak belirleyerek izleyicilerle yüksek etkileşim sağlayabilmektedir. Pek çok araştırma-sonucuna göre; izleyicinin hikâyesi olan reklamlarla kendisi arasında duygusal bağ kurarak içselleştirdiği görülmektedir. Bu bağlamda; ulusal ve anma günlerinin sembolik göstergeleri reklam filmlerinde yer alarak hikâye anlatıcılığında toplumsal belleği canlı tutmakta olduğu söylenebilir. Bu savı desteklemesi açısından Garanti BBVA markasının 10 Kasım'a özel yayınladığı "Sen hep buradasın" reklam filmi metinsel ve görsel olarak gösterge bilimsel çözümleme ile ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Duygusal Mesaj, Enstrümantal Müzik, Yaşam, Değer, Güven, Gelecek

ANALYSIS OF INFORMATION ABOUT AMIR TEMUR'S DIPLOMATIC RELATIONS
WITH EGYPT IN THE BOOK "AD-DURRA AL-MUZIYYA FI-D-DAVLAT AZ-
ZAHIRIYA" BY THE EGYPTIAN HISTORIAN MUHAMMAD IBN MAHMUD IBN
SUSARI

Researcher Imamov KHURSHID

The Timurid State Historical Museum of the Academy of Sciences

Tashkent, Uzbekistan

ORCID ID: 0000-0003-3747-3509

imomov12@gmail.com

ABSTRACT

Amir Temur's political relations with the Egyptian Mamluks need to be studied from a diplomatic point of view. Sultan az-Zahir Barquq, who ruled the Mamluk state in Egypt from 1382, became a major power, with Syria as part of them, along with Iraq and the Hijaz, as a defense for its eastern neighbors. Official relations between Amir Temur and Sultan Barquq began in 1385. From 1386 to 1405, there were about 25 exchanges of letters and embassies between Amir Temur and the Egyptian Sultan Barquq and Faraj, as well as their representatives in Syria. In 1385, 1393, 1395, embassy relations were established between Amir Temur and the sultan of Egypt az-Zahir Barquq [1]. Although no final agreement has been reached in this relationship, it is very important from the point of view of studying the historical situation and the attitude of the two sides to reality. Information about the Egyptian historian Muhammad ibn Mahmud ibn Susari, who lived at the end of the 14th century, is very rare. His work "Ad-Durra al-muziyya fi-d-davlat az-Zahiriya" ("Shining necklace about the state of Az-Zahir (Barquq)") [2] is dedicated to the events of the reign of Sultan az-Zahir Barquq and important with contains information about the letter of Amir Temur to the Egyptian sultan. The section of the work, which was researched and published by William Burnice in California in 1963, chronicles the events of 1389-1397 [3]. The author provides information about the embassy correspondence between Sultan Ahmad ibn Uwais, the governor of Iraq, who fled to Damascus for fear of confronting Amir Temur in Baghdad, and the Sultan of Egypt and Amir Temur. This manuscript in Arabic is important in terms of historiography, international relations, sources. Also, the fact that the full text of the letter between Amir Temur and Sultan Barquq has been preserved is of special importance in the full study of the history of that period. In this article, we analyze the information about the embassy letters between Amir Temur and Sultan az-Zahir Barquq.

Keywords: Amir Temur, az-Zahir Barquq, Mamluk, Mahmud ibn Susari, Damascus, Egypt

DAYANIŞMA HAKKI OLARAK ÇEVRE HAKKININ GEREKLİLİĞİ VE TÜRKİYE
DENEYİMİNİN İNCELENMESİ

Öğr. Gör. Senem ÖZGİRGİN VARDAR

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

Aydın, Türkiye

ORCID ID: 0000-0001-9406-2111

senem.ozgirgin@adu.edu.tr

Araş. Gör. Mert Selim ŞEN

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Muğla, Türkiye

ORCID ID: 0000-0001-9189-7455

mertsen@mu.edu.tr

ÖZET

İnsan hakları, hukuki norm ve belgelerle desteklenen modern öğretisinin oluşmaya başladığı 17. ve 18. yüzyıllardan itibaren siyasal sistemin temel ilkelerinden biri olmuştur. 20. yüzyıl sonrası dünyanın ve yönetimlerinin ise önemli meşruiyet kaynaklarından bir tanesidir. Sosyal, hukuki ve siyasal nitelikler barındıran bu haliyle sıklıkla akademik çalışmalara konu olmuş ve insan haklarının kapsamının ortaya konulması adına sınıflandırma girişimleri, listeler ve düzenlemeler oluşturulmuştur. Ortaya çıkış sürecindeki toplumsal dinamikleri tarihsel süreciyle destekleyen kuşaklar temelli insan hakları sınıflandırması ise literatürde geçerliliğini koruyan, kapsayıcı girişimlerden bir tanesidir. Birinci kuşak haklar, özgürlük temelinde birey haklarını düzenlerken; ikinci kuşak haklar, eşitlik prensibinden hareketle bireylerin toplumsal statüsüne yönelik hakları düzenlemektedir. “Dayanışma hakları” vb. adlandırmalara da sahip olan üçüncü kuşak haklarla ise insan hakları düşüncesi tamamen farklı bir noktaya, tüm insanlığın haklarının ortak korunması amacına ulaşmıştır. Çevre hakkı, bu haklardan en önemlilerinden birini oluşturur. Başlangıçta yerel ve bölgesel olarak ortaya çıkan çevre sorunları, özellikle II. Dünya Savaşı sonrası sanayileşmenin küresel boyuta ulaşması, hızlı nüfus artışı, plansız kentleşme gibi sebeplerle günümüzde bütün dünyayı tehdit eden sorunlar sarmalı haline gelmiştir. Kapitalist mantık dâhilinde çevre yalnızca kârlı bir hammadde olarak görülmüş ve çevre sorunlarının gelecek kuşakları da etkileyecek niteliğe bürünmesine neden olunmuştur. Dolayısıyla soruna dair girişimler üçüncü kuşak hakların gereği gibi kolektif çaba ve dayanışma gerektirmektedir. Bu düşünce etrafında gelişim gösteren ve uluslararası alanda ilk defa 1972’de Stockholm’de yapılan Birleşmiş Milletler Çevre ve İnsan Konferansı’nda gündeme gelen “çevre hakkı” bütün uluslararası metinlerde ve ulusların kendi iç hukukunda düzenlenmeye başlamıştır. Bu çalışmada çevre hakkının insan hakkı olarak gerekliliği ve özellikle son dönemde “Akbelen” süreciyle birlikte kamuoyunda yer alan kalkınma-çevre ilişkisinden hareketle Türkiye’de çevre sorunları süreçleri ve çevre hakkıyla ilgili düzenlemeler incelenmektedir. Ayrıca çevre hakkını yalnızca insan refahı bağlamında inceleyen yaklaşıma alternatif olarak “çevre bütün canlıların ortak varlığıdır” söyleminden hareketle çalışmada hayvan hakları tartışmasına ve Türkiye’de hayvan haklarına yönelik düzenlemelere çevre hakkı bağlamında yer verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İnsan Hakları, Dayanışma Hakları, Çevre Hakkı, Çevre

KUR'ÂN-I KERÎM'DE MESELLER

Prof. Dr. Davut AYDÜZ
Emekli Öğretim Üyesi
Türkiye
davutayduz@yahoo.com

ÖZET

Mesel, sözlükte: “Benzer, benzeyen, bir şeyin benzeri, sıfat, söz, misal, ibret, kıssa, delil, atasözü ve durum” manalarına gelir. Meseller; soyut manaları, müşahhas (somut) hale getirmek, hakikatleri akla yaklaştırmak için ifade edildiği gibi, söze güzellik katmak, tekdüze anlatımdan kurtarmak, muhatabın dikkatini uyanık tutmak, sözü pekiştirmek gibi gayelerle de temsil getirilir. Tefsir usulü ve Kur’ân ilimlerinde Kur’ân-ı Kerîm’deki meseller ve bunlardan bahseden ilim için *Emsâlü'l-Kur’ân* tabiri kullanılmaktadır.

Emsal her dilde ve her kültürde mevcut olup Kur’ân-ı Kerîm’den önceki semavî kitaplarda da sıklıkla kullanıldığı görülmektedir.

Peygamber Efendimiz (s.a.s.), Kur’ân’ın yedi vecih üzere indirildiğini belirterek bunlardan birinin ibret alınması gereken meseller olduğunu ifade etmiş ve kendisi de sözlerinde emsali kullanmıştır.

Kur’ân-ı Kerîm’deki meseller, İslâm’ın ilk asırlarından itibaren âlimlerin ve ediplerin dikkatini çekmiş, zamanla *Emsâlü'l-Kur’ân* adıyla ortaya çıkan bir ilmin konusu olmuştur. İmam Şâfiî bu ilmi, müçtehitlerin bilmesi zaruri olan ilimler arasında göstermiş, Mâverdî de bu ilmin Kur’ân ilimlerinin en önemlilerinden biri olduğunu belirtmiştir.

Tebliğimizde, Kur’ân-ı Kerîm’deki mesellerin anlamları, Kur’ân’daki mesellerin çeşitleri, mesellerin faydaları ve son olarak da *Emsâlü'l-Kur’ân* konusunda yazılan eserler hakkında bilgi vereceğiz.

Anahtar Kelimeler: Kur’an-ı Kerim, Mesel, Emsâl, Teşbih, İbret.

PARABLES IN THE HOLY QURAN

Prof. Dr. Davut AYDÜZ

ABSTRACT

In the dictionary, proverb means: "similar, resembling, similar to something, adjective, word, example, lesson, parable, evidence, proverb and situation". Proverbs; Just as it is expressed to make abstract meanings concrete, to bring truths closer to the mind, representation is also made for purposes such as adding beauty to the word, saving it from monotonous expression, keeping the addressee's attention alert, and reinforcing the word. In tafsir method and Quran sciences, the term *Emsâlü'l-Kur'an* is used for the parables in the Holy Quran and the science that talks about them.

The precedent exists in every language and culture, and it is seen that it was frequently used in heavenly books before the Holy Quran.

Our Prophet (pbuh) stated that the Quran was sent down in seven aspects and stated that one of them was the parables that should be taken as a lesson, and he also used precedents in his words.

The parables in the Holy Quran have attracted the attention of scholars and scholars since the first centuries of Islam, and over time they have become the subject of a science that emerged under the name of *Emsâlü'l-Kur'an*. Imam Shafii showed this science among the sciences that mujtahids must know, and Mawardi stated that this science is one of the most important of the Quran sciences.

In our notification, we will give information about the meanings of parables in the Holy Quran, the types of parables in the Quran, the benefits of parables and finally the works written on the subject of *Emsal al-Qur'an*.

Keywords: Holy Quran, Parable, Precedent, Simile, Lesson.

ANADOLU BEZ BEBEKLERİ'NİN GÜNÜMÜZDEKİ DURUMU

Nevin YALÇIN
nevinylcn1981@hotmail.com

ÖZET

Bez bebek, Anadolu'nun hemen her yöresinde halk kültürü içerisinde kendiliğinden var olmuş, kukla, korkuluk veya kız çocuklarının oynaması amacıyla, el altında hazır bulunan ya da atık araç gereçlerle, dikiş, örgü, nakış gibi el sanatları uygulamalarıyla, kadınlar tarafından üretilmiş, dünyanın en eski sanatıdır. T.C. Ticaret Bakanlığı'nın "Geleneksel, Kültürel veya Sanatsal Değeri Olan Kaybolmaya Yüz Tutmuş Meslekler" listesinin, "hammaddesi karışık olan el sanatları" kapsamında "folklorik bebek yapımı" da listelenmektedir. Bu listeden yola çıkılarak günümüzde Anadolu'da yok olmaya yüz tutmuş geleneksel bez bebekler araştırılmıştır. Tarihi geçmişi eskilere dayanan bez bebeklerin ilk örnekleri günümüzde ya sandıklarda muhafaza edilmekte ya özel koleksiyonlarda yer almakta ya da müzelerde sergilenmektedir. Anadolu'da geleneksel bez bebekler yapıldıkları yörelerde farklı adlarla anılmaktadırlar. Geleneksel bez bebeklerin adlandırılmasında, ilk yapıldığı yörenin adı veya kullanılan malzemenin adı etkili rol oynamaktadır. Bu yörelerdeki farklı zengin halk kültürünün etkisi bez bebeklere özyapısal ve ayırt edici özellikler kazandırmıştır. Günümüzde yerel yönetimlerin desteği ya da kişisel girişimlerle farklı araç gereçler kullanılarak, geleneksel giysilerle giydirilen bez bebekler üretilmektedir. Bu bebekler, Anadolu insanının giyim tarzına ait yöresel kumaşlar kullanılarak ve yöredeki kültürel özelliklere uygun olarak donatılmaktadırlar. Halk kültürünün önemli bir parçası olan yöresel giysiler özgün veya özgüne yakın örnekleriyle bez bebeklere giydirilerek yaşatılmaya çalışılmaktadır. Örneğin, gelin başı ve gelin giyimi, kına giyimi, günlük yerel giyim kuşam örnekleri bu bebeklerde görülebilmektedir. Geleneksel el yapımı bez bebekler, son yıllarda ülkemiz için yerli ve yabancı turizme hareketlilik sağlamak açısından katkıda bulunmaktadır. Ülkemizi ziyaret eden turistler, bu bebekleri turistik hediye eşya ürün olarak satın almaktadırlar. Bu durum yörede yaşayanlar için de önemli bir geçim kaynağı olabilmektedir. Geleneksel giysili bez bebeklerin tanıtılması, pazarlanması ve faaliyetlerinin yaygınlaşması için bazı yörelerde coğrafi işaret alınarak daha değerli hale getirildiği dikkati çekmiştir. O kadar öyle ki markalaşma yolunda adımlar atıldığı dahi gözlenmiştir. Bu bildirinin amacı günümüzde Anadolu'da geleneksel bez bebeklerin coğrafi olarak bulunduğu yöreleri belirlemek, belirlenen yörelerde günümüzdeki durumunu incelemek ve yok olmaya yüz tutanlar, halen üretilenler ve gelecekte üretilmesi planlanan veya projelendirilenleri ortaya koymaktır. Bu çalışmanın materyalini, ülkemizin çeşitli yörelerinde geleneksel olarak üretilen bez bebekler oluşturmuştur. Karşılıklı görüşme yöntemiyle, Kars Ardahan'dan Damal bebek sanatçısı Fidan Atmaca ve bez bebek sanatçısı Melek Hocaoğlu, Nevşehir'den kitre bebek sanatçısı ve aynı zamanda Kapadokya Sanat Müzesi'nin kurucusu Sibel Radiye Gül, Kastamonu-Azdavay'dan bez bebek sanatçısı Şaziye İlgün, Sivas- Yenihan'dan bez bebek sanatçısı Semra Eldemir, Samsun Bafra'dan kitre bebek sanatçısı Ayla Çelik, Kastamonu Mimar Vedat Tek Kültür ve Sanat Merkezi Müdürü İlknur Aynan, Kayseri'den Soğanlı bebeği ustası Gülcan Aplak, Muğla- Milas'dan Çomakdağlı bez bebek ustası Nilgün Vatandaş'tan kaynak kişiler bağlamında bilgiler alınmıştır. Belirlenen yörelerde bez bebeklerle ilgili faaliyetler irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bez bebek, El sanatları, Kitre bebek, Halk kültürü, Halkbilim, Turizm

THE CURRENT STATUS OF ANADOLU RAG DOLLS

Nevin YALÇIN

ABSTRACT

Rag dolls have existed spontaneously in the folk culture in almost every region of Anatolia, produced by women with handicrafts such as sewing, knitting, embroidery, with ready-to-hand or waste equipment for the purpose of puppets, scarecrows or girls to play. It is the oldest art. "Folkloric doll making" is also listed within the scope of "handicrafts with mixed raw materials" in the list of "Traditional, Cultural or Artistic Values Nearly Lost" of the TR Ministry of Commerce. Based on this list, traditional rag dolls, which are on the verge of extinction in Anatolia today, have been researched. The first examples of rag dolls, whose history dates back to ancient times, are either kept in chests, are in private collections or exhibited in museums. Traditional rag dolls in Anatolia are called by different names in the regions where they are made. The name of the region where it was first made or the name of the material used plays an effective role in naming traditional cloth dolls. The influence of different rich folk culture in these regions has given rag dolls characteristic and distinctive features. Today, rag dolls dressed in traditional clothes are produced by using different tools and equipment with the support of local governments or personal initiatives. These dolls are equipped with local fabrics of the Anatolian people's clothing style and in accordance with the cultural characteristics of the region. Local clothes, which are an important part of folk culture, are tried to be kept alive by dressing them in cloth dolls with their original or close to original examples. For example, examples of bridal head and bridal wear, henna wear, daily local clothing can be seen in these dolls. Traditional handmade rag dolls have been contributing to domestic and foreign tourism for our country in recent years, in terms of providing mobility. Tourists visiting our country buy these dolls as touristic souvenirs. This situation can be an important source of livelihood for the people living in the region. It is noteworthy that in some regions, geographical indications are made more valuable in order to promote, market and expand the activities of traditional cloth dolls. So much so that it has even been observed that steps have been taken towards branding. The aim of this paper is to determine the regions where traditional rag dolls are geographically located in Anatolia today, to examine the current situation in the determined regions and to reveal those that are about to disappear, those that are still produced and those that are planned or planned to be produced in the future. The material of this study consisted of rag dolls traditionally produced in various regions of our country. Through mutual interview method, Damal doll artist Fidan Atmaca and rag doll artist Melek Hocoğlu from Kars Ardahan, tragacanth doll artist from Nevşehir and also the founder of Cappadocia Art Museum Sibel Radiye Gül, rag doll artist Şaziye İlgün from Kastamonu-Azdavay, Cloth doll artist Semra Eldemir from Sivas-Yenihan, tragacanth doll artist Ayla Çelik from Samsun Bafra, Kastamonu Architect Vedat Tek Culture and Art Center Manager İlknur Aynan, Soğanlı doll master from Kayseri Gülcan Aplanak, from Muğla -Milas Information was obtained from

Çomakdağlı rag doll master, Nilgün Citizen, in the context of resource persons. Activities related to rag dolls in the determined regions were examined.

Keywords: Rag doll, handicrafts, tragacanth doll, folk culture, folklore, tourism

DIŞ POLİTİKADA ENERJİ GÜVENLİĞİ: NATO'NUN ROLÜ

Sinan SAYAR

Başkent Üniversitesi, SBE

Ankara, Türkiye

ssayar@epdk.gov.tr

ÖZET

Enerji güvenliği, bir ülkenin veya bölgenin enerji ihtiyaçlarını sürekli, uygun fiyatlarla ve yeterli miktarlarda karşılayabilme yeteneği ile çevresel ve sosyal etkileri kabul edilebilir seviyede tutabilmesini ifade etmektedir. Bu kavramın dört temel bileşeni vardır: Tedarik Güvenliği (enerji kaynaklarının sürekli ve yeterli temini), Ekonomik Ulaşılabilirlik (enerji kaynaklarının ekonomik olarak ulaşılabilir olması), Enerji Verimliliği ve Sürdürülebilirlik (enerji tüketiminin verimliliğinin artırılması ve sürdürülebilir kaynaklara yönelme), ve Çevresel ve Sosyal Uyumluluk (enerji üretimi ve tüketiminin çevresel etkilerinin azaltılması). Enerji kaynaklarının kontrolü, ekonomik güç ve stratejik avantajlar sağlaması nedeniyle devletler arasında önemli bir rekabet alanıdır. Yine aynı sebeple enerji güvenliği uluslararası politikada son derece önemlidir. 20. ve 21. yüzyıla damgasını vuran krizler, İkinci Dünya Savaşı (1939-1945), Süveyş Krizi (1956) 1973 Petrol Krizi, İran Devrimi (1979): İran-İrak Savaşı (1980-1988), Körfez Savaşı (1990-1991), 2003 Irak Savaşı, Rusya-Ukrayna Gaz Krizleri (2000'ler) Libya İç Savaşı (2011) bu bağlamda ele alınmalıdır. İfade edilen savaşların ve krizlerin, uluslararası ilişkilerde enerji güvenliği bağlamındaki neden, sonuç ilişkileri son derece önemlidir.

Dış politika açısından enerji güvenliği, uluslararası ilişkilerdeki çatışmaların ve iş birliklerinin temel bir unsuru olup, ülkelerin dış politika hedeflerini ve stratejilerini şekillendirme konusunda kritik bir rol oynamaktadır. Bu noktadan hareketle NATO, enerji güvenliğine yönelik politika ve stratejilerinin şekillendirilmesinde ve uygulanmasında önemli rol oynamaktadır. NATO, enerji güvenliği konusunda hem üye devletlerin iç güvenliğini hem de uluslararası düzeydeki güvenlik ve istikrarı korumak için çeşitli inisiyatifler almakta ve bu alanda iş birliği ve çeşitlendirmeyi teşvik etmektedir.

NATO tarafından gerçekleştirilen 2008 Bükreş Zirvesi, 2021 Brüksel Zirvesi, 2023 NATO Askeri Zirve Toplantısı ve 2023 Vilnius Zirvesi NATO üyesi ülkeler için Örgütün aldığı enerji güvenliğine ilişkin kararlar ve uygulamaları göstermesi açısından önemlidir. Bu bağlamda, NATO'nun enerji güvenliğine ilişkin yaklaşımı değerlendirilirken, enerji güvenliği kavramı yeniden tanımlanacak ve NATO'nun bu minvaldeki rolü ifade edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Enerji güvenliği, NATO, Dış politika, Uluslararası krizler

ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
25-27 Kasım 2023, Türkiye

KARAR İNCELEMESİ: VERGİ KAYDINA BAĞLI OLARAK GERİYE DÖNÜK BAĞ-KUR TESCİLİNİN MÜMKÜN OLUP OLMADIĞI SORUNUNA DAİR DEĞERLENDİRME

Nurettin YAVUZ

Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enst.

Sakarya, Türkiye

ORCID ID: 0009-0003-0216-9600

nurettinyavuz10@gmail.com

ÖZET

Esnaflar, "Bağ-Kur" yani 5510 sayılı kanun ifadesi ile "4/b" sigortalısı olmak zorundadırlar. Esnaflar için vergi kaydının oluşturulduğu tarihten itibaren sigortalılık otomatik olarak başlamaktadır. Ancak geçmiş dönemde esnafların Bağ-Kur kaydı teknolojik imkansızlıklar sebebiyle şimdi olduğu gibi otomatik olarak başlamamıştır.

Geçmişte vergi kaydı olup Bağ-Kur başlangıcı yapılmayan kişiler geriye dönük tescil talebi ile Sosyal Güvenlik Müdürlüklerine başvurmaktadır. Geçmiş dönemde vergi kaydı olup Bağ-Kur başlangıcı olmayan kişiler yönünden çeşitli kanuni düzenlemeler yapılmıştır. Bu kişilere Bağ-Kur tescil olanağı verilerek tescil imkanı sağlanmıştır. Ancak bu tescil olanağının belli bir sürede kullanılması istenmiştir. Tescil olanağının süresi içinde kullanmayan kişiler yönünden durumlarını ispatlayıcı belgeler getirtilenler bile geriye dönük tescil olanağı verilmemiştir.

İnceleme konusu Yargıtay kararıyla belli sürede başvuru imkanı verilen kişilerin süresinden sonra başvuru yapması halinde Bağ-Kur sigortalılığının tespitine olanak bulunup bulunmadığı bu çalışmamızda ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bağ-Kur Kaydı, Geriye Dönük Vergi Kaydı

**DECISION REVIEW: EVALUATION OF THE PROBLEM OF WHETHER
RETROACTIVE BAĞ-KUR REGISTRATION IS POSSIBLE BASED ON THE TAX
RECORD**

Nurettin YAVUZ

ABSTRACT

Artisans and the self-employed must be insured "4/b" with the expression "Bağ-Kur (Social Security Organization for Artisans and Self Employed)", that is, law numbered 5510. Insurance starts automatically from the date of tax registration for Artisans and the self-employed. However, in the past period, the Bağ-Kur registration of artisans and the self-employed did not start automatically as it is now due to technological impossibilities.

People who have registered as a tax record in the past and who do not start the Bağ-Kur apply to the Social Security Directorates with a retrospective registration request. In the past, various legal regulations were made for people who were tax registered but did not have a Bağ-Kur start. These people were given the opportunity to register by giving the Bağ-Kur registration. However, this registration facility was requested to be used in a certain period of time. Even if they brought proof documents in terms of those who did not use the possibility of registration within the period of time, no retrospective registration was granted.

This study deals with whether it is possible to determine Bağ-Kur insurance status if the persons who are given the opportunity to apply within a certain period of time by the Supreme Court decision under review apply after the deadline.

Keywords: Bağ-Kur Registration, Retroactive Tax Registration

POPÜLER KÜLTÜR VE REKLAM İLİŞKİSİ: E-TİCARET SİTELERİNİN KARA CUMA
REKLAMLARI

Doç. Dr. F. Senem GÜNGÖR
Başkent Üniversitesi, İletişim Fak.
Ankara, Türkiye
Senemgungor@gmail.com

ÖZET

Reklamlar, sundukları metinler ve görsellerle içinde buldukları dönemin kültürel izlerini taşımakta olup, günümüz medya kültürünün önemli bir aracı haline gelmektedir. Büyüyen nüfus ile alışveriş alışkanlıkları değişmiş, gelişen teknoloji ile de tüketim kültürü yaratılan ihtiyaçlar için yeni zeminler oluşturmuştur. Reklamlar da bu zemin içinde içerdikleri temsil ve söylemlerle tüketim kültürünün aktif bir mecrası haline dönüşmektedir. Küresel köy içinde bulunan toplumların da ritüel dönüşümleri markaların reklamlarına yansımış, farklı coğrafyaların ritüelleri bu temsillerin içinde kendine yer edinmeye başlamıştır. Son yıllarda, Batı orijinli Kara Cuma da Türkiye’de kasım ayının son haftasına denk gelen dönemde bir alışveriş ritüeline dönüşmüştür. Bu kapsamda çalışmada Türkiye’de en fazla ziyaretçi sayısına sahip e-ticaret sitelerinden Hepsiburada ve Trendyol’un bu dönemde (25-27 Kasım 2023) yayınladıkları reklamlar içerik analizine tabi tutulmuştur. Değerlendirmede günümüz tüketim kültürünün sanal mağazaların yayınladıkları reklamlar aracılığıyla devamlılığı incelenecektir.

DOĞU ANADOLU ERKEN TUNÇ ÇAĞINDA TAŞINABİLİR KUTSAL OCAKLARIN
ÖNEMİ

Dr. Öğr. Üyesi Rabia AKARSU

Atatürk Üniversitesi

Erzurum, TÜRKİYE

ORCID ID: 0000-0002-0352-5078

ozcanrabia@gmail.com

ÖZET

Doğu Anadolu Bölgesinde yaklaşık olarak MÖ 3000-2000 tarih aralığında tespit edilebilen Erken Tunç Çağı'nda kuşkusuz en önemli kültür bölgesi Karaz kültür alanıdır. Karaz kültür alanında yer alan Erzurum Ovası'nda 1942 ve 1944 yıllarında Karaz, 1960 yılında Pulur ve 1961 yılında Güzelova, 1994-2003 yılları arasındaki Sos Höyük kazılarının ardından 2021 yılından itibaren ikinci dönem kazıları devam eden Pulur Höyük kazıları kültüre dair oldukça önemli bilgiler ortaya koymaktadır. Karaz kültürü, Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycanı kapsayan Transkafkasya'dan Doğu Anadolu'ya, güneyde Levant içlerine dek, Kuzeybatı İran'dan Orta Anadolu'ya kadar geniş bir alana yayılım gösterir. Kültürü karakterize eden arkeolojik buluntuların en başında parlak siyah açkılı seramik ile kırmızı-siyah açkılı seramik grubu gelmektedir. Daha sonra ise, çeşitli boyut ve biçimlerde pişmiş topraktan taşınabilir kutsal ocaklar gelmektedir. Karaz kültürü yayılım sahası içinde en çok sayıda ve çeşitlilikte taşınabilir ocak örneği Erzurum Ovası'ndaki kazılarda ele geçmiştir. Bu çalışmada, 2021-2023 yılları arasında son dönem Pulur Höyük kazıları ışığında Doğu Anadolu Erken Tunç Çağında taşınabilir kutsal ocakların öneminin tartışılması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Doğu Anadolu, Karaz Kültürü, Erken Tunç Çağı, Taşınabilir Kutsal Ocak

THE IMPORTANCE OF PORTABLE SACRED HEARTHES IN THE EARLY BRONZE
AGE OF EASTERN ANATOLIA

Assist. Prof. Dr. Rabia AKARSU

ABSTRACT

The Karaz cultural area is undoubtedly the most important cultural region in the Early Bronze Age, which can be detected between approximately 3000-2000 BC in the Eastern Anatolia Region. Following the excavations of Karaz in 1942 and 1944, Pulur in 1960 and Güzelova in 1961, and Sos Höyük between 1994 and 2003 in the Erzurum Plain located in the Karaz culture area, the Pulur Höyük second period excavations have been continuing since 2021 reveal very important information about the culture. The Karaz culture spreads over a wide area from Transcaucasia, which includes Georgia, Armenia and Azerbaijan, from Eastern Anatolia to the Levant in the south, from Northwest Iran to Central Anatolia. Bright black burnished and red-black burnished pottery groups are the hallmark of the culture. Also, in later phases, portable hearths come into use in various sizes and shapes. The largest number and variety of portable hearth examples were unearthed during the excavations in the Erzurum Plain within the Karaz culture distribution area. This study aims to discuss the importance of portable sacred hearths in the Early Bronze Age of Eastern Anatolia in the light of the recent Pulur Höyük excavations between 2021 and 2023.

Keywords: Eastern Anatolia, Karaz Culture, Early Bronze Age, Portable Sacred Hearth

**CHARACTERISTIC FEATURES OF THE THEOLOGICAL IDEA IN JALALUDDINA
RUMI'S WORKS**

Assoc. Prof. Dr. Nasriddinov Dilshod A'zamkulovich

Head of Foreign Languages Department

Nordic International University

Tashkent, Uzbekistan

dilshodnasr@gmail.com

ABSTRACT

Jalaluddin Rumi is the founder of the Mavlawiya ideological movement. He is one of the great Sufi sages in the Muslim East. At the center of the theological system of the sage, the main place is occupied by the idea of theocentric. The peculiarity of this theory is the determinism of the interpretation of the essence of this world. Here we can see the relationship between God, Nature, and Soul. According to the idea of the sage, this is the essence of our existence.

Keywords: East, God, Theology, Sufism, Nature, Soul, Being, Philosophy, Idea, Sage

FİZİKSEL FAKTÖRLERİN ÇEVRE ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

T. K. TİLLEBAEVA

K. Sh. Toktomamatov Atyndagy EAU
tamara19860512@gmail.com

ÖZET

Makalede, günümüzün en küresel sorunlarından biri olan çevre tahribatına etki eden faktörler, ulaşım ve termik santrallerin işleyişine ilişkin bilgiler yansıtılıyor. Temiz, güvenli bir çevrede yaşayabilmek için nasıl özen gösterebiliriz?

Anahtar Kelimeler: Ekoloji, Temiz atmosfer, Hava kirliliği, Ulaşım, Termal elektro istasyonu, Orman

ФИЗИКАЛЫК ФАКТОРЛОРДУН ТААСИРИНИН АЙЛАНА-ЧАЙРАГА

Тиллебаева Т.К.

АННОТАЦИЯ

Макалада бугунку кундогу эн глобалдуу койгойлордун бири болгон экологиянын бузулуусуна таасир эткен факторлор транспорттор, жылуулук электр борборлору боюнча маалыматтар чагылдырылган. Биз канткенде таза-экология, корктуу шаар жана денсоолукка туура кам коро алабыз?

Түйүндүү создор: экология, таза атмосфера, абанын булгануусу, транспорт, ЖЭБ (Жылуулук Электр Борборлору), токой.

**SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZMİN DESTEKLENMESİNDE KONUK EVLERİNİN ROLÜ
VE ÖNEMİ; CALAL-ABAD ÖRNEĞİNDE**

Öğr. Gör. Meerim BAKITBEKOVA

K. Ş. Toktomamatov Uluslararası Üniversitesi

Mbakytbekova33@gmail.com

ÖZET

Günümüzde turizmin sürdürülebilirliği, bölgenin doğal kaynaklarının, kültürel mirasının ve sosyal istikrarının korunmasını sağlamak için öncelikli bir kalkınma yönü haline gelmektedir. Bu çalışma sürdürülebilir turizmin desteklenmesinde bölgedeki konuk evlerinin rolüne odaklanmaktadır. Çalışma, konuk evlerinin çevresel, sosyokültürel ve ekonomik açıdan etkilerini analiz ederek sürdürülebilir turizm deneyimleri yaratmaya katkısını değerlendirmektedir. Konaklama işletmelerinin çevresel performanslarını iyileştirmek, sosyo-kültürel girişimlerde bulunmak ve bölgenin ekonomik kalkınmasına katkıda bulunmak amacıyla alabilecekleri önlemler tartışılmaktadır. Çalışmanın sonuçları, turizmin ve bir bütün olarak bölgenin sürdürülebilir kalkınmasına katkıda bulunan işletmelerin gelişme stratejisinde önemli bilgileri sağlar.

Anahtar Kelimeler: Calal-Abad, Sürdürülebilir turizm, Konuk evi

ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
25-27 Kasım 2023, Türkiye

**MYO ÖZELİNDE MUHASEBE VE VERGİ ALANINDA DERS ALAN ÖĞRENCİLERİN
BU DERSLERİ ALMAYAN ÖĞRENCİLERE GÖRE VERGİ BİLİNÇ DÜZEYİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Doç Dr. Serkan AKÇAY

Artvin Çoruh Üniversitesi
Artvin, Türkiye

ORCID ID: 0000-0003-0646-4239

serkan.akcay@artvin.edu.tr

Şueda DEMİRHAN

Artvin Çoruh Üniversitesi
Artvin, Türkiye

ORCID ID: 0000-0003-0007-1768

sueda.demirhan@artvin.edu.tr

ÖZET

Vergiler kamu harcamalarının karşılanmasında en temel finansman aracı olarak kullanılmaktadır. Vergi mükelleflerinin ise vergi bilincine sahip olmaları gerekmektedir. Çalışmada Artvin Çoruh Üniversitesi, Borçka Acarlar Meslek Yüksekokulu I. ve II. sınıf öğrencilerine anket uygulanarak vergi bilgi düzeyi, vergi ahlakı ve vergi bilinç düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma SPSS paket programında analiz edilmiştir. Gerekli izinler alınmıştır. Borçka Acarlar Meslek Yüksekokulu'nun anket için seçilmesinin nedeni, çok sayıda bölümü olmasına rağmen müfredatında vergi ile ilgili eğitim verilen tek bölümün Maliye bölümü olması ve anket sonuçlarının karşılaştırılma isteğidir. Ankete katılan toplam katılımcı sayısı 84 kişidir. Sonuç olarak vergi konusunda eğitim alınan vergi bilinci ve ahlakı üzerinde olumlu etkisi olduğu söylenebilir. Bu nedenle verginin teorik olarak anlatıldığı derslerin yanı sıra her lisans ve ön lisans bölümüne vergi bilinci ve vergi ahlakı adı altında ek bir dersin eklenmesi vergi bilincinin tüm topluma yayılması açısından önemli görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Vergi, Bilinç, Bilgi, Ahlak, Okul

**EVALUATION OF THE TAX AWARENESS LEVEL OF STUDENTS TAKING COURSES
IN VOCATIONAL SCHOOLS, ESPECIALLY IN THE FIELD OF ACCOUNTING AND
TAX, COMPARED TO STUDENTS WHO DID NOT TAKE THESE COURSES**

Assoc. Prof. Dr. Serkan AKÇAY

Şueda DEMİRHAN

ABSTRACT

Taxes are used as the most basic financing tool to meet public expenditures. Taxpayers need to be tax conscious. In the study, Artvin Çoruh University, Borçka Acarlar Vocational School I. and II. An attempt was made to determine the level of tax knowledge, tax morale and tax awareness by applying a survey to first grade students. The study was analyzed in the SPSS package program. Necessary permissions have been obtained. The reason why Borçka Acarlar Vocational School was chosen for the survey is that although it has many departments, the only department in its curriculum that provides tax-related training is the Finance department and the desire to compare the survey results. The total number of participants in the survey is 84 people. As a result, it can be said that receiving tax education has a positive effect on tax awareness and morality. For this reason, in addition to the courses in which tax is explained theoretically, adding an additional course called tax awareness and tax ethics to every undergraduate and associate degree department is considered important in terms of spreading tax awareness to the whole society.

Keywords: Tax, Awareness, Knowledge, Morality, School

ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
25-27 Kasım 2023, Türkiye

TSSB TANILI GAZİLERDE BAŞA ÇIKMA TUTUMLARININ SİSTEMATİK DERLEME YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ*

Burcu ERTUĞ

MEF Üniversitesi, SBE

İstanbul, Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-0100-2724

burcuertug@gmail.com

Prof. Dr. Mustafa KİBAROĞLU

MEF Üniversitesi

İstanbul, Türkiye

ORCID ID: 0000-0003-1147-9363

mustafa.kibaroglu@mef.edu.tr

ÖZET

Bu çalışmada Türkiye’de silahlı çatışmaya katılarak yaralanmış ve travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) tanısı almış olan askerlere ilişkin yapılmış araştırmalar sistematik derleme yöntemiyle incelenmiştir. Bu kapsamda ilk aşamada elli dört adet araştırmaya ulaşılmıştır. Bu araştırmalar arasından sistematik derleme yöntemi kullanılarak yirmibeş adet araştırma seçilerek değerlendirilmiştir. İncelenen araştırmalarda TSSB tanısı almış asker bireylerin başa çıkma yöntemi olarak alkol kullanımına başvurdukları sonucuna varılmıştır. Silahlı çatışmayı deneyimlemiş TSSB tanılı bireylerin yakın sosyal çevrelerine artmış saldırganlık gösterdikleri sonuçları da görülmüştür. Diğer taraftan çalışma kapsamında incelenen araştırmaların sonuçlarında TSSB tanılı askerlerin sıkça başvurdukları diğer bir başa çıkma yönteminin dini inanç odaklı başa çıkma olduğu görülmüştür. İncelenen araştırmaların sonuçlarına göre gazilerde başa çıkmayı kolaylaştırdığı ileri sürülen diğer bir nokta da yaralanmayı vatan savunması kavramıyla özdeşleştirmedir. TSSB tanısı almış gazilerde başa çıkma tutumlarının sistematik derleme yöntemiyle incelenmesi sonucu asker bireylerin sıkça başvurdukları başa çıkma tutumları ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: TSSB, Başa çıkma, Sistematik derleme

SYSTEMATIC REVIEW OF THE COPING STYLES OF VETERANS DIAGNOSED WITH PTSD

ABSTRACT

In this study we have systematically analyzed the data from the researches on the soldiers who had taken part in a combat, then had been diagnosed by post-traumatic stress disorder (PTSD) in Turkey. Initially, we have reached a total of fifty four published researches on the topic. Then by making use of the systematic reviewing, we have selected twenty five researches and we have evaluated them. As a result of this study, it has been concluded that some studies indicated alcohol misuse of the veterans for coping with the psychological trauma. Other studies reported an increased aggressive behaviour in their close social relationships after combat experience. According to the results of the reviewed researches, a commonly adopted coping strategy of the soldiers with PTSD was using the religious beliefs. Some reviewed studies also showed that soldiers might refer to their physical injury as a homeland defense for coping strategy. Consequently, the results of the researches addressing coping skills of the soldiers have been reviewed.

Keywords: PTSD, Coping, Systematic review

*Bu çalışma 2022 yılında kabul edilen “Türkiye’de Gazilerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu Ve İlişkili Faktörlerin İncelenmesi: Bir Sistematik Derleme Çalışması” başlıklı bir Yüksek Lisans tezinden hazırlanmıştır.

**BEKTAŞI BİR ŞAİR: BENDERLİ CESARİ’NİN ŞİİRLERİNDE BEKTAŞİLİK
TERİMLERİ**

Dr. Halis AYDIN

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fak,
Kütahya, Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-9382-1507

aydinhalis01@gmail.com

ÖZET

Klâsik Türk edebiyatı, 13. ve 19. yüzyıllar arasında geniş bir coğrafyada faaliyet göstermiş, başta İslam kültürü olmak üzere Arap ve Fars edebiyatlarından etkilenmiş, kendi içerisinde yetiştirmiş olduğu özgün şairleri ve edipleri bulunan edebî bir gelenektir. Etkin olduğu dönemlerde sürekli gelişme gösteren bu edebî gelenek dairesinde farklı türlerde manzum ve mensur birçok eser kaleme alınmıştır. Bu edebiyat dairesi içerisinde Alevi-Bektaşî hususları şiirlerinde ustalıkla işleyen şairlerden birisi de 18. yüzyılın sonu ile 19. yüzyılın başlarında yaşamış olan Benderli Cesârî’dir. Cesârî hakkında kaynaklarda yer alan bilgiler oldukça sınırlıdır. Şiirlerinden hareketle Cesârî’nin Bektâşî olduğunu, yeniçeri ocağında kâtiplik yaptığını ve hayatının bir kısmını gurbette geçirmiştir. Cesârî, Alevî-Bektâşî bir şâir olduğundan dolayı şiirlerinde hem tasavvufî hem de Bektâşî söylemleri görmek mümkündür.

Bu çalışmada kendi dönemi içerisinde aruz vezniyle şiirler söyleyen bir şâir ve elinde sazı ile birlikte meydanlarda şiir söyleyen bir âşık özelliği gösteren Cesârî’nin şiirlerindeki Bektâşîlik terimleri irdelenecektir. Cesârî’nin üzerinde durduğu konu, kişi, kavram ve terimler Alevi-Bektaşî şiirleri arasında birçok benzerlik bulunmaktadır. Bu benzerlikler ile Cesârî’nin Alevi-Bektaşî kültürü içerisinde yetişen bir şâir olabileceği tespit edilecektir.

**TÜRKİYE İLE AVRASYA BÖLGESİ TÜRK CUMHURİYETLERİ ARASINDAKİ
DIŞSALLIKLARIN İÇSELLEŞTİRİLMESİ: TÜRK DÜNYASI ENERJİ BİRLİĞİ ÖRNEĞİ**

Dr. Fatma KILIÇ

Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enst.

Erzurum, Türkiye

ORCID ID: 0000-0001-72308547

ftm.agckl@gmail.com

ÖZET

Dışsallıklar (pozitif veya negatif), bir ekonomik aktörün yapmış olduğu faaliyetlerin üçüncü tarafta yer alan başka bir ekonomik aktörün üzerindeki etkisi olarak tanımlanmaktadır. Dışsallıkların içselleştirilmesi ise ekonomik aktörlerin yalnızca kendi faaliyetlerini içerisinde bulunduğu toplumun genel refahını değil aynı zamanda üçüncü tarafta yer alan toplumun da genel refahını göz önüne alarak birlikte hareket edilmesi şeklinde açıklanan bir kavramdır. Bir başka ifade ile dışsallıkların içselleştirilmesinde, devletlerin üretim veya tüketim faaliyeti sonucunda ortaya çıkan faydalarının sürdürülebilirliğinin sağlanması ve bu faaliyetler sonucunda olumsuzlukların ise giderilmesi ön plana çıkmaktadır. Dışsallıklar bağlamında Türk dünyasında enerji birliği, Türk birliğinin sağlanması adına da önemli bir meseleyi oluşturmaktadır. Türk dünyasının zengin enerji kaynaklarına sahip olan devletlerden oluştuğu bilinmektedir. Türk dünyası sadece petrol, doğal gaz, kömür ve rüzgâr enerjisi gibi yenilenebilir enerji kaynaklarıyla sınırlı kalmayıp, savunma, eğitim, sağlık ve turizm gibi diğer alanlarla da zengin kaynaklara sahiptir. Zengin kaynaklara sahip olan Türk devletlerinde dışsallıkların içselleştirilmesi ve bu hususta enerji birliğinin sağlanması oldukça önemli bir konuyu oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın yapılma amacı, ekonomi literatüründeki pozitif dışsallıklar ve dışsallıkların içselleştirilmesi konularından yola çıkarak Türk dünyasındaki enerji birliğinin sağlanmasına dikkat çekmektir. İleride ortak enerji projeleri ile Türk dünyası arasındaki enerji iletimini ortak enerji hat ve tesisleri yardımıyla kolaylaştırılmasını sağlamak da çalışmanın diğer bir önemli amacını oluşturmaktadır. Ayrıca çalışmada Avrasya bölgesindeki Türk Cumhuriyetleri'nin Türkiye ile pozitif dışsallıklarından hareketle bölgedeki diğer Türk devletlerinin ortak bir enerji birliğini sağlaması sonucunda uluslararası alanda meydana gelecek güç dengelerinin nasıl değişeceği üzerine durulmuştur. Türk Birliğini enerji alanında sağlamanın Türk dünyasında sadece ekonomik anlamda değil aynı zamanda siyasi ve kültürel anlamda ne tür etkiler doğuracağı tartışılmıştır. Son olarak çalışmada, Hazar bölgesindeki enerji kaynaklarının önemine binaen enerji iletimindeki mevcut ve inşa edilecek boru hatlarına ele alınmış olup bu hatların Türkiye ile Avrasya bölgesindeki diğer Türk devleri ekonomisinde oluşabilecek pozitif dışsallıkları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dışsallıklar, Dışsallıkların içselleştirilmesi, Türk Enerji Birliği

**INTERNALIZATION OF EXTERNALISTICS BETWEEN TURKEY AND THE TURKISH
REPUBLICS OF THE EURASIA REGION: THE CASE OF TURKISH WORLD ENERGY
UNION**

Dr. Fatma KILIÇ

ABSTRACT

Externalities (positive or negative) are defined as the impact of the activities of one economic actor on another economic actor in the third party. Internalization of externalities is a concept explained as economic actors acting together by taking into account not only the general welfare of the society in which their own activities are located, but also the general welfare of the society in the third party. In other words, in the internalization of externalities, ensuring the sustainability of the benefits arising from the production or consumption activities of the states and eliminating the negativities as a result of these activities come to the fore. In the context of foreign affairs, energy unity in the Turkish world constitutes an important issue for ensuring Turkish unity. It is known that the Turkish world consists of states with rich energy resources. The Turkish world has rich resources not only in renewable energy resources such as oil, natural gas, coal and wind energy, but also in other areas such as defence, education, health and tourism. In Turkish states, which have rich resources, internalizing externalities and ensuring energy unity in this regard constitutes a very important issue.

The purpose of this study is to draw attention to the establishment of energy unity in the Turkish world, based on the issues of positive externalities and internalization of externalities in the economic literature. Another important aim of the study is to facilitate the energy transmission between the Turkish world through joint energy projects in the future with the help of common energy lines and facilities. In addition, the study focused on how the balance of power in the international arena would change as a result of the Turkic Republics in the Eurasian region providing a common energy union, based on the positive externalities of the Turkic Republics in the Eurasian region with Turkey. It has been discussed what kind of effects ensuring the Turkish Union in the field of energy will have on the Turkish world, not only economically but also politically and culturally. Finally, in the study, considering the importance of energy resources in the Caspian region, existing and to be constructed pipelines in energy transmission are discussed and the positive externalities of these lines that may occur in the economy of Turkey and other Turkish giants in the Eurasian region are examined.

Keywords: Externalities, Internalization of Externalities, Turkish Energy Union

IMMANUEL WALLERSTEIN'IN MUHAFAZAKÂRLIĞA YÖNELİK DÜŞÜNCELERİ

Arş. Gör. Mertcan MUTLU

İzmir Bakırçay Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fak.

İzmir, Türkiye

ORCID ID: 0000-0001-9736-6006

mertcan.mutlu@bakircay.edu.tr

ÖZET

Muhafazakârlık günümüzde bütün dünyada öne çıkan bir ideoloji konumundadır. Modern dünyada muhafazakâr eğilimler ve yapılar ön plana çıkmakta ve muhafazakârlık etkili bir ideoloji olmaktadır. Başta Batı toplumları olmak üzere dünyanın önemli bir kısmında etkisini artıran muhafazakârlığın ne olduğunun, onun temel dayanaklarının ve fikirlerinin ideolojik kaynaklarının neler olduğunun ortaya çıkarılması önem arz eder. Muhafazakârlık konusu üzerine çok sayıda sosyolog fikir ileri sürmüştür. Muhafazakârlığın doğuşu ve temel argümanları konusunda önemli görüşleri olan sosyologlardan biri de daha çok muhafazakârlık karşıtı görüşleriyle bilinen Amerikalı sosyolog Immanuel Wallerstein'dır. Wallerstein, muhafazakârlığı kendi dünya-sistem teorisi perspektifinde inceleyerek özgün bir bakış açısıyla değerlendirmiştir. Bu bildirinin amacı, Wallerstein'ın çok gündeme gelmeyen, dünya-sistem analizi, liberalizm ve sosyalizm gibi fikirlerinin gerisinde kalan muhafazakârlık hakkındaki görüşlerini incelemektir. Wallerstein'a göre, muhafazakârlık, liberalizm ve sosyalizm Fransız Devrimi'nin ürünüdür ve 19. yüzyılın ana ideolojileridir. Muhafazakârlık, liberalizmin ve sosyalizmin ana fikirlerine karşıdır. Fransız Devrimi ilkelerini felaket olarak algılayanlar, bu ideolojiler içerisinde muhafazakârlığı benimsemiştir. Muhafazakârlık aslında Fransız Devrimi'ne karşı bir dirençtir. Modernliğin getirmiş olduklarına karşılık bir tepkidir ve geri dönüş isteğidir. Modernliğin getirdiği yeniliklerin toplum yapısına zarar verdiği düşüncesini esas alır. Wallerstein'a göre, muhafazakârlık modernliğin zarar verdiği yapıları koruma ve hasarı en aza indirme amacı taşır. Bunu gerçekleştirebilmek için de "eski rejim" in tarihsel öznesine önem verir. Muhafazakârlık, eski rejim içerisinde aileyi, kiliseyi ve monarşi düzenini önemser. Geleneksel yapıların mevcut hallerini korumanın toplum için daha faydalı olacağını düşünür. Muhafazakârlık ideolojisi modern devlete mesafelidir fakat muhafazakârlar devletle iş birliğini önemser. Bunun yanında Wallerstein'a göre muhafazakârlar, devletin gücüne ortak olmak ve onu etkin bir biçimde kullanmak istedikleri için "restorasyon" kavramına değer verirler. Muhafazakârlık, eski düzeni savunmakla birlikte yeniliği tamamen reddetmez. Yeniliğin asgari seviyede tutulmasını ister. Sonuç olarak Wallerstein'a göre sosyalizme ve liberalizme karşı olan muhafazakârlık ideolojisi 1980'lerin sonundan itibaren sosyalizmin çöküşü ve 2000'li yılların başlarından itibaren liberalizmin ciddi kriz yaşaması sebebiyle günümüzde etkin ve popüler hale gelmiştir.

Anahtar Kelimeler: Immanuel Wallerstein, Muhafazakârlık, 19. yüzyıl, Fransız Devrimi, Eski rejim, Dünya-sistem teorisi, Modernlik

**OYUN GELİŞTİRME MOTORLARININ SORUNLARI VE GELECEĞİ: UNREAL
ENGINE, UNITY VE CRYENGINE**

Doç. Dr. Volkan YÜCEL
İstanbul Kent Üniversitesi, STF
İstanbul, Türkiye
ORCID ID: 0000-0003-4240-3206
volkan.yucel@kent.edu.tr

ÖZET

Sanal sosyalleşme, eğitim ve oyunlaştırma açısından yeni dijital teknolojiler pek çok olanak sunmaktadır. Bunların başında yeni yazılım olanakları gerektiren oyun tasarım araçları gelmektedir. Sinema ve müzik sektörünün gelir birleşiminden daha büyük bir hacme sahip hale gelen oyun dünyası, tıpkı diğer sanatlar gibi önemli geliştirme sorunları yaşamaktadır. Bu çalışmada mevcut oyun motorlarının sorunları bazı karşılaştırmalar üzerinden incelenmektedir. Bu amaçla hem bir literatür hem de internet taraması gerçekleştirilecek ve yapı ve verimlilik açısından oyun geliştirme sektörünün güncel sorunları analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Oyun Sektörü, Oyun Motorları, Unreal Engine, Unity, CryEngine

**PROBLEMS IN GAME ENGINES AND THE FUTURE GAME DEVELOPMENT:
UNREAL ENGINE, UNITY AND CRYENGINE**

Assoc. Prof. Dr. Volkan YÜCEL

ABSTRACT

New digital technologies offer many opportunities for virtual socialization, education and gamification. One of the most important of these is game design tools that require new software possibilities. The game world, which has become larger than the combined income of the cinema and music industry, is experiencing significant development problems just like other arts. In this study, the problems of existing game engines are analyzed through some comparisons. For this purpose, both a literature and internet survey will be conducted and the current problems of the game development industry in terms of structure and efficiency will be analyzed.

Keywords: Game Industry, Game Engines, Unreal Engine, Unity, CryEngine

ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
25-27 Kasım 2023, Türkiye

2017-2023 YILLARI ARASINDA ÇEVİRİMİÇİ İŞBİRLİKLİ ÖĞRENMEYE YÖNELİK
YAPILAN ÇALIŞMALARIN BETİMSSEL İÇERİK ANALİZİ*

Hatice Kübra SERİN

Erciyes Üniversitesi

Kayseri, Türkiye

ORCID ID: 0009-0003-0097-0525

kubrayorulmaz.1995@gmail.com

Prof. Dr. Mustafa METİN

Erciyes Üniversitesi

Kayseri, Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-6936-510X

mustafametin@erciyes.edu.tr

ÖZET

Bilim, teknoloji ve kültürel alanlardaki gelişmelere paralel olarak eğitimde hem öğrenciyi merkeze alan hem de grupla çalışmaya olanak sağlayarak bu dinamiği üst düzeyde destekleyen işbirlikli öğrenme günümüz eğitim sisteminde sıkça kullanılmaktadır. Ayrıca teknolojideki gelişmelerin paralelinde bireylerin istenilen kaynaklara yer ve zaman kısıtlaması olmaksızın ulaşabilme imkanını tanıyan çevrim içi öğretim faaliyetleri de tercih edilmektedir. Son yıllarda yapılmış olan öğretim uygulamalarına bakıldığında çevrimiçi öğrenme ile işbirlikli öğrenme yönteminin birlikte kullanıldığı görülmektedir. Bahsi geçen durumun eğitim öğretime uygulamalarına yönelik alan yazında birçok çalışmanın yürütüldüğü görülmektedir. Çevrimiçi öğrenme ile işbirlikli öğrenme yönteminin birlikte kullanılarak yürütülen çalışmaları bütüncül bir şekilde değerlendirilerek alanda çalışma yapacak araştırmacılara yol gösterilecek nitelikte bir betimsel içerik analizi çalışmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda araştırmacının amacı eğitimde çevrimiçi işbirlikli öğrenmenin bir arada kullanılması ile ilgili 2017-2023 yılları arasındaki yayımlanan çalışmaların betimsel içerik analizini yapmaktır. Yapılan bu çalışmada verilerin toplanmasında “işbirlikli öğrenme”, “çevrim içi öğrenme” ve “çevrim içi işbirlikli öğrenme” anahtar kelimeleri kullanılarak Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi, TR dizini ve Google Akademi de bulunan 21 çalışmaya ulaşılmıştır. Çalışmalar analizi edilirken çalışmanın yılı, amacı, araştırma yaklaşımı/yöntemleri ve sonuçları gibi kategoriler altında kodlar oluşturulmuştur. Analiz sonucunda elde edilen veriler tablolara dönüştürülmüş ve elde edilen veriler bulgular bölümünde yorumlanmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda en fazla çalışmanın 2022 ve 2023 yıllarında olduğu, çevrim içi işbirlikli öğrenme yönteme yönelik tutumları belirleyen çalışmaların daha fazla yapıldığı görülmektedir. Ayrıca çalışmalarda deneysel araştırma yönteminin sıklıkla kullanıldığı, örneklem olarak öğretmen adaylarının daha fazla tercih edildiği ve 0-30 aralığındaki katılımcı sayısı ile gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Çalışmalarda çevrimiçi işbirlikli öğrenme yöntemini derslere karşı olumlu yönde tutum geliştirdiği ve motivasyonu artırdığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İşbirlikli öğrenme, Çevrim içi öğrenme, Çevrimiçi işbirlikli öğrenme

* Bu çalışma Birinci Yazarın Yüksek Lisans Tezinden Üretilmiştir

ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
25-27 Kasım 2023, Türkiye

MODERN ECOLOGICAL EDUCATIONAL TECHNOLOGY

Doç. Dr. Gani IZTLEUOV

Shymkent University
Shymkent, Kazakhstan

Dr. Alisa ZHUMADULLAEVA

Shymkent University
Shymkent, Kazakhstan

Researcher Saltanat ASHIRBAEVA

Shymkent University
Shymkent, Kazakhstan

Gani5@mail.ru

ABSTRACT

In recent years, environmental education and environmental education have become widespread in the Republic of Kazakhstan. Work in this direction is carried out not only in special faculties of ecology, but also in the training of other specialties. The subject "Ecology" is taught in all universities of the country, which means that all highly educated specialists receive environmental education and environmental education. In addition, in recent years, our university has been one of the first to introduce new disciplines in the educational process. Among them is the subject "Environmental Chemistry", at the Department of Natural science subjects of Shymkent University It is widely taught to students majoring in all spesiality .One of the key issues is to strengthen the environmental safety of the environment and the population, and to train highly qualified specialists to address current issues. Ecological chemistry considers ecological processes and modern trends in the biosphere at the global level. Today, the department conducts a number of laboratory classes on this subject as a lecture for students. Students participate in regional, national and international competitions in research in some areas of environmental chemistry and win prizes.

Keywords: Environmental, Chemical pollution, Educational program

ҚАЗІРГІ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ

Изтлеуов Ғани

Жумадуллаева Алиса

Аширбаева Салтанат

ТҮЙІН

Соңғы жылдары экологиялық ағарту және экологиялық-ағарту қызметі Қазақстан Республикасында кеңінен таралды. Бұл бағыттағы жұмыс тек арнайы экология факультеттерінде ғана емес, басқа мамандықтардың кадрларын даярлау кезінде де жүргізіледі. "Экология" пәні еліміздің барлық университеттерінде оқытылады, яғни барлық жоғары білімді мамандар экологиялық білім мен экологиялық-ағарту жұмыстарын алады. Сонымен қатар, соңғы жылдары біздің университет оқу үдерісіне жаңа пәндерді алғашқылардың бірі болып енгізді. Олардың ішінде - "қоршаған орта химиясы" пәні, Шымкент университетінің жаратылыстану пәндері кафедрасында ол барлық мамандықтағы студенттерге кеңінен оқытылады. Негізгі мәселелердің бірі қоршаған орта мен халықтың экологиялық қауіпсіздігін нығайту, сондай-ақ ағымдағы міндеттерді шешу үшін жоғары білікті мамандарды даярлау болып табылады. Экологиялық химия биосферадағы экологиялық процестер мен қазіргі тенденцияларды жаһандық деңгейде қарастырады. Бүгінгі таңда кафедра студенттерге дәріс ретінде осы пән бойынша бірқатар зертханалық сабақтар өткізеді. Студенттер Қоршаған орта химиясының кейбір салаларында аймақтық, ұлттық және халықаралық ғылыми зерттеулер байқауларына қатысады және жүлделі орындарға ие болады.

Кілт сөздер: қоршаған орта, химиялық ластану, білім беру бағдарламасы

ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
25-27 Kasım 2023, Türkiye

BULUT TEKNOLOJİSİYLE UZAKTAN ÖĞRENMEDE UYGULAMA ETKİNLİĞİ

Araştırmacı Zolbaris Ergali NURLIBAİOĞLU

Çimkent Üniversitesi

Çimkent, Kazakistan

Ergali80@mail.ru

Araştırmacı Meruert ZHUMAKHANOVA

Çimkent Üniversitesi

Çimkent, Kazakistan

kz_mira80@mail.ru

ÖZET

Bu makalenin içeriğinde birçok uzmanın, yüksek ve ileri teknoloji çağı olarak adlandırdığı 21.yüzyılı yaşıyoruz. Günümüzde bilgisayar, cep telefonu ve elektronik cihazlar olmadan bir yaşam hayal etmek zor. Bu cihazlar gezegendeki milyonlarca insanın hayatını değiştirdi ve kolaylaştırdı. Bulut bilişim teknolojisi (Cloud Computing) veri işleme ve depolama hareketlerinin uzaktan kullanımını içeren yeni bir hizmettir. Bulut tabanlı hizmetler sayesinde, yalnızca internet ve web tarayıcısına bağlanarak, herhangi bir düzeyde ve kapasitedeki bilgi kaynaklarına erişebilirsiniz. Günümüzde "Bulut" teknolojisi tüm gelişmiş ülkelerde kullanılmaktadır ve iş alanında, yönetimde, eğitim-araştırma alanında uygun maliyette fırsatlar sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bulut bilişim, İnternet, Web tarayıcısı, Uzaktan eğitim, Entegre bilgi

БҮЛТТЫ ТЕХНОЛОГИЯНЫ ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУДА ҚОЛДАНУ ТИІМДІЛІГІ

Жолбарыс Ергали НҰРЛЫБАЙҰЛЫ

Жантөреева Меруерт ЖҰМАХАНҚЫЗЫ

ТҮЙІН

Бұл мақалада іске асыру Біз көптеген сарапшылар жоғары технологиялар мен бұқаралық коммуникациялар ғасыры деп атайтын 21 ғасырда өмір сүріп жатырмыз. Бүгінгі таңда өмірімізді компьютерлер, ноутбуктер, планшеттер немесе ұялы телефондар сияқты электронды құрылғыларсыз елестету қиын. Бұл құрылғылар планетадағы миллиондаған адамдардың өмірін өзгертті, бұл оны әлдеқайда жеңілдетеді. Бұлтты есептеулер (Cloud Computing)– деректерді өңдеу және сақтау құралдарын қашықтан пайдалануды көздейтін жаңа қызмет. «Бұлтты» қызметтердің көмегімен сіз тек Интернет пен веб-шолғышқа қосылу арқылы кез келген деңгейдегі және қуатты ақпараттық ресурстарға қол жеткізе аласыз. Бүгінгі таңда «бұлттық» технологиялар бизнес, менеджмент, білім және ғылыми зерттеулер үшін принципті түрде жаңа, үнемді мүмкіндіктер беретін барлық дамыған елдерде белсенді түрде қолданылуда.

Кіліг сөздер: бұлтты есептеулер, интернет, веб-браузер, қашықтықтан оқыту, интеграцияланған білім

HISTORY OF THE ORIGIN OF THE TURKISH PEOPLE

Abrorbek Alisher KADYROV
Andijan State Pedagogical Institute
Tashkent Uzbekistan
abrorqodirov003@gmail.com

ABSTRACT

This article discusses the history of the origin of the Turkic peoples and their geographical location, the works of world and local historians on the history of the study of the Turkic peoples, and the current Turkic peoples. Turkic peoples have had their own history, culture, language, writing, art and literature since ancient times. People belonging to the Turkic people have the same historical roots, common language, religion, customs and traditions, and values, and with the passage of time, some peculiarities began to appear. First and foremost in history, folk history is based on primary sources. The sources of folk history are material culture and written sources, and the history of Turkic peoples is described based on the scientific information obtained from them. Turkic peoples are Turkic-speaking peoples living in northern and central Eurasia. These peoples have more or less common culture and traditions. Ancient Turks are genetically and phenotypically closely related to East Asians and Siberians. Genetic, archaeological, and linguistic evidence links the early Turkic peoples to Northeast Asia, who later adopted a nomadic lifestyle and expanded westward from eastern Mongolia. Over the course of several thousand years, Turkic tribes have been united and divided many times, and their tribal composition has changed. We Turkic peoples should be proud of the fact that the Turkic peoples have not lost their place from the earliest times to the present day and have a rich history.

Keywords: Turkic peoples, Mountain Altai, Ashin tribe, Huns, Proto-Turk

TURKIY XALQLARNING KELIB CHIQISH TARIXI

Abrorbek Alisher o'gli QODIROV

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Turkiy xalqlarning kelib chiqishi tarixi va uning geografik joylashuvi, turkiy xalqlarning o'rganilish tarixiga oid jahon va mahalliy tarixchilarning asarlari haqida va hozirgi zamondagi turkiy xalqlar haqida so'z yuritiladi. Turkiy xalqlar qadimdan o'zining tarixi, madaniyati, tili, yozuvi, san'ati va adabiyotiga ega bo'lganlar. Turkiy qavmga mansub xalqlarning tarixiy ildizlari bir, tili, dini, urf-odat va an'analari, qadriyatlarini mushtarak bo'lgan, davrlar o'tishi bilan ayrim o'ziga xosliklar paydo bo'la boshlagan. Tarixda birinchi navbatda, xalq tarixi birlamchi manbalarga asoslanadi. Xalq tarixining manbalari moddiy madaniyat va yozma manbalar bo'lib, ulardan olingan ilmiy malumotlar asosida turkiy xalqlar tarixi bayon etilgan. Turkiy xalqlar Turkiy tillarda so'zlashuvchi, shimoliy va markaziy Yevrosiyoda yashovchi xalqlardir. Bu xalqlar u yoki bu darajada umumiylik madaniyat va an'analarga ega. Qadimgi turklar genetik va fenotipik jihatdan Sharqiy osiyoliklar va sibirliklar bilan chambarchas bog'liq. Genetik, arxeologik va lingvistik dalillar ilk turkiy xalqlarni shimoli-Sharqiy Osiyo bilan bog'laydi, keyinchalik ko'chmanchi turmush tarzini qabul qilgan va Sharqiy Mo'g'ulistondan g'arbga tomon kengaygan. Bir necha ming yilliklar davomida turkiy qabilalar ko'p marta birlashgan va parchalanganligi tufayli ularning qabilaviy tarkibi o'zgarib turgan. Turkiy xalqlar eng qadimgi davrdan to hozirgi kungacha o'z o'rnini yo'qotmaganligi va boy tarixga ega ekanligidan biz turkiy xalqlar faxrlanishimiz kerak.

Kalitso'zlar: Turkiyxalqlar, Tog'liOltay, Ashinqabilasi, Xunlar, Prototurk

**KAZAKİSTAN'DA TAHİL ÜRÜNLERİ KÜMELENMESİNİN OLUŞUMU VE
GELİŞTİRİLMESİ YOLLARININ İYİLEŞTİRİLMESİ**

Araştırmacı S. K. RYSBAEVA

Çimkent Üniversitesi
Çimkent, Kazakistan
satti_01_64@mail.ru

Dr. A. A. IMANBAEV

Çimkent Üniversitesi
Çimkent, Kazakistan
ali_askar78@mail.ru

ÖZET

Makalede Kazakistan 30 yılı aşkın bağımsızlığına rağmen hâlâ hammadde üreten gelişmekte olan bir tarım ülkesi konusu incelenip yazılacaktır. Ülkemizde enflasyon oranı her geçen yıl artarak 2022 yılında %19'a ulaşıyor. Kendi tahıl ürünlerimiz bile yüksek fiyatlarla üretilip satılıyor. Ülkede Ocak-Nisan 2022'de tahıllardan 1,2 milyon ton un üretildi. Bu geçen yıla göre %4,6 daha fazla. Ocak-Mart 2022 döneminde un ihracatı bir yılda %78,2 artarak 172,8 milyon ABD doları olarak gerçekleşti. BDT ülkelerine 126 bin ton un gönderildi. Bu geçen yıla göre %23,8 daha fazla. Ancak maalesef ülkemizde un fiyatı geçen yıla göre yüzde 8 oranında arttı.[1] Bu sorunlar, ülkede yemek bahçesinin düzenlenmesinin yanı sıra üretim ve ekonomik ticari ilişkilerin de gerektiği gibi ve etkin bir şekilde uygulanamaması anlamına geliyor. Üretimimizin küresel rekabet gücünü artırmayı amaçlayan devlet önlemlerinden biri, bölgelerde kümelenme sistemlerinin uygulanmasıdır ve bu da bir bütün olarak bölgelerin ekonomisini artıracaktır. Bu sorunlar, Kazakistan'da bir tahıl ürünleri kümesi oluşturma ve geliştirme yollarının iyileştirilmesi ihtiyacını ortaya koyuyor ve bunun karşılığında, tahıl kümesinin etkili bir şekilde organize edilmesi ve üretim ve ticaret ilişkilerinin dikkatli bir şekilde yerleştirilmesi, tahıl fiyatlarının istikrarına katkıda bulunuyor.

Anahtar Kelimeler: Ekonomi, Üretim kümesi, Tahıl piyasası, Devlet düzenlemesi, Fiyatlandırma

**ҚАЗАҚСТАНДА АСТЫҚ ӨНІМДЕРІ КЛАСТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ МЕН
ДАМУЫ ЖОЛДАРЫН ЖЕТІЛДІРУ**

Магистр, аға оқытушы Рысбаева С.К.

э.ғ.к. аға оқытушы Иманбаев А. А.

ТҮЙІН

Тәуелсіздігімізге 30 жылдан асқанымен, Қазақстан әліде шикізат өнімдерін шығарушы, дамушы аграрлық ел болып қалып отыр. Елімізде инфляция деңгейі жылдан жылға өсіп, 2022жыл 19% жетіп қалды. Өзіміз шығарып отырған астық өнімдеріміздің өзі қымбат өндіріліп, сатылып жатыр. 2022 жылдың қаңтар-сәуір айларында елімізде дәнді дақылдардан 1,2 млн тонна ұн өндірілген. Бұл өткен жылмен салыстырғанда 4,6% артық. 2022 жылдың қаңтар-наурыз айларында ұн экспорты бір жылда бірден 78,2%-ға өсіп, 172,8 млн АҚШ долларын құрады. ТМД елдеріне 126 мың тонна ұн жөнелтілген. Бұл өткен жылмен салыстырғанда 23,8% артық. Алайда, өкінішке орай, еліміз ішінде өткен жылмен салыстырғанда, ұн бағасының өзі 8 пайызға қымбаттады.[1] Бұл мәселелер елімізде азық-түлік бағысын реттеу, сондай-ақ өндіріс пен экономикалық сауда қатынастарының дұрыс, тиімді жолға қойылмағандығын білдіреді. Өндірісіміздің жаһандық бәсекеге қабілеттілігін арттыру мақсатындағы мемлекеттік іс-шаралардың бірі - өңірлерде кластерлік жүйелерді іске асыру, бұл өз кезегінде аймақтар экономикасын тұтас көтеретіндігін айқындайды. Бұл мәселелер Қазақстанда астық өнімдері кластерін қалыптастыру мен дамыту жолдарын жетілдіру қажеттігін көрсетеді, өз кезегінде астық кластерін тиімді ұйымдастыру мен өндірістік-сауда қатынастарын тиянақты орналастыру дән-дақылдары бағаларының тұрақтануға ықпал жасайды.

Кіліт сөздер: экономика, өндірістік кластер, астық нарығы, мемлекеттік реттеу, баға белгілеу

ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
25-27 Kasım 2023, Türkiye

İŞ DESTEK YURT İÇİ DENEYİMİ VE KÜRESEL ALANDA GELİŞİM DÜZEYİ

Dr. Gulshat Abdimutalipovna ZHADIGEROVA

Çimkent Üniversitesi

Çimkent, Kazakistan

Gulshat_zhadigerova@mail.ru

Dr. Madina Rasykhanovna SERGAZIEVA

Çimkent Üniversitesi

Çimkent, Kazakistan

Doç. Dr. Dinmuhammed Kalmakhanbetovich ASILBEKOV

Çimkent Üniversitesi

Çimkent, Kazakistan

ÖZET

Girişim, girişimcilik faaliyeti inşaat bağlantısının temelidir. Bundan sonra “işletme” ve “firma” kavramlarını ele alacağız. Doğru, karşılıklılıkları açısından birbirlerinden farklıdır: "Firma" terimi, bir veya daha fazla işletmeyi ve endüstriyi içerebilecek kolektif bir kavramdır. Kural olarak, bir işletmeyi tek taraflı, tek bir ürün üreten, yani bir inşaat süreci olarak görüyoruz. Piyasa ilişkileri koşullarındaki modern yeni koşullarda, işletmeler inşaat faaliyetlerinde tam bağımsızlık kazanırlar: ve tüm ulusal ekonomik kompleksten teknik, kavramsal, ekonomik ve hukuki açıdan bireyselleştirilirler. Bir tüzel kişilik oluşmadan önce, ticari kuruluşların, özellikle yabancı tüzel kişilerle ilişkilerde, bir medeni hukuk devletine aktif katılımcı olmasının zor olduğu kabul edilmelidir. Bu nedenle, son yıllarda ülkenin bazı bölgelerinde, özellikle kuzeyde, köylü çiftliklerinin daha büyük örgütsel ve yasal yönetim biçimleriyle birleşmesi ve tüzel kişiliğin oluşmasının önemli bir olgu haline gelmesi tesadüf değildir. Burada çözüm, bu yeni ticari işletmenin emek, malzeme ve diğer kaynaklarını birleştirmenin yanı sıra, üretimde optimum iş bölümü ve uzmanlaşmanın uygulanmasını mümkün kıldı.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, İşletme, Ekonomi, Pazar, Üretim

**КӘСІПКЕРЛІКТІ ҚОЛДАУДЫҢ ОТАНДЫҚ ТӘЖІРИБЕСІ ЖӘНЕ ӘЛЕМДІК
АРЕНАДАҒЫ ОНЫҢ ДАМУ ДЕҢГЕЙІ**

Жадигерова Гулшат Абдимуталиповна

Серғазиева Мадина Расылхановна

Асилбеков Динмухаммед Калмаханбетович

ТҮЙІН

Кәсіпорын, кәсіпкерлік қызмет құрылыс звеносының негізі болып табылады. Осы жерден бастап және ары қарай «кәсіпорын» мен «фирма» ұғымы боламалап қараймыз. Рас, олардың бір-біріне өзара айырмашылығы бар: «фирма» термині жиынтық ұғым, оған бір немесе бірнеше кәсіпорын мен өндіріс енуі мүмкін. Әдетте, кәсіпорынға бір жақты, бір өнімді өндіретін яғни құрылыстық процесті жатқызамыз. Қазіргі жаңа жағдайда нарықтық қатынастар жағдайында кәсіпорындар өзінің құрылыстық қызметінде толық өз бетінше еркіндігін алуда: ал барлық халық шаруашылығы кешенінен техникалық, ұғымдық, экономикалық және құқықтық тұрғыдан дараланған. Кәсіпкерлік қызмет субъектілері заңды тұлға құрмай тұрып, азаматтық- құқықтық қатынастардың, әсіресе шетелдік заңды тұлғалармен қатынаста белсенді қатысушысы болуы белгілі дәрежеде қиын екендігін мойындау қажет. Сондықтан да соңғы жылдары еліміздің кейбір аймақтарында, әсіресе солтүстікте, шаруа қожалықтарының заңдық тұлға құра отырып, шаруашылық жүргізудің ірірек ұйымдық –құқықтық түрлеріне бірігу фактілері елеулі құбылыс болып отырғаны кездейсоқ емес. Мұнда шешім кәсіпкерліктің осынау жаңа субъектілерінің еңбек материал және басқа ресурстарын біріктіруге, сондай-ақ оңтайлырақ еңбек бөлінісін және өндірістің мамандандырылуын жүзеге асыруға мүмкіндік берді

Кіліт сөздер: кәсіпкерлік, кәсіпорын, экономика, нарық, өндіріс

ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
25-27 Kasım 2023, Türkiye

**İNŞAAT ALANINDA İŞ FAALİYETİ GELİŞTİRME EĞİLİMLERİ İNŞAAT ALANINDA
İŞ FAALİYETİ GELİŞTİRME EĞİLİMLERİ İNŞAAT ALANINDA İŞ FAALİYETİ
GELİŞTİRME EĞİLİMLERİ**

Dr. Ainur Bukybayevna ABYLKASYM

Şımkent Üniversitesi
Şımkent, Kazakistan

Araştırmacı Tolegen Amirovich AITZHANOV

Şımkent Üniversitesi
Şımkent, Kazakistan

Araştırmacı G. O. BAIDAULETOVA

Şımkent Üniversitesi
Şımkent, Kazakistan

ÖZET

Ülkede yürütülen piyasa ilişkileri sadece ekonominin gelişmesi açısından değil aynı zamanda tüm toplumsal yaşam açısından büyük önem taşımaktadır. Reform, mevcut ekonomik ilişkilerde önemli değişiklikler yaptı ve sonuçta her işçinin çıkarlarını kapsadı; dolayısıyla hayat, coşkun zamanla azalmadığını, yeniden büyüdüğünü gösteriyor. Sanayi, bölge ekonomisinin gelişimini belirleyen kilit sektörlerden biridir. Buna rağmen nüfusun yaşam kalitesi, insani gelişme endeksi, bölgenin gayri safi bölgesel hasılası, yol ve iletişimin gelişmişliği gibi bir takım göstergelerin dinamiklerinde mutlak ve göreceli değerler açısından Altyapı açısından Türkistan bölgesinin yatırım finansmanı kaynaklarında özkaynakların payı Cumhuriyet'te son sırada yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, İşletme, Ekonomi, Pazar, Üretim

ҚҰРЫЛЫС САЛАСЫНДА КӘСІПКЕРЛІК ҚЫЗМЕТТІҢ ДАМУ ҮРДІСТЕРІ

Әбілқасым Айнұр Бұғыбайқызы

Айтжанов Толеген Амирович

Байдаулетова Г.О

ТҮЙІН

Елімізде өтіп жатқан нарықтық қатынастар тек экономиканы дамыту үшін ғана емес, бүкіл қоғамдық өмір үшін де арасан зор маңызы бар екендігін республикамыздың тәуелсіздігінің соңғы жыл ішінде атқарылған жұмыстар көз жеткізе дәлелдейді. Реформа қалыптасқан экономикалық қатынастарға елеулі өзгерістер енгізді және сайып келгенде әрбір еңбекшінің мүддесін қамтыды, сондықтан бұған дейін ынта-ықыластың уақыт өткен сайын әлсіремейтіндігін, қайта арта түсетіндігін өмір көрсетіп отыр. Өнеркәсіп өңір экономикасының дамуын анықтайтын басты саланың бірі болып табылады. Осыған қарамастан, тұрғындардың өмір сапасы, адамдық даму индексі, облыстың аймақтық жалпы өнімі, жол және коммуникация инфрақұрылымдарының дамуы сияқты, бірқатар көрсеткіштер динамикасында абсолютті және салыстырмалы мәні бойынша, Түркістан облысы инвестицияларын қаржыландыру көздерінде өзіндік қаражаттардың үлесі республика бойынша ең соңғы қатарды алады.

Кілттік сөздер: кәсіпкерлік, кәсіпорын, экономика, нарық, өндіріс

MAVİ KARAKOL KOYUNUNUN DAVRANIŞ TIPLERİNE BAĞLI BİYOLOJİK
ÖZELLİKLERİ

Prof. Dr. Zhanibek Anuarbekovich PARZHANOV

Şımkent Üniversitesi
Şımkent, Kazakistan

Doç. Dr. Ermakhan Ibadullaevich KISTAUBAYEV

Şımkent Üniversitesi
Şımkent, Kazakistan

ÖZET

Çöl ve çöl bölgelerindeki farklı koyun ırklarının biyolojik ve verim özelliklerini ortaya koyan çalışmalar arasında hayvanların etolojisini incelemeye yönelik çalışmalar oldukça önemli bir yer tutmaktadır.

Genel olarak, hayvan davranışları bir yandan genetik-yapısal özelliklerle, diğer yandan çevresel faktörlerle bağlantılıdır. Bu nedenle, eğitimsel etki açısından, bazı durumlarda grup niteliklerine göre değerlendirilebilirler.

Türkistan bölgesi örneğinde, mavi renkli, ceketli Karakol koyunlarının davranış özelliklerinin tipolojik yapısı incelenmiş ve ilgili verimlilik göstergeleri ilk kez belirlenmiş, çiftlik koşullarında farklı davranışlar sergileyen hayvanların gruplandırılması ve seçim yöntemleri irdelenmiştir. sistematize edilmiş, mavi renkli, mavi renkli, ceketli Karakol koyunlarında davranış kalıtımı ve ırk içi polimorfizmleri belirlenmiş;

Koyunların çiftlik koşullarında etolojik gözlemlerinden yola çıkılarak beslenme refleksinin cinsiyet ve verimlilik özelliklerine göre türlere ayrılması için çalışma yapılmış ve koyunlarda yaşa göre davranış tipolojik yapısı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Karakol, Renkli, Sarı, İpek, Parlak

**КӨК ТҮСТІ ҚАРАКӨЛ ҚОЙЛАРЫНЫҢ МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚ ТИПТЕРІНЕ
БАЙЛАНЫСТЫ БИОЛОГИЯЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ**

Паржанов Жанибек Ануарбекович

Кистаубаев Ермахан Ибадуллаевич

ТҮЙІН

Шөл және декоммунистік аймақтардағы әртүрлі қой тұқымдарының биологиялық және өнімділік ерекшеліктерін ашатын зерттеулердің ішінде жануарлардың этологиясын зерттеуге бағытталған зерттеулер айтарлықтай маңызды орын алады.

Жалпы жануарлардың мінез-құлқы, бір жағынан, генетикалық және құрылымдық ерекшеліктерімен, екіншіден, қоршаған орта факторларымен байланысты. Осылайша, тәрбиелік әсер ету тұрғысынан кейбір жағдайларда оларды топтық біліктілік негізінде бағалауға болады.

Түркістан облысының мысалында көк түсті және жүнді күзет қойларының мінез-құлық ерекшеліктерінің типологиялық құрылымы зерттелді, сәйкес өнімділік көрсеткіштері алғаш рет анықталды, ауылшаруашылық жағдайында әртүрлі мінез-құлық танытатын жануарларды топтастыру, селекция. әдістері зерттелді. жүнді көгілдір, көк түсті, күзетші қойлардың мінез-құлқы мен нәсілшілік полиморфизмдердің тұқым қуалаушылығы жүйеленді, анықталды;

Қойлардың егіншілік жағдайындағы этологиялық бақылаулары негізінде қорек рефлексін жынысы мен өнімділігіне қарай түрлерге бөлу жұмыстары жүргізіліп, жасына байланысты қойлардың мінез-құлқының типологиялық құрылымы анықталды.

Кіліт сөздер: Қаракөл, түрлі-түсті, сары, жібек, жылтырау

**KARAKOL KOYUNUN VERİMLİLİK KALİTESİNİN ARTIRILMASI KARAKOL
KOYUNUN VERİMLİLİK KALİTESİNİN ARTIRILMASI YÖNTEMİ**

Prof.Dr. Zhanibek ANUARBEKOVICH PARZHANOV

Doç.Dr. Kistaubaevmakhan IBADULLAYEVICH

Dr. Kydyrbaeva Aigul YELEMESOVNA

ÖZET

Karakol koyunlarının üretkenlik kalitesinin iyileştirilmesi de dahil olmak üzere besi hayvanlarının yetiştirilmesi, ekonomik olarak faydalı özelliklerini oluşturmak için belirli bir ekolojik (çöl ve çöl) bölgede gerçekleştirilen ve uzun zaman alan karmaşık bir süreçtir. Daha spesifik olarak, Karakol koyununun renk, ton ve kürk tipi özelliklerine bağlı olarak, aynı ve farklı çiftleştirmelerden elde edilen mavi ve siyah kuzuların ceket ceket kürk çeşitlerinin kalıtımında önemli bir fark gözlenmelidir.

Ebeveynlerinin mavi renkli, mavi renkli, ceket tipi kuzularının mavi renkli, mavi renkli, ceket tipi Karakol kuzuları ile melezlenerek kuzularının şebboy, sadeçiçek kuzularından farklı olması, ve Kafkas tipi kuzuların, mavi renkli Karakol kuzularının cinsine göre farklı çiftlemelerden (siyah renk, ceket tipi x mavi renk, mavi renk, ceket tipi) elde edilen kuzular arasında kıvam, doyunluk açısından farklılık olduğu sonucuna varılabilir. ve homojen çiftlere kıyasla yün örtünün düzgün dağılımı, ipeksiliği ve parlaklığı.

Anahtar Kelimeler: Karakol, renkli, sarı tip, ipeksi, parlak

ПОВЫШЕНИЕ КАЧЕСТВА ПРОДУКТИВНОСТИ КАРАКОЛЬСКИХ ОВЕЦ

Паржанов Жанибек Ануарбекович

Кистаубаев Ермахан Ибадуллаевич

Кыдырбаева Айгуль Елемесовна

АННОТАЦИЯ

Разведение откорма, в том числе для повышения продуктивности караульных овец, представляет собой сложный процесс, который проводится в определенном экологическом (пустынном и пустынном) регионе и требует много времени для установления его экономически полезных характеристик. В частности, в зависимости от окраски, тона и типа шерсти караульных овец следует соблюдать значительную разницу в наследовании разновидностей шерсти у синих и черных ягнят, полученных в результате одних и тех же и разных скрещиваний.

Тот факт, что ягнята их родителей голубого цвета, голубого цвета, типа шерсти были скрещены с голубыми, голубыми, типа шерсти каракольскими ягнятами, отличался от ягнят шеббоя, обыкновенного ягненка, и что ягнята кавказского типа были получены в результате различных скрещиваний (черный цвет, тип шерсти x синий цвет, синий цвет, тип шерсти) в зависимости от породы каракольских ягнят синего цвета. Можно сделать вывод, что между декоммунизированными ягнятами существуют различия в консистенции и насыщенности. и равномерное распределение, шелковистость и блеск шерстяного покрова по сравнению с однородными парами.

Ключевые слова: аванпост, красочный, желтый, шелковистый, глянецовый

OKULDA ÖĞRETİM SÜREÇLERİNİN GELİŞTİRİLMESİNDE DERS ÇALIŞMASI
YAKLAŞIMININ ÖNEMİ

Dr. Aygul Elemesovna KYDIRBAYEVA

Şımkent Üniversitesi

Şımkent, Kazakistan

Araştırmacı GÜLMİRA ESENTUREVA

Şımkent Üniversitesi

Şımkent, Kazakistan

ÖZET

Kazakistan Cumhuriyeti'nde eğitim çerçevesinde gelişen araştırma alanını derinleştirmek ve yabancı pratiğin nasıl etkin bir şekilde kullanılacağını öğretmek. Pilot okullar, uygulamada araştırmanın ikili doğası hakkında bilgilendirilmeli ve kendi araştırmalarını geliştirmelidir. İki popüler "vaka çalışması" türünü ayırt edebiliriz:

1. "Ders çalışması" uygulaması;
2. İngilizce eylem araştırması projesi "Eylem Araştırması"na temel olarak yardımcı olmak.

Araştırmamıza dayanan Japonca versiyonu. Kazakistan Cumhuriyeti'ndeki açık ders algoritmasına çok benzer. Öğretmenlerin dersi çalışması için aynı adımlar izlenir, sadece çalışma belirli bir amacı olması ve sonuç gerektirmesi bakımından farklılık gösterir. Öğretmen ve öğrenci için ders etüdü "Ders tetkiki"nin anlam ve sonuçlarının öğrenciler tarafından etkili bir şekilde kullanılabilmesi, eğitim başarılarının artırılması ve engellerin tamamen ortadan kaldırılabilmesi bir yol açmak.

Şu anda, öğretmen sadece bir rehberdir, ancak niteliklerini ve metodolojik bilgisini geliştirmenin bir sınırı yoktur. Ders çalışmak sadece öğretmenin meselesi değil, aynı zamanda öğrencinin tüm olasılıklarının ve yeteneklerinin yanı sıra bireysel araştırma projelerinin geliştirilmesi için de bir meseledir.

Anahtar Kelimeler: Kazakistan, Eğitim, Okul, Gelişim, Yöntem

МЕКТЕПТЕГІ ОҚЫТУ ПРОЦЕСТЕРІН ДАМУДАҒЫ LESSON STUDY
ТӘСІЛІНІҢ МАҢЫЗЫ

КЫДЫРБАЕВА АЙГУЛЬ ЕЛЕМЕСОВНА

ГУЛМИРА ЕСЕНТУРЕЕВА

ТҮЙІН

Қазақстан Республикасындағы білім беру аясында дамып келе жатқан ғылыми-зерттеу саласын тереңдету және шетелдік тәжірибені тиімді пайдалануға үйрету. Пилоттық мектептер тәжірибедегі зерттеулердің екі жақты сипатын біліп, өз зерттеулерін дамытуы қажет. Біз «жағдайлық зерттеулердің» екі танымал түрін ажырата аламыз:

1. «Курстық жұмыс» қосымшасы;
2. Ағылшын тіліндегі Action Research жобасының негізі ретінде, Action Research.

Біздің зерттеуге негізделген жапон нұсқасы. Бұл Қазақстан Республикасындағы ашық сабақтың алгоритміне өте ұқсас. Мұғалімдер сабақты зерделеуде дәл осындай қадамдарды орындайды, тек оқудың ерекше мақсаты бар және нәтижені талап етеді. Оқытушы мен студентке арналған курсты оқу «Курсты оқудың» мәні мен нәтижелерін студенттердің тиімді пайдалануына жол ашу, сол арқылы олардың оқу жетістіктерін арттыру және кедергілерді толығымен жою.

Қазіргі таңда мұғалім тек бағыт-бағдар беруші болғанымен, оның біліктілігін, әдістемелік білімін арттыруда шек жоқ. Оқу тек мұғалімнің жұмысы емес, сонымен қатар оқушының барлық мүмкіндіктері мен қабілеттерін дамыту, жеке ғылыми жобаларды жүзеге асыру.

Кіліт сөздер: Қазақстан, білім, мектеп, даму, әдістеме

M. JUMABAEV'İN "TÜRKİSTAN" ŞİİRİNİN "ŞAHNAMA" BÖLÜMÜ İLE BAĞLANTISI
Araştırmacı Aygül Erkinovna MAMAEVA

Çimkent Üniversitesi
Çimkent, Kazakistan

ÖZET

Makalede Alaş'ın ünlü milliyetçilerinden biri Magzhan Zhumabaev, dünya edebiyatının en iyi eseri olarak kabul edilen ve yazıldığı dönemin sanatsal kroniği olan "Türkistan" şiirini yazması konusu ele alınacaktır. Şairin, Türkistan'ın bütün, ortak ve genel olarak eşsiz bir soy bölgesi olduğunu bize tam olarak aktardığını anlıyoruz. Ve bu konuda detaylı inceleyip yazacağız. Magzhan'ın yaratıcılığı, milyonlarca neslin bağımsız kalplerinde sonsuza kadar yaşama hakkına sahiptir.

Neredeyse tamamını oldukça duygulu bir tavırla söylediği eseri "Türkistan" şiiri vatana, ülkeye, tarihe sevgi ve saygı dolu olduğunu görebiliyoruz. Şiirleriyle toprağa ve suya yakınlık duygusunu örüyor. "Türkistan" şiiri günümüze kadar değerini kaybetmemiş, nesilden nesile aktarılan şiirlerden biridir. Ayrıca Kazak edebiyatı tarihine de yer etmiş değerli bir eserdir. Ayrıca Kazak edebiyatı tarihine de yer etmiş değerli bir eserdir. Magzhan Zhumabayev böylesine harika bir eseri "Shaknama" destanı ile ustaca birleştirdi. İçerisindeki hoş imgeleri şiirinde karakter olarak kullanmıştır. Şehname ("Kralların Kitabı" anlamına gelen Farsça'dan çevrilmiştir), İran şairi Abilqasim Firdausi tarafından (977-1010) yazılmış, İran edebiyatının büyük bir mirası olan destansı bir şiirdir. Makalede bu eserler konusunda incelenip yazılacaktır

Anahtar Kelimeler: Mağjan Jumabayev, Destan, Şiir, Türkistan, Şahname

**М.ЖҰМАБАЕВТЫҢ «ТҮРКІСТАН» ПОЭМАСЫНЫҢ «ШАХНАМА»
ДАСТАНЫМЕН БАЙЛАНЫСЫ**

Зерттеуші Мамаева Айгүл Еркінқызы

Мақалада әлем әдебиетінің үздік туындысы саналатын, жазылған кезеңнің көркем шежіресі саналатын «Түркістан» поэмасын жазған Алаштың белгілі ұлт қайраткерлерінің бірі Мағжан Жұмабаев туралы сөз болады. Түркістанның біртұтас, ортақ, жалпы бір текті өңір екенін ақын бізге толық жеткізетінін түсінеміз. Ал біз оны егжей-тегжейлі зерттеп, жазамыз. Мағжан шығармашылығы миллиондаған ұрпақтың тәуелсіз жүрегінде мәңгі өмір сүруге құқылы.

Оның түгелдей дерлік өте әсерлі күйде айтқан «Түркістан» поэмасы туған жерге, елге, тарихқа деген сүйіспеншілік пен құрметке толы екенін көреміз. Өлеңдері арқылы жер-суға жақындық сезімін өрбітеді. «Түркістан» поэмасы бүгінгі күнге дейін құндылығын жоймай, ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып келе жатқан жырлардың бірі. Бұл да қазақ әдебиетінің тарихында өзіндік орны бар құнды шығарма. Бұл да қазақ әдебиетінің тарихында өзіндік орны бар құнды шығарма. Осындай тамаша туындыны Мағжан Жұмабаев «Шахнама» дастанымен шебер үйлестірген. Ондағы жағымды образдарды поэмасына кейіпкер ретінде пайдаланған. Шахнама (парсы тілінен аударғанда «Патшалар кітабы» деген мағынаны білдіреді) — ирандық ақын Әбілқасым Фирдаусидің (977-1010) жазған эпикалық поэмасы, Иран әдебиетінің үлкен мұрасы. Бұл мақалада бұл жұмыстар қарастырылады және жазылады.

Түйін сөздер: Мағжан Жұмабаев, дастан, поэзия, Түркістан, Шахнама

**İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN ÇALIŞMA SÜRECİNDE BİLİŞSEL
AKTİVİTELERİNE YÖNELİK MOTİVASYONUN PSİKOLOJİK - PEDAGOJİK
TEMELLERİ**

Araştırmacı Kubeeva Marziya ABDUKHALYKZY

Çimkent Üniversitesi
Çimkent, Kazakistan
m-kubeeva@mail.ru

ÖZET

Makalede bilişsel çabaların motivasyonu - ilkökul öğrencilerinin entelektüel yeteneklerini geliştirmenin yolları psikolojik-pedagojik çalışmalarda kapsamlı bir şekilde ele alınmaktadır.

Pedagojik sürecin her bir konusunun motivasyon alanı oldukça farklıdır: Öğretmen öncelikle öğrenciler için, sonra sadece kendisi için çalışır ve öğrenciler kendileri için hareket ederler. Değişmeyen şey, öğrenme sürecinin her iki konusunun da ortak bir hedefe ulaşmak için çalışmasıdır. Öğretmenin ve öğrencinin eylemlerini açıklayan bir güdüdür.

"Eğitim genellik, farkındalık, esneklik, istikrar, bağımsız düşünme gibi bir dizi entelektüel niteliğe dayanır."

Ortaokul öğrencilerinin öğrenme motivasyonunun genel yapısı aşağıdakilerden oluşur:

İlköğretim sınıflarında herhangi bir akademik konuyu öğrenmeye yönelik derin ilgi nadirdir, ancak yüksek başarılı çocuklar, en zorlu akademik konular da dahil olmak üzere çeşitli alanlara ilgi duyarlar. Öğrenme süreci sırasında çocuk bir şeyi anladığı, anladığı, öğrendiği için mutlu olmaya başlarsa, öğrenme faaliyetlerinin yapısına karşılık gelen motivasyon oluşması konusu da araştırılıp yazılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İlkokul, Motivasyon, Bilişsel aktivite, Bilişsel aktivite, Çocuğun zekasının gelişimi

**КІШІ МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚУ ПРОЦЕСІНДЕГІ ТАНЫМДЫҚ ІС-
ӘРЕКЕТІНЕ МОТИВАЦИЯНЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ
НЕГІЗДІЛІГІ**

Кубеева Марзия Абдухалыққызы

ТҮЙІН

Танымдық күш-жігерді мотивациялау – психологиялық-педагогикалық жұмыстарда бастауыш сынып оқушыларының интеллектуалдық қабілеттерін дамыту жолдары жан-жақты қарастырылған.

Педагогикалық процестің субъектілерінің әрқайсысының мотивациялық сферасы айтарлықтай ерекше: мұғалім ең алдымен оқушылар үшін жұмыс жасайды, содан кейін тек өзі үшін, оқушылар өздері үшін әрекет етеді. Өзгеріссіз қалғаны – оқу процесінің екі субъектісі де ортақ мақсатқа жету үшін жұмыс істейді. Мұғалім мен оқушының іс-әрекетін сипаттайтын мотив болып табылады.

«Оқыту жалпылық, саналылық, икемділік, тұрақтылық, дербес ойлау сияқты интеллект қасиеттерінің тұтас жиынтығына негізделген».

Кіші мектеп оқушыларының оқу мотивациясының жалпы құрылымы мыналардан тұрады:

Бастауыш сыныптарда кез келген оқу пәнін оқуға деген терең қызығушылық сирек кездеседі, бірақ үлгерімі жоғары балалар әртүрлі, соның ішінде ең күрделі, академиялық пәндерге тартылады. Егер оқу процесі кезінде бала бір нәрсені ұқтым, түсіндім, үйрендім деп қуана бастаса, онда оқу іс-әрекетінің құрылымына сәйкес келетін мотивация қалыптасады деген сөз.

Кілт сөздер: бастауыш сынып, мотивация, танымдық әрекет, танымдық белсенділік, бала интеллектісінің дамуы

HETEROTOPIK MEKÂN: PATERSON FİLMİNDE ‘EŞİK’LER VE GÜNDELİK HAYAT

Araş. Gör. Dr. Emrah ÖZTÜRK

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İletişim Fak.

Ankara, Türkiye

emrah.ozturk@hbv.edu.tr

Öğr. Gör. Dr Levent BULUT

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İletişim Fak.

Ankara, Türkiye

levent.bulut@hbv.edu.tr

ÖZET

Farklılık mekânı olarak heterotopya, iktidarın baskılamaya, düzenlemeye ve tek düzleştirmeye çalıştığı mekânlara alternatif olarak karşımıza çıkar. Heterotopya mekânı, farklı kültürlerin uyum içerisinde var olabildiği, anormalliğin kendine yaşam alanı bulabildiği ve ötekinin de kendini ifade etme araçlarına sahip olduğu yerler olarak özetlenebilir. Burada gündelik hayat mekânla uyumlu ya da onunla çatışan birçok tekrarı ve sıradanlığı barındıran bir durumdur. İktidar bu tekrarları bozmaya çalışır, yerinden eder ve amacı doğrultusunda tekrar üretir. Birer ara mekân olarak eşikler ise söz konusu erkin gücünü bozma niteliğine bürünür ve heterotopya alanlarının oluşmasını sağlayan belirli özelliklere sahip olur. Bu alanlarda farklı kültür ve sınıflardan insanlar belirli karşılaşma deneyimlerini yaşarlar. Mekânın kendine has yapısının ortaya çıkardığı karşılaşmalar, kamusal alanın baskıcı ve özgürleştirici çatışmasını da içine alarak toplumsal kurucu yapılara dönüşme potansiyelini haiz olur.

Çalışmada amaç, modern küçük şehir mekânında gündelik hayatın tekrarları içinde var olan farklı iletişim ve karşılaşma biçimlerini *Paterson* filmi bağlamında incelemek ve tartışmak olacaktır. Yoğun bir teknoloji kullanımıyla iç içe geçmiş gündelik hayat içerisinde, karşılaşmalar ve eşikler bazı açılardan toplumsal yaşamın akışını anlamamıza yardımcı olabilir. Jim Jarmusch’un 2016 yapımı *Paterson* filmi, ana karakteri aracılığıyla, otobüs, park alanları, şehrin iç çeperlerinde bulunan yürüyüş yerleri üzerinden söz konusu tartışmayı yapmaya imkân sunmakta, ötekileştirilmiş ve birbirinden farklı insanların yaşam alanlarını bu eşikler aracılığıyla görmemizi sağlamaktadır. Bu bağlamda *Paterson* filminde kentsel mekândaki gündelik hayat heterotopya ve eşik kavramı merkezinde çözümlenecek ve filme dair betimsel analiz yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Heterotopya, Gündelik hayat, Mekân

TÜRK VE ÖZBEK EDEBİYATINDA "YUSUF VE ZÜLAYHO" DESTANLARI ÜZERİNE
YAPILAN ARAŞTIRMALARIN İNCELENMESİ

Babadjanova Nazokat DAVRONBEKOVA

Taşkent Devlet Hukuk Üniversitesi

Özbekistan

nazokat9000@gmail.com

ÖZET

Türk halklarının klasik edebiyatında Kuran ayetleri, peygamberlerin hayatıyla ilgili rivayetler ve onların yorumlarına adanmış çeşitli eserler, Yusuf kıssasının içeriğine dayalı eserlerin oluşturulmasında ana kaynak olmuştur.

Edebiyat eleştirmeni H.G. Korogli'ye göre Türk halklarının klasik edebiyatında Yusuf konusunda yazılan eserlerin sayısı kırkı aşmaktadır. Türk halklarının yaratıcılarının bu güzel içeriği ilgisinin yüksek olduğu, Yusuf'un içeriğinden oluşturulan eserlerin araştırmacıları ilgisini çektiği görülmektedir.

Türk edebiyatı araştırmalarında Yusuf ile Zülayho hikayesinin tarihsel kökeni ve yorumlanması üzerine birçok çalışma yazılmıştır. Klasik Türk edebiyatında Yusuf ile Züleyha hikayesinin yaratıcı yorumlarını konu alan araştırmanın analizi, Seyyid Hamza, Hamidullah Hamidi, Abdurrahman Gubari, Bilal, Ahmedi Amidi'nin "Yusuf ile Züleyh" hikayeleri ile Garib'in "Yusuf ve Züleyha" hikayelerinin yer aldığını ortaya koymuştur. Mesneviler, kompozisyon yapısı ve imge kompozisyonu açısından geleneksel olup, destan içerik yapısına karşılık gelse de, her yaratıcının bireysel sanatsal becerisine ve şiirsel algısına dayanan kendine göre özelliklere sahiptir. Bu çalışmalar Osmanlı Türkçesi edebiyatının gelişmesinde önemli rol oynamaktadır.

Özbek klasik edebiyatında Yusuf aleyhisselam hikayesinin incelenmesi. Bu konuda önemli çalışmalar yapıldı. Özbek edebiyatında içeriği ilk mükemmel ifadesi Durbek'in "Yusuf ile Zülayha" destanının incelenmesine ait, araştırmacıların bu kaynağa filolojik yaklaşımlarının yönüne göre iki türe ayrılabilir: a) Destanı analiz eden kaynaklar E.E. Bertels, E.R. Rustamov, S. Haydarov, B. Valikhojhaev, E. Shodiev, F. Süleymanova'nın çalışmaları; b) J. Lapasov'un "Yusuf va Zulayho" destanının morfolojik özellikleri de dahil olmak üzere destanın dil özelliklerini incelemeyi amaçlayan araştırma.

Anahtar Kelimeler: İçerik, Araştırma, Yorumlama, Şiirsel beceri, Kompozisyon oluşturma

UNUTULMUŞ İNANÇ TURİZMİ ‘SAFİD BULAN’

Öğr. Gör. Meerim BAKITBEKOVA

K. Ş. Toktomamatov Uluslararası Üniversitesi
Mbakytbekova33@gmail.com

Joomart ATAGOZUEV

K. Ş. Toktomamatov Uluslararası Üniversitesi
atagozuevcomart@gmail.com

ÖZET

Tarihi eserler halkımızın milliyetini ve topraklarımızın özgünlüğünü korumanın temel köklerinden biridir. Milletın büyük tarihini, milletin ruhunu, milletin dilini ve dinini yansıtan önemli işaretleri barındırırlar. Kırgız toprakları bu tür önemli anıtlar açısından zengindir. Kırgız devletinin bağımsızlığına kavuşması, anıtların restore edilmesi ve ulusun gençliğinin vatanseverlik konusunda eğitilmesinde önemli kaynaklara dönüştürülmesi büyük bir ideolojik konudur. Günümüz dünyasında küresel ölçekte gelişen İslam faktörünün jeopolitik rolünün artmasıyla birlikte dinin millet ruhundaki toplumsal önemi daha da çekici hale gelmektedir. Dolayısıyla dinler tarihiyle ilgili eserlerin incelenmesi ihtiyacı sadece bilimsel, kültürel ve sosyal konularda değil, Kırgızistan'ın ideolojik ve manevi gelişiminin şekillenmesinde de görülmektedir.

Kırgızistan'ın güneyindeki Celal-Abad bölgesi, zengin ve güzel doğal kaynaklarının yanı sıra, kadim kültürü yansıtan birçok tarihi ve mimari anıt, türbe ve kubbeleriyle de tanınmaktadır. Ayrıca kutsal mekanlarımızın kalbini ve dinini tesis etmede büyük tarihi öneme sahip anıtlardan biri de "Safid-Bulan, Şah-Fazl" tarihi-hatıra kompleksidir. Anıtın bulunduğu yer, VII-VIII. yüzyıllarda Orta Asya'da İslam'ın yayılması ve oluşumundaki gerçek olayların yaşandığı tarihi mekandır.

Araştırmada günümüzde inanç turizminin yavaşça gelişmesiyle beraber tarihi-hatıra kompleksinin şimdiki durumu incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Orta Asya, Safid Bulan, inanç turizmi, Şah Fazl

HUKUKİ KONUŞMA METNİ OLUŞTURMANIN İLKELERİ

Rahmonova Dildora MİRZAKARİMOVNA

Taşkent Devlet Hukuk Üniversitesi

Özbekistan

ORCID ID: 0000-0002-2410-6075

d.raxmonova@tsul.uz

ÖZET

Hukuki belgenin metni eksiksiz olmalıdır. Bu, ifadenin ana konuya odaklanması gerektiği anlamına gelir. Bir düşünceyi ifade ederken mantıksal bir sırayı ve açıklama yapma mantığını takip etmelidir. Metinde hiçbir iç çelişki ve mantıksal kopukluk olmamalıdır. Bu nedenle bir metin oluştururken malzemeleri doğru şekilde gruplandırmamız gerekir. Metnin ayrı bölümleri (bölümler, fasıllar, maddeler) mantıksal olarak birbirine bağlanmalıdır.

Kanıtlar mantıklı ve ikna edici olmalıdır. Tanımların ise kanıtlanması gerekir. Bir içerik diğerini olumsuzlamamalıdır. Mantık kurallarının ihlali, fikirler arasındaki bağlantıda kopukluğa yol açar. Hukuki belgelerde böyle hatalar yapılmamalıdır. Belgenin metni kelimeler, cümleler ve paragraflardan oluşmaktadır. Paragrafların ve büyük parçaların mantıksal bütünlüğü, içerindeki cümlelerin seri (zincir) veya paralel bağlanmasıyla sağlanır. Sıralı bağlantıda cümleler, bir paragraftaki veya daha büyük bir bölümdeki her cümle, anlamında bir öncekinin devamını sağlayacak şekilde yapılandırılmıştır. Mantıksal bir devamı olacak. Yani zincirleme bağlantıda ikinci cümle birinci cümleye, üçüncü cümle ikinciye, dördüncü cümle üçüncüye vb. bağlanır.

Resmi yazılı konuşmanın temel özellikleri, mantık yöntemlerinin aktif olarak kullanılması ve bu yöntemin belgelerinde kullanılan ifade türlerinin de belirlenmesidir. Bu konuya ayrılan literatürde, böyle bir ifadenin çeşitli türleri ayırt edilir: tanım, açıklama, düşünce, hikaye, talimat. Her tür için dilbilimde gereksinimler geliştirilmiştir ve metin oluşturulurken bunlara uyulması gerekmektedir.

Düşüncede mantıksal tutarlılık, hukuki faaliyette mantıksal düşünme her avukat için temel kuraldır.

Anahtar Kelimeler: Açıklama, Avukatın konuşması, Düşünce mantığı, Mantıksal tutarlılık, Metin oluşturma sırası

INTEGRATIVE APPROACHES OF FORMING COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS

Mambetova Gulzhan TOKMURATOVNA

NJSC “South Kazakhstan State Pedagogical University named after O. Zhanibekov
Shymkent, Republic of Kazakhstan

Stycheva Olga ANDREEVNA

NJSC “South Kazakhstan State Pedagogical University named after O. Zhanibekov”
Shymkent, Republic of Kazakhstan

ABSTRACT

Communicative literacy of students mastering educational programs of pedagogical specialties is becoming an important component of modern university education. Mastering native and non-native languages is intended to provide a solid foundation for the speech-thinking and communicative activities of future teachers. Today, there is a pronounced contradiction: the language and speech science training of high school pupils does not meet the established requirements. Graduates of secondary schools are prepared only to communicate in their native language, and the level of their training is not always characterized as perfect or high. And they are much less prepared to communicate in non-native languages - in a foreign language (English) or Russian (in schools with Russian as the language of instruction - in Kazakh).

The task of a university teachers is quite complex: they have to form the communicative competence of the students, i.e. prepare them to use the acquired linguistic knowledge and developed speech skills in real communicative conditions. Communicative competence presupposes mastery of such a level of communication in oral and written form that creates cultural and ethical orientation in social, everyday and educational conditions.

Communicative competence consists of two main competencies-language and speech, and therefore it would be logical to define the use of integrative learning technology as one of the effective ways to develop communicative competence. When defining the term integration in relation to didactics, the presence of certain conditions for the unification of elements and the possibility of their natural subordination to a common goal are taken into account. Integration, thus, leads to the functionality of knowledge, which becomes more holistic, contributes to the expansion of information about the world around us, and forms a modern dialectical style of thinking (the student masters the skills of analysis and synthesis, comparison and contrast, abstraction and aggregation).

Different levels of integration (intra-subject and inter-subject) create a scientific system of interdetermination and interdependence, most clearly manifested when characterizing the connections that are established between language academic subjects. Among the ways to improve university language training, it is necessary to note the development of unified methods. One of these methods, ensuring the quality of the educational process, is focused on the formation of language competence of students using comparative techniques based on the principle of integration, using information on linguistic theory from Kazakh, Russian and foreign languages.

Keywords: Communicative literacy, Language competence, Principle of integration

**ИНТЕГРАТИВНЫЕ ПОДХОДЫ К ФОРМИРОВАНИЮ КОММУНИКАТИВНОЙ
КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ**

**Мамбетова Гульжан Токмуратовна
Стычева Ольга Андреевна**

Коммуникативная грамотность студентов, осваивающих образовательные программы педагогических специальностей, становится важной составной частью современного вузовского образования. Освоение родного и неродных языков призвано обеспечить прочный фундамент для речемыслительной, коммуникативной деятельности будущих учителей. На сегодняшний день наблюдается ярко выраженное противоречие: языковая и речеведческая подготовка старшеклассников не соответствует установленным требованиям. Выпускники общеобразовательных школ оказываются подготовленными только для общения на родном языке, при этом уровень их подготовки не всегда характеризуется как совершенный или высокий. И гораздо слабее они подготовлены к общению на неродных языках – на иностранном (английском) или русском (в школах с русским языком обучения – на казахском).

Задача вузовского преподавателя достаточно сложна: ему предстоит сформировать коммуникативную компетентность обучаемого, т.е. подготовить его к использованию полученных лингвистических знаний и сформированных речевых умений в реальных условиях общения. Коммуникативная компетентность предполагает овладение таким уровнем общения в устной и письменной форме, который создает культурно-этическую ориентацию в социально-бытовых и образовательных условиях.

Коммуникативная компетентность складывается из двух основных компетенций – языковой и речевой, в связи с чем будет логичным определить в качестве одного из эффективных способов формирования коммуникативной компетентности использование технологии интегративного обучения. При определении термина *интеграция* применительно к дидактике учитывается наличие определенных условий объединения элементов и возможности их естественного подчинения общей цели. Интеграция, таким образом, приводит к функциональности знаний, которые становятся более целостными, способствуют расширению сведений об окружающем мире, формируют современный диалектический стиль мышления (обучаемый овладевает навыками анализа и синтеза, сравнения и сопоставления, абстрагирования и агрегирования).

Разные уровни интеграции (внутрипредметный и межпредметный) создают научную систему взаимообусловленностей и взаимозависимостей, наиболее ярко проявляющихся при характеристике связей, которые устанавливаются между языковыми учебными предметами. Среди способов совершенствования вузовской языковой подготовки необходимо отметить разработку унифицированных методик. Одна из таких методик, обеспечивающих качество образовательного процесса, ориентирована на формирование языковой компетенции обучающихся с привлечением сравнительно-сопоставительных приемов на основе принципа интеграции, с использованием сведений по лингвистической теории из казахского, русского и иностранного языков.

Ключевые слова: коммуникативная грамотность, языковая компетенция, принцип интеграции

THEORY OF LITERATURE IN SCHOOL STUDY

Kozhak Nazym ABAYKYZY

NJSC "South Kazakhstan State Pedagogical University"
them. Ozbekili Zhanibekov"

Shymkent, Republic of Kazakhstan

Olga Andreevna STYCHEVA

NJSC "South Kazakhstan State Pedagogical University"
them. Ozbekili Zhanibekov"

Shymkent, Republic of Kazakhstan

ABSTRACT

Literature is an academic discipline that shapes the spiritual image and moral guidelines of the young generation. Traditionally, literary criticism is divided into three main sections: literary history, literary criticism, and literary theory. The theory of literature, included in the standard programs of various types of schools, is an important component of the literary education of schoolchildren.

The literature course contains concepts in two main forms: 1) definitions are included in the explanation of each topic of the program and are found in the teacher's explanation, in textbook articles, but are not highlighted for special study (the author's attitude towards the heroes, the historical uniqueness of life conflicts, etc.); 2) Definitions highlighted by the program in a special subsection "theory of literature" (story, poem, romanticism, epic, drama, etc.). It is important for the teacher that the theoretical concepts being studied, gradually accumulating, developing, entering into connection with each other, form a certain system and that the stages of the formation of the system are at the same time stages of the literary development of schoolchildren.

The formation of basic theoretical and literary concepts in school education has the goal of giving students a system of scientific knowledge in literary studies, which schoolchildren could apply in the process of their own analysis of a literary work. In the practice of didactic support for work on revealing a certain concept in a school lesson, the following sequence has been established:

1. Accumulation of facts, characteristics of literary phenomena.
2. A general idea of the signs of this phenomenon.
3. Definition of a concept or establishment of its characteristic features.
4. Consolidation of the essential features of the concept or its definition.
5. Application of the concept in the analysis of a specific literary phenomenon.
6. Further development of the concept, enriching it with new features.

Analysis of alternative literature programs for secondary schools allows us to identify a system of theoretical and literary concepts. They are grouped into sections: 1. Literature as a form of art and as an academic subject. 2. The work and the writer. 3. Composition, 4. Genres and genres. 5. Language and means of artistic expression. 6. Versification. Currently, we have developed a system of non-continuous texts to identify the correlation of literary terminology with the above sections. Further work is related to their methodological support.

Keywords: Literary creativity, Literary theory, Literary concepts, Didactic aspect

ТЕОРИЯ ЛИТЕРАТУРЫ В ШКОЛЬНОМ ИЗУЧЕНИИ

Қожақ Назым Абайқызы
Стычева Ольга Андреевна

Литература–учебная дисциплина, формирующая духовный облик и нравственные ориентиры молодого подрастающего поколения. Традиционно в литературоведении выделяются три основных раздела: история литературы, литературная критика, теория литературы. Теория литературы, включённая в типовые программы различных типов школ, является важной составляющей литературного образования школьников.

Курс литературы содержит понятия в двух основных формах: 1) дефиниции входят в пояснение к каждой теме программы и встречаются в объяснении учителя, в статьях учебника, но не выделяются для специального изучения (отношение автора к героям, историческое своеобразие жизненных конфликтов и т.д.); 2) Дефиниции, выделяемые программой в специальный подраздел «теория литературы» (рассказ, поэма, романтизм, эпос, драма и т.д.). Учителю важно, чтобы изучаемые теоретические понятия, постепенно накапливаясь, развиваясь, вступая в связь между собой, образовали определённую систему и чтобы этапы становления системы были одновременно ступенями литературного развития школьников.

Формирование основных теоретико-литературных понятий в школьном обучении имеет цель–дать учащимся систему научных знаний по литературоведению, которые школьники могли бы применять в процессе собственного анализа литературного произведения. В практике дидактического обеспечения работы над раскрытием определённого понятия на школьном уроке закрепились такая последовательность:

- 1.Накопление фактов, характеристика литературных явлений.
- 2.Общее представление о признаках этого явления.
- 3.Определение понятия или установление его характерных признаков.
- 4.Закрепление существенных признаков понятия или его определения.
- 5.Применение понятия при анализе конкретного литературного явления.
- 6.Дальнейшее развитие понятия, обогащение его новыми признаками.

Анализ альтернативных программ по литературе для средней школы позволяет выявить систему теоретико-литературных понятий. Они группируются по разделам: 1.Литература как вид искусства и как учебный предмет, 2.Произведение и писатель, 3.Композиция, 4.Роды и жанры, 5.Язык и средства художественной выразительности, 6.Стихосложение. В настоящее время нами разработана система несплошных текстов для выявления соотносённости литературоведческой терминологии с указанными выше разделами. Дальнейшая работа связана с их методическим обеспечением.

Ключевые слова: литературное творчество, теория литературы, литературоведческие понятия, дидактический аспект

DIALOGUE OF PUBLICISTIC TEXTS AS A GENRE-FORMING PROPERTY

Amankeldi Gulmeri AIDARKYZY

NJSC "South Kazakhstan State Pedagogical University"
them. Ozbekili Zhanibekov"
Shymkent, Republic of Kazakhstan

Olga A. STYCHEVA

NJSC "South Kazakhstan State Pedagogical University"
them. Ozbekili Zhanibekov"
Shymkent, Republic of Kazakhstan

ABSTRACT

Publicistic texts are aimed at providing speech impact; their specific characteristics are targeting and responsiveness. Responsibility is a speech influence that takes into account not only the adequate interpretation of the transmitted information, but also possible misunderstanding and disagreement with the author's position. Addressability is the open appeal of publicistic texts to the addressee, the public, which, in general, makes this style "public." Responsiveness and targeting predetermine the dialogical nature of texts in a publicistic style.

Dialogue is interpreted as the implementation and expression in speech of the interaction of different positions - this is one of the fundamental properties of publicistic texts. The planned article is supposed to consider the interaction of positions, which is expressed in different ways in publicistic texts. Addresser "third" person: occurs when the addressee in his message uses the text (statement, published post in a personal account) of a "third" person as a way of collecting and processing information, a means of argumentation, and objectification of the presentation. Addresser address includes, firstly, the address of the "parent" of publicistic texts, they are transformed due to the presence of power in the information, secondly, publicistic texts express the position of the addressee, thirdly, there is a need to take it into account; When considering the design of publicistic texts, the journalist puts forward a hypothesis (how the information will be perceived by the audience), and from the dialogue between the hypothesis and the journalist, a publicistic text is obtained.

The dialogical nature of publicistic texts is realized in three ways:

1. External dialogicity is carried out in actual dialogical texts, in which the positions of communicants "unfold as direct replication" (L.R. Diskusaeva), for example: interview, discussion, conversation.

2. Macrotext—a dialogue between texts (communicants), where the positions of the subjects of speech on one topic are combined into a whole text. Information about one fact is supplemented by a message "commenting, interpreting, deepening the first or debating with the first" (M.M. Bakhtin), thus forming an intertextual formation.

3. Internal dialogism - a monologue text aimed at the reader, i.e. conducting a dialogue with a hypothetical interlocutor.

In the scientific literature, on the basis of dialogicity, the following are distinguished: *informational* (aimed at communicating information); *evaluative* (assessment of events occurring in the life of society), *incentive* (stimulation for certain actions) genres of publicistic style, their characteristics will form the content of the article.

Keywords: Journalistic texts, Dialogicality, Communicants, Position

ДИАЛОГИЧНОСТЬ ПУБЛИЦИСТИЧЕСКИХ ТЕКСТОВ КАК
ЖАНРОФОРМИРУЮЩЕЕ СВОЙСТВО

Аманкелди Гульмерей Айдаровна
Стычева Ольга Андреевна

Публицистические тексты направлены на оказание речевого воздействия, их специфическими характеристиками являются адресованность и ответственность. Ответность – речевое воздействие, при котором учитывается не только адекватная трактовка передаваемой информации, но и возможное непонимание, несогласие с позицией автора. Адресованность – открытая обращенность публицистических текстов к адресату, публике, что, в целом, и делает данный стиль «публичным». Ответность и адресованность предопределяют диалогичность текстов публицистического стиля.

Диалогичность трактуется как осуществление и выражение в речи взаимодействия различных позиций, – это одно из фундаментальных свойств публицистических текстов. В планируемой статье предполагается рассмотреть взаимодействие позиций, которое в публицистических текстах выражается по-разному. *Адресант «третье» лицо*: осуществляется тогда, когда адресант в своём сообщении использует текст (высказывание, опубликованный пост в личном аккаунте) «третьего» лица, как способ сбора, обработки информации, средство аргументации, объективизации изложения. *Адресант адресат* предполагает, во-первых, адресат «породитель» публицистических текстов, они возникают из-за потребности аудитории в информации, во-вторых, публицистические тексты выражают позицию адресата, в-третьих, возникает необходимость в учёте его особенностей; при формировании замысла публицистических текстов журналист выдвигает гипотезу (как информацию воспримет аудитория), из диалога гипотезы и журналиста формируется публицистический текст.

Диалогичность публицистических текстов осуществляется тремя способами:

1. Внешняя диалогичность осуществляется в собственно диалогических текстах, в которых позиции коммуникантов «разворачиваются как непосредственное реплицирование» (Л.Р. Дискусаева), например: интервью, дискуссия, беседа.

2. Макротекст – диалог между текстами (коммуникантами), где позиции субъектов речи на одну тему объединяются в целый текст. Информация об одном факте дополняется сообщением «комментирующих, интерпретирующих, углубляющих первое или дискутирующих с первым» (М.М. Бахтин), таким образом формируя межтекстовое образование.

3. Внутренняя диалогичность – монологический текст, направленный на читателя, т.е. ведение диалога с гипотетическим собеседником.

В научной литературе на основе диалогичности выделяются: *информационные* (направленные на сообщение информации); *оценочные* (оценка происходящих в жизни общества события), *побудительные* (стимулирование на определенные действия) жанры публицистического стиля, их характеристика составит содержание статьи.

Ключевые слова: публицистические тексты, диалогичность, коммуниканты, позиция

LITERARY TEXT IN THE ASPECT OF TRANSLATION STUDIES

Zhadyra Zh. ZHUMAGULOVA

NJSC "South Kazakhstan University named after M.O. Auezov"
Shymkent, Republic of Kazakhstan

ABSTRACT

The theory of literary translation is the name of the section that studies the specifics of the transformation of a literary text from one language to another. The separation of the theory of literary translation into a separate scientific direction is due to the fact that the text of a literary work can be typologically opposed to all texts of a non-fictional nature. This linguistic area is an independent part of translation studies and differs significantly from those formats that are embedded in the linguistic transformation of official business or scientific style. It is connected with art and therefore the subject of its study is: the breadth and variety of translated material; level of translation skills; creative attitude to translation; the presence of a specific scientific basis (literary theory, literary criticism) in the organization of translation work. In the modern theory of literary translation there are three main trends:

- 1) accurate rendering of the meaning of the original;
- 2) the translator's creative approach to the original;
- 3) transformation of the original into another language based on the culture of its speakers.

The basic principle of the modern theory of literary translation can be formulated such follows: it is important not just to convey the content of each sentence, but also to work on creating an artistic image, striving to make it adequate, correlated with the author's intention, necessarily seen by the translator in the original. And then not only a well-chosen word for translation deserves attention, but also its use in the structure of the sentence.

Characterizing a literary text as a super-phrase unity, in the article we strive to highlight its features, which are also extremely important for translation.

1. The presence of specific functions: knowledge, socio-public, moral-aesthetic, communicative-ethical.
2. Description of primary reality and the images existing in it using expressive means - artistic tropes and figures of poetic syntax.
3. Conditionality of multiple readings and interpretations, a kind of encoding that leads to the subjectivity of assessments, allowing the reader a certain degree of "speculation."
4. National-cultural trajectory of the author's style, those traditions that correlate with the concept of "ethnoculturology".

For the translator, the last of the noted points is of significant importance, since his primary task is to preserve and convey the author's individual worldview, his vision of problems and his assessment. It is assumed that, to a certain extent, a translator of literary texts must have a literary gift and at the same time be a literary critic, capable of studying and understanding the poetics and aesthetics of the text.

Keywords: Translation studies, Artistic style, Works of literature, Individual author's style

ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ТЕКСТ В АСПЕКТЕ ПЕРЕВОДОВЕДЕНИЯ

Жадыра Жуматаевна Жумагулова

Теория художественного перевода – так называется раздел, исследующий специфику трансформации литературного текста с одного языка на другой. Само выделение теории художественного перевода в отдельное научное направление обусловлено тем фактом, что текст художественного произведения может быть типологически противопоставлен всем текстам нехудожественного характера. Эта лингвистическая область представляет собой самостоятельную часть переводоведения и существенно отличается от тех форматов, которые заложены в языковую трансформацию официально-делового или научного стиля. Она связана с искусством, а потому предметом ее изучения является: широта и разнообразие переводимого материала; уровень переводческого мастерства; творческое отношение к переводу; наличие специфической научной основы (теории литературы, литературной критики) в организации работы по переводу. В современной теории художественного перевода выделяются три основные тенденции:

- 1) точная передача смысла оригинала;
- 2) творческий подход переводчика к оригиналу;
- 3) трансформация оригинала на другой язык на основе учёта культуры его носителей.

Основной принцип современной теории художественного перевода может быть сформулирован следующим образом: важно не просто передавать содержание каждого предложения, но и работать над созданием художественного образа, стремиться сделать его адекватным, соотнесенным с авторским замыслом, обязательно увиденном переводчиком в оригинале. И тогда заслуживает внимания не только удачно подобранное для перевода слово, но и его использование в структуре предложения.

Характеризуя художественный текст как сверхфразовое единство, в статье мы стремимся выделить его особенности, также чрезвычайно важные для перевода.

1. Наличие специфических функций: знаниевой, социально-общественной, нравственно-эстетической, коммуникативно-этической.
2. Описание первичной реальности и существующих в ней образов с применением выразительных средств – художественных тропов и фигур поэтического синтаксиса.
3. Обусловленность множественностью прочтений и толкований, своеобразная закодированность, выводящая на субъективность оценок, позволяющая читателю определённую степень «домысливания».
4. Национально-культурная траектория авторского стиля, тех традиций, которые соотносятся с понятием «этнокультурология».

Для переводчика существенное значение имеет последний из отмеченных пунктов, поскольку его первоочередная задача заключается в том, чтобы сохранить и передать индивидуально-авторское мировосприятие, его видение проблем и его оценку. Предполагается, что в определенной степени переводчик художественных текстов должен обладать литературным даром и одновременно быть литературным критиком, способным к изучению и пониманию поэтики и эстетики текста.

Ключевые слова: переводоведение, художественный стиль, произведения литературы, индивидуально-авторский стиль

**THE USE OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN TEACHING THE RUSSIAN
LANGUAGE IN UZBEK GROUPS AS A SYSTEM-FORMING FACTOR OF EFFECTIVE
LEARNING**

Assoc. Prof. Tashkenbaev Tashtemir Tashkenbaevich
Tashkent State Transport University
Tashkent, Uzbekistan

ABSTRACT

The work is devoted to the analysis of existing programs and textbooks in the Russian language for schools with the Uzbek language of instruction, it examines the features of the communicative orientation of education and recommends the creation of a new generation of textbooks in the Russian language using information technology

Keywords: Digitalization, Innovation, Interactive, Globalization, Effective learning

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРЕПОДАВАНИИ
РУССКОГО ЯЗЫКА В УЗБЕКСКИХ ГРУППАХ-КАК СИСТЕМООБРАЗУЮЩИЙ
ФАКТОР ЭФФЕКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ**

Ташкенбаев Таштемир Ташкенбаевич

РЕЗЮМЕ

Работа посвящена анализу действующих программ и учебников по русскому языку для школ с узбекским языком обучения, в ней рассматриваются особенности коммуникативной направленности обучения и рекомендуются создание нового поколения учебников по русскому языку с использованием информационных технологий

Ключевые слова: цифровизация, инновация, интерактив, глобализация, эффективное обучение

**CHANGES IN THE SOCIAL STRUCTURE OF THE SOCIETY OF THE INDIGENOUS
POPULATION OF THE TURKESTAN REGION IN THE WORKS OF ENGLISH-
SPEAKING AUTHORS**

Diyora TASHKENBAEVA ABDURASHIDOVNA

Senior Lecturer of the Department of Humanities
TUIT named after Muhammad al-Khwarizmi

ABSTRACT

This article highlights the basic principles of historiographic studies of the history of colonial Turkestan in the works of foreign researchers, highlights the essence and methods of approaches.

Keywords: Western historiography, Research methods, Demography, Ethnography.

**ИЗМЕНЕНИЯ В СОЦИАЛЬНОЙ СТРУКТУРЕ ОБЩЕСТВА КОРЕННОГО
НАСЕЛЕНИЯ ТУРКЕСТАНСКОГО КРАЯ В ТРУДАХ АНГЛОЯЗЫЧНЫХ АВТОРОВ**

Ташкенбаева Диера Абдурашидовна

АННОТАЦИЯ

Данная статья освещает основные принципы историографических исследований истории колониального Туркестана в работах зарубежных исследователей, освещает сущность и методы подходов.

Ключевые слова: западная историография, методы исследования, демография, этнография.

ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
25-27 Kasım 2023, Türkiye

KENDİ CANINA KIYMAK

Ord. Prof. Nilüfer Tursunbayevna MİRZAYEVA

Taşkent Devlet Teknik Üniversitesi

Taşkent, Özbekistan

mirzaevanilufar241@gmail.com

ÖZET

Günümüzün karmaşık küreselleşme çağında maneviyat alanında ortaya çıkan acil sorunların çözümü, halkımızın maneviyatının korunması ve geliştirilmesi, özellikle genç neslin kalp ve zihinlerinin çeşitli zararlı fikir ve ideolojilerin etkisinden korunması önemli bir konudur. Makalede ağırlıklı olarak bu konu ele alınacaktır. Gençlerimizin manevi dünyasında boşluk kalmaması için çocukluktan itibaren gençlerimizin kalplerinde ve zihinlerinde sağlıklı bir yaşam biçiminin ve milli değerlere saygının oluşturulması önemlidir.

İnsanın manevi ve ahlaki oluşumu, çocuğun doğumuyla başlar ve ailedeki manevi çevre, anne-baba örneği, genel kültür düzeyi, eğitim süreci, çevre ve yaşamın nasıl organize edileceğinden oluşur. Dolayısıyla çocuk terbiyesi anne-babaların, okul öncesi eğitim kurumlarının, okulların, orta-özel, mesleki eğitim kurumlarının, tüm kamu derneklerinin, devlet kuruluşlarının ve tüm toplumun büyük ve zorlu bir işi olması araştırılıp kaleme alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: İntihar, Küreselleşme, Parasuisidal, Eğitim, Kamu dernekleri

O'Z JONIGA QASD QILISH

Ord. Prof. Nilufar Tursunbayevna MİRZAYEVA

ANNOTATSIYA

Bugungi murakkab globallashuv davrida ma'naviyat sohasida vujudga kelayotgan dolzarb muammolarni hal etish, xalqimiz ma'naviyatini asrash, yuksaltirish, ayniqsa, yosh avlodning qalbi va ongini turli zararli g'oya hamda mafkuralar ta'siridan saqlash, shuningdek, uni himoya qilish masalalari alohida e'tiborga molikdir. Yoshlarimizning ma'naviy olamida bo'shliq vujudga kelmasligi uchun ularning qalbi hamda ongida sog'lom turmush tarzi, milliy va umummilliy qadriyatlarga hurmat-ehtirom tuyg'usini bolalik davridanoq shakllantirish muhim vazifa.

Shaxsni ma'naviy-axloqiy shakllantirish bolaning tug'ilishi bilan boshlanadi va u oiladagi ma'naviy muhit, ota-onalarning namunasi, umummadaniy saviyasi, ta'lim-tarbiya jarayoni, atrof-muhit hamda jamiyat hayotini qanday tashkil etishdan iborat. Shu bois bu ota-onalar, maktabgacha tarbiya muassasalari, maktablar, o'rta-maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalari, barcha jamoat uyushmalari, davlat tashkilotlari, butun jamiyatning ulkan va sermashaqqat ishidir.

Kalit so'zlar: suitsid, globallashuv, parasuitsidal, tarbiya, jamoat uyushmalari

**GENÇ NESLİ VATANSEVERLİK RUHTA EĞİTMEKTE “TİMUR KANUNU”NUN ROLÜ
VE ÖNEMİ**

Araştırmacı Komiljon SULTANOV
Özbekistan Cumhuriyeti
Bilimler Akademisi
Timurlular Devlet Tarihi Müzesi

ÖZET

Bu makale Emir Timur döneminde maneviyat, milli devlet politikası, devletin iç ve dış politikası, sosyo-ekonomik ve kültürel-manevi gelişimi, uluslararası nüfuzun güçlenmesi gibi konuları incelemektedir. Yazar, dünya tarihinin birçok büyük hükümdarı arasında Emir Timur'un hayatı ve eserlerinin incelenmesinin aynı zamanda sosyo-politik ve manevi açıdan da büyük önem taşıdığını vurguluyor. Emir Temur'un hayatını ve eserlerini incelediğimizde onun eşsiz bir yeteneğe ve yüksek yeteneklere sahip olduğuna ikna olabiliriz. Karakteristik cesareti, yiğitliği, yaratıcılığı, hayırseverliği, ülkesini düşünerek yaşaması, her türlü zor siyasi, askeri, diplomatik durumun üstesinden gelme yeteneği, akıllı, modern gençliğe örnek ve ders niteliğindedir. Çünkü gençlerin kalplerine aşılamanız gereken kültür ve maneviyat, Emir Timur döneminde Movarunnehr'de üst düzeyde gelişmiştir. Bu dönemde ülke büyük bir bilimsel, kültürel ve ekonomik Rönesans yaşadı. Bu nedenle Özbek ulusal devlet tarihinde Sahibkıran Emir Timur'un devlet idaresinin başında olduğu dönem, İkinci Doğu Rönesansı dönemi olarak kabul edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Rönesans, Kültür ve maneviyat, Devletler, Timur Kanunları, Asker sanatı

**РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ «УЛОЖЕНИЕ ТЕМУРА» В ВОСПИТАНИИ МОЛОДОГО
ПОКОЛЕНИЯ В ДУХЕ ПАТРИОТИЗМА**

Комилжон СУЛТАНОВ

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматриваются такие вопросы, как духовность, национальная государственная политика, внутренняя и внешняя политика государства, социально-экономическое и культурно-духовное развитие, усиление международного влияния в период правления Амира Темура. Автор подчеркивает, что среди множества великих правителей в мировой истории изучение жизни и деятельности Амира Темура имеет также большое социально-политическое и духовное значение. Когда мы изучаем жизнь и творчество Амира Темура, мы можем убедиться, что он был обладателем беспримерного таланта и высоких способностей. Свойственные ему мужество, отвага, изобретательность, человеколюбие, жизнь заботами о стране, умение преодолевать любые сложные политические, военные, дипломатические ситуации, его ум служат примером и школой уроков для современной молодежи. Потому что культура и духовность, которые нам необходимо прививать в сердцах молодежи, на высоком уровне развивались в Мовароуннахре во времена Амира Темура. В этот период в стране произошел большой научный, культурный и экономический Ренессанс. Именно поэтому в истории узбекской национальной государственности период, когда Сахибкиран Амир Темур находился во главе управления государства, признана периодом второго Восточного Возрождения.

Ключевые слова: Ренессанс, культура и духовность, государства, «Уложение» Темура, Сахибкиран, военное искусство

“OKUL ÖNCESİ MÜZİK EĞİTİMİ” NE İLİŞKİN DERSLERİN OKUL ÖNCESİ
KURUMLARDA UYGULAMALI OLARAK İŞLENMESİNE YÖNELİK MÜZİK
ÖĞRETMENİ ADAYLARININ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ*

Dr. Öğr. Üyesi Beyzagül KAPÇAK İŞIKSUNGUR

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Muğla, Türkiye

ORCID ID: 0000-0001-9373-9397

bkapcakisiksungur@mu.edu.tr

Öğr. Gör. Dr. Çağrı BAŞBUĞ

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Muğla, Türkiye

ORID ID: 0000-0001-5801-3240

ÖZET

Araştırmada; müzik öğretmen adaylarına “Okul Öncesi Müzik Eğitiminde Genel Yaklaşımlar” dersi kapsamında hazırlanan müzik etkinliklerinin bir dönemlik etkinlik programı ile M.S.K.Ü Gündüz Bakımevinde okul öncesi çocuklarına sunularak uygulamalı işlenmesi yönündeki düşüncelerinin ve sağladığı katkıların ortaya konması amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme ile belirlenen çalışma grubunu; Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalında 2015-2017 yılları arasında öğrenim gören, “Okul Öncesi Müzik Eğitiminde Genel Yaklaşımlar” dersi kapsamında, M.S.K.Ü. Gündüz Bakımevi’nde okul öncesi çocuklarla tüm dönem boyunca buluşan müzik etkinlikleri sergileyen müzik öğretmeni adayları (n=60) oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacıların hazırlamış olduğu yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; tüm katılımcıların tümünün okul öncesi ile ilgili derslerin uygulamalı olarak işlenmesinin kendilerine fayda sağladığı, büyük çoğunluğunun ise genel ve müziksel bilgi aktarımı yönünden katkı sağladığı yönünde görüşlerini belirtmiştir. Uygulama öncesinde müzik öğretmeni adaylarının 35’nin uygulamalara hazırlık esnasında yazılı müzik etkinliklerini anlayabildiği, uygulamadan sonra ise 50’sinin yazılı müzik etkinliklerini anlayabildiği görülmüştür. Uygulamaların, 50 katılımcının meslek içi yönelimlerini etkilediği, öğretmenlik mesleğine yönelik fayda sağladığı, sevgilerinin arttığı, etkili ve geliştirici olduğu, kendini keşfetme, tecrübe uygulamanın gerekliliği kazanma, teoriyi uygulamaya dönüştürebilme, öz kontrol sağlama, yaratıcılık/oyunlaştırma, yaş grubuna uygun ifade/dil kullanımına, sınıf yönetimi, müzik etkinliklerini yaş grubuna göre uygulayabilme gibi konularda fayda sağladığı tespit edilmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun okul öncesi kurumlarda, müzik etkinliklerini, okul öncesi öğretmenlerin değil, müzik branş öğretmenlerinin gerçekleştirmesi gerektiği yönünde düşünceleri olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitimi, Müzik Eğitimi, Uygulama, Öğretmen Adayı, Okul Öncesi Müzik Eğitimi

* Bu çalışma 2015-2017 yılları arasında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda birinci yazar tarafından yürütülen “Okul Öncesi Müzik Eğitiminde Genel Yaklaşımlar” dersi kapsamında gerçekleştirilen uygulamalı dersler sonucunda üretilmiştir.

DİJİTAL EKONOMİNİN VERGİLENDİRİLMESİ

Dr. Öğr. Üyesi Nergis Feride KAPLAN DÖNMEZ

İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fak.

İstanbul, Türkiye

ORCID ID: 0000-0003-3182-7812

nergis.kaplan@medeniyet.edu.tr

ÖZET

Giderek büyüyen dijitalleşme teknolojisinin ekonomiye yansımalarıyla yeni faaliyetler ve iş alanları doğmuştur. Gelişen iş alanlarının yaygınlaşmasıyla ülkelerdeki ekonomik büyümenin bir getirisi olarak vergi gelirlerinde de artış beklenirken aksine beklenen artış sağlanamamıştır. Dolayısıyla dijital ekonomik faaliyetlerin vergilendirilmesi üzerine çalışmalar yoğunlaşmıştır. Çalışmanın amacı, dijital ekonomideki faaliyetlerin vergilendirme rejimlerini inceleyerek vergilemede yaşanan aksaklıkları ve çözüm önerilerini ortaya koymaktır.

Dijital ekonomide daha öncesinde karşılaşamayan potansiyel alıcı ve satıcının birbirlerine ulaşması ve aralarında kurduğu bilgi transferiyle iletişim kurması yeni iş kolları ve yeni pazarların oluşmasını sağlamıştır. Böylece dijital teknolojilerin gelişimi, dünyanın herhangi bir yerinde talep edilen bir mal ya da hizmetin farklı ülkelerden tedarik edilebilirliğini sağlamıştır. Bu bağlamda dijital ekonomide vergilendirmeyi etkileyen önemli olgular ortaya çıkmıştır. Bunlardan en önemlisi ülkeler arası vergisel entegrasyon, çok taraflı iş modelleri, verilerin güvenilirliği ve hızla gelişen teknolojik hareketlilik gibi unsurlardır.

Çalışmada, dijital ekonomide vergilendirme ile ilgili zorluklar detaylı bir şekilde ele alınmaktadır. Özellikle, çevrimiçi hizmetlerin sınırları aşan ve fiziksel olmayan doğası, karın nerede ve nasıl vergilendirileceği konusunda soruları beraberinde getirmektedir. Ayrıca, dijital platformların veri ekonomisi üzerindeki etkisi ve bu verilerin nasıl vergilendirilebileceği de tartışılmaktadır.

Çalışma ayrıca, vergi otoritelerinin teknolojik dönüşüme ayak uydurmak için nasıl adımlar atabileceğini ve vergi denetimlerinin nasıl etkili bir şekilde gerçekleştirilebileceğini de ele almaktadır. Bu noktada, yapay zekâ ve büyük veri analitiğinin vergi denetimlerine entegrasyonu da tartışılmaktadır.

Sonuç olarak, çalışma dijital ekonominin vergilendirilmesinin karmaşıklığına ve bu alandaki hızlı değişimlere dikkat çekmektedir. Bu değişimlere uyum sağlamak ve adil bir vergi sistemi oluşturmak için hem ulusal hem de uluslararası düzeyde iş birliğinin önemine vurgu yaparak, vergi düzenlemelerinin gelecekteki dijital ekonominin ihtiyaçlarına nasıl cevap verebileceğini araştırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Ekonomi, Vergilendirme, Dijital Hizmet Vergisi, Yapay Zeka, Uluslararası Vergilendirme

KENAN (CANAANEAN) DİLGİLERİ

Özlem AYIK

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi

Karaman, Türkiye

ozlemayik1@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi Murat KARAKOÇ

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi

Karaman, Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-7721-9890

muratzall@gmail.com

ÖZET

Çalışmamızın amacı Levant Bölgesi (İsrail–Filistin, vb.) ve Türkiye’de Geç Kalkolitik Çağ’dan itibaren karşımıza çıkan Kenan Dilgilerinin teknolojisini, kökenini ve dağılımını incelemektir. Türkçe literatüre bakıldığında, bu dilgilerle ilgili çalışmaların çok fazla olmadığını söyleyebiliriz. Her ne kadar ilk kez Levant Bölgesi’nde tanımlanmış olsa da, Türkiye’de bulunan Şanlıurfa’daki Titriş Höyük ve Hassek Höyük gibi arkeolojik yerleşmelerin bu dilgilerin üretim işlikleri oldukları tespit edilmiştir. Dolayısıyla, Türkiye bu dilgilerin ortaya çıkışı, yayılımı ve teknolojisinin anlaşılmasında anahtar bölgelerden biri olduğu söylenebilir. Ayrıca Türkiye’de yapılmış olan arkeolojik kazı ve yüzey araştırmaları, Geç Kalkolitik Dönem ve Erken Tunç Çağlarında görülen Kenan Dilgi teknolojisinin ortaya çıkışı, yayılımı ve kullanımına yönelik literatüre yeni bilgilerde sunmaktadır. Çalışmamızda Kenan dilgi teknolojisinin daha iyi anlaşılması için öncelikle yontma taş terminolojisi bağlamında dilgi teknolojisinin kökeni, tanımı ve dilgi çekirdek azaltma tekniklerini ve bunların temsil edildiği kültürel süreçleri tartıştık. Daha sonra arkeolojik olarak Kenan Dilgi terminolojisinin tanımını yaptıktan sonra; bu dilgilerin ortaya çıkışı, kökeni, teknolojisi, çekirdeklerinin dağılımını, kronolojisini ve Türkiye’deki örneklerini inceledik. Bakıldığı zaman, yapılan çalışmalar ve deneysel araştırmalar, bu dilgilerin baskı ve dolaylı yongalama olmak üzere iki farklı teknikle çıkarıldıklarına işaret etmektedir. Bunun yanı sıra, bir manivela baskı sistemi kullanılarak bu tür büyük dilgilerin çıkarıldığı deneysel çalışmalarla ortaya konulmuştur. Bazı buluntu alanlarında çekirdeklerin, çekirdek hazırlama yongalarının ve diğer teknik parçaların birlikteliği, bu dilgilerin bazı yerleşimlerde veya bazen de ham maddenin bol bulunabildiği işlik benzeri yerlerde üretildiği fikrini desteklemektedir. Bu tür yerlerde, bu çekirdeklerin uzman yontucular tarafından hazırlanıp, yongalandıktan sonra diğer yerleşimlere taşındığı da güçlü bir varsayımdır. Bu dilgilerin düven taşı da dâhil olmak üzere birçok işlevde kullanıldığı, birincil işlevi buğday, arpa gibi saplı bitkileri hasat etmede kullanılan orak elemanları olarak kullanıldığı görülmektedir. Birçok arkeolojik kazı alanındaki yontma taş buluntu toplulukları içinde düşük oranda veya az sayıda görülmeleri ise bu dilgilerin ticaret benzeri bazı etkileşimlerle yayıldıklarını güçlü bir olasılık haline getirir.

Anahtar Kelimeler: Kenan Dilgisi, Kalkolitik Çağ, Erken Tunç Çağı, Çakmak Taşı

EVALUATION OF THE SYRIAN REFUGEE PROBLEM IN TERMS OF TÜRKİYE-
EUROPEAN UNION RELATIONS

Sibel Elif ÖZDİLEK

ORCID ID: 0000-0003-0907-8771

elif.ozdilek@ufuk.edu.tr

ABSTRACT

The aim of this study is to analyse the short and long-term effects of Syrian refugees on the relations between the European Union (EU) and Turkey. Conflicts originating in Africa have shown themselves in the Middle East via a domino effect, spreading in waves and transforming into an international issue of 'migration' that creates a global threat perception. This global threat, especially after the internal conflict in Syria, has become a priority issue for Turkey at the national and even international relations level with the influx of Syrians seeking refuge in Turkey. Considering the geopolitical importance of Syria, it is not difficult to understand why countries with a significant presence in global politics, such as the United States and Russia, are involved in this conflict. This crisis has not only changed the prior objectives of countries in international relations but has compelled countries to adopt different strategies and tactics to create hegemony in the region. Being confronted with this global threat affecting member states, the European Union has felt the need to pursue common or national policies to protect its interests. However, while trying to solve its internal political and economic problems, accepting refugees has become a problem that the EU needs to address. Turkey, being in the position of a candidate country, a neighbor to Syria, and using its aspiration to join the EU, has been put forward by the EU to alleviate this burden. EU member countries, anticipating that refugees would attempt to pass through Turkey, have promised concessions to Turkey in terms of membership perspective to persuade refugees to stay in Turkey rather than attempt to come to Europe. This study aims to examine Turkey's refugee policy and its effects on EU-Turkey relations within the historical perspective that resulted the Syrian crisis.

Keywords: Türkiye, European Union, Syria, Migration, Refugee, Conflict

SURİYE MÜLTECİ SORUNUNUN, TÜRKİYE-AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİ
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Sibel Elif ÖZDİLEK

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Suriye’den gelen sığınmacıların, Avrupa Birliği ve Türkiye ilişkileri üzerindeki kısa ve uzun vade etkilerini incelemektir. Afrika’da başlayan çatışmalar, domino etkisiyle Ortadoğu’da da kendini göstermiş ve dalgalar halinde yayılarak, ‘göç’ küresel tehdit algısı yaratan uluslararası bir sorun haline dönüşmüştür. Bu küresel tehdit, Türkiye’ye sınır komşusu olan Suriye’de yaşanan iç savaş sonrasında, Suriyelilerin iç çatışmadan kaçıp, Türkiye’ye sığınmasıyla birlikte, Türkiye’nin de ulusal ve hatta uluslararası ilişkiler düzeyinde öncelikli sorunu haline dönüşmüştür. Suriye’nin jeopolitik önemi göz önünde bulundurulduğunda, neden Amerika, Rusya gibi dünya siyasetinde söz sahibi olan ülkelerin de bu çatışmaya müdahil olduğunu anlamak çok zor olmayacaktır. Yaşanılan ve farklı coğrafyalarda iç çatışmalara dönüşen bu kriz, uluslararası ilişkilerde ülkelerin öncelikli algılarını da değiştirmiş ve bu bölge üzerinde hakimiyet kurabilmek için ülkeler farklı strateji ve taktikler izlemişlerdir. Avrupa Birliği de üye devletlerin de etkileneceği bu küresel tehdit karşısında, ortak ya da ulusal politikalar izlemek ve menfaatlerini korumak gereği hissetmişlerdir. Kendi içindeki siyasi ve ekonomik problemleri çözmeye çalışırken, sığınmacıları kabul etmek, Avrupa Birliği açısından çözüm bulunması gereken bir sorun haline dönüşmüştür. Aday ülke konumundaki Türkiye, Suriye’ye sınır komşusu olması ve Türkiye’nin Avrupa Birliği hayalini de kullanarak, bu yükünü hafifletmek için Türkiye’yi öne sürmüştür. Avrupa’ya sığınmaya çalışan sığınmacıların, Türkiye üzerinden geçiş yapmak isteyeceğini düşünen Avrupa Birliği üyesi ülkeler, Avrupa’ya gelmek yerine, Türkiye’de kalmaları için, Türkiye’ye, üyelik perspektifinde ‘taviz’ vaadinde bulunmuştur. Bu çalışmanın amacı, Suriye’nin yaşadığı kriz ve bunu hazırlayan tarihi perspektif çerçevesinde; Türkiye’nin sığınmacı politikasını ve bunun Türkiye Avrupa Birliği üzerindeki etkilerini incelemektir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Avrupa Birliği, Suriye, Göç, Sığınmacı, Çatışma

**ECONOMIC AND FINANCIAL VARIABLES IN THE VALUE CREATION: THE CASE
OF UNLISTED ENERGY COMPANIES**

Loris Di Nallo

University of Cassino and Lazio Meridionale, Viale dell'Università
Cassino, Italy
L.dinallo@unicas.it

Assoc. Prof. Anna Paola Micheli

University of Cassino and Lazio Meridionale, Viale dell'Università
Cassino, Italy
a.micheli@unicas.it

Anna Maria Calce

University of Cassino and Lazio Meridionale, Viale dell'Università
Cassino, Italy
a.calce@unicas.it

Elisa Cafolla

University of Cassino and Lazio Meridionale, Viale dell'Università,
Cassino, Italy
elisa.cafolla@unicas.it

ABSTRACT

The aim of this paper is to propose an analysis of the factors that most influence the corporate value of unlisted companies belonging to the Energy sector in Europe. We use the multiple linear regression model. The sample consists of unlisted European companies belonging to the Energy sector in 2020. We consider ROE as the variable that represent value creation and a list of independent variable that come from literature. Results show that the independent variables included in the model have a statistically significant effect on the dependent variable. The profitability is positively affected by two explanatory variables out of five proposed.

ENTROPİ TABANLI TOPSİS YÖNTEMİ İLE FİNANSAL PERFORMANS ANALİZİ;
BİST BİLGİ VE İLETİŞİM SEKTÖRÜ ÖRNEĞİ

Yusuf ÇETİN

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enst.

Ankara, Türkiye

ORCID ID: 0009-0007-4309-9601

cetinyusuff@gmail.com

ÖZET

Yıllar itibarıyla önemi gittikçe artan bilgi ve iletişim sektörü teknolojinin gelişmesi ile birlikte basılı yayından dijital yayıncılığa, kablolu iletişimden kablosuz iletişime ve farklı dijital hizmetlerin de sunulmaya başlaması ile birlikte işletmelerin faaliyetinde değişikliklere yol açmıştır. Bilgi paylaşımının ve iletişimin oldukça önemli olduğu günümüzde yatırım yapılabilecek önemli bir sektör haline gelen bilgi ve iletişim sektörünün de finansal performans analizi önemlidir. Bu çalışmada bilgi ve iletişim sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin finansal performansının finansal oranlar aracılığıyla analiz edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada kullanılacak finansal oranlar; Aktif Devir Hızı(K1), Finansal Kaldıraç(K2), Aktif Karlılık(K3), Özsermaye Karlılığı(K4), Cari Oran(K5) ve Faaliyet Kar'ı(K6) olarak belirlendikten sonra Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP) üzerinden işletmelerin 2018 ve 2022 yıllarına ait 5 yıllık verilerine ulaşılarak oranlar hesaplanmıştır. Oranlara yani kriterlere ait ağırlıklar objektif ağırlıklandırma yöntemi olan Entropi ile elde edilmiş olup Çok Kriterli Karar Verme Tekniklerinden TOPSİS (Technique for Order Preference by Similarity to Ideal Solution) yöntemi ile analiz edilerek yıllar itibarıyla finansal performans sıralamaları yapılmıştır. Araştırma kapsamında yıllara göre sırasıyla en önemli kriterler, 2018;K3, 2019;K4, 2020;K3, 2021;K5 ve 2022;K5 olarak hesaplanmış olup kullanılan kriterlere bağlı olarak en yüksek finansal performansa sahip işletme 2018 yılında Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş. olurken sonraki yıllarda ise Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş. olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 2021 yılında sektöre dahil olan İhlas Haber Ajansı A.Ş.'nin daha önceki yıllara ait verileri bulunmadığından" sadece 2021 ve 2022 yılına ilişkin analize dahil edilmiştir. Yapılan çalışmada en dikkat çeken durum ise 2018 yılında ilk sırada yer alan Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş.'nin sonraki yıllarda en son sırada yer almasıdır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Performans Analizi, Entropi, TOPSİS, Bilgi ve İletişim Sektörü, Çok Kriterli Karar Verme

**FINANCIAL PERFORMANCE ANALYSIS WITH ENTROPY BASED TOPSIS METHOD;
BİST INFORMATION AND COMMUNICATION SECTOR EXAMPLE**

Yusuf ÇETİN

ABSTRACT

The information and communication sector, which has become increasingly important over the years, has led to changes in the activities of businesses with the development of technology, from printed publications to digital publishing, from wired communication to wireless communication and the introduction of different digital services. Financial performance analysis of the information and communication sector, which has become an important sector to invest in today, where information sharing and communication are very important, is also important. This study aims to analyse the financial performance of enterprises operating in the information and communication sector through financial ratios. After determining the financial ratios to be used in the study as Asset Turnover (K1), Financial Leverage (K2), Return on Assets (K3), Return on Equity (K4), Current Ratio (K5) and Operating Profit (K6), the ratios were calculated by accessing the 5-year data of the enterprises for 2018 and 2022 through the Public Disclosure Platform (KAP). The weights of the ratios, i.e. criteria, were obtained by Entropy, which is an objective weighting method, and analysed by TOPSIS (Technique for Order Preference by Similarity to Ideal Solution) method, one of the multi-criteria decision-making techniques, and financial performance rankings were made by years. Within the scope of the research, the most important criteria were calculated as 2018;K3, 2019;K4, 2020;K3, 2021;K5 and 2022;K5, respectively, and it was concluded that Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş. had the highest financial performance in 2018 and Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş. in the following years. In 2021, İhlas Haber Ajansı A.Ş., which was included in the sector, was included in the analysis only for 2021 and 2022, as it did not have data for previous years. The most striking situation in the research is that Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş., which ranked first in 2018, ranked last in the following years.

Keywords: Financial Performance Analysis, Entropy, TOPSIS, Information and Communication Sector, Multi-Criteria Decision Making

ÖLÜM SİGORTASINDAN YARARLANMA KOŞULLARI

Büşra DOĞAN AKSU

Sakarya Üniversitesi

Sakarya, Türkiye

busra.aksu5@ogr.sakarya.edu.tr

ÖZET

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na göre ölen kişinin yakınlarına ölüm aylığı bağlanır. Ancak sigortalının ailesinin ölüm sigortasından yararlanma hakkı bazı koşullara bağlanmıştır. Bu koşullar sigortalı ve hak sahipleri olarak incelenebilir. Sigortalıya ilişkin koşullar; sigortalının ölümü, sigortalı olma, belirli süre prim bildirilmiş olma, belirli süre sigortalı olma, belirli süre prim ödemiş olmadır. Hak sahiplerine ilişkin koşullar ise aile bireylerine ilişkin farklı şartlardan ve 5510 sayılı Kanun'un 56. maddesinde belirtilen koşullardan oluşmaktadır. Çalışmanın amacı, 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda açıklık bulunmayan ölüm sigortasına ilişkin durumları aydınlatmaktır. Çalışmamız; Giriş, Sigortalıya İlişkin Koşullar, Hak Sahiplerine İlişkin Koşullar ve Sonuç bölümlerinden oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sigortalı, Ölüm Sigortası, Hak Sahipleri, Aile, Sigorta Primi

CONDITIONS FOR BENEFITING FROM DEATH INSURANCE

Büşra DOĞAN AKSU

ABSTRACT

According to the Social Insurance and General Health Insurance Law No. 5510, survivor's pension is paid to the relatives of the deceased. However, the insured's family's right to benefit from the survivor's insurance is subject to certain conditions. These conditions can be examined as insured and beneficiaries. Conditions related to the insured are the death of the insured, having been insured, having been notified of premiums for a certain period of time, having been insured for a certain period of time and having paid the premiums for a certain period of time. The conditions for right holders consist of different conditions regarding family members and the conditions specified in Article 56 of Law No. 5510. The aim of the study is to enlighten the situations related to death insurance, which is not clear in the Social Insurance and General Health Insurance Law No. 5510. Our work; It consists of the Introduction, Conditions Regarding the Insured, Conditions Regarding the Beneficiaries and Conclusion sections.

Keywords: Insured, Death Insurance, Beneficiaries. Family, Insurance Premium

YUNUS NADİ’NİN ÇEKOSLOVAKYA’NIN İŞGALİNE DAİR YAZILARI ÜZERİNE BAZI
TESPİTLER

Doç. Dr. Ersin MÜEZZİNOĞLU
Karabük Üniversitesi, İİBF
Karabük, Türkiye
ORCID ID: 0000-0001-7095-7869
ersinmuezzinoglu@karabuk.edu.tr

ÖZET

Atatürk Döneminde Türkiye’nin iç ve dış politikası üzerine en etkili yazıları kaleme alan isimlerden biri belki de başlıcası Yunus Nadi’dir. Meşrutiyet Döneminde başladığı gazeteciliği Millî Mücadele Döneminde de sürdüren Yunus Nadi, Mayıs 1924’te Cumhuriyet gazetesini kurmuş ve 1945’te ölümüne değin başyazarlığını yapmıştır. TBMM’de 15 yıl gibi uzun bir süre milletvekilliği görevinde de bulunan ve hükümete yakın bir isim olan Yunus Nadi’nin yazılarının bir ölçüde dönemin hükümetinin görüşlerini yansıttığı da söylenebilir. Yunus Nadi, Cumhuriyet gazetesindeki köşesinde Çekoslovakya’nın işgalini (15 Mart 1939) ve bunun yol açacağı sonuçları ele almıştır. Türkiye’nin yakından takip ettiği bu işgal dış politikasının şekillenmesinde de etkili olmuştur. Dönemin güçlü kalemi Yunus Nadi’nin yazıları bu bağlamda önemlidir. O, yazılarında doğrudan Almanya’yı ve işgali eleştirme yoluna gitmemiştir. Avrupa’nın kararsızlığının bu sonuçta etkili olduğu şeklinde bir değerlendirme yapmıştır. Ayrıca Çekoslovakya’nın ortadan kaldırılmasında hem Batılı devletleri hem Çekoslovakları sorumlu görmüş ve suçlamıştır. Ona göre, Çekoslovakya, varlığı ve istiklali için kendisini müdafaa etmeli idi. Bu hadise dünyada yeni bir savaş ihtimalini artırmış ve neredeyse kaçınılmaz hale getirmiştir. Yunus Nadi, akıl ve mantık döneminin artık sona erdiğini bundan dolayı her milletin kendi varlığını ve bağımsızlığını korumak için güçlenmeğe, maddi ve manevi olarak daha fazla silahlanmaya ihtiyacı olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca o günlerde Romanya Dışişleri Bakanı ile gerçekleştirdiği mülakatı da köşesinde paylaşmış, bakanın sözlerinden yararlanarak Çekoslovakya hadisesine yönelik bazı mesajlar vermeye çalışmıştır. Bu anlamda, ilgili bakanın Romenlerin bir karış toprakları için ölesiye ve öldüresiye dövüşecekleri açıklamasını özellikle vurgulamıştır. Bu çalışma, Yunus Nadi’nin Çekoslovakya’nın işgalini nasıl değerlendirdiğini ve Türkiye için hangi sonuçları çıkardığını incelemeyi amaçlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Yunus Nadi, Cumhuriyet Gazetesi, Çekoslovakya’nın işgali, Türk Dış Politikası Tarihi, İkinci Dünya Savaşı

MİRZE İSMAYIL GASİR'İN YARATICILIĞINDA MÜHAMMESLER

Doç. Dr. Naile MUSTAFAYEVA
Azerbaycan Milli İlimler Akademiyası
Muhammed Fuzuli adına Elyazmalar İnstitutu
ORCID ID: 0000-0002-6790-3680

ÖZET

XIX yüzyıl Azerbaycan edebiyatının ünlü temsilcisi olan Mirze İsmail Gasir klasik tarzda gazel, mürebbe, muhammes, müseddes, tercibbend, terkibbend, mesnevi, kıtalar, sözlü halk edebiyatı tarzında şiirler üstadı olarak biliniyor. Yaratıcılığının önemli parçası manzum mektuplardan, çeşitli kişilere hitaben yazdığı şiirlerinden anlaşılmaktadır ki, Mirze İsmayıl Gasir'in kendi çağdaşları ile çok geniş edebi ilişkileri olmuştur. Muhammes türünde yazdığı şiirleri ise hem sanatsal güzelliği, hem de dil ve üslup açısından dikkat çekiyor. Edibin genel olarak 11 muhammesi. Muhammeslerin dili sade olduğu kadar, hem mizahi bir bir tarza sahiptir. Birkaç muhammesinde şair mizah ve, esprili bir tarzda anılarını hatırlatıyor, kendi isteklerini dile getiriyor. Bu üsluba Mirze İsmayıl Gasirden önce Azerbaycan edebiyatında M.P.Vagif ve Q.Zakir sanatında rastlanmaktadır. Mirze İsmail Gasirin muhammeslerinin konu alanı çok geniştir. Yaratıcılığında ahlaki-manevi değerlerin, insani keyfiyetlerin, devrin haksılıklarına karşı münasabetlerin yansıdığı muhammeslerle birlikte, lirik-aşıkane motiflerin de tasvir olunduğu muhammesleri dikkat çekmektedir. Bildiride şairin çokyönlü yaratıcılığında sanatsal anlamda önemli mevkiye sahip olan muhammeslerinden bahsedilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mirze İsmail Gasir, Muhammes, Lirik-aşıkane, Azerbaycan edebiyatı

**THE INFLUENCE OF PSYCHOLOGICAL SATISFACTION ON STUDENTS AS A
MECHANISM OF MOTOR RESOURCE**

Kurmanova A. I.

Eurasian National University L.N. Gumilyov

Astana, Kazakhstan

kurmanova_0111@mail.ru

Baizhumanova B, Sh.

Eurasian National University L. N. Gumilyov

Astana, Kazakhstan

ABSTRACT

Solving problems of student satisfaction is a complex and very important task for every. The modern approach to understanding the essence and role of the social state presupposes a comprehensive study of such categories as "needs of the individual", "interests of the person", "satisfaction of the population". These categories are intended to declare the immediate causes of social action, as a result of which changes and conditions occur in various areas of social life. In this regard, global changes and requirements of modern society raise the issue of introducing scientific and methodological justification and practice in psychological and educational conditions in order to draw attention to the psychological satisfaction of students of modern Kazakhstan in the process of spiritual modernization of society of the Republic of Kazakhstan. The article clearly differs from other analogy studies with referred reasons. The theoretical, methodological and research innovation is the synthesis of the teachings of the value and semantic system in psychological science to develop a program for experimental research of the orientation of students to psychological satisfaction. A research program of reflections on well – being in the development of personal satisfaction of students. Research program that guides young people to psychological resilience. The role of students' views on satisfaction in the development of their personal potential. The experimental research program is fixed on developing and optimizing the orientation of students to psychological satisfaction.

Keywords: Psychological satisfaction, Metaresource, Education, Psychology, Students

**PSİKOLOJİK DOYUMUN BİR MOTOR KAYNAK MEKANİZMASI OLARAK
ÖĞRENCİLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ**

Kurmanova A. I.

Baizhumanova B, Sh.

ÖZET

Öğrenci memnuniyeti problemlerini çözmek herkes için karmaşık ve çok önemli bir görevdir. Sosyal devletin özünü ve rolünü anlamaya yönelik modern yaklaşım, "bireyin ihtiyaçları", "kişinin çıkarları", "nüfusun memnuniyeti" gibi kategorilerin kapsamlı bir çalışmasını gerektirir. Bu kategorilerin, sosyal yaşamın çeşitli alanlarında değişikliklerin ve koşulların meydana gelmesinin bir sonucu olarak, sosyal eylemin acil nedenlerini beyan etmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda, modern toplumun küresel değişimleri ve gereksinimleri, Kazakistan Cumhuriyeti toplumunun manevi modernleşmesi sürecinde modern Kazakistan öğrencilerinin psikolojik memnuniyetine dikkat çekmek için psikolojik ve eğitim koşullarında bilimsel ve metodolojik gerekçelendirme ve uygulamanın getirilmesi konusunu gündeme getirmektedir. Makale, atıfta bulunulan nedenlerle diğer analoji çalışmalarından açıkça farklıdır. Teorik, metodolojik ve araştırma yeniliği, öğrencilerin psikolojik doyuma yönelimlerinin deneysel araştırması için bir program geliştirmek üzere psikoloji bilimindeki değer ve anlamsal sistemin öğretilerinin sentezidir. Öğrencilerin kişisel memnuniyetinin geliştirilmesinde refah üzerine düşünceler araştırma programı. Gençleri psikolojik dayanıklılığa yönlendiren araştırma programı. Öğrencilerin memnuniyet konusundaki görüşlerinin kişisel potansiyellerinin gelişimindeki rolü. Deneysel araştırma programı, öğrencilerin psikolojik doyum yönelimini geliştirmeye ve optimize etmeye odaklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik tatmin, Meta kaynak, Eğitim, Psikoloji, Öğrenciler

6 ŞUBAT 2023 MARAŞ VE 20 ŞUBAT 2023 HATAY DEPREMLERİ SONRASINDA
HATAY'DA BİRLİKTE YAŞAMA KÜLTÜRÜNÜN VE SOMUT OLAMAYAN
KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASINA YÖNELİK ÖNERİLER

Doç. Dr. Aylin ERASLAN
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
Hatay, Türkiye
ORCID ID: 0000-0002-3935-7010
hatayayel@gmail.com

ÖZET

6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş'ta 7.7. ve 7.6. büyüklüğünde iki, Hatay'da ise 20 Şubat 2023 tarihinde 6.4 büyüklüğünde bir deprem daha meydana gelmiştir. Hatay, art arda meydana gelen bu depremlerden en çok hasar alan illerin başında gelmektedir. Etki alanı geniş olan bu depremler, binlerce insanımızın hayatını kaybetmesine, büyük ölçüde maddi ve manevi kayıpların yaşanmasına neden olmuştur. "Asrın felaketi" olarak nitelendirilen depremlerin bölgede yarattığı sosyo-kültürel, ekonomik ve psikolojik hasarın ortadan kaldırılmasına yönelik faaliyetler devam etmektedir. Bu çalışmada amacım antropolojik bir yaklaşımla Hatay'ın deprem sonrası somut olmayan kültürel mirasının (gelenekler, görenekler, inançlar, ritüeller, beslenme kültürleri, gündelik hayat biçimleri vb.) korunması yönünde önerilerde bulunarak kentin yeniden ayağa kaldırılması sürecine az da olsa katkıda bulunmaktır. Deprem sonrası gerçekleşen göçler, somut olmayan kültürel mirasın korunmasını güçleştirmektedir. Bu denli tesiri büyük olan doğal afetler sonucunda kitlesel göçlerin gerçekleşmesi elbette doğaldır. Ancak somut olmayan kültürel mirasın tarihsel temelleri vardır. Bu miras, binlerce yıldır birçok kültürün etkileşimi sonucunda oluşan, sürekli değişip dönüşen ve yeniden üretilen dinamik bir süreçtir. Diğer bir anlatımla bu kültürel yapının inşası binlerce yıl önceye dayanır ve kültürleşme süreci içinde farklı kültürlerin karşılaşmaları ve etkileşimleri sonucu yeniden üretilir. Söz konusu kültürel yapı, Hatay'ın tarihinden, yaşam pratiklerinden, farklı yaşam biçimlerinden harmanlanmış ve şekillenmiş tarihsel bir kültürel inşa sürecinin doğal bir yansımasıdır. İnanç, gelenek ve görenekler bakımından hayatı farklı deneyimleyen grupların etkileşiminden ortaya çıkan "anlama", "farklılıklara saygı duyma", "varlığını kabul etme" dinamikleri, "birlikte yaşama kültürü" ve kültürel çeşitlilik somut olmayan kültürel mirastır. Bu noktada bu yapının muhafazası ve devamının sağlanması önemlidir. Deprem sonrası gerçekleşen göçler sonucunda kesintiye uğrayan biraradalığın devam etmesi ve bahsi geçen mirasın korunması amacıyla kültürün aktarıcısı olan Hataylıların geriye dönmelerini sağlayacak sosyo-kültürel ve ekonomik politikaların hayata geçirilmesi önemlidir. Bu süreçte afet sonrası zorunlu olarak göç etmiş Hataylıların geri dönüşünü sağlamak ve Hatay'da yaşamını sürdüren yerel halkın beklenti ve memnuniyetlerinin ne(ler) olabileceğini anlayabilmek amacıyla alan çalışması yürütebilecek başta sosyal antropologlar, sosyologlar, sosyal hizmet uzmanlarından vb. oluşan bir komisyon oluşturulabilir. Söz konusu kültürel mirasın korunmasında ve devamının sağlanmasında yerel halkın doğrudan katılım sağlayabileceği bir platform oluşturulabilir. Buna ek olarak, Hatay'ın sosyo-kültürel yapısı üzerine yapılan tüm akademik çalışmalar arşivlenebilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Antropoloji, Antakya, Hatay, Deprem, Somut olmayan kültürel miras

RECOMMENDATIONS FOR THE PRESERVATION OF THE CULTURE OF LIVING
TOGETHER AND INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE IN HATAY AFTER THE
FEBRUARY 6, 2023 MARAŞ AND FEBRUARY 20, 2023 HATAY EARTHQUAKES

Assoc. Prof. Dr. Aylin ERASLAN

ABSTRACT

On February 6, 2023, two earthquakes of magnitude 7.7 and 7.6 occurred in Kahramanmaraş, and on February 20, 2023 another earthquake of magnitude 6.4 occurred in Hatay. Hatay is at the forefront of provinces that have experienced the most damage from these successive earthquakes. These earthquakes, which had a wide are of impact, caused thousands of people to lose their lives and caused material and moral losses. Activities to eliminate the socio-cultural, economic and psychological damage caused by the earthquakes, which have been described as the "disaster of the century", continue. With an anthropological approach, this study aims to contribute to the process of revitalization of the city by making suggestions for the protection of Hatay's post-earthquake intangible cultural heritage (traditions, customs, beliefs, rituals, food cultures, daily life styles, etc.). Migration after earthquakes makes it difficult to protect intangible cultural heritage. It is natural that mass migrations occur as a result of natural disasters with such a great impact. However, intangible cultural heritage has historical foundations. This heritage is a dynamic process that has been formed as a result of the interaction of many cultures for thousands of years, constantly changing, transforming and reproducing. In other words, the construction of this cultural structure dates back thousands of years and is reproduced as a result of the encounters and interactions of different cultures in the process of acculturation. The aforementioned cultural structure is natural reflection of a historical cultural construction process that has been blended and shaped by Hatay's history, life practices and different life styles. Intangible cultural heritage refers to the dynamics of "understanding", "respecting differences", "accepting existence", "culture of living together" and cultural diversity that emerge from the interaction of groups that experience life differently in terms of beliefs, traditions and customs. At this point, it is important to preserve and maintain this structure. To maintain the coexistence that was interrupted as a result of the migrations that took place after the earthquake and to protect the aforementioned heritage, it is important to implement socio-cultural and economic policies that will ensure the return of people to Hatay, who are the transmitters of the culture. In order to ensure the return of people from Hatay who have migrated compulsorily after the disaster and to understand what the expectations and satisfaction of the local people living in Hatay may be, a commission consisting primarily of social anthropologists, sociologists, social workers, etc. can be formed to conduct field studies as a part of this process. A platform can be created where local people can directly participate in the preservation and maintenance of the cultural heritage in question. Furthermore, all academic studies on the socio-cultural structure of Hatay can be archived.

Keywords: Social Anthropology, Antakya, Hatay, earthquake, Intangible cultural heritage

CAFER CABBARLI YARATICILIĞINDA DİL SAFLIĞI VE EDEBİ DİLİN TEMİZLİĞİ
İLE İLGİLİ DÜŞÜNCELER

Türkan MECİDOVA

AMÍA, N.Gencevi adına Milli Azerbaycan Edebiyatı Müzesi
ORCID ID: 0000-0002-9384-969X
macidova.turkan@mail.ru

ÖZET

Cafer Cabbarlı, modern Azerbaycan edebiyatının ve tiyatrosunun gelişmesinde paha biçilmez rol oynayan değerli şairlerimizden biridir. Hem sanatsal hem de edebi-eleştirel çalışmaları edebiyatımızın oluşumuna hem teorik hem de pratik olarak hizmet etti. C.Cabbarlı değerli bir şair olmasının yanı sıra yetenekli bir oyun yazarıydı. Cabbarlı, Azerbaycan edebiyat tarihinde Mirza Feteli Ahunzade ile temeli atılan milli dramaturjimizin değerli mirasçılarından biridir. Oyunlarında değindiği konular kendisinden sonra gelen kuşaklara örnek olmuştur. Cabbarlı mirası, Cabbarlı gelenekleri dünde kalmadı, bugün hala yaşıyor. Öte yandan tüm kariyeri boyunca vaz geçmediği şiir yaratıcılığı da kalemine her zaman ün kazandırmıştır. Cumhuriyet döneminde bile lirik şiirleri için bestelediği şarkılar bunu kanıtıyor.

C.Cabbarlı'nın tiyatro, basın, dil ve edebiyat konuları, çeviri çalışmaları vb. görüşlerinde sürekli bir vatanseverlik duygusu kendini gösterir. Yazılarıyla insanları sadece buna çağırmakla kalmıyor, aynı zamanda şiirsel ve dramaturjik etkinliklerinin yanı sıra uygulamalı çalışmalarında da bu hükümleri gözetiyor ve okuyuculara örnek oluyor. Ana dil meselesine dönersek şairin şiirlerinde dil saflığını yakalamaya çalıştığına şahit oluruz.

Ana dil sorunu, hangi dönemde çalışıldığına bakılmaksızın her zaman günceldir. Bu, herhangi bir yazarın veya şairin eserine atıfta bulunulduğunda bile değişmeden kalır. Dilimizin tüm gelişim dönemlerinde ulusal özelliklerini koruyarak incelenmesine ve incelenen dönemin yazarlarının yaratıcılığına kapsamlı bir şekilde atıfta bulunulmasına sürekli ihtiyaç vardır. Ana dil sürekli değişen ve gelişen dinamik bir varlıktır ve bu nedenle onunla ilgili yapılan tüm araştırmalar her zaman güncel ve yenidir. Hem şair hem de önemli bir oyun yazarı olan C.Cabbarlı'nın yaratıcılığının araştırılması edebiyatla beraber dilbilim dalı için de avantajlara sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Cafer Cabbarlı, Dilin saflığı, Ana dili sorunu, Ana dili ile ilgili görüşler

**CULTURAL GENOCIDE: FROM NORTH AMERICAN AND AUSTRALIAN
INDIGENOUS PEOPLES TO MORE RECENT CASES OF MYANMAR ROHINGYAS,
CHINA UIGHURS, AND OTHERS**

Faruk HADŽIĆ

Independent researcher/scholar
Bosnia and Herzegovina (B&H)
faruk.hadzic01@gmail.com

ABSTRACT

This study assesses the conditions and statuses of cultural Genocide in social theory and international law from a global perspective. The author problematizes the difference between genocide and the concept of cultural genocide. It does so through analysis of several cases of cultural genocide from historical to recent perspectives. Instances and the concepts of genocide and cultural genocide are found to be different, and the implementation of the concept of cultural genocide in social theory and international law research is discussed. Cultural Genocide is examined from a broad perspective. However, the examination concentrates on crimes against humanity, ethnic cleansing, and religious persecution. The study argues that cultural Genocide has particular importance for indigenous peoples and other minorities and comprehensively affects sustainable peace, human rights, and human security scholarship.

Keywords: Cultural Genocide, Genocide, International law, Social theory, North America and Australia, Indigenous People, Myanmar Rohingyas, China Uighurs

FORMATION OF A CULTURE OF COMMUNICATION IN THE CONDITIONS OF
A MODERN UNIVERSITY

Bibigul. S. Zholdasbekova

Shymkent University
Shymkent, Republic of Kazakhstan

Gulmira. A. Satylkhanova

South Kazakstan University named after M.Auezov
Shymkent, Republic of Kazakhstan

ABSTRACT

Our research is devoted to the formation of a communication culture among students of higher educational institutions, which includes itself a culture of behavior, a culture of speech, a culture of appearance and the psychology of relationships in the process of communication. Speech culture is represented by communicative activities, facial expressions, gestures and intonation. Communicative activity includes the concepts of rhetoric, speech culture and stylistics, and organization of communication. The organization of communicative activity implies the inclusion of three main role positions the authorship, understanding, criticism and feedback in the process.

Communication does not arise on its own, but in a real situation, and the culture of communication can be spoken of as the result of joint activity. In the socio-psychological understanding, joint activity is an organized system of activity of interacting individuals, aimed at the expedient production (reproduction) of objects of material and spiritual culture. In our case, this is a communication culture. It is the communication and relationships of subjects in the process of joint activity that are the structure that distinguishing this process from any other.

Before starting work on creating a culture of communication, it is necessary, to our opinion, to create a picture of the “material” with which to work, i.e. it is necessary to formulate an idea about the university and faculty, the group, and each student. To do this, it is important to master the methods of psychological and pedagogical study of students, which in a university environment becomes of paramount importance. Here you should pay attention to the *personal criterion*, because it allows you to track the development of each student. *A personal criterion* is a schematic cross-section of an individual’s potential, consisting of a number of indicators described in an article prepared for the symposium.

One of the conditions for a teacher’s positive influence on a student is a combination of reasonable demands and trust in him. An important component of a teacher’s moral culture is pedagogical tact, in the presence of which the teacher demonstrates the ability to choose a behavioral trajectory and foresee the objective consequences of his speech actions. In the sphere of pedagogical work, moral regulation is of great importance, i.e. a high degree of controllability of words and actions, thanks to which a special type of communication is organized getting the name of pedagogy.

Keywords: Culture of communication, University, Student, Conditions, Indicators, Cognitive activity, Pedagogical communication

ФОРМИРОВАНИЕ КУЛЬТУРЫ ОБЩЕНИЯ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО ВУЗА
Жолдасбекова Бибигуль Сабырбековна
Сатылханова Гульмира Алихановна

Наше исследование посвящено вопросам формирования у студентов высших учебных заведений культуры общения, которая включает в себя: культуру поведения, культуру речи, культуру внешнего вида и психологию взаимоотношений в процессе общения. Культура речи представлена коммуникативной деятельностью, мимикой и жестами, интонацией. Коммуникативная деятельность включает понятия риторики, культуры речи и стилистики, организации общения. Организация коммуникативной деятельности подразумевает включенность в процесс трех основных ролевых позиций: авторство, понимание, критика, обратная связь.

Общение возникает не само по себе, а в реальной ситуации, и о культуре общения можно говорить как о результате совместной деятельности. В социально-психологическом понимании совместная деятельность представляет собой организованную систему активности взаимодействующих индивидов, направленную на целесообразное производство (воспроизводство) объектов материальной и духовной культуры. В нашем случае – *культуры общения*. Именно общение и отношения субъектов в процессе совместной деятельности являются структурой, отличающей этот процесс от любого другого.

Прежде чем начинать работу по формированию культуры общения необходимо, на наш взгляд, составить картину о «материале», с которым предстоит работать, т.е. необходимо составить представления о вузе и факультете, группе, о каждом студенте. Для этого важно владеть методами психолого-педагогического изучения студентов, что в условиях вуза приобретает первостепенное значение. Здесь следует уделять внимание *личностному критерию*, т.к. он позволяет отслеживать становление каждого обучающегося. *Личностный критерий* – это схематический срез потенциала личности, состоящий из ряда показателей, описанных в подготовленной на симпозиум статье.

Одно из условий положительного воздействия педагога на обучаемого – сочетание разумной требовательности и доверия к нему. Важным компонентом нравственной культуры преподавателя является педагогический такт, при наличии которого педагог демонстрирует умение осуществлять выбор поведенческой траектории, предвидеть объективные последствия своих речевых действий. В сфере педагогического труда огромное значение имеет моральная регуляция, т.е. высокая степень контролируемости слов и поступков, благодаря которой и организуется особый тип общения, получивший название педагогического.

Ключевые слова: культура общения, вуз, студент, условия, показатели, познавательная деятельность, педагогическое общение

TEXT AS A PROCESS AND PRODUCT OF SPEECH ACTIVITY

Mezentseva Elena Sergeevna

NJSC “South Kazakhstan State Pedagogical University named after O. Zhanibekov”
Shymkent, Republic of Kazakhstan

Usmanova Khafiza Davranbekovna

NJSC “South Kazakhstan State Pedagogical University named after O. Zhanibekov”
Shymkent, Republic of Kazakhstan

ABSTRACT

Currently, there are two approaches to studying the text: 1) the text is investigated as a process of speech activity; 2) the text is represented as a product of this activity. And if the procedural side of the text is in the competence of psychology, exploring not the result of thought activity, but this activity itself, then the approach to the text as a static education is characteristic of linguistics. In the planned study, in relation to texts of the official and business style, we will proceed from both the first and second understanding of the text, and therefore turn to the consideration of the mechanisms of generation of utterance, which is of great importance in the theory and practice of teaching languages. Since speech activity is performed to convey thought, content, then in this case the language acts as a means of its implementation. Speech generation is a complex process in which the transcoding of thought into language occurs provided that a person can: a) quickly and correctly navigate the conditions of communication; b) plan your speech; c) find adequate means for transferring the content of the planned; d) provide feedback.

The method of teaching the native language developed in several directions, and the first of them, characterized as traditional: students built their speech work according to established schemes, based on accepted samples, answering a series of questions. As part of this direction, it was supposed to perform a system of exercises to master the skills of expressing the same thought. Methods of creating speech works in this way of sleeping positions are regarded as formalism. Today, this technique is being revived on a new scientific basis, and reproductive techniques of work are used in the construction of speech works based on the theory of text types, text linguistics, and the theory of actual division of a sentence. The design techniques for patterns, models, and rules correspond to this direction.

The text is such a structure in which all elements of the language, all its units are combined. It follows that students must have certain information about the text in order to be ready to work with the text. That is why already at the first stages of language learning it is necessary to give the concept of text as a special unit of language and speech.

Keywords: Text, Speech activity, Process, Product, Methodology

ТЕКСТ КАК ПРОЦЕСС И ПРОДУКТ РЕЧЕВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Мезенцева Елена Сергеевна
Усманова Хафиза Давранбековна

В настоящее время существуют два подхода к изучению текста: 1) текст исследуется как процесс речевой деятельности; 2) текст представляется продуктом этой деятельности. И если процессуальная сторона текста находится в компетенции психологии, исследующей не результат мыслительной деятельности, а саму эту деятельность, то подход к тексту как к статическому образованию свойствен для лингвистики. В планируемом исследовании применительно к текстам официально-делового стиля мы будем исходить как из первого, так и второго понимания текста, а потому обращаемся к рассмотрению механизмов порождения высказывания, что в теории и практике преподавания языков имеет большое значение. Поскольку речевая деятельность совершается для передачи мысли, содержания, то в этом случае язык выступает в качестве средства её осуществления. Порождение речи представляет собой сложный процесс, в котором перекодирование мысли в язык происходит при условии, что человек умеет: а) быстро и правильно ориентироваться в условиях общения; б) планировать свою речь; в) находить адекватные средства для передачи содержания запланированного; г) обеспечить обратную связь.

Методика преподавания родного языка развивалась в нескольких направлениях, и первое из них, характеризуемое как традиционное: обучающиеся строили своё речевое произведение по установленным схемам, на основе принятых образцов, отвечая на серию вопросов. В рамках этого направления предполагалось выполнение системы упражнений для овладения навыками выражения одной и той же мысли. Методы создания речевых произведений таким способом с новых позиций расцениваются как формализм. Сегодня эта методика возрождается на новой научной основе, и репродуктивные приёмы работы находят применение в конструировании речевых произведений на основе теории типов текста, лингвистики текста, теории актуального членения предложения. Этому направлению соответствуют приемы конструирования по образцам, моделям и правилам.

Текст представляет собой такую структуру, в рамках которой объединяются все элементы языка, все его единицы. Отсюда следует, что обучающиеся должны иметь о тексте определённые сведения, чтобы быть готовыми к работе с текстом. Вот почему уже на первых этапах изучения языка необходимо дать понятие о тексте как особой единице языка и речи.

Ключевые слова: текст, речевая деятельность, процесс, продукт, методика

DISCUSSION FORMS OF THE ORGANIZATION OF LANGUAGE CLASSES AT THE
UNIVERSITY

Tyrna Zhamantaevna Tursunova
Central Asian Innovation University
Shymkent, Republic of Kazakhstan
sto0906@mail.ru

ABSTRACT

In the Republic of Kazakhstan, there is an active process of reforming the entire educational system, characterized by the development and application of new approaches, modern information tools.

The importance of linguistic training of future specialists in the conditions of higher educational institutions is significantly increasing. Here language classes acquire a pronounced professional orientation, which determines both the selection of speech-related information and the content of didactic material strictly related to the vocabulary of the specialty. The focus on multilingual training assumes that in groups with the Kazakh language of instruction, the skills of using the native language will continue to improve and the process of mastering non-native languages will be organized, while one of the main principles of organizing such mastery will be the principle of rationality.

Having experience in teaching German in groups with the Kazakh language of instruction, the author of the article prepared for participation in the symposium offers interactive technologies for working in the classroom. Methods and techniques have been tested in teaching practice, in a number of scientific articles, in speeches at conferences and seminars. Within the framework of the symposium, it is planned to talk about such a form of organizing language classes as a discussion. We consider it extremely important for students to develop the ability to listen and express their agreement or disagreement with the speaker's point of view, defend their own opinion, and find convincing arguments. Without a doubt, such work is carried out in the classroom in the specialty, however, the issues of competent statement design, structuring of reasoning texts, the use of speech etiquette formulas, methods of participation in the polylogue are directly related to the speech aspect of a non-native language.

The correct organization of interactive technology makes it possible to combine the efforts of each student, to link his individual educational activity with interpersonal cognitive communication. Practice convinces that the discussion can be characterized as a form of educational work of the group, and such a form that fits seamlessly into the conditions of interactive learning: firstly, the source of new information here can be not only the teacher, but also the student himself, and secondly, the scientific information mastered in the process of preparing for the discussion comes from outside when a student works with sources (it can be a textbook, a reference book, a scientific study taken both from the library fund and from the Internet). In addition, interpersonal communication itself is interactive in the discussion as a way of interaction between subjects – trainees and training.

Keywords: Discussion, Higher education, Multilingual training, Foreign language

ДИСКУССИОННЫЕ ФОРМЫ ОРГАНИЗАЦИИ ЯЗЫКОВЫХ ЗАНЯТИЙ В ВУЗЕ

Тырна Жамантаевна Турсунова

В Республике Казахстан идет активный процесс реформирования всей образовательной системы, характеризующийся разработкой и применением неоподходов, современных информационных средств. Существенно увеличивается значимость лингвистической подготовки будущих специалистов в условиях высших учебных заведений. Здесь языковые занятия приобретают ярко выраженную профессиональную направленность, определяющую и отбор речеведческой информации, и содержание дидактического материала, неукоснительно связанного с лексикой специальности. Ориентир на полилингвальную подготовку предполагает, что в группах с казахским языком обучения продолжится совершенствование навыков использования родного языка и будет организован процесс овладения неродными языками, при этом одним из основных принципов организации такого овладения будет принцип рациональности.

Имея опыт преподавания немецкого языка в группах с казахским языком обучения, автор статьи, подготовленной для участия в симпозиуме, предлагает интерактивные технологии работы на занятиях. Методы и приемы апробированы в практике преподавания, в ряде научных статей, в выступлениях на конференциях и семинарах. В рамках симпозиума планируется рассказать о такой форме организации языковых занятий, как дискуссия. Считаем чрезвычайно значимым формирование у студентов умения слушать и выражать свое согласие или несогласие с точкой зрения выступающего, отстаивать собственное мнение, изыскивать убедительные аргументы. Без сомнения, такая работа проводится и на занятиях по специальности, однако вопросы грамотного оформления высказывания, структурирования текстов-рассуждений, использования формул речевого этикета, приемы участия в полилоге имеют непосредственное отношение к речеведческому аспекту неродного языка.

Правильная организация интерактивной технологии позволяет соединить усилия каждого обучающегося, связать его индивидуальную учебную деятельность с межличностным познавательным общением. Практика убеждает, что дискуссия может быть охарактеризована как форма учебной работы группы, причем такая форма, которая органично вписывается в условия интерактивного обучения: во-первых, источником новых сведений здесь может быть не только преподаватель, но и сам обучающийся, во-вторых, научная информация, осваиваемая в процессе подготовки к дискуссии поступает извне, когда студент работает с источниками (это может быть учебник, справочник, научное исследование, взятое как из библиотечного фонда, так и из сети Интернет). Кроме того, интерактивным в дискуссии является и само межличностное общение как способ взаимодействия субъектов – обучаемых и обучающихся.

Ключевые слова: дискуссия, высшее образование, полилингвальная подготовка, иностранный язык

ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
25-27 Kasım 2023, Türkiye

**ANALYSIS OF EMPLOYABILITY TRENDS FOR GRADUATES OF THE CERTIFICATE
IN COMPUTER SYSTEM AND NETWORK AT KLANG COMMUNITY COLLEGE
(2020-2022)**

NADZATUL AZWA BINTI ABDUL RAHMAN (KKKLANG)

nadzatulazwa@kkklang.edu.my

ABSTRACT

Employability research is critical for upholding educational institution quality and fostering the success of graduates. This study examines employability trends among graduates of the Certificate in Computer Systems and Networks (CSN) program at Klang Community College from 2020 to 2022. The primary objective is to determine the percentage of CSN students securing job offers following the completion of their industrial training. The research encompasses various information technology (IT) industries, utilizing data from the 2020-2022 Industry Training Report. Data analysis was conducted using Power BI software to facilitate comparisons between individual sessions. A total of 156 CSN program students participated, comprising 109 male students and 47 female students. Results indicate that job offers were extended to 36.67% of students in the 2020 session, 58.18% in the 2021 session, and 60.98% in the 2022 session post-industrial training. According to statistics, 140 job offers were made in Selangor, 9 in Kuala Lumpur, and 1 in each province, including Malacca, Negeri Sembilan, and Perak. Data analysis suggests high overall employability of IT graduates from Klang Community College, correlating with demand in the job market.

Keywords: Graduate Employability, Information Technology, Trends

KAZAK DİLİNİ ÇEVİRİMİÇİ ÖĞRETME YÖNTEMLERİ

Bagzhanova Bayan

Altynsarin'in adını taşıyan okul lisesi

ÖZET

Şu anda ülkede eğitim sisteminde yeni bilgi teknolojileri kullanılıyor. Uygulama yöntemi de zamanın gereklerine göre değişmektedir. 21. yüzyılda uzayda bilgi sistemlerinin geliştiği ve geliştiği herkes tarafından bilinmektedir. Özelliklerinden biri, bilgi teknolojisinin uygulanması yoluyla kırsal bölgeleri hızlı bir şekilde bilgilendirmenin mümkün olmasıdır. Uzaktan öğretimi teorik bir özellik olarak nitelendirebiliriz ancak diğer taraftan herhangi bir öğretim gibi ve başka bir açıdan bakıldığında bu öğretimin de temel ilkeleri belirleyen kendine has bir özelliği vardır.

Özel kitapta Uzaktan Öğretim sistemlerinin oluşturulmasında temel ilkeler verilmektedir. Uzaktan öğretim sisteminin eğitim sürecinde temel pedagojik prensip. Bu prensibin amacı uzaktan öğretim sisteminde teorik anlayışı oluşturmaktır, öncelikle didaktik örneklerden başlamalıyız. Pedagojik yol yeterli olmadığında, bilgisayar destekli deneyim sistemi yararlı olabilir, bu nedenle teknik yardım ana rolü oynayabilir. Yüksek teknik araçların kendisinin öğretim sürecini iyileştirebileceğini unutmamalıyız. «Uzaktan öğretim», «öğretme» anlamına gelir ve Uzaktan Öğretimin gerekliliklerini ve optimizasyonunu tanımlar. İşte bu nedenle, herhangi bir disiplinin psikoloji, didaktik ve metodoloji öğretimi, uzaktan eğitim sistemi ile bağlantılı olmasaydı, programların ve teknik yardımların oluşturulmasında masraf olsa bile, yeni uzmanların yetiştirilmesinde hayati önem taşıyordu.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan, Öğretim, Program, Pedagojik, Sistem

METHODS OF TEACHING THE KAZAKH LANGUAGE ONLINE

Bagzhanova Bayan

ABSTRACT

Currently, new information technologies are used in the education system in the country. The application method also varies according to the requirements of time. It is known to everyone that information systems in space have developed and improved in the 21st century. One of its features is that it is possible to quickly inform rural areas through the application of information technology. We can describe distance education as a theoretical feature, but on the other hand, like any other education and when viewed from another perspective, this education has its own characteristic that determines the basic principles. In the special book, the basic principles in the creation of Distance Education systems are given. The basic pedagogical principle in the educational process of the distance education system. The purpose of this principle is to create the theoretical understanding in the distance education system. First of all, we should start from didactic examples. When the pedagogical way is not enough, the computer-assisted experience system can be useful, so technical assistance can play the main role. We must not forget that highly technical tools themselves can improve the teaching process. «Distance education» means «teaching» and describes the requirements and optimization of Distance Education. That is why the teaching of psychology, didactics and methodology of any discipline is of vital importance in training new specialists, even if there would be costs in creating programs and technical assistance if they were not connected with the distance education system.

Keywords: Distance, Education, Program, Pedagogical, System

ALTYSARIN'S DIDACTIC AND METHODOLOGICAL LEGACY

Sadenova Aigul

School lyceum named after Altynsarin

ABSTRACT

Altynsarin is an educator, progressive figure, democrat, humanist, ethnographer, publisher-writer. Altynsarin's works were analyzed from the perspective of philosophy, history and pedagogical sciences. Pedagogical system of İbray Altynsarin. Pedagogical views of Altynsarin were formed on the basis of democratic education ideas. Pedagogical operations of Altynsarin, for the first time in Kazakhstan, the most important methods of scientific management of general pedagogy, didactics and methodology are being introduced: visualization of teaching, implementation and control, implementation of teaching for a specific purpose, methods of classroom work and extracurricular work are being introduced. Educational programs and letters of instruction were written for education at school. He attached great importance to the donation of school libraries with physical, chemical and astronomical instruments, scientific activities and information news in various fields of art.

Keywords: Education, Pedagogical, Letter, Lecture, Library

ALTYSARIN'İN DİDAKTİK VE METODOLOJİK MİRASI

Sadenova Aigul

ÖZET

Altynsarin eğitimci, ilerici bir figür, demokrat, hümanist, etnograf, yayıncı-yazardır. Altynsarin'in eserleri felsefe, tarih ve pedagojik bilimler perspektifinden incelenmiştir. Altynsarin'in pedagojik sistemi. Altynsarin'in pedagojik görüşleri demokratik eğitim fikirleri temelinde oluşturulmuştur. Altynsarin'in pedagojik çalışmaları, Kazakistan'da ilk kez, genel pedagoji, didaktik ve metodolojinin bilimsel yönetiminin en önemli yöntemleri tanıtılıyor: öğretimin görselleştirilmesi, uygulama ve kontrol, öğretimin belirli bir amaç için uygulanması, öğretim yöntemleri. sınıf içi çalışmalar ve ders dışı çalışmalar tanıtılmaktadır. Okulda eğitime yönelik eğitim programları ve talimat mektupları yazıldı. Fiziksel, kimyasal ve astronomi aletlerinin, bilimsel etkinliklerin ve sanatın çeşitli alanlarındaki bilgi haberlerinin okul kütüphanelerine bağışlanmasına büyük önem verdi.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Pedagojik, Mektup, Ders, Kütüphane

THE INFLUENCE OF PSYCHOLOGICAL SATISFACTION ON STUDENTS AS A
MECHANISM OF MOTOR RESOURCE

Kurmanova A. I.

Eurasian National University L.N. Gumilyov
Astana, Kazakhstan
kurmanova_0111@mail.ru,

Baizhumanova B, Sh.

Eurasian National University L.N. Gumilyov
Astana, Kazakhstan
bibianar.bayzhumanova.70@mail.ru

ABSTRACT

Solving problems of student satisfaction is a complex and very important task for every. The modern approach to understanding the essence and role of the social state presupposes a comprehensive study of such categories as "needs of the individual", "interests of the person", "satisfaction of the population". These categories are intended to declare the immediate causes of social action, as a result of which changes and conditions occur in various areas of social life. In this regard, global changes and requirements of modern society raise the issue of introducing scientific and methodological justification and practice in psychological and educational conditions in order to draw attention to the psychological satisfaction of students of modern Kazakhstan in the process of spiritual modernization of society of the Republic of Kazakhstan. The article clearly differs from other analogy studies with referred reasons. The theoretical, methodological and research innovation is the synthesis of the teachings of the value and semantic system in psychological science to develop a program for experimental research of the orientation of students to psychological satisfaction. A research program of reflections on well – being in the development of personal satisfaction of students. Research program that guides young people to psychological resilience. The role of students' views on satisfaction in the development of their personal potential. The experimental research program is fixed on developing and optimizing the orientation of students to psychological satisfaction.

Keywords: Psychological satisfaction, Metaresource, Education, Psychology, Students

**PSİKOLOJİK DOYUMUN BİR MOTOR KAYNAK MEKANİZMASI OLARAK
ÖĞRENCİLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ**

**Kurmanova A. I.
Baizhumanova B. Sh.**

ÖZET

Öğrenci memnuniyeti problemlerini çözmek herkes için karmaşık ve çok önemli bir görevdir. Sosyal devletin özünü ve rolünü anlamaya yönelik modern yaklaşım, "bireyin ihtiyaçları", "kişinin çıkarları", "nüfusun memnuniyeti" gibi kategorilerin kapsamlı bir çalışmasını gerektirir. Bu kategorilerin, sosyal yaşamın çeşitli alanlarında değişikliklerin ve koşulların meydana gelmesinin bir sonucu olarak, sosyal eylemin acil nedenlerini beyan etmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda, modern toplumun küresel değişimleri ve gereksinimleri, Kazakistan Cumhuriyeti toplumunun manevi modernleşmesi sürecinde modern Kazakistan öğrencilerinin psikolojik memnuniyetine dikkat çekmek için psikolojik ve eğitim koşullarında bilimsel ve metodolojik gerekçelendirme ve uygulamanın getirilmesi konusunu gündeme getirmektedir. Makale, atıfta bulunulan nedenlerle diğer analoji çalışmalarından açıkça farklıdır. Teorik, metodolojik ve araştırma yeniliği, öğrencilerin psikolojik doyuma yönelimlerinin deneysel araştırması için bir program geliştirmek üzere psikoloji bilimindeki değer ve anlamsal sistemin öğretilerinin sentezidir. Öğrencilerin kişisel memnuniyetinin geliştirilmesinde refah üzerine düşünceler araştırma programı. Gençleri psikolojik dayanıklılığa yönlendiren araştırma programı. Öğrencilerin memnuniyet konusundaki görüşlerinin kişisel potansiyellerinin gelişimindeki rolü. Deneysel araştırma programı, öğrencilerin psikolojik doyum yönelimini geliştirmeye ve optimize etmeye odaklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik tatmin, Meta kaynak, Eğitim, Psikoloji, Öğrenciler

**COMMERCIAL TRANSACTIONS IN THE CITY OF JERUSALEM DURING THE
EGYPTIAN RULE OVER PALESTINE “1830-1841”: A STUDY OF THE RECORDS OF
THE LEGAL ISLAMIC COURT**

Bisan Qatouni

bisanqatouni@gmail.com

ABSTRACT

The importance of this study comes from the fact that it presents the commercial image of the Jerusalemite society during this historical period while other studies have focused on the subject of rulers and ignored the society, which needs a comprehensive approach and a deep analysis.

This study deals with the commercial transactions in the city of Jerusalem during the Egyptian rule over the Levant between 1830 and 1841. This period is considered impactful on the different aspects of life and more specifically on the economical aspect, and this is personified in the records of the legal court (al-mahkama al-sharia'a) through the vital and diversified data provided in these records.

This study is based on the methodology of analysis with the focus on linking the events with its historical context. In addition, it employed the narratives drawn from the legal court's (al-mahkama al-sharia'a) records by analyzing the information they provide.

This study discusses the new economic policy that was imposed and followed by the Egyptian authority in the Levant and the commercial and economical activities within the city.

In years prior to the Egyptian rule over the region, commerce and trade faced a recession. Therefore, in their first years of rule, the Egyptians worked on encouraging the different activities of trade by encouraging the foreign merchants to come to the region and expand their activities by lowering the tax imposed on them. This was on the expense of the local merchants.

Moreover, this study discusses the decline in exports versus the increase of imports, which affected negatively many local industries and caused the increase of prices of agricultural and basic products. Consequently, this had converted the peasants and trade workers from a productive force into a consuming force, in addition to the wide spread of the phenomenon of debt.

During this period, a group of famous shops and markets had spread in the different neighborhoods of the city. Among these famous markets we find the *'attar* market that specialized in selling different kinds of apothecary, tools of carpentry, etc. In addition, we have the *qatanine* market that was established in the year 1336 by the emir Saif Eddine Tenkez for textile products, the lahamin market, and other permanent markets.

In addition, there were other temporary markets that were linked to specific events and seasons. These events were an opportunity for vendors, and especially street vendors, to showcase their products. One of the most important events for vendors and merchants was the *Hajj* (Islamic pilgrimage), Ramadan, and the Christian feasts and events. The merchants were keen to establish seasonal markets in proximity to the church of The Holy Sepulcher, in addition to the weekly markets, such as the Friday market that was specialized in cattle.

The villagers in the nearby villages to Jerusalem were used to coming to the city to market and sell their agricultural products in the permanent and the seasonal markets alike because of the high demography in the urban area.

The merchants of the city used to showcase their exported and local products in shops. These products varied depending on the need of the residents of the city and its visitors; they included vegetarian products (rice, onion, pine, sugar, almonds, chickpeas, species, soap, etc.), animal products, textiles, apothecary, household items, and other accessories.

We know from the legal court's (al-mahkama al-sharia'a) documents that a variety of methods of commercial transactions were widespread in the city, such as direct cash sales and barter sales.

It was customary for the sale and purchase of movable real estate to be carried out in the corridors of the legal court (al-mahkama al-sharia'a) before the judge or his representative, in addition to the presence of the concerned parties or their representative by proxy.

"SƏFİƏDDİN ÜRMƏVİ, ƏBDÜLQADİR MARAĞAYI VƏ MİRMÖHSÜN NƏVVABIN
ƏDƏBİ İRSİ VƏ MUSİQİ" ("AZERBAIJAN INTERNATIONAL" JURNALINDA
AZƏRBAYCAN MUSİQİSİNİN TƏQDİMİ)

Aytekin ELİZADE

N. Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin doktorantı
Azərbaycan, Bakı

ORCID ID: 0009-0000-7696-3688

aytekinelizada@gmail.com

"Azerbaijan International" jurnalının təkə ədəbiyyat, tarix, siyasətimizin deyil, eləcə də, mədəniyyət və incəsənətin müxtəlif sahələrinin, həmçinin musiqimizin tarixi və milli çalarlarını Amerika və Avropa auditoriyasına tanıdılmasında rolu böyükdür. "Azerbaijan International" jurnalında Jean Pattersonun müəllifi olduğu "Azərbaycanın orta əsr alətlərinin yenidən bərpası" və Fərid Ələkbərlinin müəllifi olduğu "Musiqi terapiyası" məqalələrində musiqi elminin görkəmli nümayəndələri, azərbaycanlı alim və şairlərinin musiqi elminə verdiyi töhfələrdən bəhs edilmişdir.

Tədqiqatımızda Azərbaycan musiqisinin ədəbiyyatla əlaqəsi fonunda Səfiəddin Ürməvi, Əbdülqadir Marağayi və Mirmöhsün Nəvvabın irsi də tədqiq edilmişdir.

S.Urməvi (XIII) tarix, ədəbiyyat, xəttatlıq, musiqi kimi bir sıra elm sahələrində öz sözünü demiş mütəfəkkirlərdən biridir. S.Urməvi yazı notunu icad edən ilk bəstəkar hesab olunur. Musiqi elminə dair yazdığı iki əsər ("Kitabül-ədvar" və "Risalei-Şərəfiyyə") elm aləminə məlumdur. O, "Şərəfiyyə risaləsi"ndə şeir və ritm arasındakı əlaqədən bəhs etmişdir.

Ə.Marağayi (XIV-XV) həm ifaçılıq və musiqi yaradıcılığı fəaliyyəti ilə məşğul olmuş, həm də poetik əsərlər yazmışdır. O, azərbaycan, fars və ərəb dillərində şeirlərin müəllifidir. Marağayi dilimizdə çoxsaylı tuyuqlar qələmə almış və o, bu janrdə yazılmış şeirlərin "Segah", "Üşşaq", "Nəva" muğamlarında ifa edilməsini məsləhət görmüşdür. Müəllifin ədəbi irsi ilə yanaşı "Came əl-Əlxan", "Məqasid əl-Əlxan", "Lahiye", "Favənd-i aşara" musiqi elminə həsr olunmuş əsərləri də var.

M.Nəvvab türkcə divanın müəllifi olan görkəmli şair, musiqi nəzəriyyəçisi və dəqiq elmlərin bilicisi olmuşdur. O, Şuşa şəhərində "Məclisi-fəramuşan" (Unudulmuşların məclisi) və "Musiqiçilər" məclislərini təşkil etmişdir. Bu məclislərin təkə Şuşanın deyil, eləcə də Azərbaycan musiqi sənətinin, eyni zamanda muğamının inkişafına böyük təsirləri olmuşdur. Onun kiçik yaşlarında yazdığı "Samovarin tərifi" müxəmməsindən də aydın olur ki, M.Nəvvab Azərbaycan musiqisinə, eləcə də, muğamlarımıza bələd olmuşdur. Həmçinin M.Nəvvabın "Vüzuhul-Ərşəm", "Kəşfül-Həqiqeyy-Məsnəvi"si musiqi elminə dair yazılmış dəyərli əsərlərdəndir.

Tədqiq etdiyimiz müəlliflərin irsinə nəzər saldıqda bir daha şahidi oluruq ki, Azərbaycan ədəbiyyatı musiqimizin inkişafına təkan vermiş, musiqinin inkişafında şairlərimizin və onların təşkil etdikləri ədəbi, musiqi məclislərinin rolu böyük olmuşdur. Bu məclislərdən görkəmli xanəndələr, musiqiçilər yetişmişdir.

Açar sözlər: ədəbiyyat, musiqi, "Azerbaijan International" jurnalı

**LITERARY HERITAGE AND MUSIC OF SAFİEDDİN URMAVİ, ABDULGADİR
MARAGHAYİ AND MİR MOHSEN NAVVAB (THE PRESENTATION OF AZERBAIJANI
MUSIC IN "AZERBAIJAN INTERNATIONAL" MAGAZINE)**

Aytekin ELİZADE

ABSTRACT

There is a bridge between music and literature. It is no coincidence that the first folklore samples were created musically. A number of poetry samples were composed in Azerbaijani literature and left a mark on history.

Music also has a special place in the literary heritage of prominent representatives of our classical literary heritage of Safiaddin Urmavi, Abdulgadir Maraghayi and Mirmohsun Nawab. One of the objectives of this study is to identify the relationship between the heritage of the writers mentioned and the music. Another purpose of the study is to show the role of our music in introducing it to the world audience through Azerbaijan International magazine. Determining the means of presenting our music in the journal is a scientific novelty of the work.

Azerbaijani music is explored from multiple perspectives in Azerbaijan International magazine. However, for our research, we primarily focused on the articles The Reconstruction of Azerbaijan's Medieval Instruments by Jean Patterson and Music Therapy by Farid Alakbarli, both published in that magazine. Considering that music and literature are intertwined, we deemed it suitable to examine music within a literary context. Additionally, this article mentions the contributions made by S. Urmavi, A. Maraghayi, and M. Navvab to the field of music science.

Keywords: Literature, Music, "Azerbaijan International" magazine

ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
25-27 Kasım 2023, Türkiye

**ORPHEUS MİTİYLE HALİL SEZAI'NİN *İÇİM PARAMPARÇA* ŞARKISINA
GÖSTERGEBİLİMSEL BİR BAKIŞ**

Dr. Öğr. Üyesi Yasemin BAYRAKTAR
Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
Isparta, Türkiye
yaseminbayraktar@sdu.edu.tr

ÖZET

Edebiyat, insanı tüm yönleriyle kuşatan, anlatan, onun derinlerde taşıdığı ıstırapları, içindeki çocuksu mutluluğu, kaygıları, korkuları, kısacası tüm duygularını ele alan bir sanat dalıdır. Günümüzde birçok dala ayrılmış olan edebiyatın köklerine bakıldığında burada mitik anlatıların yer aldığı, edebiyatın asıl olarak bu mitik anlatılardan çeşitlendiği ve söz konusu mitik anlatıların bugün müzikten sinemaya, resimden mimariye birçok sanat dalını beslediği fark edilecektir. Mitolojik sistemleri oluşturan mitik anlatılar kimi zaman değişerek, dönüşerek, kimi zaman da yaygın şekilde bilinen varyasyonlarıyla modern zamanların sanatlarında varlıklarını sürdürürler. Her sanat eserinin belli seçimler üzerine inşa edildiği göz önünde bulundurulduğunda sanatkarların bilinçli veya bilinçdışı yönelimlerle mitik anlatılara başvurmaları anlamlıdır. Göstergelerarasılık, iki farklı sanat üretiminin arasındaki bağları göstergeler aracılığıyla ortaya koyan bir yöntemdir. Klasik Yunan mitolojisine ait olan Orpheus miti Yunanlıların kültürel yaşantılarında ve sanatlarında olduğu kadar başka kültürlerde de önemli bir yere sahiptir. Bu bildiride Türk müziği alanında üretim yapan Halil Sezai Paracıkoğlu'nun *İçim Paramparça* şarkısıyla, Orpheus miti göstergelerası bağlamda yorumlanmaya çalışılacaktır. Şarkının derin yapısında mitin izi sürülmeye, mitten müziğe uzanan çizgide mitin anlamına göstergelerarası bir bakış getirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Orpheus miti, müzik, edebiyat, göstergelerarasılık, Halil Sezai

**A SEMIOTIC PERSPECTIVE ON THE MYTH OF ORPHEUS AND HALİL SEZAI'S
SONG *İÇİM PARAMPARÇA***

Assist. Prof. Dr. Yasemin BAYRAKTAR

ABSTRACT

Literature is a branch of art that surrounds and describes all the events of human being, and deals with the sufferings he carries deep within him, his childish happiness, anxieties, fears, in short, his entire life. The information about the sciences of literature, which is respected in today's branch, includes mythical narratives, literature is mainly diversified from these mythical narratives, and the mythical narratives in question today feed many branches of art from music to cinema, from painting to architecture. Mythical narratives, called mythological systems, continue to exist in the arts of modern times, sometimes by changing and transforming, and sometimes with their widely known abundance. Considering that his artwork is built on certain choices, the opinion of the artists or his references to mythical narratives with those outside of consciousness are meaningful. Intersemiotics is a method that reveals the connections between two different artistic productions through signs. The myth of Orpheus, which belongs to classical Greek mythology, has an important place in the cultural life and arts of the Greeks as well as in other cultures. In this paper, an attempt will be made to interpret the song *İçim Paramparça* by Halil Sezai Paracıkoğlu, who is a singer in the area of Turkish music, based on the indicators of the Orpheus myth. In this paper it will be tried to trace the deep structure of the song from the myth, and to bring an inter-semiotic view to the meaning of the myth in the line extending from myth to music.

Keywords: Orpheus myth, Music, Literature, Intersemiotics, Halil Sezai

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARLA YARIŞMA VE OLİMPİYATLARA HAZIRLIK
AŞAMASINDA ÇALIŞMAK

Adisa Abashevna MUSİRALİEVA
Çimkent, Kazakistan Cumhuriyeti
e-mail: sto0906@mail.ru

ÖZET

Bu makalede, üstün yetenekli çocuklarla (belirli bir akademik konuda büyük yetenekler sergileyen, bu konuda ilgi ve ustalaşma arzusu olan çocuklar) çalışmaya yönelik yeni yaklaşımlar geliştirme görevi genel bir pedagojik görev haline geldiği konusu ele alınacaktır.. Böyle bir öğrenciyi tespit etmek ve onun yeteneklerini geliştirmek bir öğretmenin en önemli görevlerinden biridir. Zaten sınıfta, grup ve bireysel çalışma biçimlerini düzenleyerek öğretmen bu tür öğrencilerin faaliyetlerini farklılaştırabilir ve ders saatleri dışında sistematik ek dersler düzenlemek gerekir.

Hem sınıfta hem de ek derslerde okul ders kitabına başvurulması zorunludur. Bizim durumumuzda, eğitim dili Kazakça olan okullar için Rus dili ve edebiyatı ders kitaplarından bahsediyoruz. Bu ders kitaplarının özelliği, konuşma becerilerini geliştirme görevlerine sıkı sıkıya bağlı kalmalarında yatmaktadır. Bu nedenle ders kitaplarındaki görevler Bloom'un taksonomisinde yer alan entelektüel işlem düzeylerine tam olarak uygun formülle gösterilmiştir: bilgi, anlama, uygulama, analiz, sentez, değerlendirme. Aynı zamanda bu makalede örnek konular olarak Abay Kunanbaev, Muhta Auezov, Muhtar Shakhanov, Cengiz Aitmatov, A.S.. Puşkin, V. Rasputin, K. Paustovsky vb. ikonik isimlerin yer aldığı 9. sınıf ders kitabından seçtik. Öğretmenin, iletişim becerilerinin oluşumunu ve geliştirilmesini, araştırma becerilerini geliştirmeyi (diğer derslerde alınan bilgilerin analizi, sentezi, değerlendirilmesi, yorumlanması) içeren görevleri analiz etmesi ve seçmesi gerekecektir.

Sürekli olmayan metinler oluşturmak, karşılaştırmalı diyagramlar oluşturmak, yapısal ve anlamsal tabloları doldurmak, sorunlu soruları formüle etmek ve bunlara cevap aramayı organize etmek üzerinde çalışmak - bu, modern teknolojik tekniklerin tam bir listesi değildir. Ve sonra yaratıcı nitelikteki görevleri seçmek ve sistematize etmek gerekir: örneğin, makaleler ve kısa tartışma niteliğindeki makaleler yazmak. Son aşamada ise multimedya sunumlarının ve kitap tanıtımlarının oluşturulması, kolektif (işbirlikçi) proje faaliyetlerine katılım organize edilmektedir. Üstün yetenekli çocuklarla çalışmanın yeni aşaması, öğretmenin çalışmasının etkinliğini gösteren ana olaylarla ilişkilidir: bunlar cumhuriyetçi ve uluslararası olimpiyatlar ve bilimsel araştırma projeleri yarışmaları konuları da incelenip yazılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Üstün yetenekli çocuklar, Ders, Ders kitabı, Eğitim biçimleri, Teknoloji, Bilişsel aktivite

РАБОТА С ОДАРЕННЫМИ ДЕТЬМИ НА ЭТАПЕ ПОДГОТОВКИ К КОНКУРСАМ И
ОЛИМПИАДАМ

Мусиралиева Адиса Абашевна

АБСТРАКТ

На современном этапе общепедагогической становится задача выработки новых подходов к работе с одарёнными детьми – теми, кто проявляет большие способности к определённому учебному предмету, у кого есть интерес и желание его осваивать. Разглядеть такого ученика, развить его способности – одна из важнейших задач учителя. Уже на уроке, организуя групповые и индивидуальные формы работы, учитель может дифференцировать деятельность таких учеников, а во внеурочное время необходимо организовать систематические дополнительные занятия.

Как на уроке, так и на дополнительных занятиях обязательным условием является обращение к школьному учебнику. В нашем случае речь идет об учебниках русского языка и литературы для школ с казахским языком обучения. Специфика этих учебников заключается в их неукоснительном следовании задачам формирования речевых навыков. А потому задания в учебниках формулируются в полном соответствии с уровнями интеллектуальных операций, заложенных в таксономию Блума: знание, понимание, применение, анализ, синтез, оценка. В подготовленной в рамках симпозиума статье нами отобраны для примера темы из учебника для 9 класса со знаковыми именами Абая Кунанбаева, М.Ауэзова, М. Шаханова, Ч.Айтматова, А.С. Пушкина, В.Распутина, К.Паустовского и др. Учителю предстоит проанализировать и отобрать задания, предусматривающие формирование и развитие коммуникативных навыков, совершенствование исследовательских умений – анализ, синтез, оценивание, интерпретация информации, полученной на других уроках.

Работа над составлением несплошных текстов, построение сравнительных диаграмм, заполнение структурно-смысловых таблиц, формулировка проблемных вопросов и организация поиска ответов на них – таков далеко не полный список современных технологических приемов. А далее необходимо отобрать и систематизировать задания творческого характера: например, написание эссе и коротких сочинений-рассуждений. А на завершающем этапе организуется создание мультимедийных презентаций и буктрейлеров, участие в коллективной (коллаборативной) проектной деятельности. Новый этап работы с одарёнными детьми связан с главными мероприятиями, которые показывают результативность работы учителя: это республиканские и международные олимпиады и конкурсы научных исследовательских проектов.

Ключевые слова: одаренные дети, урок, учебник, формы обучения, технологии, познавательная деятельность

**KAZAK DİLİ VE EDEBİYATI DERSLERİNDE İŞLEVSEL OKURYAZARLIĞI
GELİŞTİRMENİN YOLLARI**

Alshimbekova N. M.

Karaganda şehri, KMM "66 numaralı okul-lise"

ÖZET

Günümüz toplumunda eğitim alanında en önemli konu "21. yüzyılda ne öğretilmeli, öğrencilere nasıl öğretilmeli?" Bir sorun var. Bu bakımdan günümüz öğrencilerinin işlevsel okuryazarlığının gelişiminde ortaöğretim kurumlarının özel bir yeri vardır. Kazak dili ve edebiyatı başta olmak üzere öğretilen konuların özel bir yeri vardır. Edebiyat konusunun temel amacı öğrencinin eğitiminde, onun dünyaya, karaktere ve kültüre karşı tutumunu şekillendirmede kurgudan yararlanmaktır. İşlevsel okuryazarlık, kişinin dış çevreyle iletişim kurma yeteneğinin ve o çevreye mümkün olan en kısa sürede uyum sağlama ve iletişim kurma becerisinin bir göstergesidir. Günümüzün talebi öğrencilerin işlevsel okuryazarlığını geliştirmektir. Genel işlevsel okuryazarlık kavramını açıklayacak olursak, günümüz dünyasında bireyin sosyal, kültürel, politik ve ekonomik faaliyetlere aktif katılımı ve yaşam boyu öğrenmeye yani çağın güncelliğine ayak uydurabilmesine katkı sağlayan temel faktör olduğunu biliyoruz. küreselleşme çağı. Bu nedenle fonksiyonel okuryazarlığın kişinin mesleği ve yaşı ne olursa olsun sürekli olarak geliştirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dil, Öğretme, Öğrenme, Yöntemler, İşlevsel, Konular

**WAYS TO DEVELOP FUNCTIONAL LITERACY IN KAZAKH LANGUAGE AND
LITERATURE LESSONS**

Alshimbekova N. M.

ABSTRACT

In today's society, the most important issue in the field of education is "What should be taught in the 21st century and how should it be taught to students?" There is a problem. In this respect, secondary education institutions have a special place in the development of functional literacy of today's students. The subjects taught, especially Kazakh language and literature, have a special place. The main purpose of the literature subject is to use fiction in the education of the student, in shaping his attitude towards the world, character and culture. Functional literacy is an indicator of a person's ability to communicate with the external environment and the ability to adapt and communicate with that environment in the shortest possible time. Today's demand is to improve the functional literacy of students. If we explain the general concept of functional literacy, we know that in today's world, the active participation of the individual in social, cultural, political and economic activities is the main factor that contributes to lifelong learning, that is, to keep up with the currentness of the age. era of globalization. Therefore, functional literacy needs to be constantly improved, regardless of the person's profession and age.

Keywords: Language, Teaching, Learning, Methods, Functional, Subjects

STUDY OF ONOMASTIC UNITS AND EXOTICISMS IN TRANSLATIONS FROM
AZERBAIJANI TO ENGLISH

Aygun GASIMOVA
Azerbaijan University
aygun.gasimova@au.edu.az
Baku / Azerbaijan

ABSTRACT

Translation is considered one of the main factors determining the influence of the literature of different nations and their literary relations. The language, culture and literature of each nation becomes strong and powerful when the nation has a large translated literature. People who are able to translate the spiritual and cultural achievements of other nations into their native language and benefit from them have a strong culture and literature. Before analyzing the onomastic units and exoticisms in translations from Azerbaijani into English, it is necessary to specify the concepts of "exoticism" and "onomastic unit". Expression of onomastic units is of great interest in translation. Onomastics, as a field of scientific linguistics, studies names and the changes they undergo in the process of citing them. Exoticisms are lexical units that serve to identify objects and events that are characteristic of the customs and traditions, domestic features of another nation, i.e., exoticism is a foreign quote that expresses an object or event from the life of another nation. It is possible to translate exoticisms, but in most cases they are translated "figuratively", that is, with the help of various expressions.

Keywords: Translate, Expression, Literature, Onomastics, Tradition

ИССЛЕДОВАНИЕ ОНОМАСТИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ И ЭКЗОТИЗМОВ В ПЕРЕВОДАХ
С АЗЕРБАЙДЖАНСКОГО НА АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК

Айгюн ГАСИМОВА

АБСТРАКТ

Перевод считается одним из главных факторов, определяющих влияние литературы разных народов и их литературных связей. Язык, культура и литература каждой нации становятся сильными и могущественными, когда нация имеет большое количество переводной литературы. Сильную культуру и литературу имеют люди, способные перевести духовные и культурные достижения других народов на свой родной язык и извлечь из них пользу. Прежде чем анализировать ономастические единицы и экзотизмы в переводах с азербайджанского языка на английский, необходимо уточнить понятия «экзотика» и «ономастическая единица». Выражение ономастических единиц представляет большой интерес при переводе. Ономастика как область научной лингвистики изучает имена и изменения, которые они претерпевают в процессе цитирования. Экзотики – это лексические единицы, служащие для обозначения предметов и событий, характерных для обычаев и традиций, бытовых особенностей другого народа, т. е. экзотика – это иностранная цитата, выражающая предмет или событие из жизни другого народа. Перевести экзотизмы можно, но в большинстве случаев они переводятся «образно», то есть с помощью различных выражений.

Ключевые слова: перевод, выражение, литература, ономастика, традиция.

DEEP TECHNICAL COLLEGE INCLUSIVIST BİLİM BERÝDEGI MÁSELER

Temerkhanova Balzhan Adylbekovna
East-Kazakhstan Region Education
balzhan.temerkhanova@mail.ru

ABSTRACT

Currently, the problems of quality education available to children with special educational needs in the Republic of Kazakhstan are under the close attention of the Ministry of education of the Republic of Kazakhstan, local executive authorities, parents and the entire public. To identify the problems of inclusive education in college on affordable education of children with special needs in the country.

Keywords: Inclusive education, Children with disabilities, Integration, Social and medical-pedagogical correction, Social protection of persons with disabilities, Information component.

**ГЛУБОКОЕ ТЕХНИКАЛЫҚ КОЛЛЕДЖДЕГІ ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДЕГІ
МӘСЕЛЕЛЕР**

Темерханова Балжан Адылбековна

АННОТАЦИЯ

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасында ерекше білім беріге қажеттілігі бар балаларға қолжетімді сапалы білім беру проблемалары Қазақстан Республикасы оқу-ағарту министрлігі, жергілікті атқарушы билік органдарының, ата-аналардың және барлық жұртшылықтың жіті назарында. Еліміздегі қажеттілігі ерекше балаларды қол жетімді білім беру бойынша колледждегі инклюзивті білім берудегі мәселелерін анықтау.

Тірек сөздер: Иклюзивті білім беру, мүмкіндігі шектеулі балалар, интеграция, әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу, мүгедектерді әлеуметтік қорғау, ақпараттық компонент.

BALANCED SCORECARD FOR EVALUATING INTELLECTUAL CAPITAL IN
TECHNICAL AND VOCATIONAL EDUCATION

E. S. Slyamova

East Kazakhstan Humanitarian College named after Abay

Ust-Kamenogorsk

elmira_slyamova@mail.ru

ABSTRACT

Purpose of the article: to show the balanced scorecard as a useful tool for assessing the activities of colleges. Colleges make strategic plans to achieve their goals. However, these plans can fail if the required resources are not available. The most valuable resources at any university are the experience of faculty and staff and its intellectual capital. Therefore, if a university effectively evaluates and manages these valuable resources, it can rationally design and use strategies to achieve its goals. This article discusses the balanced scorecard method as an effective method for assessing intellectual capital in a college. It is obvious that in recent years, the openness of the reports of colleges and the assessment of the results of their services has become increasingly difficult. Colleges must become more entrepreneurial and measure their performance in order to be more competitive.

Keywords: Intellectual capital, College, Balanced scorecard, Evaluating of intellectual capital

ТЕХНИКАЛЫҚ ЖӘНЕ КӘСІПТІК БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ ЗИЯТКЕРЛІК
КАПИТАЛДЫ БАҒАЛАУДЫҢ ТЕНГЕРІМДІ КӨРСЕТКІШТЕР ЖҮЙЕСІ

Э. С. Слямова

АНДАТПА

Мақаланың мақсаты: теңгерімді көрсеткіштер жүйесі- Колледждердің қызметін бағалаудың пайдалы құралы ретінде көрсету. Колледждер өз мақсаттарына жету үшін стратегиялық жоспарлар құрады. Алайда, егер қажетті ресурстар болмаса, бұл жоспарлар сәтсіз болуы мүмкін. Кез - келген колледждегі ең құнды ресурстар-бұл оқытушылар мен қызметкерлердің тәжірибесі және оның зияткерлік капиталы. Сондықтан, егер колледж осы құнды ресурстарды тиімді бағалап, оларды басқарса, ол өз мақсаттарына жету үшін стратегияларды ұтымды құрып, қолдана алады. Бұл мақалада колледждегі зияткерлік капиталды тиімді бағалаудың теңгерімді көрсеткіштер жүйесі әдісі қарастырылған. Соңғы уақыттарда жоғары оқу орындарының есептерінің ашықтығы мен олардың көрсететін қызметтерінің нәтижелерін бағалау қиынға соғып отырғаны анық. Кез-келген жоғары оқу орындары неғұрлым бәсекеге қабілетті болуы үшін соғұрылым әрекетшіл және өз қызметінің тиімділігін бағалай алуы тиіс.

Түйін сөздер: зияткерлік капитал, колледж, теңгерімді көрсеткіштер жүйесі, зияткерлік капиталды бағалау

**LEARNING ENGLISH TENSES USING THE “TENSESGRAMM” MOBILE
APPLICATION**

Aygerim Fayzoldina

Sarsen Amanzholov East Kazakhstan University

Assoc. Prof. Abdrakhmanova Tolkyn Muratbekovna

Sarsen Amanzholov East Kazakhstan University

wiki.faizoldina@mail.ru

ABSTRACT

New technologies are developing at a rapid rate in today's society. New technologies are becoming a crucial component of education, particularly in the educational system. As a result, students are searching for venues and tools to put their academic knowledge into practice. For example, mastering grammar is just as important as completing tasks learning a new language. After learning every grammar topic, it's crucial to do exercises that are relevant to that particular topic. But not each application has an easy-to-use interface, accurate assignment selection, and a way for offering grammatically correct topics. Considering all the pros and cons of the application for learning English the expression of the article appears a ready-made format of a advanced platform, which contains hypothesis and practical assignments of all 12 tenses in English linguistics use. This application is intended for any age and level. It ought to be famous that the article incorporates the comes about of a study of schoolchildren and students and English learners. Moreover, this article is given to the most objective of propelling a high-quality and helpful innovative Tensesgramm stage, taking under consideration the person characteristics of understudies.

Keywords: Innovation, Tensesgramm, Modern platform, Template, Grammar, Linguistics, Interface

ÖZBEKİSTAN'DA ŞIFALI BİTKİ ÜRÜNLERİNE TALEP ARTIŞI

Gulihayo Mahmudjon qizi IKRAMALIYEVA

Andican Devlet Saęlıkbilimleri Enstitüsü

Andican, Özbekistan

gikramaliyeva@gmail.com

ÖZET

Bu makalede, günümüzde ülkemizde yürütölen reformların asıl görevi olan halkımızın yaşam tarzını iyileştirmek ve ekonomimizi büyük ölçüde geliştirmek olandan bahsedilmektedir. Bununla birlikte ekonomik alanda flora ve faunanın ve türlerinin arttırılmasının da acil bir ihtiyaç olduğu vurgulanmalıdır. Günümüzün önemli görevlerinden biri de özellikle sanayi ve tarıma yönelik yeni şifalı bitki türlerini bulmak ve tanıtmaktır. Tıbbi bitki ürünlerine olan ihtiyaç her geçen gün arttıkça bunların hammaddelerinin hazırlanma miktarları da artmaktadır. Bu da şifalı bitkilerin yetiştirildiği alan miktarının kademeli olarak azalmasına ve bunun sonucunda bunlardan elde edilen hammaddelerin keskin bir şekilde sınırlandırılmasına veya tamamen durdurulmasına yol açabilir. Bunu dikkate alarak, sulanan tipik gri toprak koşullarında şifalı bitkilerin yetiştirilmesinin yanı sıra gübrelerin hammaddeleri ve kalitesi üzerindeki etkisinin araştırılması günümüzün önemli konuları olarak kabul edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bitkiler, Popölasyon, Karbonhidrat, Tıbbi uygulama, Mineraller

O'ZBEKISTONDA DORIVOR O'SIMLIK MAXSULOTLARIGA BO'LGAN TALABNING
ORTIB BORISHI

Gulihayo Mahmudjon qizi IKRAMALIYEVA

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada bugungi kunda yurtimizda olib borilayotgan islohotlarning bosh vazifasi bo'lmish xalqimizni turmush tarzini yaxshilash, shu qatorda keng ko'lamda iqtisodiyotimizni rivojlantirishishlari haqida so'z ketadi. Shuni ta'kidlab o'tish kerakki, shu qatorda iqtisodiy sohada o'simlik dunyosi, hayvonot dunyosi va ularni turlarini ko'paytirish zamon talabi ekanligi ta'kidlab o'tiladi. Ayniqsa sanoat va qishloq xo'jaligi uchun kerakli bo'lgan dorivor o'simliklarni topib ularni yangi turlarini intraduksiya qilish, yetishtirish va foydalanish bugungi kunning muhim vazifalaridan biri bo'lib kelmoqda. Dorivor o'simliklar mahsulotiga ehtiyoj kundan kunga o'sib borishi natijasida ularning xomashyosini tayyorlash miqdori ham ko'payib bormoqda. Bu esa o'z navbatida dorivor o'simliklar yetishtiriladigan joy miqdorining tobora kamayib ketishi, natijada ulardan olinadigan xom-ashyoning keskin chegaralanishi yoki butunlay to'xtatilishiga olib kelishi mumkin. Shularni inobatga olib sug'oriladigan tipik bo'z tuproqlar sharoitida dorivor o'simliklarni yetishtirish, xamda ularning xom-ashyosi va sifatiga o'g'itlarni ta'sirini o'rganish hozirgi davrning muhim masalalaridan hisoblanadi.

Kalit so'zlar: O'simliklar, Populyatsiya, Uglevod, Dorivor inplantatsiya, Minerallar

AKADEMIK DISKURSDA XÜSUSİ TERMINOLOGİYANIN İSTİFADƏSİNİN
TƏSİRLƏRİ

Pərvanə Firdovsi qızı MÖVSÜMOVA

Bakı Dövlət Universiteti

Bakı, Azərbaycan

ORCID ID:0000-0001-7274-4850

parvana.movsumova@bsu.edu.az

XÜLASƏ

İxtisaslaşmış terminologiya akademik diskursda mühüm rol oynayır və akademik zəmində xüsusi sahələr üzrə ünsiyyət qurma üsullarını formalaşdırır. İxtisaslaşmış diskurs xüsusi sahələr və ya domenlər daxilində ünsiyyətə aiddir, burada dilin xüsusi bir şəkildə həmin sahəyə aid olan məlumat və fikirləri çatdırması üçün istifadə olunur. İxtisaslaşdırılmış diskurs tibb, hüquq, elm, texnologiya və ya hər hansı bir sahədə istifadə edilərkən onu gündəlik dildən fərqləndirən unikal linqvistik xüsusiyyətlərini nümayiş etdirir. Xülasə, xüsusi terminologiya akademik diskursda ikili rol oynayır, dəqiqlik və səmərəlilik təklif edir, eyni zamanda əlçatanlıq və ünsiyyətlə bağlı problemlər yaradır. Müəlliflər ünsiyyətin effektivliyini artırmaq üçün kontekst və auditoriyanı nəzərə alaraq bu mürəkkəbliyi diqqətlə idarə etməlidirlər.

Açar sözlər: Linqvistik xüsusiyyətlər, Terminologiya, Texniki, Lüğət, Akademik sözlər

EFFECTS OF THE SPECIALIZED TERMINOLOGY USAGE IN ACADEMIC
DISCOURSE

Pərvanə Firdovsi qızı MÖVSÜMOVA

ABSTRACT

Specialized terminology plays an important role in academic discourse and shapes the ways of communicating in specific fields in academia. Specialized discourse refers to communication within specific fields or domains, where language is used to convey information and ideas specific to that field. Specialized discourse, when used in medicine, law, science, technology, or any other field, exhibits unique linguistic features that distinguish it from everyday language. In summary, specific terminology plays a dual role in academic discourse, offering precision and efficiency while also posing challenges of accessibility and communication. Authors must carefully manage this complexity by considering context and audience to maximize communication effectiveness.

Keywords: Linguistic features, Terminology, Technical, Vocabulary, Academic words

ÇAĞDAŞ EĞİTİM KOŞULLARIYLA İŞBİRLİKÇİ EĞİTİMİ

Sabina KHANAEVA

Özbekali Canibekov Güney Kazakistan Devlet Pedagoji Üniversitesi
Çimkent, Kazakistan Cumhuriyeti

Olga Andreevna STYCHEVA

Özbekali Canibekov Güney Kazakistan Devlet Pedagoji Üniversitesi
Çimkent, Kazakistan Cumhuriyeti

e-mail: sto0906@mail.ru

ÖZET

Eğitimde modernizasyon, aile içi eğitimin en iyi geleneklerini koruyarak ve geliştirerek sistemin tüm parçalarının ve tüm faaliyet alanlarının modern yaşamın gereklerine uygun olarak kapsamlı bir şekilde yenilenmesidir. Küresel hedeflerin hayata geçirilmesinde en önemli faktör okul eğitim sistemidir ve bu sistemin anahtar figürü de öğretmendir. Eğitimi modernleştirmek için didaktik koşullar gereklidir. Didaktik koşullar, verilen görevlerin etkili çözümüne katkıda bulunan içerik öğelerinin, formların, yöntemlerin ve öğretim yardımcılarının seçimi, tasarımı ve uygulanmasının sonucu olan öğrenme koşullarıdır.

Araştırmacılar, öğrencilerin bilişsel aktivitelerini geliştirmek için çeşitli didaktik koşulları belirler. Günümüzde okul didaktiği, işbirliği ilkelerine dayanan çok sayıda işbirlikçi öğrenme tekniği geliştirmiştir. İşbirlikçi (ortak) öğrenme, öğrenmenin öğrenciler arasındaki veya öğrenci ile öğretmen arasındaki yakın etkileşim üzerine kurulduğu bir yaklaşımdır. İngilizceden - işbirlikçi - ortak, birleşik, ortak. Bir problemi çözmek, bir görevi tamamlamak veya bir ürün yaratmak için birlikte çalışan öğrenci gruplarını organize etmekle ilgilidir. İşbirlikçi öğrenme özünde iletişim sürecinde ortak eylemlerin inşasıdır. Sürece katılanlar, aktif ortak bilgi arayışı, tartışma ve anlamların anlaşılması yoluyla bilgi kazanırlar. İşbirlikçi öğrenme, grup projeleri, ortak geliştirme vb. formatları içerir. İşbirlikçi öğrenmenin rolü ve amacı ana fikir tarafından belirlenir: doğası gereği öğrenme, katılımcıların birbirleriyle işbirliği yaptığı sosyal bir etkinliktir ve öğrenme süreci (bir konuya hakim olma) iletişim yoluyla gerçekleştirilir. Şu anda işbirlikçi öğrenmeyle doğrudan ilgili olan bir dizi didaktik tekniği seçtik ve tanımladık.

Öğretmenlik uygulaması sırasında işbirlikçi gruplarda çalışma kurallarının geliştirilmesine katkıda bulunan gözlemler yaptık. Grup etkinliği, bireysel olarak çözülebilecek sorunlardan daha karmaşık sorunların çözülmesini içerir.

Herhangi bir takım, tüm üyelerinin bildiği ve anladığı ortak kurallar dizisine göre yönlendirilmelidir. Bu, her grup üyesinin kendilerinden ne beklendiğini, işin nasıl dağıtılacağını ve destekleneceğini ve sonuçlara nasıl ulaşılacağını bilmesini sağlamak içindir.

Anahtar Kelimeler: Modernleşme, İşbirlikçi Öğrenme, Etkileşim, İletişim

**КОЛЛАБОРАТИВНОЕ ОБУЧЕНИЕ В УСЛОВИЯХ МОДЕРНИЗАЦИИ
ОБРАЗОВАНИЯ**

**Ханаева Сабина
Стычева Ольга Андреевна**

Модернизацией в образовании называется комплексное, всестороннее обновление всех звеньев системы и всех сфер деятельности в соответствии с требованиями современной жизни, при сохранении и умножении лучших традиций отечественного образования. Ведущим фактором в реализации глобальных задач является система школьного образования, и ключевой фигурой в ней является учитель. Для модернизации образования необходимы дидактические условия. Дидактические условия – это обстоятельства обучения, которые являются результатом отбора, конструирования и применения элементов содержания, форм, методов и средств обучения, способствующих эффективному решению поставленных задач.

Исследователи выделяют различные дидактические условия активизации познавательной деятельности учащихся. На сегодняшний день в школьной дидактике разработано большое количество приёмов совместного обучения, строящихся на принципах коллаборативности. Коллаборативное (совместное) обучение – это подход, в рамках которого обучение построено на тесном взаимодействии между обучающимися, либо между обучающимися и учителем. С английского – collaborative – общий, объединённый, совместный. Речь идет об организации групп обучающихся, работающих вместе для решения проблемы, выполнения задания или создания какого-либо продукта. По сути, коллаборативное обучение – это конструирование совместных действий в процессе коммуникации. Участники процесса получают знания через активный совместный поиск информации, обсуждение и понимание смыслов. Коллаборативное обучение включает такие форматы как групповые проекты, совместные разработки и т.п. Роль и назначение коллаборативного обучения определяется ведущей идеей: обучение по своему характеру – это социальная деятельность, в которой участники сотрудничают друг с другом, а процесс обучения (освоение учебного предмета) осуществляется посредством общения. В настоящее время мы отобрали и описали целый ряд дидактических приемов, имеющих непосредственное отношение к коллаборативному обучению.

В ходе педагогической практики мы проводили наблюдения, которые способствовали разработке правил работы в коллаборативных группах. Групповая деятельность предполагает решение более сложных задач, чем те, которые могут решаться индивидуально.

Любая команда должна руководствоваться общим сводом правил, которые знают и понимают все ее члены. Это необходимо для того, чтобы каждый член группы знал, что от него ожидают, как будет распределяться и поддерживаться работа, и каким образом будут достигнуты результаты.

Ключевые слова: модернизация, коллаборативное обучение, взаимодействие, коммуникация

KÜRESELLEŞMEDE ÖĞRENCİLERİN BAĞIMSIZ GÖRÜŞLERİNİN
OLUŞTURULMASINDA EĞİTİMİN ÖNEMİ

Ikromaliyeva Saodatoy Shuhratbek qizi

Andican Devlet Pedagoji Enstitüsü

saodatoyikromaliyeva@icloud.com

ÖZET

Bu makalede ailede çocuğun bağımsız ve derin düşünmesinde eğitimin önemi, genç neslin şekillenmesinde mahallenin rolü ve devlet politikası konuları incelenip yazılacaktır. Ayrıca ailede çocuk yetiştirmede yaşanan başarılar ve sorunlar da kaynaklara dayanılarak ortaya konulacaktır. Çocuk ilk eğitimi aileden alır, anne-babadan alır, anne-baba eğitilirse çocuk da eğitilir. Genç nesil aileden eğitim aldığı yere gider. Eğitimin geliştirilmesi için ülkemizde Devlet tarafından özel anaokulları ve okullar kurulmuştur. Eğitim sistemi, çocuklara küçük yaşlardan itibaren İslami bilgileri öğretmek, bilgisayar okuryazarlığını geliştirmek, beden eğitimini geliştirmek için başarılı olacakları ve bu onları gelecekte toplumdaki yerlerini bulma konusunda motive edecekleri konusu da ele alınacaktır. Son olarak amacımız gelecek nesli iyi bir şekilde eğitip ülkemize yararlı insanlar yetiştirmek konusunu gündeme getirmek konusunu makalede inceleyip yazmaktır.

Anahtar Kelimeler: Mahalle, İnternet, Kitap, Sinema, Medeniyet

**GLOBALASHUV DAVRIDA O'QUVCHILARNING MUSTAQIL FIKRINI
SHAKLLANTIRISHDA TARBIYANING AHAMIYATI**

Ikromaliyeva Saodatoy Shuhratbek qizi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada oilada farzandning mustaqil va teran fikrlashida tarbiyaning ahamiyati, mahallaning ro'li va yosh avlodni shakllantirishda davlat siyosati masalalari yoritilgan. Shuningdek oilada farzand tarbiyasidagi yutuqlar va muammolar manbalar asosida ochib berilgan. Bola birinchi tarbiyani oiladan, ota-onadan o'rganadi ota-ona bilimli bo'lsa farzand ham ilimli bo'ladi. Yosh avlod oiladan ta'lim tarbiya maskaniga boradi. Bugungi kunda yurtimmizda yoshlarni qobilyatini rivojlantirishga qaratilgan yoshlarga oid davlat siyosati haqida qarorlar, maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish, bollarga yoshlikdan islom ilmini o'rgatish, kompyuter savodxonligini shakllantirish, jismoniy tarbiyani rivojlantirish bo'yicha hususiy bog'chalar, maktablar tashkil qilingan. Bunday maktablarda bilim olgan o'quvchilar oily o'quv yurtlariga davlat granti asosida kirish bahtiga muayassar bo'ladilar va bu kelajakda ularni jamiyatda o'rnini topishlariga kata turtki bo'ladi.

Kalit so'zlar: Mahalla, İnternet, Kitob, Kino, Sivilizatsiya

MƏHƏMMƏD NİDAİNİN “MƏNAFEÜNNAS” ƏSƏRİNİN BƏZİ TİBBİ ƏSƏRLƏRLƏ
MÜQAYİSƏSİ

Sonaxanım HADİYEVA (Sona Xəyal)

AMEA Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu
Bakü, Azərbaycan
sonaxeyal@mail.ru

XÜLASƏ

XVI əsr şair və təbibi, II Sultən Səlimin saray həkimbaşısı olmuş Nəhəmməd Nidainin AMEA Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda mühafizə olunan iki tibbi əsərindən biri Sultana həsr etdiyi “Mənafeün-nas” əsəridir. Bu məqaləmizdə həmin əsərin bəzi tibbi əsərlərlə müqayisəsini oxucuların diqqətinə çatdırmaq istəyirik. Məhəmməd Nidai “Mənafeün-nas”da qeyd edir ki, özünəqədərki ərəbdilli, farsdilli təbib yazarların əsərlərini oxumuş, onlardan bəhrələnmişdir. Burada Zəkəriyyə ər-Razinin “Ət-tibbül-Mənsuri” (Mənsurun təbabəti), Əbülhəsən əl-Marağinin “Müalicati-münfəridə” (Sadə müalicə üsulları), Məhəmməd Yusif Şirvaninin “Tibbnamə”, Həsən ibn Rza Şirvaninin “Siracüt-tibb” (Tibbin çırağı), Nəcməddin Mahmud bin Ziyayəddin İlyas Şirazinin “Haviyi-səğir”, Hacı Süleyman Qacar İrəvaninin “Hikmət xəzinəsi”, Mühəmməd bin Əlinin “Tərcüme-yi-Cədidə fil-xəvassil-Müfrədə”, Mir Məhəmməd Möminin “Təhfətül-Möminin” əsərləri ilə müqayisə verilmişdir. Nidainin əsərini daha çox tibbi əsərlə müqayisə etmək olar, amma biz məqalənin həcmi nəzərə alıb bunlarla kifayətləndik.

Məhəmməd Nidainin “Mənafeün-nas” əsərini həm tərtib prinsipinə, həm haqqında bəhs açılan xəstəliklərə görə digər tibbi əsərlərlə müqayisə etdikdə “Mənafeün-nas”ın bəzi cəhətlərə görə bir çox əsərlərdən üstün olduğu, tibb tarixinin öyrənilməsi üçün doğrudan da dəyərli bir mənbə olduğu aydın olur. Eyni zamanda Nidainin özündən əvvəlki həkimlərin təcrübələrindən yararlandığını, əsərdə onların düzəltmələri dərmanlardan istifadə etdiyinin, adlarını da hörmətlə çəkdiyinin şahidi oluruq.

Açar sözlər: Tibbi əsər, Təbib, Əlyazma, Xəstəlik, Dərman

**COMPARISON OF MAHAMMAD NİDAİ’S WORK “MANAFEUN-NAS” WITH
SOME MEDICAL WORKS**

Sonaxanım Hadiyeva (Sona Khayal)

ABSTRACT

The work “Manafeun-nas” by Mahammad Nidai, a poet and physician of the 16th century, who was the head physician in the palace of Sultan Salim II, preserved in the Institute of Manuscripts named after Mahammad Fuzuli of ANAS. “Manafeun-nas” which was devoted to the Sultan is one of his two medical works preserved in the mentioned Institute. In this article, we want to bring to the readers’ attention the comparison of that work with some other medical works. In his “Manafeun-nas” Mahammad Nidai mentioned that he had read the works of Arabic-speaking and Persian-speaking medical writers and benefited from them. Here is given the comparison of the work “Manafeun-nas” with Zakariyya ar-Razi’s “At-tibbul-Mansuri” (Mansur’s medicine), Abulhasan al-Maraghi’s “Mualijati-munfarida” (Simple methods of treatment), Mahammad Yusif Shirvani’s “Tibbnameh”, Hasan ibn Rza Shirvani’s “Sirajut-tibb” (The illuminator of medicine), Najmaddin Mahmud bin Ziyayaddin Ilyas Shirazi’s “Haviyi-saghir”, Haji Suleyman Qajar Iravani’s “Treasure of Wisdom”, Muhammad bin Ali’s “Tarjume-yi-Jadida fil-khavassil-Mufrada”, Mir Mahammad Momin’s “Tohfatul-Momin” works. Nidai’s work can be compared with more medical works, but were satisfied with them considering the size of the article.

While comparing Mahammad Nidai’s work “Manafeun-nas” with other medical works, both in terms of the principle of composition and the mentioned diseases, “Manafeun-nas” is superior to many other works in some aspects. It is clear that it is a valuable source for learning the history of medicine. At the same time, we witness that Nidai took advantage of the experiences of the predecessor doctors, used their medicines in the work, and mentioned their names with respect.

Keywords: Medical work, Doctor, Manuscript, Disease, Medicine

**DIDACTIC FOUNDATIONS OF THE ORGANIZING EXTRACURRICULAR FORMS OF
WORK AT A UNIVERSITY**

Ulbala URAZBAKOVA

NJSC "South Kazakhstan University named after M. Auezov"
Shymkent, Kazakhstan
sto0906@mail.ru

ABSTRACT

The modern stage of historical development is characterized by enormous dynamism, global contradictions, radical changes in all areas of public life, which requires a revision of established views and opinions, including in education. Many of the pedagogical innovations at the university reorient the teacher, shift the emphasis from mastering knowledge, skills and abilities (as the main goal of education) to creating conditions for the formation of a graduate who is able and ready to think, communicate, understand others and himself, make independent responsible decisions.

In these conditions, forms of systematic, systematic extracurricular work at a university become more relevant. Creativity and creative activity determine the value of a person, therefore the formation of a creative personality today acquires not only theoretical, but also practical meaning. In extracurricular activities, interdisciplinary connections are widely used, which contribute to both a stronger acquisition of knowledge and skills and the activation of students' natural speech activity. To stimulate the speech activity of students and enrich their speech, visiting the cinema, theater, watching television, reading newspapers and magazines is very useful.

The organization of extracurricular work is based on the general didactic principles of scientific character, accessibility, systematic and consistency in teaching, the connection between theory and practice, consciousness and activity, visibility, continuity and prospects. In relation to extracurricular forms of work with students, it is extremely important to take into account the private didactic principles that determine the specifics of subject-oriented learning.

The principles of extracurricular work can be conditionally presented in two groups, arising from the specifics of extracurricular forms and disciplines of the educational program: general didactic and specific methodological. The first group includes: the principle of selectivity; the principle of scientific depth; principle of practical orientation; the principle of voluntary participation of students in extracurricular activities; principle of entertainment. This article is devoted to the characteristics of these principles.

The teaching methods widely used in the classroom: lecture, conversation, various forms of independent search activity - cannot be transferred to extracurricular classes without any change. The specificity of these methods in extracurricular classes is determined, first of all, by a large proportion of the ease of the trainees in work, when they are not faced with the task of necessarily remembering what the teacher said during the classes. This creates an atmosphere of great interest.

Keywords: Extracurricular work, Creative activity, Principles of organization, Methods of conducting

ДИДАКТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОРГАНИЗАЦИИ В ВУЗЕ ВНЕАУДИТОРНЫХ ФОРМ РАБОТЫ

Уразбакова Улбала Темировна

АБСТРАКТ

Современный этап исторического развития характеризуется огромным динамизмом, глобальными противоречиями, радикальными изменениями во всех областях общественной жизни, что требует пересмотра устоявшихся взглядов и мнений, в том числе и в образовании. Многие из педагогических нововведений в вузе переориентируют преподавателя, переносят акцент с усвоения знаний, умений и навыков (как основной цели образования) на создание условий для становления выпускника, способного и готового думать, общаться, понимать другого и самого себя, принимать самостоятельные ответственные решения.

В этих условиях большую актуальность приобретают формы планомерной, систематической внеаудиторной работы в вузе. Творчество и творческая деятельность определяют ценность человека, поэтому формирование креативной личности приобретает сегодня не только теоретический, но и практический смысл. На внеаудиторных занятиях широко используются межпредметные связи, которые способствуют как более прочному усвоению знаний и умений, так и активизации естественной речевой деятельности студентов. Для стимулирования речевой активности студентов и обогащения их речи весьма полезно посещение кино, театра, просмотр телепередач, чтение газет и журналов.

В основе организации внеаудиторной работы лежат общедидактические принципы научности, доступности, систематичности и последовательности в обучении, связи теории с практикой, сознательности и активности, наглядности, преемственности и перспективности. Применительно к внеаудиторным формам работы со студентами чрезвычайно важно учитывать частнодидактические принципы, определяющие специфику предметно-ориентированного обучения.

Принципы внеаудиторной работы условно могут быть представлены двумя группами, вытекающими из специфики внеаудиторных форм и дисциплин образовательной программы: общедидактическая и частнометодическая. К первой группе относятся: принцип избирательности; принцип научной углубленности; принцип практической направленности; принцип добровольного участия обучаемых во внеаудиторной работе; принцип занимательности. Характеристике этих принципов посвящена предлагаемая статья.

Широко используемые на занятиях методы обучения: лекция, беседа, различные формы самостоятельной поисковой деятельности – не могут быть перенесены на внеаудиторные занятия без всякого изменения. Специфика указанных методов на внеаудиторных занятиях определяется, прежде всего, большей долей непринужденности обучаемых в работе, когда перед ними не стоит задача в обязательном порядке запомнить, о чем говорил в ходе занятий преподаватель. Это и создает атмосферу большой заинтересованности.

Ключевые слова: внеаудиторная работа, творческая активность, принципы организации, методика проведения.

LİSEDE EDEBİYAT DERSLERİNDE “ARAYIŞ OYUNLARI” ÜZERİNDEN YARATICI
DÜŞÜNME KABİLİYETLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ”

Zhanna Nuralievna BOTABAEVA
Zh. Tashenev Üniversitesi
Çimkent, Kazakistan Cumhuriyeti
sto0906@mail.ru

ÖZET

Modern eğitimin ana fikri, okul çocuklarına ve öğrencilere çok fazla spesifik bilgi yüklemek değil, etkili ve bağımsız bir şekilde düşünmenin yollarını öğretmektir: bilgiyi özümsemenin yanı sıra standart dışı durumlarda davranışı özümseme yolları. Yaratıcı düşünme, orijinal tahminlerde ve öngörülerde bulunma, hızlı kara verebilme, inisiyatif alma, seçenekler arasında tercihte bulunabilme kabiliyeti gibi- modern eğitim standartlarının bu hükümleri, arayış oyunlarında, etkileşimli eğitim ve öğretim metodu yardımıyla başarılı bir şekilde uygulanabilir.

Bu makalenin amacı ortaokul öğrencilerinin yaratıcı kabiliyetlerinin gelişmesinde edebi bir arayışın imkanlarını ortaya koymaktır. Çalışma belli başlı şu sorunları çözdü: arayışın kavramsal temelini yenilikçi bir eğitim biçimi olarak genelleştirdi; belirli bir deneyim örneğini kullanarak görev oyununun bir açıklamasını yaptı. Deneysel gözlemlere dayanarak, edebi bir araştırmanın öğrencilerin yaratıcı yeterliliklerini geliştirmedeki etkisini ortaya koydu.

Belirlenen hedefe ulaşmayla ilgili sorunları çözmek için çalışmada analiz, sentez, bilimsel kaynakların geliştirilmesi ve ampirik gözlem gibi geleneksel yöntemler kullanıldı. Araştırma teknolojisine olan yüksek talep, okulda ve üniversitede edebiyat disiplinlerinin öğretilmesindeki pedagojik deneyimle doğrulanmaktadır. Bu araştırmanın yeniliği ve değeri, ilk kez araştırma teknolojisinin edebi eserlerin incelenmesinde aktif olarak uygulanmasında yatmaktadır. Günümüzde gençler arasında "arayış" kavramı, oyuncu tarafından kontrol edilen bir kahramanın olay örgüsü boyunca ilerlediği ve nesnelere kullanarak, diğer karakterlerle iletişim kurarak ve zor mantıksal problemleri çözerek oyun dünyasıyla etkileşime girdiği bir bilgisayar oyunu ile ilişkilendirilmektedir. Modern metodolojik bilim, bu teknolojinin daha geniş bir şekilde anlaşılması ve uygulanmasıyla karakterize edilir. Böylece oyun arama tekniklerinin sanal ortamda değil gerçek dünyada kullanıldığını gösteren "gerçek " ve "canlı" arayış kavramları ortaya çıktı.

Bu kurgunun eğitim ve öğretim imkanları tükenmez, bu nedenle edebi arayış oyununun sorumluları, okul çocuklarının yaratıcı faaliyetlerinin tezahürünü destekler, konuya ilginin artmasını sağlar, edebi bilginin genişlemesini teşvik eder.

Sempozyum kapsamında planlanan makalenin amacı, edebi eserlerin incelenmesinde arayış oyunlarının olanaklarını karakterize etmektir.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcı Yeterlilikler, Edebi Arayış Oyunu, Entelektüel Oyun

**ФОРМИРОВАНИЕ ТВОРЧЕСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ ПРИ КВЕСТ-ИГРЕ НА
ЗАНЯТИЯХ ПО ЛИТЕРАТУРЕ В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ**

Ботабаева Жанна Нуралиевна

АБСТРАКТ

Основной идеей современного образования является требование обучать школьников и студентов не столько конкретным знаниям, сколько способам эффективного и самостоятельного их освоения: способам усвоения знаний, а также поведения в нестандартных ситуациях. Способность творчески, креативно мыслить, оригинально прогнозировать, быстро ориентироваться, проявлять инициативу, действовать в пространстве вариантов—эти положения современного образовательного стандарта могут быть успешно реализованы с помощью квест-игр, относящихся к интерактивным формам обучения и воспитания.

Целью данной статьи является раскрытие возможностей литературного квеста для формирования творческих компетенций обучающихся средней школы. В исследовании решены следующие задачи: обобщена концептуальная основа квеста как инновационной образовательной формы; дана характеристика квест-игры на примере конкретного опыта; на основе эмпирических наблюдений выявлена эффективность литературного квеста при формировании творческих компетенций обучающихся. Для решения задач, связанных с достижением поставленной цели, в исследовании использовались такие традиционные методы, как анализ, синтез, обобщение научных источников, эмпирическое наблюдение. Высокий уровень востребованности квест-технологии подтверждается педагогическим опытом при преподавании литературоведческих дисциплин в школе и вузе. Новизна и ценность данного исследования обусловлена тем, что впервые технология квеста рассматривается как активная форма деятельности при изучении литературных произведений.

Сегодня понятие «квест» у подростков ассоциируется с компьютерной игрой, в которой управляемый игроком герой продвигается по сюжету и взаимодействует с игровым миром посредством применения предметов, общения с другими персонажами и решения затруднительных логических задач. Для современной методической науки характерно более широкое осмысление и применение этой технологии. Так, возникли понятия «реал-квест», «живой» квест, указывающие на применение методики игрового поиска не в виртуальном, а в реальном мире. Образовательные и воспитательные возможности художественной литературы неисчерпаемы, поэтому организаторы литературного квеста способствуют проявлению творческой активности школьников, формируют повышенный интерес к предмету, побуждают к расширению литературоведческих знаний. Охарактеризовать возможности квест-игр при изучении литературных произведений – такова цель запланированной в рамках симпозиума статьи.

Ключевые слова: творческие компетенции, литературная квест-игра, интеллектуальная игра.

THE ARTISTIC WORLD OF SHAKARIM KUDAIBERDIULY

Nurlanova Assem Nurlanovna
Kazakh-American Free University
Ust-Kamenogorsk, Kazakhstan
ORCID ID: 0000-0001-9782-1507
anur_81@mail.ru

Zhamsap Akerke Talantkyzy
Kazakh-American Free University
Ust-Kamenogorsk, Kazakhstan
ORCID ID: 0000-0002-7902-5221
akerke_t_99@mail.ru

ABSTRACT

Shakarim Kudaiberdievich-poet-humanist, great thinker. He was born in the foothills of Chingistau in the summer of 1858. Clan-tobykty. Shakarim-son of Kunanbai named Kudaiberdy, born from Kunke. The report examines the life and work of this brilliant Kazakh poet Shakarim Kudaiberdievich. The contribution of Shakarim, Abay's younger brother, to the development of Kazakh literature and culture, his struggle with the authorities, who clearly divided the black and white of his time, is also described.

Shakarim was not only a thinker, a scholar, a poet, but also an intervener in power. But there was no passion for career in him. The legacy, however, was to go on. Shakarim, not devoid of power qualities on his father's part, voluntarily gave up the parish will, unable to bear the deceit, the deception in the country. Because of the political ideology in Shakarim Kudaiberdievich's time, reading his works was forbidden, and his family was sent into exile and caused much suffering

It is analysed why the poet left life and entered the period of "sayatkora". In the process of determining the cause of Shakarim Kudaiberdiuli's death, various data were presented.

The artistic world of the poet's works is analysed. Each of his works is briefly analysed and described. In the report, the works of Shakarim Kudaiberdiuly are analysed separately according to their thematic features. These are: The poet's poems promoting science and education, poems on social inequality, poverty and wealth, poems, philosophical works, genealogies and translations.

Keywords: Shakarim Kudaiberdiuly, A genius poet, Poems of the Kazakh poet Shakarim

ШӘКӘРІМ ҚҰДАЙБЕРДІҰЛЫНЫҢ КӨРКЕМДІК ӘЛЕМІ

**Нурланова Асем Нурлановна
Жәмсап Ақерке Талантқызы**

АННОТАЦИЯ

Шәкәрім Құдайбердіұлы – гуманист ақын, ұлы ойшыл. Ол Шыңғыстаудың бөктерінде 1858 жылы жаз айында дүниеге келген. Руы – тобықты. Шәкәрім – Құнанбайдың Күңкеден туған Құдайберді деген ұлының баласы. Баяндамада қазақтың осы данышпан ақыны Шәкәрім Құдайбердіұлының өмірі мен шығармашылығы қарастырылады. Абайдың інісі Шәкәрімнің қазақ әдебиеті мен мәдениетінің дамуына қосқан үлесі, заманының ақ-қарасын ашық ажыратқан оның билікпен күресі де баяндалады.

Шәкәрім тек ойшыл, ғалым, ақын ғана емес, ол билікке де араласқан. Бірақ онда мансапқа деген құмарлық болмады. Алайда ата ісін жалғастыруы қажет еді. Әкесінің тарапынан келген билеушілік қасиеттен құр қалмаған Шәкәрім елдегі алдап-арбау, қулық-сұмдыққа шыдай алмай өз еркімен болыстықтан бас тартқан адам. Кезіндегі саяси идеологияның салдарынан Шәкәрім Құдайбердіұлы шығармаларын оқуға тыйым салынды және оның отбасы айдауға жіберіліп, көп азап тартты.

Ақынның неліктен өмірден баз кешіп, «саятқора» кезеңіне аяқ басқаны талданады. Ш.Құдайбердіұлы өлімінің себебін анықтау барысында түрлі деректер ұсынылады. Ақын шығармаларының көркемдік әлемі зерттеледі. Оның әр шығармасына қысқаша талдау, сипаттама жасалады. Баяндамада Шәкәрім Құдайбердіұлының туындылары тақырыптық ерекшеліктеріне қарай бөлініп қарастырылады. Олар: ақынның ғылым-білімді насихаттайтын өлеңдері, әлеуметтік теңсіздік, кедейлік пен байлық туралы өлеңдері, поэмалары, философиялық шығармалары, шежіресі мен аудармалары.

Кілт сөздер: Шәкәрім Құдайбердіұлы, данышпан ақын, қазақ ақыны, Шәкәрім өлеңдері

K. O. BITIBAEVA'S WORKS ABOUT THE METHODOLOGY OF TEACHING KAZAKH LITERATURE

Assoc. Prof. Kelgembayeva Bakytzhan

Sarsen Amanzholov East-Kazakhstan University

Ust-Kamenogorsk, Kazakhstan

ORCID ID: 0000-0003-2919-7639

Shilde0206@gmail.com

Sagidoldina Qarlygash

Sarsen Amanzholov East-Kazakhstan university

Ust-Kamenogorsk, Kazakhstan

karlygash.sagidoldina@gmail.com

ABSTRACT

This article analyzes the works of the honored teacher of Kazakhstan, laureate of the State prize of the USSR, winner of the Order of "Kurmet" K. Bitibayeva such as "Teaching M. Auezov's creativity" (1994), "Methods of teaching literature" (1997), "Teaching M. Auezov's works at school" (2002), "Teaching Abay's creativity" (2003).

An analysis of her research around in-depth learning from the literature of the ancient era to the literature of the modern period is given. The teacher's search for effective ways of teaching the heritage of M. Auezov at school as a whole, in-depth study of Kazakh literature as a part of World Culture and literature will be discussed. The role of K. O. Bitibayeva's author's technology "Oi salu, oilantu, oilay" ("Thinking") in the formation of student competencies and the development of functional literacy is determined. It is proved that the works of the teacher are a significant contribution to the National pedagogical science.

Keywords: Канипа Bitibayeva, The methodology of teaching kazakh literature, Innovative methods

Қ.О.БІТІБАЕВАНЫҢ ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІН ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІНЕ АРНАЛҒАН ЕҢБЕКТЕРІ

Kelgembayeva Bakytzhan

Sagidoldina Qarlygash

АНДАТПА

Бұл мақалада Қазақстанның еңбек сіңірген мұғалімі, КСРО Мемлекеттік сыйлығының лауреаты, «Құрмет» орденінің иегері Қ.О.Бітібаеваның «М. Әуезов шығармашылығын оқыту» (1994), «Әдебиетті оқыту әдістемесі» (1997), «М. Әуезов туындыларын мектепте оқыту» (2002), «Абай шығармашылығын оқыту» (2003) еңбектері ғылыми-әдістемелік жағынан талданған. Оның ежелгі дәуір әдебиетінен қазіргі кезең әдебиетіне дейін тереңдете оқыту айналасындағы зерттеулеріне талдау берілген. Ұстаздың М.Әуезов мұрасын мектепте тұтастай оқытудың тиімді жолдарынан ізденуі, қазақ әдебиетін әлемдік мәдениет пен әдебиеттің бір бөлшегі ретінде тереңдетіп оқыту төңірегіндегі ізденістері сөз болады. Қ.О.Бітібаеваның «Ой салу, ойланту, ойлау» атты авторлық технологиясының оқушы құзыретін қалыптастыру мен функционалдық сауаттылығын дамытудағы ролі анықталады. Ұстаздың еңбектері ұлттық педагогика ғылымына қосылған қомақты үлес екендігі дәлелденеді.

Кілт сөздер: Қанипа Бітібаева, қазақ әдебиетін оқыту әдістемесі, инновациялық технология

METHODS OF TEACHING THE NOVEL "OMIRZAYA" BY THE WRITER
BAKKOZHA MUKAI

Assoc. Prof. Kelgembayeva Bakytzhan

Sarsen Amanzholov East-Kazakhstan University

Ust-Kamenogorsk, Kazakhstan

ORCID ID: 0000-0003-2919-7639

Shilde0206@gmail.com

Sotsialova Nazerke

Sarsen Amanzholov East-Kazakhstan University

Ust-Kamenogorsk, Kazakhstan

n_erzhankyzy@mail.ru

ABSTRACT

The article analyzes the ways of teaching the novel "Omirezaya" at school by a prominent representative of modern Kazakh prose Bakkozha Mukai. The novel "Omirezaya" is a dramatized work that depicts the fate and mass persecution of the Kazakh intelligentsia after the National Liberation uprising of 1986.

In the Kazakh literature program of the school, this novel is taught to students of the 11th grade. The authors emphasize the achievements of the writer in mastering a new topic for Kazakh literature, focusing on the difficulties of presenting such a complex work to students.

The analysis of the novel as a whole suggests ways to master the idea and problematics of the novel through the image of the main character Ayagan. The effectiveness of collective and group forms of learning in teaching a complex and voluminous work, the importance of creative tasks is evidenced by specific examples. It focuses on the ways of expressing the plot line, composition and system of characters and poetic language of the work by students through active educational activity, literary analysis.

Keywords: Bakkozha Mukai, Novel "Omirezaya", Teaching methods

ЖАЗУШЫ БАҚҚОЖА МҰҚАЙДЫҢ «ӨМІРЗАЯ» РОМАНЫН ОҚИТУ ӘДІСТЕМЕСІ

Kelgembayeva Bakytzhan

Sotsialova Nazerke

АНДАТПА

Мақалада қазіргі қазақ прозасының көрнекті өкілі Баққожа Мұқайдың «Өмірзая» романын мектепте оқыту жолдары талданады. «Өмірзая» романы – 1986 жылғы ұлт-азаттық көтерілістен кейінгі қазақ зиялыларының тағдырын, жаппай қуғындалуын көркем бейнелеген драматизмі мол туынды.

Мектептің қазақ әдебиеті бағдарламасында бұл роман 11 – сынып оқушыларына оқытылады. Авторлар қазақ әдебиеті үшін тың тақырыпты игерудегі жазушының жетістіктерін атап көрсете отырып, бұндай күрделі туындыны оқушыларға танытудың қиындықтарына тоқталады. Романды тұтастай талдау, негізгі кейіпкер Аяғанның образы арқылы романның идеясы мен проблематикасын меңгерту жолдарын ұсынады. Күрделі де көлемді шығарманы оқытудағы ұжымдық және топтық оқу түрлерінің тиімділігі, шығармашылық тапсырмалардың маңызы нақты мысалдармен дәлелденеді. Шығарманың сюжеттік желісін, композициясы мен кейіпкерлер жүйесін және поэтикалық тілін оқушылардың белсенді оқу әрекеті, әдеби талдаулары арқылы танытудың жолдарына тоқталады.

Кілт сөздер: Баққожа Мұқай, «Өмірзая» романы, оқыту әдістемесі

SHAKARIM KUDAIBERDIULY'S REFLECTIONS ON THE DOCTRINE OF "AR"(THE
DOCTRINE OF MORALITY) AND HUMAN NATURE

Assoc. Prof. Kelgembayeva Bakytzhan

Sarsen Amanzholov East-Kazakhstan university

Ust-Kamenogorsk, Kazakhstan

ORCID ID: 0000-0003-2919-7639

Shilde0206@gmail.com

Uatkhan Marzhan

Sarsen Amanzholov East-Kazakhstan University

Ust-Kamenogorsk, Kazakhstan

marzhan0181@mail.ru

ABSTRACT

The article analyzes the views of the humanist poet of the Kazakh people, historian, philosopher Shakarim Kudaiberdiuly on "The doctrine of morality" and human nature based on the research of M. Auezov, K. Mukhametkhanov, G. Yessim, M. Magauin, B. Abdygaziev.

It is scientifically proven that Shakarim's "The doctrine of morality" is the embodiment of Kazakh philosophical thought of the late XIX - early XX centuries, one of the sources of anthropological philosophy. It is said that the reasons why the poet came to the idea of the need to correct a person first in order to correct society, were the Eastern, Western philosophy, Abai's poetry and the realities of the time and society in which he lived, which influenced the formation of the poet's worldview.

Examples show that the poet's thoughts in his poetry about the conditions of spiritual perfection of a person, about the causes and consequences of negative character traits inherent in human existence are embroidered in poetic language. He is convinced by comparisons of the harmony of the poet with the humanistic views of Al-Farabi, Alisher Navoi, Muslikhidtin Sagdi, Abai.

Keywords: Shakarim Kudaiberdiuly, "The doctrine of morality", Human nature

ШӘКӘРІМ ҚҰДАЙБЕРДІҰЛЫНЫҢ «АР» ІЛІМІ МЕН АДАМ БОЛМЫСЫ ТУРАЛЫ
ТОЛҒАМДАРЫ

Kelgembayeva Bakytzhan

Uatkhan Marzhan

АНДАТПА

Мақалада қазақ халқының гуманист ақыны, тарихшы, пәлсапашы Шәкәрім Құдайбердіұлының «Ар ілімі» мен Адам болмысы туралы пайымдары М.Әуезов, Қ.Мұхаметханов, Ғ.Есім, М.Мағауин, Б.Әбдіғазиев зерттеулеріне сүйене отырып талданады.

Шәкәрімнің «Ар ілімі» - XIX ғасырдың соңы мен XX ғасырдың басындағы қазақ философиялық ойының шоқтығы, антропологиялық философияның қайнарларының бірі екені ғылыми тұрғыдан дәлелденеді. Ақынның Ақынның қоғамды түзету үшін алдымен Адамды түзеу қажеттігі туралы ойға келуінің себептері, ақын дүниетанымының қалыптасуына әсер еткен Шығыс, Батыс философиясы, Абай поэзиясы және өзі өмір сүрген заман мен қоғам шындығы екені сөз етіледі.

Ақын поэзиясындағы Адамның рухани кемелденуінің шарттары, Адам болмысына тән теріс мінездердің себеп-салдарлары туралы ойларының поэтикалық тілмен кестеленетіні мысалдармен көрсетіледі. Ақынның Әл-Фараби, Әлішер Науаи, Мұслихидтин Сағди, Абайдың гуманистік пайымдарымен үндестігіне салыстырулар арқылы көз жеткізеді.

Кілт сөздер: Шәкәрім Құдайбердіұлы, «Ар ілімі», Адам болмысы, философия

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ YETERLİLİK OLUŞUMUNDA
PSİKOLOJİK ÖNLEYİCİ VE EĞİTİM ÇALIŞMALARININ ROLÜ

Rinat Zhakashev

Bilimsel ve Metodolojik Çalışma Müdür Yardımcısı

ÖZET

Üniversite öğrencilerinin mesleki yeterliliğin oluşumundaki rolünü belirlemek için psikolojik önleyici ve eğitici çalışmalar. Olası ruhsal bozuklukların önlenmesi ve kişilerin zihinsel ve kişisel gelişimindeki başarısızlıkların önlenmesi için bir çalışma sisteminin geliştirilmesinde mesleki yeterliliğin oluşturulmasında psikolojik önleyici ve eğitici çalışmaların içeriğinin sistematik hale getirilmesi.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik yeterlilik, Ruh sağlığı, Sosyal çevre, Yıkıcı, Kişiselleştirilmiş

КОЛЛЕДЖ СТУДЕНТТЕРİNІҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН
ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ АЛДЫН АЛУ ЖӘНЕ АҒАРТУ
ЖҰМЫСТАРЫНЫҢ РӨЛІ

Жакашев Ринат Макенович

АННОТАЦИЯ

Психологиялық алдын алу және ағарту жұмыстары колледж студенттерінің кәсіби құзыреттілігін қалыптастырудағы рөлін анықтау. Тұлғаның психикалық және тұлғалық дамуында кездесетін сәтсіздіктерге тосқауыл жасау, мүмкін болатын психикалық ауытқулардың алдын алу жұмыс жүйесін жасауда кәсіби құзыреттілікті қалыптастырудағы психологиялық алдын алу және ағарту жұмыстарының мазмұнын жүйелеу.

Тірек сөздер: Психологиялық құзыреттілік, психикалық денсаулық, әлеуметтік орта, деструктивтік, тұлғалық денсаулық.

**SPIRITUAL AND MORAL EDUCATION OF YOUTH AS A VALUE ORIENTATION OF
EDUCATION IN MODERN SOCIETY**

Assoc. Prof. Ainur ZHIYENBEKOVA
South Kazakhstan University named after M. Auezov
Shymkent, Kazakhstan
ainur7105@mail.ru

ABSTRACT

The article is devoted to topical issues affecting some aspects of the modern education system. Social processes unite the global world and education becomes a single system in this world. The Bologna declaration is one of the most important documents in the field of integration of Education. The processes taking place in society cause changes in the field of education and contribute to the development of the general educational component. For modern education, the question remains open: how to build the meaningful side of education in existing educational paradigms. This article is devoted to the spiritual and moral education of young people, which is considered through the lens of the value orientations of modern society. This is largely due to the development of the global information space. Modern society needs spiritually mature and socially responsible citizens, for which a clear state policy is needed to develop general priorities for the spiritual life of civil society, and in this regard - the formation and improvement of a holistic value system. The problem of spiritual security of the individual, society and the state as a condition for the prosperity and successful solution of the internal tasks of socio-economic and spiritual development. The interests of the country and the people should come to the fore. The problems of studying the spiritual and moral values of modern education, the process of their development, clarifying the essence and content are of particular importance at present, since it is directly related to the future of our country, which needs people with a stable worldview and a broad culture.

Keywords: Spiritual education, Moral education, Values, Strategy, Value orientations

**ЖАСТАРДЫ РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІККЕ ТӘРБИЕЛЕУ ҚАЗІРГІ ҚОҒАМДАҒЫ
БІЛІМ БЕРУДІҢ ҚҰНДЫЛЫҚ БАҒДАРЫ РЕТІНДЕ**

Жиенбекова Айнұр Абдрахманқызы,

ТҮЙІН

Мақала қазіргі білім беру жүйесінің кейбір аспектілеріне әсер ететін өзекті мәселелерге арналған. Әлеуметтік процестер жаһандық әлемді біріктіреді және білім бұл әлемдегі біртұтас жүйеге айналады. Болон декларациясы білім беруді интеграциялау саласындағы маңызды құжаттардың бірі болып табылады. Қоғамда болып жатқан үдерістер білім беру саласында өзгерістер туғызып, жалпы білім беру компонентінің дамуына ықпал етеді. Заманауи білім беру үшін мәселе ашық күйінде қалады: қолданыстағы білім беру парадигмаларында білім берудің мағыналы жағын қалай құру керек. Бұл мақала қазіргі қоғамның құндылық бағдарлары тұрғысынан қарастырылатын жастардың рухани-адамгершілік тәрбиесіне арналған. Бұл көбінесе жаһандық ақпараттық кеңістіктің дамуымен байланысты. Қазіргі қоғам рухани жетілген және әлеуметтік жауапты азаматтарды қажет етеді, олар үшін азаматтық қоғамның рухани өмірінің жалпы басымдықтарын дамытудың нақты мемлекеттік саясаты және осыған байланысты—біртұтас құндылықтар жүйесін қалыптастыру және жетілдіру қажет. Тұлғаның, қоғамның және мемлекеттің рухани қауіпсіздігі мәселесі әлеуметтік-экономикалық және рухани дамудың ішкі міндеттерін табысты шешудің және өркендеуінің шарты ретінде елдің, халықтың мүддесі бірінші орынға шығуы керек. Қазіргі кездегі білім берудің рухани-адамгершілік құндылықтарын, олардың даму үрдісін, мәні мен мазмұнын айшықтау мәселелері ерекше маңызға ие, өйткені ол еліміздің болашағына тікелей байланысты, оған тұрақты дүниетанымы бар тұлғалар қажет.

Кіліт сөздер: рухани тәрбие, адамгершілік тәрбие, құндылықтар, стратегия, құндылық бағдарлар.

THE IMAGE OF MAKHAMBET IN THE STORY «KAROY» BY TAKEN ALIMKULOV

Kaydarova Lyazzat Askerbekovna
Kazakhstan-American Free University
l.a_68l@mail.ru

Nurlanova Asem Nurlanovna
Kazakhstan-American Free University
ORCID ID: 0000-0001-9782-1507
anur_81@mail.ru

ANNOTATION

The theme of art and the fate of art are largely reflected in the works of Taken Alimkulov. Turning to the fate of people of art, the writer Taken Alimkulov considers the spiritual world of the main character comprehensively, holistically with the social environment, deeply reveals the image of the hero. Shows the historical period in which the character lived. The image of the epoch, the image of the era, filled with writers, looks holistic in character. The writer writes with awe that it was the social reality that made Makhambet, holding a weapon in his hands, become a fighter - a poet. By revealing Makhambet's full-fledged, integral personality, his civil, poetic, human image, the writer demonstrates his artistic skill. The mysterious nature of the Karoi land, where the poet spent his last days, resonates in his soul, perfectly consonant with the artistic skill of the writer. How many essays have been written about Mahambet. But the story of "Karoï" by Taken Alimkulov occupies a special place. A work that realistically reflects the fate of Makhambet. In the story there is an image of a woman who adores Kazakh men. The story "Karoï", which emphasises the picturesque individuality and skill of the writer, reflects in a remarkable way not only the fate of art, but also Kazakh upbringing and Kazakh superstitions.

Keywords: Makhambet the poet, Destiny of a man of art, Personality of the protagonist, Image of time.

ТӘКЕН ӘЛІМҚҰЛОВТЫҢ «ҚАРОЙ» ӘНГІМЕСІНДЕГІ МАХАМБЕТ БЕЙНЕСІ

Кайдарова Ләззат Әскербекқызы
Нұрланова Әсем Нұрланқызы

АННОТАЦИЯ

Өнер тақырыбы мен өнер тағдыры Тәкен Әлімқұлов шығармашылығында көптеп кездеседі. Өнер адамдарының тағдырына тоқтала отырып жазушы Тәкен Әлімқұлов бас кейіпкердің рухани дүниесін жан-жақты, әлеуметтік ортамен тұтас қарайды, кейіпкердің бейнесін терең ашып көрсетеді. Кейіпкер өмір сүрген тарихи кезеңді көрсетеді. Қаламгер толғаған заман келбеті, дәуір лебі кейіпкер болмысымен тұтас көрінеді. Махамбетті қолына қару ұстап, күрескер ақын болуға мәжбүр еткен әлеуметтік шындық екенін жазушы тебірене жазады. Махамбеттің толыққанды, тұтас тұлғасын, оның азаматтық, ақындық, адамдық келбетін аша отырып қаламгер өзінің суреткерлік шеберлігін танытады. Ақын соңғы күндерін өткізген Қарой жерінің тылсым табиғаты оның жанымен үндес тапқан сезімі жазушының суреткерлік шеберлігімен тамаша үндесім табады. Махамбет туралы қаншама шығарма жазылды. Бірақ Тәкен Әлімқұловтың «Қарой» әңгімесінің орны бөлек. Махамбеттің тағдырын шынайы бейнелеген шығарма. Әңгімеде қазақтың еркегін пір тұтатын, әйелдің бейнесі бар. Жазушының суреткерлік даралығы мен шеберлігін айрықша танытқан «Қарой» әңгімесінде өнер тағдыры ғана емес қазақы тәрбие мен қазақы ырымдардың да детальдар арқылы берілуі керемет көрініс тапқаны айтылады.

Тірек сөздер: Махамбет ақын, өнер адамының тағдыры, бас кейіпкер тұлғасы, заман келбеті, Қарой, тарихи кезең.

SOCIAL ASPECT OF SPECIALIST TRAINING IN UNIVERSITY AND COLLEGE
SETTINGS

Asel Muratovna KAPATAEBA

Manager of Miras College

Assoc. Prof. Dr. Dildar Musakhmetovna KİSTAUBAEV

Miras University

Republic of Kazakhstan, Shymkent

ABSTRACT

The purpose of the article prepared for participation in the symposium is to show the conditionality and correlation of sociological and didactic problems of the university formation of specialists. It seems that the solution to a number of social issues will have a positive impact on the transformation of the classical methods of work of a teacher in a modern educational institution. Graduates of universities and colleges today need not so much a sum of knowledge as well-established skills in obtaining it. The task of the teaching staff is to cultivate in the student not diligence, but initiative and independence, for which it is necessary to create didactic conditions; this is an indicator of the teacher's professionalism.

Unlike a subject matter specialist, such a teacher must be able to lead the process of education and development. A professional teacher is no longer a transmitter of subject knowledge, but an organizer of cognitive activity, which is multifaceted and socially significant. The problems of improving the professional training of university graduates are global in nature, and therefore it is so important to take into account international experience in solving a number of organizational and substantive issues. It is on these positions that the educational institution "Miras" builds its scientific and educational activities, the experience of which is planned to be described during the symposium.

Having abandoned the classical model of education, which is a simple translation of scientific information and cultural principles, teachers, in full accordance with modern university didactics, organize student-centered learning, which is largely facilitated by credit technology and assessment criteria competently developed in educational programs. Innovative technologies are developed based on the achievements of classical techniques, improving them, modifying and adapting them. Since the modern cultural situation strongly requires a revision of traditional educational paradigms, there is a need to choose from them those that give the learner an orientation towards personal self-determination, the search for himself, his ways of thinking and feeling, his purpose in this life.

Identification of current factors determining the current ethnocultural situation in universities; analysis and systematization of existing research; creation of educational and teaching aids; development of constructive recommendations for the ethnocultural and intercultural development of students - all this, of course, contributes to the spiritual, moral and civic development of the younger generation.

Keywords: Sociological problems, Didactic approaches, Student-centered learning

СОЦИАЛЬНЫЙ АСПЕКТ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ В УСЛОВИЯХ ВУЗА И
КОЛЛЕДЖА

Каратаева Асель Муратовна
Кистаубаева Дильдар Мусахметовна

АБСТРАКТ

Целью подготовленной для участия в симпозиуме статьи является показать обусловленность и соотнесенность социологических и дидактических проблем вузовского становления специалистов. Представляется, что решение ряда вопросов социального плана позитивно отразится на трансформации классических методов работы преподавателя современного образовательного учреждения. Выпускникам вузов и колледжей сегодня нужна не столько сумма знаний, сколько прочно сформированные навыки их получения. Задача профессорско-преподавательского состава воспитать в студенте не исполнительность, а инициативу и самостоятельность, для чего необходимо создать дидактические условия, это и есть показатель профессионализма преподавателя.

В отличие от специалиста в предметной области, такой преподаватель должен уметь руководить процессом образования и развития. Педагог-профессионал – это уже не транслятор предметных знаний, это организатор познавательной деятельности, которая отличается многоплановостью и социальной значимостью. Проблемы совершенствования профессиональной подготовки выпускников вуза носят глобальный характер, а потому в решении целого ряда организационных и содержательных вопросов так важно учитывать международный опыт. Именно на этих позициях строит свою научную и учебно-воспитательную деятельность образовательное учреждение «Мирас», об опыте работы которого планируется рассказать в рамках симпозиума.

Отказавшись от классической модели образования, представляющей собой простую трансляцию научных сведений и культуроведческих положений, преподаватели, в полном соответствии с современной вузовской дидактикой, организуют личностно-ориентированное обучение, чему во многом способствует кредитная технология, грамотно разработанные в образовательных программах критерии оценивания. Инновационные технологии развиваются с опорой на достижения классических методик, совершенствуя их, видоизменяя и адаптируя их. Поскольку современная культурная ситуация решительно требует пересмотра традиционных образовательных парадигм, возникает необходимость выбрать из них такие, которые дают установку обучаемому на личностное самоопределение, поиск себя, своих образов мысли и чувства, своего предназначения в этой жизни.

Выявление актуальных факторов, определяющих сложившуюся в вузах этнокультурную ситуацию; анализ и систематизация имеющихся исследований; создание учебных и учебно-методических пособий; выработка конструктивных рекомендаций по этнокультурному и межкультурному развитию студентов, - все это, безусловно, способствует духовно-нравственному и гражданскому становлению молодого поколения.

Ключевые слова: социологические проблемы, дидактические подходы, личностно-ориентированное обучение.

YETENEKLİ ÖĞRENCİLERLE ÇALIŞMALARIN DÜZENLENMESİNDE YAKLAŞIMIN
ROLÜ

Araştırmacı Odiljon Toxirovich KARIMOV

Andican Devlet Pedagoji Enstitüsü

@ADPI_Ilmiy_xabarnomasi

ÖZET

Makalede üstün yetenekli bir öğrencinin belirli yönleri, küresel ölçekte yeteneklere dikkat edilmesi, onlar için koşulların yaratılması ve küreselleşme çağında üstün yetenekli öğrenciler üzerinde çalışmaya artan ilgiden bahsedilmektedir. Yeteneğin farklı şekillerde kendini gösterdiği insanlık tarihinden bilinmektedir ancak insanlar onun yalnızca somut biçimde kendini gösterdiğini, yani üstün yetenekli bir öğrencinin faaliyet sonuçlarının açık ve tartışılmaz olduğunu düşünmektedir. Ancak aslında bariz olanın yanı sıra, insanların genellikle fark etmediği ve kendilerini gizli bir biçimde gösterdiği yetenekler de vardır. Pedagoji tarihinde üstün yetenekli çocukların değerlendirilmesine ilişkin iki görüş vardır. İkinci bakış açısını savunanlar, "Yetenek nadir görülen bir olgudur" görüşünü savunan karşıt uzmanlar ise şöyle diyor: "Herhangi bir çocukla umutla ve sabırla çalışın, çünkü pek çok kişi tarafından fark edilmemiş bir çocuğun bile keşfedilmemiş yönleri vardır. "Yetenek" - görüşünü ifade ederler. İlkokul öğrencilerinin yeteneklerini nadiren sergilediklerini ve bunun sonucunda da yeteneklerinin geliştirilmesinde ihmal edildiklerini kabul etmek zorundayız. Gelecekteki meslekleri konusunda nispeten net olan lise öğrencilerinin aksine, ilkokul öğrencilerinin gelecekleri hakkında henüz bir fikirleri yoktur. Bu nedenle ilkokullarda üstün yetenekli öğrencilerle çalışırken geliştirici ve zenginleştirici bir yaklaşım temelinde çalışmak gerekir; bu, günümüzde dünya pedagojisine "zenginleştirme" kavramıyla giren bir yaklaşımdır. Üstün yetenekli öğrencilerle çalışmanın organize edilmesinde bir takım sorunlar yaşanmaktadır. Öncelikle tabandan yani okullardan talep olmadığı için yükseköğretim kurumlarında yetenekli öğrencilerle çalışan uzmanlar yetişmiyor. Sonuç olarak okullarda üstün yetenekli öğrencilerle çalışan öğretmenlerin mesleki becerileri yeterli düzeyde olmayıp, onlar için gerekli eğitimsel ve metodolojik kılavuzlara dikkat edilmemektedir. Toplumdaki bu sorunun ortadan kaldırılması için yetenekli kişilerin eğitim ve öğretiminin sağlanmasına yönelik bir toplumsal düzen gerekmektedir. Makalede bu sorun da analiz edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Üstün yetenekli öğrenci, Yetenek, Zenginleştirme yaklaşımı, Yetenek, İç potansiyel

IQTIDORLI O'QUVCHILAR BILAN ISHLASHNI TASHKIL ETISHDA ENRICHMENT
YONDASHUVNING O'RNI

Reseracher Odiljon Toxirovich KARIMOV

ABSTRACT

The article talks about the specific aspects of a gifted student, attention to talents on a global scale, creating conditions for them, and the growing interest in studying gifted students in the era of globalization. It is known from human history that talent manifests itself in different ways, but people think that it manifests itself only in a concrete form, that is, the results of the activity of a gifted student are obvious and unquestionable. But in fact, in addition to the obvious, there are talents that people usually do not notice and show themselves in a hidden form. In the history of pedagogy, there are two views on the assessment of gifted children. Proponents of the second point of view, opposing experts who support the view that "talent is a rare phenomenon", say: "Work with any child with hope and patience, because even a child who has not been noticed by many has undiscovered aspects of talent." - they express the opinion. We have to admit that elementary school students rarely show their talent and as a result are neglected in the development of their talent. Unlike high school students, who are relatively clear about their future profession, primary school students do not yet have an idea about their future. That is why it is necessary to work on the basis of a developing and enriching approach in working with gifted students in primary grades - the approach that is entering world pedagogy today with the concept of "enrichment". There are a number of problems in organizing work with gifted students. First of all, because there is no demand from the bottom, that is, from schools, specialists working with talented students are not trained in higher education institutions. As a result, teachers working with gifted students in schools do not have enough professional skills, and attention is not paid to the necessary educational and methodological manuals for them. In order to eliminate this problem in society, a social order is required to provide education and training to talented people. This problem is also analyzed in the article.

Keywords: Talanted student, Enrichment approach, Ability, Inner potential

**MATERIAL RESOURCES FOUND IN THE SOUTH OF UZBEKISTAN AND THEIR
SIGNIFICANCE**

Researcher Bibizaynab Rustam qizi MAHMUDOVA

Andican Devlet Üniversitesi

Andican/Özbekistan

muhammadiyahvaaziza94@gmail.com

ABSTRACT

This article provides information about the first city-state settlement of Zharkoton and Sopollitepa, a monument located in the Surkhandarya region of the southern region of Uzbekistan. Jarqoton is the bright past of our people. Our wise people say that the past determines the future. In fact, every event that happened in the past acts as a foundation for today. In particular, the role of past events in shaping the spirituality of peoples and enriching them spiritually is incomparable. Archeology and history have an important place in the study of the past. Although they are independent fields of science, they are closely related to each other. They study the same object, that is, the past, in different ways. If history studies the events of the past on the basis of written sources and material sources, archeology mainly studies material sources on the basis of findings. The role of material resources in the restoration of human society is incomparable. In this, archaeologists have effectively used various methods, especially the achievements of specific sciences, in the process of studying ancient material cultural resources. Jarqoton Sopollitepa is one of such material monuments. In this article, the location of the first city ruins and their remains are studied

Keywords: Jarqoton, Sopollitepa, Material source, Defensive wall, Pottery, Temple

**O`ZBEKISTON JANUBIDAN TOPILGAN MODDIY MANBALAR VA ULARNING
AHAMIYATI**

Araştırmacı Bibizaynab Rustam qizi MAHMUDOVA

ANNOTASIYA

Ushbu maqolada O`zbekistonning janubiy hududi Surxondaryo viloyatida joylashgan yodgorlik O`rta Osiyo hududidagi ilk shahar – davlat “Jarqo`ton” manzilgohi hamda Sopollitepa manzilgohi haqida ma`lumot keltirilgan. “Jarqo`ton” xalqimizning yorqin o`tmishidir. O`tmish kelajakni belgilaydi – deydi dono xalqimiz. Haqiqatdan ham o`tmishda yuz bergan har bir voqea hodisa bugungi kun uchun poydevor vazifasini o`taydi. Ayniqsa, xalqlarning ma`naviyatini shakllantirishda ularni ruhan boyitishda o`tmish voqealarining o`rni beqiyosdir. O`tmishni o`rganishda arxeologiya va tarix fanlari muhim o`rinni egallaydi. Ular mustaqil fan sohalari bo`lsada, bir-biri bilan chambarchas bog`liq. Ular bir obyektini, ya`ni o`tmishni turli uslublarda tadqiq qiladilar. O`tmish voqealarini tarix yozma manbalar va moddiy manbalar asosida o`rgansa, arxeologiya asosan, moddiy manbalar topilmalar asosida o`rganadi. Kishilik jamiyatini tiklashda moddiy manbalarning o`rni beqiyosdir. Bunda arxeologlar qadimgi moddiy madaniy manbalarini o`rganish jarayonida turli uslublardan, ayniqsa, aniq fanlarning yutuqlaridan unumli foydalanganlar. Mana shunday moddiy yodgorliklardan biri Jarqo`ton Sopollitepa. Ushbu maqolada ilk shahar xorobalarining joylashgan o`rni maydoni, asoru atiqalari o`rganilgan.

**Kalit so`zlar:** Jarqo`ton, Sopollitepa, moddiy manba, mudofaa devori, sopol buyum, ibodatxona

NANOMATERIALS AND WAYS OF THEIR PRODUCTION

Aziza Asylanbayovna BAITASOVA
Şimkent, Kazakhstan
aziza_baitasova@mail.ru

ABSTRACT

Currently, much attention is paid to the production of nanoscale products. We need to preserve clean natural waters for the healthy life of future generations. In the future, there will be materials with new properties that will allow us to improve the production of goods and services, all of which will be caused by different structures of atoms and molecules.

A device for shredding products that can clean rivers, lakes, and fresh water reservoirs polluted with abandoned petroleum oils in our living area: can be obtained with the help of an attritor. It will be very economically beneficial for us to use coal as the cheapest source of raw materials to obtain nanoscale products.

Keywords: Nanomaterials, Nanotube, Nanostructured products, Grinding method, Attritor, Coal, Carbon

НАНОМАТЕРИАЛДАР ЖӘНЕ ОЛАРДЫ ӨНДІРУ ЖОЛДАРЫ

Байтасова Азиза Асыланбайқызы

ТҮЙІН

Қазіргі уақытта наноөлшемдегі өнімдерді өндіруге көп көңіл бөлінуде. Біз келешек ұрпақтың салауатты өмір сүруі үшін таза табиға суларды сақтап қалуымыз керек. Болашақта тауарлар мен қызметтер өндірісін жақсартуға мүмкіндік беретін жаңа қасиеттерге ие материалдар пайда болады, мұның бәрі атомдар мен молекулалардың басқа құрылымдық зат түзуінен болады.

Біздің өмір сүру аймағымыздағы өзен, көлдерді, тұщы су қоймаларындағы тастанды мұнай тәріздес майлармен ластанған суларды тазарта алатын өнімді ұсақтауға арналған қондырғы: атритордың көмегімен алуға болады. Наноөлшемді өнімдерді алу үшін ең арзан шикізат көзі ретінде көмірді пайдалансақ, бізге экономикалық жағынан өте тиімді болады.

Кілт сөз: Наноматериалдар, Нанотүтікше, Наноқұрылымды өнімдер, ұсақтау жолы, атритор, көмір, көміртегі

TERMINOLOGY OF VERSE: DIFFICULTIES OF MASTERING

Aigul Aidarovna Pirimkulova

Pedagogical sciences master

Auezov University

Shymkent, Republic of Kazakhstan

Ayagoz Tileubaevna

Master's student

Auezov University

Shymkent, Republic of Kazakhstan

ABSTRACT

Mastering the educational program of philological orientation and attending classes in the literary cycle, we became convinced that in the academic subject “Introduction to Literary Studies” the most difficult topics for first-year students to master are those devoted to poetic speech. Meanwhile, a deep understanding of a poetic work is helped precisely by knowledge of the basics of poetry, and therefore it is extremely important to accurately and succinctly objectify the significance of the work on mastering terminology.

It is equally important to create such educational and methodological support for classes on the topic “Fundamentals of Versification”, which assumes a high level of integration in the development of theoretical information and the acquisition of practical skills. In our study, we provide a description of the terminology of versification taking into account the requirements of the educational program, where training criteria are formulated and expected results are defined.

By analyzing a large number of examples, the statement is objectified: classical meters are rarely observed in poetry, and deviations from ideal schemes give them variety. The rhythm of syllabic-tonic verse can include various combinations within the feet (pyrrhic, spondee, anacrusis, enclitic, proclitic, free verse). No less important is the work on mastering the concepts of meter, size, stanza, line, foot, rhythm, rhyme. Students' attention is drawn to the functions performed by rhyme in verse - rhythm-forming, phonetic, mnemonic, compositional, semantic. These concepts are placed in a generalizing table, constructed in such a way as to reflect the relationship and interdependence in the characteristics of the terminological apparatus of versification. The assimilation of the material of the compiled reference table is organized by performing analytical exercises: each characteristic is identified based on the study of special examples. Analysis of such a plan is organized both in special classes and in extracurricular activities of students in the form of SRO.

In our work, we have selected and systematized the most commonly used terms, correlated with the requirements of the discipline “Introduction to Literary Studies,” and determined rational approaches and the sequence of their presentation to first-year students. To master them, we propose to use project technology, a technology for the development of critical thinking based on problem-based learning techniques. Currently, experimental training is being carried out, its results are analyzed during ongoing monitoring based on the statistical method, which is planned to be discussed during the presentation at the symposium.

Keywords: Training, Literary criticism, Versification, Development technologies

ТЕРМИНОЛОГИЯ СТИХА: ТРУДНОСТИ ОСВОЕНИЯ

**Пиримкулова Айгуль Айдаровна
Раева Аягоз Тилеубаевна**

Осваивая образовательную программу филологической направленности и посещая занятия литературного цикла, мы убедились, что по учебному предмету «Введение в литературоведение» наиболее трудными для освоения первокурсниками являются темы, посвященные поэтической речи. Между тем глубокому пониманию поэтического произведения помогает именно знание основ поэзии, и поэтому чрезвычайно важно точно и сжато объективировать значение работы по освоению терминологии.

Не менее важно создать такое учебно-методическое обеспечение занятий по теме «Основы стихосложения», которое предполагает высокий уровень интеграции в освоении теоретической информации и приобретении практических навыков. В нашем исследовании мы даем описание терминологии стихосложения с учетом требований образовательной программы, где формулируются критерии обучения и определяются ожидаемые результаты.

На основе анализа большого количества примеров объективируется утверждение: в поэзии классические размеры наблюдаются редко, а отклонения от идеальных схем придают им разнообразие. Ритм силлабико-тонического стиха может включать различные сочетания в пределах стоп (пирровий, спондейный, анакрузисный, энклитический, проклитический, свободный стих). Не менее важна работа по освоению понятий метра, размера, строфы, строки, стопы, ритма, рифмы. Внимание студентов обращается на функции, выполняемые рифмой в стихе, - ритмообразующую, фонетическую, мнемоническую, композиционную, смысловую. Эти понятия помещены в обобщающую таблицу, построенную таким образом, чтобы отразить взаимосвязь и взаимозависимость в характеристиках терминологического аппарата стихосложения. Усвоение материала составленной справочной таблицы организуется путем выполнения аналитических упражнений: выявляется каждая характеристика на основе изучения частных примеров. Анализ такого плана организуется как на специальных занятиях, так и во внеклассной деятельности учащихся в форме СРО.

В нашей работе мы выбрали и систематизировали наиболее часто используемые термины, соотнесли их с требованиями дисциплины «Введение в литературоведение», определили рациональные подходы и последовательность их изложения студентам-первокурсникам. Для их освоения мы предлагаем использовать проектную технологию – технологию развития критического мышления, основанную на методиках проблемного обучения. В настоящее время проводится экспериментальное обучение, его результаты анализируются в ходе постоянного мониторинга на основе статистического метода, который планируется обсудить в ходе выступления на симпозиуме.

Ключевые слова: обучение, литературоведение, стихосложение, технологии развития.

**THE USE OF COMPUTER PROGRAMS FOR MODELING PHYSICAL PHENOMENA IN
TEACHING THE SOLUTION OF PHYSICAL PROBLEMS**

Researcher Atirkul USSERBAYEVA

South Kazakhstan Pedagogical University named after O. Zhanibekov
Shymkent, Kazakhstan
Userbaevaatirkul@mail.ru

Bolatbek Haldaruly SADYK

South Kazakhstan Pedagogical University named after O. Zhanibekov
Shymkent, Kazakhstan

ABSTRACT

This article presents proposals on the didactic foundations for improving the systematic formation of students' skills in solving problems in physics using computer programs. In physics lessons, you can use various ways to involve students in computer technology. One of them is to solve physical problems using a computer.

In the course of physics in the secondary school system, problem solving classes occupy an important place in the educational process. Problem solving is the main stage in the development of students' thinking, a way of practical application of the theoretical knowledge obtained. They teach deeper and more solid assimilation of physical skills and laws, the development of logical thinking, the ability to correlate and apply the basics of acquired knowledge. In the process of solving a problem, it is sometimes possible to introduce new physical concepts and formulas for the first time, explain the studied patterns to students in advance, introduce them to the content of the educational material.

Keywords: Kazakhstan, Secondary school, Student, Method, Technology

**ФИЗИКАЛЫҚ ЕСЕПТЕРДІ ШЫҒАРУҒА ҮЙРЕТУДЕ ФИЗИКАЛЫҚ
ҚҰБЫЛЫСТАРДЫ МОДЕЛЬДЕУГЕ КОМПЬЮТЕРЛІК БАҒДАРЛАМАЛАРДЫ
ҚОЛДАНУ**

**Усербаева Атиркул Жасузаковна
Садық Болатбек Халдарұлы**

ТҮЙІНДЕМЕ

Бұл мақалада орта мектеп оқушыларының физика пәнінен есеп шығару дағдыларын жүйелі қалыптастыруды компьютерлік бағдарламалардың көмегімен жетілдірудің дидактикалық негіздеріне ұсыныстар айтылған. Физика сабақтарында оқушыларды компьютерлік техникаға қатыстырудың әр түрлі тәсілін қолдануға болады. Олардың бірі-компьютердің көмегімен физикалық есептерді шығару.

Жалпыға бірдей білім беретін мектеп жүйесіндегі физика курсына есептерді шығару сабақтары оқу процесінде маңызды орын алады. Есеп шығару - оқушылардың ой-өрісін дамытудың негізгі құралы, алған теориялық білімді іс жүзінде қолданудың жолы. Олар физикалық құбылыстар мен заңдарды тереңірек және берік меңгеруге, логикалық ойлаудың дамуына, игерген білім негіздерін өзара байланыстырып қолдана білуге үйретеді. Есеп шығару барысында кейде физикалық жаңа ұғымдар мен формулаларды алғашқы рет енгізуге, оқушыларға оқып үйренілетін заңдылықтарды алдын-ала түсіндіруге, жана оқу материалының мазмұнымен күн ілгері таныстыруға болады.

Кілт сөз: Қазақстан, орта мектеп, оқушы, әдістеме, технология

THE PROBLEM OF SOCIETY AND THE INDIVIDUAL IN THE STORY «ATAU
KEREK»

Nurlanova Assem Nurlanovna

Kazakhstan-American Free University

Ust-Kamenogorsk, Kazakhstan

ORCID ID: 0000-0001-9782-1507

anur_81@mail.ru

Serikbekovna Balzhan

Kazakhstan-American Free University

Ust-Kamenogorsk, Kazakhstan

Serikbekkyzy05@bk.ru

ABSTRACT

O. Bokey was a major Kazakh writer who lived in the twentieth century. In his works he reflected the actual problems of the time in which he lived, the conflict between the inner world of man and society. From small stories of the author to large prose works, he was able to convey in the social aspect of the true picture, the joy and grief of his contemporaries, the time in which he lived. This is evidenced by Oralkhan Bokey's novels, short stories and novellas.

This report considers the problem of man and society in the story «Atau Kere» by O. Bokey, which has not lost its relevance in modern society.

It is compared with the works of many foreign writers, discussed on the basis of research, analyses the character of man and society and its basic concepts. « From a scientific point of view it is impossible to look at the existence of man», - completed his concepts by analysing the actions of the heroes of the story of Kazakh writer O. Bokey «Atau kere». It is emphasised that the life of heroes in their worlds is a complex psychological process. Ways of solving this problem were tried to find by analysing the actions of the heroes. It is about the everyday life of a person and how he lives, breaking away from social relations and listening to his inner nature, independent of anyone.

Keywords: Name-Kere, Society, Human being

«АТАУ-КЕРЕ» ПОВЕСİNДЕГІ ҚОҒАМ МЕН АДАМ МӘСЕЛЕСІ

Нұрланова Әсем Нұрланқызы
Серікбекқызы Балжан

АННОТАЦИЯ

О.Бөкей жиырмамыншы ғасырда өмір сүрген қазақтың ірі қаламгері. Ол өзінің шығармаларында өзі өмір сүрген заманның өзекті мәселелерін, адамның ішкі жан дүниесі мен қоғамның қақтығысын бейнелеген. Автордың ұсақ әңгімелерінен бастап, ірі прозалық шығармаларына дейін өз замандастарының, өзі өмір сүрген заманның шынайы бейнесін, қуанышы мен қайғысын қоғамдық-әлеуметтік аспектіде бере білген. Оған Оралхан Бөкейдің романдары, повестері және әңгімедері дәлел.

Бұл баяндамада Қазіргі қоғамда өзектілігін жоғалтпаған О.Бөкейдің «Атау Кере» повесіндегі адам мен қоғам мәселесі қарастырылған.

Көптеген шетел жазушыларының шығармаларымен салыстырып, зерттеу негізіндегі талқыланып, адам мен қоғамның сипаты мен оның басты ұғымдары талданған. «Ғылыми тұрғыдан адамның болмысына үнілуге болмайды», –деген тұжырымдамаларын қазақ жазушысы О.Бөкейдің «Атау кере» повесіндегі кейіпкерлердің іс-әрекетін талдау арқылы дәлелмен толықтырған. Кейіпкерлердің қоғамды жатсынып, оны қабылдамай, өз әлемдерінде өмір сүруі–күрделі психологиялық үдеріс екендігіне тоқталған. Бұл мәселенің шешу жолдарын кейіпкерлердің әрекетін талдай отырып, табуға тырысқан. Адамның күнделікті тіршілігі және оның әлеуметтік қатынастардан қол үзіп, ешкімге тәуелсіз, ішкі табиғатын тыңдап өмір сүруі жайында сөз қозғайды.

Тірек сөздер: Атау-Кере, қоғам, адам

**THE CONTRIBUTION OF RUSSIAN TEACHERS TO THE DEVELOPMENT OF THE
EDUCATION SYSTEM IN TURKESTAN**

Assoc. Prof. Evgeni Iosifovich Shabanov
M. Auezov Güney Kazakistan Üniversitesi
Shimkent, Kazakhstan
shabanov-54@mail.ru

ABSTRACT

The article is devoted to the Europeans migrated to Turkestan in the late XIX -early XX centuries. It is shown that after the subjugation of Turkestan by the Russian Empire a network of educational institutions of the European model in which natives of Europe taught emerged in the region. The Europeans were an appreciable layer among Turkestan intelligentsia and made a considerable contribution to studying the Russian Turkestan and the formation of the humanities of the region. In 1896-1897 the member of the Turkestani circle of fans of archeology to the Finn V.A. Kallaur by means of several locals managed to find one of three stones with runic scripts in the natural boundary Ayratam (the foothills of Talassky Ala Tau - Т.К.). After this find in the spring of 1898 to Talas there arrived special archaeological expedition of Finno-Ugric scientific society from three employees of the master of philosophy G. I. Geykel, the baron Munch and professor O. Donner. To Scandinavians has the luck to find two more stones with runic inscriptions. One of them in 1899 was taken out to Helsingfors. After decoding of runic writing scientists established that inscriptions belong to Turkic peoples, and it was the language family, the second for number, in the territory of the Russian Empire after Slavs.

Keywords: Turkestan, Talas, Helsingfors, Central Asia, Runic writing, Turkic people.

**ТҮРКІСТАН ҚАЛАСЫНДАҒЫ БІЛІМ ЖҮЙЕСІНІҢ ДАМУЫНА ОРЫС
МУҒАЛІМДЕРІНІҢ ҚОСҚАН ҮЛЕСІ**

Assoc. Prof. Evgeni Iosifovich Shabanov

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена европейцам, переселившимся в Туркестан в конце XIX - начале XX веков. Показано, что после покорения Туркестана Российской империей в регионе возникла сеть учебных заведений европейского образца, в которых преподавали выходцы из Европы. Европейцы составляли заметный слой среди туркестанской интеллигенции и внесли значительный вклад в изучение Русского Туркестана и формирование гуманитарных наук региона. В 1896-1897 годах член Туркестанского кружка любителей археологии финну В.А. Каллауру с помощью нескольких местных жителей удалось найти один из трех камней с руническими надписями в урочище Айратам (предгорья Таласского Алатау - Т.К.). После этой находки весной 1898 г. в Талас прибыла специальная археологическая экспедиция Финно-угорского научного общества в составе трех сотрудников магистра философии Г. И. Гейкеля, барона Мунка и профессора О. Доннера. Скандинавам посчастливилось найти еще два камня с руническими надписями. Один из них в 1899 году был вывезен в Гельсингфорс. После расшифровки рунического письма ученые установили, что надписи принадлежат тюркским народам, и это была вторая по численности языковая семья на территории Российской империи после славян.

Ключевые слова: Туркестан, Талас, Гельсингфорс, Средняя Азия, руническая письменность, тюрки.

THE RIDDLES OF THE LENGER

Assoc. Prof. Evgeni Iosifovich SHABANOV

South Kazakhstan University named after. M. Auezova
Shymkent, Kazakhstan
shabanov-54@mail.ru

Teacher Akzharkun Kobeevna OTARBAYEVA

South Kazakhstan University named after. M. Auezova
Shymkent Kazakhstan
azha_78@mail.ru

ABSTRACT

The article tells about the history of the city, whose geographical features and names were constantly corrected. Old residents of the city claim that the city is named after the first developer of coal mines - Langir. It was here in the 1870s, but his name is clearly not local and it is assumed that it belonged to either an Englishman or a German who came here with his delegation on an exploration dig. According to the second version, which is held by historians, there was no Englishman / German under the name Langir, or if there was, it did not relate to the name in any way, and the city was named after the village of Langer-say, formed on the excavation of coal. You can not give in to emotions and impatience to redo everything in one fell swoop. The history of our country remembers a lot of "capacity" plans, thoughtless mining enterprises, and what they brought. Shymkent Executive Committee took the decision on renaming of Lenger in Tolubisky district. Perhaps the renaming was preceded by several facts and, above all, the interpretation of the word "Langer" by local residents.

Keywords: Town, District, Minerals, Population, Specialists.

ЛЕНГЕРДІҢ ЖҰМБАҚТАРЫ

РЕЗЮМЕ

В статье говорится об истории города, географические объекты и названия которого постоянно корректировались. Старожилы города утверждают, что город назван в честь первого застройщика угольных шахт- Лангира. Он был на здешних землях в 1870-х годах, но имя его явно не местное и предполагается, что оно принадлежало либо англичанину, либо немцу, прибывшему сюда со своей делегацией на разведывательные раскопки. По второй версии, которой придерживаются историки, никакого англичанина/немца под фамилией Лангир не было, а если и было, то оно никак не относилось к названию, и город был назван в честь деревни Лангер-сай, образовавшейся на раскопках каменного угля. История нашей страны помнит немало "емкостных" планов, бездумных шахтных предприятий, и то, что они принесли. Чимкентский исполнительный комитет принял решение о переименовании Ленгера в Толубиский район. Возможно, переименованию предшествовало несколько фактов и, прежде всего, толкование слова "Лангер" местными жителями.

Ключевые слова: город, район, полезные ископаемые, население, специалисты

ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
25-27 Kasım 2023, Türkiye

FORMATION AND DEVELOPMENT OF EDUCATION IN SOUTH KAZAKHSTAN
(SECOND HALF OF THE 19TH CENTURY-BEGINNING OF THE 20TH CENTURY)

Assoc. Prof. Gulzhan Kobeevna OTARBAYEVA
South Kazakhstan University named after. M. Auezova
Shymkent, Kazakhstan
gul_4979@mail.ru

ABSTRACT

No matter which period you look at, it is clear that a country with a developed education sector is considered advanced.

In 1884, evening Russian schools for Muslim children were opened in Shymkent and Sayram, and at first they became educational institutions teaching in Russian-Uzbek, and two years later in Russian-Kazakh languages. That is, in 1895, in Antonovka, Balykshi, 2nd school in Balykshi, Baytik, Boraldai, Belovod, Vannovka, Vrevskoe, Vysokoe, Glinkovo, Dangira Shaldy, Maybulak, Obruchevka, Temirlanovskoe, Vogelovo, Chubarovka, etc. In 1899-1900, in Karabulak, Sayram, and Mankent, Russian-style schools were founded, and the number of students reached 144.

The establishment of Kazakh schools in the period of Tsarist Russia, their formation and development are mostly published in archive documents of that period, in 1913-1918, "Kazakh" was the eyes, ears and tongue of the people, who constantly raised the issue of education and actively participated in the promotion of the field of education. appears in many newspapers.

Therefore, the growth process of the education sector will be analyzed, the causes and consequences of the deficiency in the field will be analyzed, and the documents related to educational schools in our region will be fully analyzed in the archives.

Keywords: School, Illiteracy, Tsar, Russia, Colonization, Education

ОҢТУСТІК ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ОҚУ-АҒАРТУ САЛАСЫНЫҢ ҚАЛЫПТАСУЫ МЕН
ДАМУЫ (XIX Ғ. II ЖАРТЫСЫ – XX ҒАСЫР БАСЫНДА)

Отарбаева Гүлжан КОБЕЕВНА

АННОТАЦИЯ

Қай кезенді алып қарасаңыз да, оқу-ағарту саласы өркендеген елдің озық атанатыны анық.

1884 жылдың бедерінде Шымкент пен Сайрамда мұсылман балаларын оқытатын кешкі орыс мектептері ашылып, бастапқыда орыс-өзбек, екі жылдан кейін орыс-қазақ тілдерінде сабақ беретін білім ордасына айналған. Яғни, 1895 жылы Шымкент уезі құрамындағы Антоновкада, Балықшыда, 2-ші Балықшыдағы 2-ші училищеде, Бәйткте, Боралдайда, Беловодта, Ванновкада, Вревскоеде, Высокоеде, Глинковода, Даңғыра Шалдыда, Майбұлақта, Обручевкада, Темирлановскоеде, Фогеловода, Чубаровкада т.б. жерлерде ағарту ісіне айтарлықтай үлес қосса, 1899-1900 жылдары Қарабұлақта, Сайрамда, Манкентте орыс-түзем мектептері ірге көтеріп, шәкірттер саны 144-ке жуықтаған.

Патшалық Ресей дәуіріндегі қазақ мектептерінің ашылуы ірге көтеруі, қалыптасып дамуы көбіне-көп сол кезеңдегі архив құжаттарында, 1913-1918 жылдары жарық көріп, халықтың көзі, құлағы һәм тілі болған, оқу-ағарту мәселесін ұдайы көтеріп, білім саласын насихаттауға мейлінше белсенді араласқан «Қазақ» газетінде көптеп көрініс табады.

Сондықтан да білім саласының өсу процесіне біршама талдау жасалынып, саладағы кемшіліктің себеп-салдары зерделеніп, мұрағат қорларындағы өңіріміздегі білім беру мектептеріне қатысты құжаттарға толыққанды талдау жасалынады.

Кілтi сөздер: мектеп, сауатсыздық, патша, Ресей, отарлау, оқу-ағарту

ASEAD 12. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU
25-27 Kasım 2023, Türkiye

**TRAINING OF LIBRARY STAFF AT SOUTH KAZAKHSTAN UNIVERSITY NAMED
AFTER M. AUEZOVA: PROBLEMS AND PROSPECTS**

Assoc. Prof. Gulzhan Kobeevna OTARBAEVA

Head Department of General History and Museum Studies
South Kazakhstan University named after. M. Auezova
Shymkent, Kazakhstan
gul_4979@mail.ru

Assoc. Prof. Suikum Tulembaevna MUSAEVA

South Kazakhstan University named after. M. Auezova
Shymkent, Kazakhstan

ABSTRACT

The article examines the current state of library education at the M. Auezov University of South Kazakhstan. The importance of systematic professional training of library staff is proved. The experience and prospects of a 3-level library education system, which includes a specialized educational environment, bachelor's degree, master's degree and additional professional education, are presented. Priority directions of bachelor's and master's degree development are outlined. The expediency of new approaches to the training of library staff is proved. The directions of improving the system of vocational education at the university are revealed.

Keywords: Library, Librarianship, Library and information services, Higher education, Training of library personnel

**ПОДГОТОВКА БИБЛИОТЕЧНЫХ КАДРОВ В ЮЖНО-КАЗАХСТАНСКОМ
УНИВЕРСИТЕТЕ ИМ: М. АУЭЗОВА: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ**

**Отарбаева Гулжан Кобеевна
Мусаева Суйкум Тулембаевна**

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрено современное состояние библиотечного образования в Южно-Казахстанском университете им. М. Ауэзова. Доказывается значимость системной профессиональной подготовки библиотечных кадров. Представляется опыт и перспективы 3-уровневой системы библиотечного образования, которая включает профильную образовательную среду, бакалавриат, магистратуру и дополнительное профессиональное образование. Намечены приоритетные направления развития бакалавриата и магистратуры. Доказана целесообразность новых подходов к подготовке библиотечных кадров. Раскрыты направления совершенствования системы профессионального образования в вузе.

Ключевые слова: библиотека, библиотечное дело, библиотечно-информационное обслуживание, высшее образование, подготовка библиотечных кадров

ENGELLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMSEL VE BİLİŞSEL ETKİNLİKLERİNİN
YÖNETİLMESİNDE BİLGİSAYAR TEKNOLOJİLERİNİN OLANAKLARI

Taranova Anel Serikovna
Sarsen Amanzholov Üniversitesi
Ust-Kamenogorsk Kazakistan
ORCID ID: 0009-0008-6449-5643
taranova_anelya@mail.ru

ÖZET

Makalede, modern bilgisayar teknolojilerini kullanarak engelli çocukların eğitimsel ve bilişsel faaliyetlerini yönetme verimliliğinin artırılması konusu tartışılmaktadır.

Günümüzde yetiştirme ve eğitimin en acil sorunlarından biri, gelişimsel sorunları olan çocukların gelişimini teşvik edecek en iyi araçların seçimidir.

Engelli çocukların eğitimsel ve bilişsel faaliyetlerinin organizasyonu, çocuklara edinilen beceri ve yeteneklerin kullanımında artan düzeyde karmaşıklık ve bağımsızlık sağlar. Örgütsel bilişsel aktivite biçimleri, yetişkinler ve çocuklar arasındaki özel olarak tasarlanmış etkileşim süreçleri olarak kabul edilir. Engelli çocuklar, sağlık durumları, özel eğitim ve yetiştirme koşulları dışında eğitim programlarında uzmanlaşmalarına engel olan çocuklardır; yani engelli çocuklar veya usulüne uygun olarak engelli çocuk olarak tanınmayan ancak geçici olarak engelli olan 18 yaşın altındaki diğer çocuklardır. veya fiziksel veya zihinsel gelişimde kalıcı sapmalar olan ve eğitim ve öğretim için özel koşulların yaratılmasını gerektiren durumlar. Engelli çocukların kaliteli bir eğitim alabilmeleri için öncelikle gerçek koşulların yaratılması gerekmektedir. Günümüzde eğitim ve öğretimin acil sorunlarından biri, engelli çocukların gelişimini teşvik edecek en uygun araçların seçimidir. Geleneksel sınıflar ve standart donanım tam olarak bu sonucu veremez, bu nedenle modern bilgisayar teknolojilerinin engelli çocukların etkili öğrenimine nasıl katkıda bulunabileceği sorusu ortaya çıkar.

Anahtar Kelimeler: Bilgisayar teknolojisi, Monotonluk

INFORMATION AS THE MAIN OBJECT OF INFORMATIONAL LEGAL RELATIONS

Seitimbetova Danakul

Al-Farabi Kazakh National University

Almaty, Kazakhstan

Dana_2976@mail.ru

Tuyenbayeva Kalima

Al-Farabi Kazakh National University

Almaty, Kazakhstan

Mussayeva Suikum

M. Auezov South Kazakhstan University

Shymkent, Kazakhstan

ABSTRACT

Increasing the role of information in society is associated with the development of fundamental and Applied Research in various fields of Science, and they are connected by the concept of "information". The processes of use, dissemination, storage of Information contribute to the emergence of information legal relations. Therefore, the article analyzes the concepts of «information», «right to information», «right to information», «right to access information» to establish the importance of information in a person's life, covers various points of view, and gives the opinions of several authors.

The concept of «information» is studied and the relationship between the information legislation of the Republic of Kazakhstan. Information about the features of information legal Relations, their content, structure is considered.

It was noted that the system of legal regulation of information relations in the library sphere is of a complex nature and includes generally accepted principles and norms of international law, basic norms of Information legislation, including legal norms regulating Library Business, other sectoral norms of Republican legislation related to the protection of library information, including norms on responsibility for international law.

The transformation of Information Law and relations in the library sphere under the influence of the most important documents of a strategic nature regulating the information sphere is noted.

The article paid special attention to the information legal relations that have developed in the library sphere. It was argued that these legal relations are a special type of information legal relations.

Keywords: Information, Information legal Relations, Legal Relations, Information and legal relations in the field of library, Library.

АҚПАРАТ-АҚПАРАТТЫҚ ҚҰҚЫҚТЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫҢ НЕГІЗГІ ОБЪЕКТІСІ
РЕТІНДЕ

Сейтимбетова Данакул
Туенбаева Калима
Мусаева Суйкум

РЕЗЮМЕ

Қоғамдағы ақпараттың рөлін арттыру ғылымның әртүрлі салаларында іргелі және қолданбалы зерттеулердің дамуымен байланысты және оларды «ақпарат» ұғымы байланыстырады. Ақпаратты пайдалану, тарату, сақтау процестері ақпараттық құқықтық қатынастардың пайда болуына ықпал етеді. Сондықтан, мақалада ақпараттың адам өміріндегі маңызын белгілеу үшін «ақпарат», «ақпарат алу құқығы», «ақпараттық құқық», «ақпаратқа қол жеткізу құқығы» ұғымдарына талдау жасалынып, түрлі көзқарастар қамтылып, бірнеше авторлардың пікірлері келтірілген.

«Ақпарат» ұғымы Қазақстан Республикасының ақпараттық заңнамасы мен байланысы зерттеледі. Ақпараттық құқықтық қатынастардың ерекшеліктері, олардың мазмұны, құрылымы туралы мәліметтер қарастырылады.

Кітапхана саласындағы ақпараттық қатынастарды құқықтық реттеу жүйесі кешенді сипатқа ие және халықаралық құқықтың жалпы қабылданған қағидаттары мен нормаларын, ақпараттық заңнаманың базалық нормаларын, оның ішінде кітапхана ісін реттейтін құқықтық нормаларды, кітапхана ақпаратын қорғауға қатысты республикалық заңнаманың өзге де салалық нормаларын, оның ішінде халықаралық құқық үшін жауапкершілік туралы нормаларды қамтитыны атап өтілді.

Ақпараттық саланы реттейтін стратегиялық сипаттағы аса маңызды құжаттардың ықпалымен кітапхана саласындағы ақпараттық құқық-қатынастардың трансформациясы айтылады.

Мақалада кітапхана саласында қалыптасқан ақпараттық құқықтық қатынастарға ерекше назар аударылды. Бұл құқықтық қатынастар ақпараттық құқықтық қатынастардың ерекше түрі болып табылады деген пікір айтылды.

Түйін сөздер: ақпарат, ақпараттық құқықтық қатынастар, құқықтық қатынастар, кітапхана саласындағы ақпараттық-құқықтық қатынастар, кітапхана.

PEDAGOJİK KONSEY YÜRÜTMENİN MODERN BİÇİMLERİ

R. F. HAMIDOVA

Andijan Devlet Pedagoji Enstitüsü
hamidovarisligoy@gmail.ru

ÖZET

Bu makalede, pedagojik konseyin etkinliği için gerekli koşulları, pedagojik konseyin yürütülmesinin modern biçimlerini, öğretmen konseyinin biçimlerini inceli yazılacaktır. Aynı zamanda pedagojik konseyin modern biçimlerinin teknoloji kaynaklara esaslanarak yazılacaktır. Ülkemizdeki her bir eğitim kurumundaki pedagojik grubun çağdaş teknolojiye sahip olması öğrencilerin iyi eğitilmesi demektir. Bunun için çağdaş kaynaklar ve tarihi kaynaklarla kıyslanarak yazılması ele alınacaktır.

Pedagojik konsey, eğitim sürecindeki sorunları çözmek için rastgele tek seferlik veya olaya dayalı bir araç değildir. Bize göre öğrenci konseylerinin amaçlarını, görevlerini ve stratejisini önceden belirleyen ana faktör, eğitim kurumlarının sistematik gelişimidir ve bu nedenle öğretmen konseyini iyi tanımlanmış, anlaşılır bir pedagojik eylem sistemi olarak görüyoruz. Her kişi için sonuçlar, eğitim kurumunun temel pedagojik kavramının sorunlarını çözmeyi amaçlamaktadır. Öğretmenler konseyi, tüm öğretmenleri okul yönetimi sürecine dahil etmek için gerçek bir fırsattır; onların düşüncelerini, okullarının geleceği ve bugünü hakkındaki fikirlerini tartışabilecekleri bir yerdir. Ancak öğretmenler çoğu zaman kendi istekleri ve ilgileri olmadan pedagojik konseylerin çalışmalarına katılmakta, bunları bir zorunluluk olarak kabul etmekte, belirlenen saatlerde hizmet vermek istememe konusu da ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Pedagojik konsey, Eğitim, Yuvarlak masa tartışması, Sorunlu iş oyunu

MODERN FORMS OF CONDUCTING PEDAGOGICAL COUNCIL

R. F. HAMIDOVA

ABSTRACT

In this article, we will examine and write about the necessary conditions for the effectiveness of the pedagogical council, modern forms of conducting the pedagogical council, forms of the teacher's council. At the same time, modern forms of the pedagogical council will be written based on technological resources. Having modern technology in the pedagogical group in every educational institution in our country means that students are well educated. For this purpose, its writing will be discussed in comparison with contemporary and historical sources.

The pedagogical council is not a random one-time or event-based tool for solving problems in the educational process. In our opinion, the main factor that predetermines the goals, tasks and strategy of student councils is the systematic development of educational institutions, and therefore we consider the teachers' council as a well-defined, understandable system of pedagogical action. Conclusions for each person are aimed at solving the problems of the basic pedagogical concept of the educational institution. The teachers' council is a real opportunity to involve all teachers in the school management process; It is a place where they can discuss their thoughts and ideas about the future and present of their school. However, teachers often participate in the work of pedagogical councils without their own desire and interest, accepting them as an obligation, and the issue of not wanting to serve at the specified hours will also be addressed.

Keywords: Pedagogical council, Education, Roundtable discussion, Problem business game

**BİR EĞİTİM KURUMUNUN ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL FAALİYETLERİNİ
GELİŞTİRMEDE TARİHSEL BİLGİNİN ÖNEMİ**

Maftunakhan Avazbekovna ERGASHEVA

Andican Devlet Pedagoji Enstitüsü
ergashevamaftuna1986@gmail.com

ÖZET

Bu makalede, öğrenci gençliğinde eğitim kurumlarının ve sosyal aktivistin iyileştirilmesinde tarihsel bilgi ve eğitim süreçlerinin örgütlenmesinin ve gençlikte sosyal aktivistin artırılmasının önemini artırması konusu incelenip yazılacaktır.

Özbekistan Cumhuriyetindeki tüm Eğitim kurumlarında gençlik faaliyetleri yoluyla sosyal aktiviteyi artırmanın faktörleri sistematik analiz, benzetme, umualizasyon, tündengelim gibi teknikler kullanılarak yazılacaktır. Makale, başarılı tamonların toplumdaki demokratik ilkeleri izlemesi, tarihsel deneyimlere dayanması, vatandaşların sosyal faaliyetlerinde artışa yol açması gerektiği gerçeğine dayanması konusu da ele alınacaktır. Ayrıca bu makalede gençliğin geleceğe yönelik iyi bir şekilde eğitilmesi ve yetiştirilmesi velilerin eşliğiyle aynı zamanda tarihsel bilgilere dayanarak eğitmek konusu ele alınacaktır. İnsanları çocukluk yaştan iyi bir şekilde eğitmek ülkemizin geleceği için yararlı olacağı konuları da ele alınacaktır.

Anahtar kelimeler: Sosyal istikrar, Yetiştirme, Manevi etik, Ahlaki erdem, Tarihsel deneyim

**EDUCATIONAL INSTITUTION THE IMPORTANCE OF HISTORICAL KNOWLEDGE
IN IMPROVING THE SOCIAL ACTIVITY OF STUDENTS**

Maftunakhan Avazbekovna ERGASHEVA

ABSTRACT

This article will focus on increasing the importance of the organization of historical knowledge and educational processes in improving educational institutions and social activist in student youth and increasing social activist in youth.

Factors of increasing social activity through youth activities in educational institutions were studied using techniques such as systematic analysis, analogy, umualization, deduction. The article was based on the fact that successful tamones should follow democratic principles in society, rely on historical experiences, lead to an increase in social activity of citizens.

Keywords: Social stability, Upbringing, Spiritual ethics, Moral virtue, Historical experience

**SELF-STIGMA, PUBLIC STIGMA AND TREATMENT-SEEKING BEHAVIOR: WHY
DON'T PEOPLE SEEK PSYCHOLOGICAL SUPPORT?**

Yiğit UZUNOĞLU

İstanbul Galata Üniversitesi
İstanbul, Türkiye
yigit.uzunoglu@galata.edu.tr

Mehmet Akif ELEN

İstanbul Galata Üniversitesi
İstanbul, Türkiye
makif.elen@galata.edu.tr

Ulaş Başar GEZGİN

İstanbul Galata Üniversitesi
İstanbul, Türkiye
ulas.gezgin@galata.edu.tr

ABSTRACT

Why don't people seek psychological support when they are in need? What are the underlying psychological factors? In this study we examine the links between self-stigma of seeking help, public stigma of seeking help and treatment-seeking behaviors with regards to various variables such as self-reliance, perfectionism, social support, experiential avoidance etc. One of the weaknesses in the relevant literature is the limited connections to the relevant health psychology theories such as health belief model. So the paper discusses theoretical relevance of self-stigma, public stigma and treatment-seeking behaviors, in addition to the delineation of various relevant variables.

Keywords: Self-stigma of seeking help, Public stigma seeking help, Treatment-seeking behaviors, Health psychology, Health belief model.